Sri Sundarakanda Parayanam

TELUGU

For reading at karyaSiddhi Hanuman
Temple , Frisco TX

పారాయణారంభమున చదువవలసిన శ్లోకములు

ఆచార్యస్తుతిః

శ్రీశైలేశదయాపాత్రం, ధీభక్త్యాది గుణార్ణవమ్,
యతీంద్రప్రవణం వందే, రమ్యజామాతరం మునిమ్ 1

లక్ష్మీనాథసమారంభాం, నాథయామున మధ్యమామ్,
అస్మదాచార్య పర్యంతాం, వందే గురుపరంపరామ్ 2

యో నిత్య మచ్యుతపదాంబుజ యుగ్మరుక్మ,
వ్యామోహత స్తదితరాణి తృణాయమేనే,
అస్మద్గురో ర్భగవతోఽస్య దయైకసింధోః,
రామానుజస్య చరణౌ శరణం ప్రపద్యే. 3

మాతాపిత యువతయస్తనయా విభూతిః,
సర్వం యదేవ నియమేన మదన్వయానామ్,
ఆద్యస్య నః కులపతేః వకుళాభిరామం,
శ్రీమత్తదంఘ్రియుగళం ప్రణమామి మూర్ధ్నా 4

భూతం సరశ్చ మహదాహ్వయ భట్టనాథ,
శ్రీ భక్తిసార కులశేఖర యోగివాహాన్,
భక్తాంఘ్రిరేణు పరకాలయతీంద్ర మిశ్రాన్,
శ్రీమత్ పరాంకుశమునిం ప్రణతోఽస్మి నిత్యమ్. 5

పితామహస్యాపి పితామహాయ, ప్రాచేతసాదేశ ఫలప్రదాయ,
శ్రీ భాష్యకారోత్తమ దేశికాయ, శ్రీశైలపూర్ణాయ నమో నమస్తాత్. 6

కూజంతం రామరామేతి, మధురం మధురాక్షరమ్,
ఆరుహ్య కవితాశాఖాం, వందే వాల్మీకికోకిలమ్. 7

వాల్మీకే ర్మునిసింహస్య, కవితావనచారిణః.
శృణ్వన్ రామకథానాదం, కో న యాతి పరాంగతిమ్. 8

యః పిబన్ సతతం రామ, చరితామృతసాగరమ్,
అతృప్తస్తం మునిం వందే, ప్రాచేతస మకల్మషమ్. 9

గోష్పదీకృతవారాశిం మశకీకృతరాక్షసమ్,
రామాయణ మహామాలా, రత్నం వందే ఽనిలాత్మజమ్ 10

అంజనానందనం వీరం, జానకీశోకనాశనమ్,
కపీశ మక్షహంతారం, వందే లంకాభయంకరమ్ 11

అమిషీకృత మార్తాండం, గోష్పదీకృత సాగరమ్,
తృణీకృత దశగ్రీవమ్, ఆంజనేయం నమామ్యహమ్ 12

మనోజవం మారుతతుల్య వేగం, జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠమ్,
వాతాత్మజం వానరయూథముఖ్యం, శ్రీరామదూతం శిరసానమామి. 13

ఉల్లంఘ్య సిన్ధోః సలిలం సలీలం, యశ్శోకవహ్నిం జనకాత్మజాయాః,
ఆదాయ తేనైవ దదాహ లంకాం, నమామి తం ప్రాంజలి రాంజనేయమ్. 14

ఆంజనేయ మతిపాటలాననం, కాంచనాద్రికమనీయ విగ్రహమ్,
పారిజాత తరుమూల వాసినం, భావయామి పవమాన నందనమ్. 15

యత్ర యత్ర రఘునాథ కీర్తనం, తత్ర తత్ర కృత మస్తకాంజలిమ్,
బాష్పవారి పరిపూర్ణ లోచనం, మారుతిం నమత రాక్షసాంతకమ్. 16

వేద వేద్యే పరేపుంసి, జాతే దశరథాత్మజే,
వేదః ప్రాచేతసా దాసీత్, సాక్షాత్ రామాయణాత్మనా. 17

తదుపగత సమాస సంధియోగం
సమమధురోపనతార్థ వాక్యబద్ధమ్,
రఘువరచరితం మునిప్రణీతం,
దశశిరసశ్చ వధం నిశామయధ్వమ్. 18

శ్రీరాఘవం దశరథాత్మజ మప్రమేయం,
సీతాపతిం రఘుకులాన్వయ రత్నదీపమ్,
ఆజానుబాహు మరవిందదళాయతాక్షం,
రామం నిశాచరవినాశకరం నమామి 19

వైదేహీ సహితం సురుద్రుమతలే హైమే మహామండపే
మధ్యే పుష్పక మాసనే మణిమయే వీరాసనే సుస్థితమ్,
అగ్రే వాచయతి ప్రభంజనసుతే తత్త్వం మునిభ్యః పరం
వ్యాఖ్యాంతం భరతాదిభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామలమ్.

శ్రీరామం భజే శ్యామలమ్

(ఇంతవరకు విన్నపించి ఇక సంపుటీకరణ
శ్లోకములు చదివి పారాయణ ప్రారంభించవచ్చును.)

సంపుటీకరణ శ్లోకములు

శ్లో॥ ఆపదామపహర్తారం, దాతారం సర్వసంపదాం ।
లోకాభిరామం శ్రీరామం, భూయోభూయో నమామ్యహం ॥

శ్లో॥ శంపామధ్య స్ఫురన్నీల, తోయద ద్యుతి విగ్రహం ।
సీతయా ఆలింగితం రామం, కలయే అభీష్ట సిద్ధయే ॥

శ్లో॥ ధర్మాత్మా సత్యసంధశ్చ, రామో దాశరథిర్యది ।
పౌరుషేచ అప్రతిద్వంద్వః, శరైనం జహి రావణిమ్ ॥

శ్లో॥ సకృదేవ ప్రపన్నాయ, తవాస్మీతి చ యాచతే ।
అభయం సర్వభూతేభ్యో, దదామ్యేతత్ వ్రతం మమ ॥

శ్లో॥ త్వమస్మిన్ కార్యనిర్యోగే, ప్రమాణం హరిసత్తమ ।
రాఘవః త్వత్సమారంభాత్, మయియత్నపరో భవేత్ ॥

హరిఃఓమ్

ఓమ్ శ్రీరామాయ నమః

శ్రీ మద్రామాయణే, సుందరకాండే

ప్రథమ స్సర్గః (1)

తతో రావణ నీతాయాః, సీతాయా శ్శత్రుకర్శనః
ఇయేష పద మన్వేష్టుం, చారణా చరితే పథి. 1

దుష్కరం నిష్ప్రతిద్వంద్వం, చికీర్షన్ కర్మ వానరః
సముదగ్రశిరో గ్రీవో, గవాంపతి రివాబభౌ. 2

అథ వైడూర్య వర్ణేషు, శాద్వలేషు మహాబలః
ధీర స్సలిల కల్పేషు, విచచార యథాసుఖమ్. 3

ద్విజాన్విత్రాసయన్ ధీమాన్, ఉరసా పాదపాన్ హరన్
మృగాంశ్చ సుబహూన్ నిఘ్నన్, ప్రవృద్ధ ఇవ కేసరీ. 4

నీలలోహిత మాంజిష్ఠ, పత్ర వర్ణై స్సితాసితైః
స్వభావ విహితైశ్చిత్రైః, ధాతుభిః సమలంకృతమ్. 5

కామరూపిభి రావిష్టం, అభీక్ష్ణం సపరిచ్ఛదైః
యక్ష కిన్నర గంధర్వైః, దేవకల్పైశ్చ పన్నగైః. 6

స తస్య గిరివర్యస్య, తలే నాగవరాయుతే
తిష్ఠన్ కపివరస్తత్ర, హ్రదే నాగ ఇవాబభౌ. 7

స సూర్యాయ మహేంద్రాయ, పవనాయ స్వయంభువే
భూతేభ్య శ్చాంజలిం కృత్వా, చకార గమనే మతిమ్. 8

అంజలిం ప్రాజ్ముఖం కృత్వా, పవనా యాత్మయోనయే
తతో హి వవృధే గంతుం, దక్షిణో దక్షిణాం దిశమ్. 9

ప్లవంగ ప్రవరైః దృష్టః, ప్లవనే కృతనిశ్చయః
వవృధే రామవృద్ధ్యర్థం, సముద్ర ఇవ పర్వసు. 10

నిష్ప్రమాణ శరీరస్సన్, లిలంఘయిషు రర్ణవం
బాహుభ్యాం పీడయామాస, చరణాభ్యాం చ పర్వతమ్. 11

స చచాలాఽచల శ్చాపి, ముహూర్తం కపిపీడితః
తరూణాం పుష్పితాగ్రాణాం, సర్వం పుష్ప మశాతయత్. 12

తేన పాదపముక్తేన, పుష్పౌఘేణ సుగంధినా
సర్వత స్సంవృత శ్శైలో, బభౌ పుష్పమయో యథా. 13

తేన చోత్తమవీర్యేణ, పీడ్యమాన స్స పర్వతః
సలిలం సంప్రసుస్రావ, మదం మత్త ఇవ ద్విపః. 14

పీడ్యమానస్తు బలినా, మహేంద్ర స్తేన పర్వతః
రీతీ ర్నిర్వర్తయామాస, కాంచనాంజన రాజతీః 15

ముమోచ చ శిలాశ్శైలో, విశాలా స్స మనశ్శిలాః
మధ్యమే నార్చిషా జుష్టో, ధూమ రాజీ రివాఽనలః. 16

గిరిణా పీడ్యమానేన, పీడ్యమానాని సర్వతః
గుహావిష్టాని భూతాని, వినేదుః వికృతైః స్వరైః. 17

స మహాసత్త్వసన్నాదః, శైల పీడా నిమిత్తజః
పృథివీం పూరయామాస, దిశశ్చోపవనాని చ. 18

శిరోభిః పృథుభి స్సర్పాః, వ్యక్త స్వస్తికలక్షణైః
వమంతః పావకం ఘోరం, దదంశు ర్దశనైఃశిలాః 19

తా స్తదా సవిషై ర్దష్టాః, కుపితైః తైఃమహాశిలాః
జజ్వలుః పావకోద్దీప్తాః, బిభిధుశ్చ సహస్రథా. 20

యాని చౌషధజాలాని, తస్మిన్ జాతాని పర్వతే
విషఘ్నా న్యపి నాగానాం, న శేకుః శమితుం విషమ్. 21

భిద్యతేయం గిరి ర్భూతైః, ఇతిమత్వా తపస్వినః
త్రస్తా విద్యాధరా స్తస్మాత్, ఉత్పేతుః స్త్రీ గణై స్సహ. 22

పానభూమి గతం హిత్వా, హైమ మాసవ భాజనం
పాత్రాణి చ మహార్హాణి, కరకాంశ్చ హిరణ్మయాన్. 23

లేహ్యా నుచ్చావచాన్ భక్ష్యాన్, మాంసాని వివిధాని చ
ఆర్షభాణి చ చర్మాణి, ఖడ్గాంశ్చ కనకత్సరూన్. 24

కృత కంఠ గుణాః క్షీబాః, రక్తమాల్యాను లేపనాః
రక్తాక్షాః పుష్కరాక్షాశ్చ, గగనం ప్రతిపేదిరే. 25

హారనూపురకేయూర, పారిహార్యధరాః స్త్రియః
విస్మితా స్సస్మితా స్తస్థుః, ఆకాశే రమణైః సహ. 26

దర్శయంతో మహావిద్యాం, విద్యాధర మహర్షయః
సహితా స్తస్థు రాకాశే, వీక్షాంచక్రుశ్చ పర్వతం. 27

శుశ్రువు శ్చ తదా శబ్దం, ఋషీణాం భావితాత్మనామ్
చారణానాం చ సిద్ధానాం, స్థితానాం విమలేఽంబరే. 28

ఏష పర్వత సంకాశో, హనూమాన్ మారుతాత్మజః
తితీర్షతి మహావేగః, సముద్రం మకరాలయమ్. 29

రామార్థం వానరార్థం చ, చికీర్షన్ కర్మ దుష్కరం
సముద్రస్య పరం పారం, దుష్ప్రాపం ప్రాప్తుమిచ్ఛతి 30

ఇతి విద్యాధరా శ్శ్రుత్వా, వచ స్తేషాం మహాత్మనాం
తమప్రమేయం దదృశుః, పర్వతే వానరర్షభమ్. 31

దుధువే చ సరోమాణి, చకంపే చాచలోపమః
ననాద సుమహానాదం, సుమహానివ తోయదః. 32

ఆనుపూర్వ్యేణ వృత్తం చ, లాంగూలం లోమభిశ్చితమ్
ఉత్పతిష్యన్ విచిక్షేప, పక్షిరాజ ఇవోరగమ్. 33

తస్య లాంగూల మావిద్ధం, అత్తవేగస్య పృష్ఠతః
దదృశే గరుడే నేవ, హ్రియమాణో మహోరగః. 34

బాహూ సంస్తంభయామాస, మహా పరిఘ సన్నిభౌ
ససాద చ కపిః కట్యాం, చరణౌ సంచుకోచ చ. 35

సంహృత్య చ భుజౌ శ్రీమాన్, తథైవ చ శిరోధరామ్
తేజ స్సత్త్వం తథా వీర్యం, ఆవివేశ స వీర్యవాన్. 36

మార్గమాలోకయన్ దూరాత్, ఊర్ధ్వం ప్రణిహితేక్షణః
రురోధ హృదయే ప్రాణాన్, ఆకాశ మవలోకయన్. 37

పద్భ్యాం దృఢ మవస్థానం, కృత్వా స కపికుంజరః
నికుంచ్యకర్ణౌ హనుమాన్, ఉత్పతిష్యన్ మహాబలః 38

వానరాన్ వానరశ్రేష్ఠః, ఇదం వచన మబ్రవీత్
యథా రాఘవనిర్ముక్తః, శర శ్శ్వసన విక్రమః 39

గచ్ఛే త్తద్వత్ గమిష్యామి, లంకాం రావణపాలితామ్
నహి ద్రక్ష్యామి యది తాం, లంకాయాం జనకాత్మజామ్. 40

అనేనైవ హి వేగేన, గమిష్యామి సురాలయం
యది వా త్రిదివే సీతాం, న ద్రక్ష్యామ్యకృతశ్రమః 41

బద్ధ్వా రాక్షస రాజానం, ఆనయిష్యామి రావణం
సర్వథా కృతకార్యోఽహం, ఏష్యామి సహ సీతయా. 42

ఆనయిష్యామి వా లంకాం, సముత్పాట్య సరావణాం
ఏవ ముక్త్వాతు హనుమాన్, వానరాన్ వానరోత్తమః 43

ఉత్పపాతాథ వేగేన, వేగవాన్ అవిచారయన్
సుపర్ణ మివ చాత్మానం, మేనే స కపికుంజరః. 44

సముత్పతతి తస్మింస్తు, వేగాత్తే నగరోహిణః
సంహృత్య విటపాన్ సర్వాన్, సముత్పేతు స్సమంతతః. 45

సమత్తకోయష్టిమకాన్, పాదపాన్ పుష్పశాలినః
ఉద్వహ న్నూరు వేగేన, జగామ విమలేఽంబరే. 46

ఊరు వేగోద్ధతా వృక్షాః, ముహూర్తం కపిమన్వయుః
ప్రస్థితం దీర్ఘమధ్వానం, స్వబంధు మివ బాంధవాః 47

త మూరు వేగోన్మథితాః, సాలా శ్చాన్యే నగోత్తమాః
అనుజగ్ముర్హనూమంతం, సైన్యా ఇవ మహీపతిమ్. 48

సుపుష్పి తాగ్రై ర్బహుభిః, పాదపై రన్వితః కపిః
హనూమాన్ పర్వతాకారో, బభూవాద్భుత దర్శనః 49

సారవంతోఽథయే వృక్షాః, న్యమజ్జన్ లవణాంభసి
భయాదివ మహేంద్రస్య, పర్వతా వరుణాలయే. 50

స నానా కుసుమైః కీర్ణః, కపి స్సాంకుర కోరకైః
శుశుభే మేఘ సంకాశః, ఖద్యోతై రివ పర్వతః. 51

విముక్తా స్తస్య వేగేన, ముక్త్వా పుష్పాణి తే ద్రుమాః
అవశీర్యంత సలిలే, నివృత్తా స్సుహృదో యథా. 52

లఘుత్వే నోపపన్నం తత్, విచిత్రం సాగరేఽపతత్
ద్రుమాణాం వివిధం పుష్పం, కపివాయు సమీరితమ్. 53

తారా శత మివాకాశం, ప్రబభౌచ మహార్ణవః
పుష్పౌఘేనా నుబద్ధేన, నానావర్ణేన వానరః. 54

బభౌ మేఘ ఇవాకాశే, విద్యుద్గణ విభూషితః
తస్య వేగ సమాధూతైః, పుష్పై స్తోయ మదృశ్యత. 55

తారాభి రభిరామాభిః, ఉదితాభి రివాంబరమ్
తస్యాంబర గతౌ బాహూ, దదృశాతే ప్రసారితౌ. 56

పర్వతాగ్రాత్ వినిష్క్రాంతౌ, పంచాస్యావివ పన్నగౌ
పిబన్నివ బభౌచాపి, సోర్మిజాలం మహార్ణవమ్. 57

పిపాసు రివ చాకాశం, దదృశే స మహాకపిః
తస్య విద్యుత్ ప్రభాకారే, వాయు మార్గానుసారిణః. 58

నయనే విప్రకాశేతే, పర్వతస్థా వివానలౌ
పింగే పింగాక్ష ముఖ్యస్య, బృహతీ పరిమండలే. 59

చక్షుషీ సంప్రకాశేతే, చంద్ర సూర్యావివోదితౌ
ముఖం నాసికయా తస్య, తామ్రయా తామ్రమాబభౌ. 60

సంధ్యయా సమభిస్పృష్టం, యథాతత్ సూర్యమండలమ్
లాంగూలం చ సమావిద్ధం, ప్లవమానస్య శోభతే. 61

అంబరే వాయుపుత్రస్య, శక్రధ్వజ ఇవోచ్ఛ్రితః
లాంగూలచక్రేణ మహాన్, శుక్లదంష్ట్రో௨నిలాత్మజః 62

వ్యరోచత మహాప్రాజ్ఞః, పరివేషీవ భాస్కరః
స్ఫిగ్దేశే నాభితామ్రేణ, రరాజ స మహాకపిః 63

మహతా దారితేనేవ, గిరిర్గైరిక ధాతునా
తస్య వానరసింహస్య, ప్లవమానస్య సాగరమ్. 64

కక్షాంతర గతో వాయుః, జీమూత ఇవ గర్జతి
ఖే యథా నిపతం త్యుల్కాః, హ్యుత్తరాంతాత్ వినిస్సృతాః 65

దృశ్యతే సానుబంధా చ, తథా స కపికుంజరః
పతత్ పతంగ సంకాశో, వ్యాయత శ్శుశుభే కపిః 66

ప్రవృద్ధ ఇవ మాతంగః, కక్ష్యయా బధ్యమానయా
ఉపరిష్టా చ్ఛరీరేణ, ఛాయయా చావగాఢయా. 67

సాగరే మారుతావిష్టా, నౌ రివాసీత్తదా కపిః
యం యం దేశం సముద్రస్య, జగామ స మహాకపిః. 68

సస తస్యోరువేగేన, సోన్మాద ఇవ లక్ష్యతే
సాగర స్యోర్మిజాలానాం, ఉరసా శైల వర్ష్మణామ్. 69

అభిఘ్నంస్తు మహావేగః, పుప్లువే స మహాకపిః
కపివాతశ్చ బలవాన్, మేఘవాతశ్చ నిస్సృతః. 70

సాగరం భీమ నిర్ఘోషం, కంపయామాసతు ర్భృశం
వికర్ష న్నూర్మిజాలాని, బృహంతి లవణాంభసి. 71

పుప్లువే కపిశార్దూలో, వికిరన్ ఇవ రోదసీ
మేరుమందర సంకాశాన్, ఉద్ధతాన్ స మహార్ణవే 72

అతిక్రామన్ మహావేగః, తరంగాన్ గణయన్ ఇవ
తస్య వేగ సముద్ధూతం, జలం సజలదం తదా, 73

అంబరస్థం విబభ్రాజ, శారదాభ్ర మివాతతం
తిమి నక్ర ఝుషాః కూర్మాః, దృశ్యంతే వివృతా స్తదా. 74

వస్త్రాపకర్షణే నేవ, శరీరాణి శరీరిణాం
ప్లవమానం సమీక్ష్యాథ, భుజంగా స్సాగరాలయాః. 75

వ్యోమ్ని తం కపిశార్దూలం, సుపర్ణ ఇతి మేనిరే
దశయోజన విస్తీర్ణా, త్రింశద్యోజన మాయతా. 76

ఛాయా వానరసింహస్య, జలే చారుతరాఽభవత్
శ్వేతాభ్రఘనరాజీవ, వాయుపుత్రాను గామినీ. 77

తస్య సా శుశుభే ఛాయా, వితతా లవణాంభసి
శుశుభే స మహాతేజా, మహాకాయో మహాకపిః. 78

వాయుమార్గే నిరాలంబే, పక్షవాన్ఇవ పర్వతః
యే నాసౌ యాతి బలవాన్, వేగేన కపికుంజరః. 79

తేన మార్గేణ సహసా, ద్రోణీకృత ఇవార్ణవః
ఆపాతే పక్షిసంఘానాం, పక్షిరాజ ఇవ వ్రజన్. 80

హనూమాన్ మేఘజాలాని, ప్రకర్షన్ మారుతో యథా
పాండురారుణ వర్ణాని, నీలమాంజిష్ఠకాని చ. 81

కపినాఽఽకృష్యమాణాని, మహాభ్రాణి చకాశిరే
ప్రవిశన్ అభ్రజాలాని, నిష్పతంశ్చ పునః పునః. 82

ప్రచ్ఛన్నశ్చ ప్రకాశశ్చ, చంద్రమా ఇవ లక్ష్యతే
ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా, ప్లవంగం త్వరితం తదా. 83

వవర్షుః పుష్పవర్షాణి, దేవగంధర్వదానవాః
తతాప నహి తం సూర్యః, ప్లవంతం వానరోత్తమమ్. 84

సిషేవే చ తదా వాయూ, రామకార్యార్థసిద్ధయే
ఋషయ స్తుష్టువు శ్చైనం, ప్లవమానం విహాయసా. 85

జగుశ్చ దేవగంధర్వాః, ప్రశంసన్తో మహౌజసం
నాగాశ్చ తుష్టువు ర్యక్షాః, రక్షాంసి విబుధాః ఖగాః. 86

ప్రేక్ష్య సర్వే కపివరం, సహసా విగత క్లమం
తస్మిన్ ప్లవగశార్దూలే, ప్లవమానే హనూమతి. 87

ఇక్ష్వాకు కుల మానార్థీ, చింతయామాస సాగరః
సాహాయ్యం వానరేంద్రస్య, యది నాహం హనూమతః. 88

కరిష్యామి భవిష్యామి, సర్వవాచ్యో వివక్షతాం
అహ మిక్ష్వాకునాథేన, సగరేణ వివర్ధితః. 89

ఇక్ష్వాకుసచివ శ్చాయం, నావసీదితు మర్హతి
తథా మయా విధాతవ్యం, విశ్రమేత యథా కపిః. 90

శేషం చ మయి విశ్రాంతః, సుఖే నాతిపతిష్యతి
ఇతి కృత్వా మతిం సాధ్వీం, సముద్రః ఛన్న మంభసి. 91

హిరణ్యనాభం మైనాకం, ఉవాచ గిరిసత్తమమ్
త్వ మిహాసుర సంఘానాం, పాతాళ తలవాసినామ్. 92

దేవరాజ్ఞా గిరిశ్రేష్ఠ ! పరిఘ స్సన్ని వేశితః
త్వ మేషాం జాత వీర్యాణాం, పునరేవో త్పతిష్యతామ్. 93

పాతాళ స్యాఽ ప్రమేయస్య, ద్వార మావృత్య తిష్ఠసి
తిర్య గూర్ధ్వ మధశ్చైవ, శక్తిస్తే శైల వర్ధితుమ్. 94

తస్మాత్ సంచోదయామి త్వాం, ఉత్తిష్ఠ గిరిసత్తమ
స ఏష కపిశార్దూలః, త్వాం ఉపర్యేతి వీర్యవాన్. 95

హనూమాన్ రామకార్యార్థం, భీమకర్మా ఖమాప్లుతః
అస్య సాహ్యం మయా కార్యం, ఇక్ష్వాకుకుల వర్తినః. 96

మమ హీక్ష్వాకవః పూజ్యాః, పరం పూజ్యతమా స్తవ
కురు సాచివ్య మస్మాకం, న నః కార్య మతిక్రమేత్. 97

కర్తవ్య మకృతం కార్యం, సతాం మన్యు ముదీరయేత్
సలిలా దూర్ధ్వముత్తిష్ఠ, తిష్ఠత్వేష కపిస్త్వయి. 98

అస్మాక మతిథి శ్చైవ, పూజ్యశ్చ ప్లవతాం వరః
చామీకర మహానాభ, దేవగంధర్వ సేవిత. 99

హనుమాం స్త్వయి విశ్రాంతః, తత శ్శేషం గమిష్యతి
స ఏష కపిశార్దూలః, త్వాం ఉపర్యేతి వీర్యవాన్
కాకుత్స్థస్యా నృశంస్యం చ, మైథిల్యాశ్చ వివాసనమ్. 100

శ్రమం చ ప్లవగేంద్రస్య, సమీక్ష్యోత్థాతు మర్హసి
హిరణ్యనాభో మైనాకో, నిశమ్య లవణాంభసః 101

ఉత్పపాత జలా త్తూర్ణం, మహాద్రుమ లతా యుతః
స సాగరజలం భిత్త్వా, బభూవాభ్యుత్థిత స్తదా. 102

యథా జలధరం భిత్త్వా, దీప్తరశ్మిర్దివాకరః
స మహాత్మా ముహూర్తేన, పర్వతః సలిలావృతః. 103

దర్శయామాస శృంగాణి, సాగరేణ నియోజితః
శాతకుంభనిభైః శృంగైః, సకిన్నర మహోరగైః. 104

ఆదిత్యోదయ సంకాశైః, ఆలిఖద్భి రివాంబరమ్
తప్తజాంబూనదైః శృంగైః, పర్వతస్య సముత్థితైః, 105

ఆకాశం శస్త్ర సంకాశం, అభవత్ కాంచనప్రభం
జాతరూపమయైః శృంగైః, భ్రాజమానైః స్వయంప్రభైః 106

ఆదిత్యశ తసంకాశః, సోఽభవద్గిరిసత్తమః
త ముత్థిత మసంగేన, హనూమా నగ్రతః స్థితమ్. 107

మధ్యే లవణతోయస్య, విఘ్నోఽయ మితి నిశ్చితః
స త ముచ్ఛ్రిత మత్యర్థం, మహావేగో మహాకపిః 108

ఉరసా పాతయామాస, జీమూత మివ మారుతః
స తదా పాతిత స్తేన, కపినా పర్వతోత్తమః 109

బుద్ధ్వా తస్య కపే ర్వేగం, జహర్ష చ ననంద చ
త మాకాశగతం వీరం, ఆకాశే సముపస్థితః. 110

ప్రీతో హృష్టమనా వాక్యం, అబ్రవీత్ పర్వతః కపిం
మానుషం ధారయన్ రూపం, ఆత్మన శ్శిఖరే స్థితః. 111

దుష్కరం కృతవాన్ కర్మ, త్వమిదం వానరోత్తమ
నిపత్య మమ శృంగేషు, విశ్రమస్వ యథాసుఖమ్. 112

రాఘవస్య కులే జాతైః, ఉదధిః పరివర్ధితః
స త్వాం రామహితే యుక్తం, ప్రత్యర్చయతి సాగరః 113

కృతే చ ప్రతికర్తవ్యం, ఏషధర్మః సనాతనః
సోఽయం త్వత్ప్రతికారార్థీ, త్వత్తః సమ్మానమర్హతి. 114

త్వన్నిమిత్తం అనే నాహం, బహుమానాత్ ప్రచోదితః
తిష్ఠ త్వం కపిశార్దూల, విశ్రమ్య మయి గమ్యతామ్. 115

యోజనానాం శతం చాపి, కపి రేష సమాప్లుతః
తవ సానుషు విశ్రాంతః, శేషం ప్రక్రమతా మితి. 116

తదిదం గంధవత్స్వాదు, కందమూలఫలం బహు
తదాస్వాద్య హరిశ్రేష్ఠ, విశ్రాంతోఽనుగమిష్యసి. 117

అస్మాక మపి సంబంధః, కపిముఖ్య త్వయాఽస్తి వై
ప్రఖ్యాతః త్రిషులోకేషు, మహాగుణ పరిగ్రహః 118

వేగవంతః ప్లవంతో యే, ప్లవగా మారుతాత్మజ
తేషాం ముఖ్యతమం మన్యే, త్వా మహం కపికుంజర. 119

అతిథిః కిల పూజార్హః, ప్రాకృతోఽపి విజానతా
ధర్మం జిజ్ఞాసమానేన, కిం పునః త్వాదృశో మహాన్. 120

త్వం హి దేవవరిష్ఠస్య, మారుతస్య మహాత్మనః
పుత్ర స్తస్యైవ వేగేన, సదృశః కపికుంజర. 121

పూజితే త్వయి ధర్మజ్ఞ, పూజాం ప్రాప్నోతి మారుతః
తస్మాత్ త్వం పూజనీయో మే, శృణు చాప్యత్ర కారణమ్. 122

పూర్వం కృతయుగే తాత, పర్వతాః పక్షిణోఽభవన్
తే హి జగ్ము ర్దిశ స్సర్వాః, గరుడానిల వేగినః. 123

తత స్తేషు ప్రయాతేషు, దేవసంఘా స్సహర్షిభిః
భూతాని చ భయం జగ్ముః, తేషాం పతనశంకయా. 124

తతః క్రుద్ధః సహస్రాక్షః, పర్వతానాం శతక్రతుః
పక్షాన్ చిచ్ఛేద వజ్రేణ, తత్ర తత్ర సహస్రశః. 125

స మా ముపగతః క్రుద్ధో, వజ్ర ముద్యమ్య దేవరాట్
తతోఽహం సహసా క్షిప్తః, శ్వసనేన మహాత్మనా. 126

అస్మిన్ లవణతోయే చ, ప్రక్షిప్తః ప్లవగోత్తమ
గుప్తపక్ష సమగ్రశ్చ, తవ పిత్రాఽభిరక్షితః 127

తతోఽహం మానయామి త్వాం, మాన్యోహి మమ మారుతః
త్వయా మే హ్యేష సంబంధః, కపిముఖ్య మహాగుణః 128

అస్మి న్నేవం గతే కార్యే, సాగరస్య మమైవ చ
ప్రీతిం ప్రీతమనాః కర్తుం, త్వ మర్హసి మహాకపే. 129

శ్రమం మోక్షయ! పూజాం చ, గృహాణ కపిసత్తమ!
ప్రీతిం చ బహుమన్యస్వ, ప్రీతోఽస్మి తవ దర్శనాత్. 130

ఏవ ముక్తః కపిశ్రేష్ఠః, తం నగోత్తమ మబ్రవీత్
ప్రీతోఽస్మి కృతమాతిథ్యం, మన్యు రేషోఽపనీయతామ్. 131

త్వరతే కార్యకాలో మే, అహశ్చాపి అతివర్తతే
ప్రతిజ్ఞా చ మయాదత్తా, న స్థాతవ్య మిహాంతరే. 132

ఇత్యుక్త్వా పాణినా శైలం, ఆలభ్య హరిపుంగవః
జగా మాకాశ మావిశ్య, వీర్యవాన్ ప్రహసన్ ఇవ. 133

స పర్వతసముద్రాభ్యాం, బహుమానాత్ అవేక్షితః
పూజిత శ్చోపపన్నాభిః, ఆశీర్భి రనిలాత్మజః. 134

అథోర్ధ్వం దూర ముత్ప్లుత్య, హిత్వా శైలమహార్ణవౌ
పితుః పంథాన మాస్థాయ, జగామ విమలేఽంబరే. 135

భూయశ్చోర్ధ్వ గతిం ప్రాప్య, గిరిం తమవలోకయన్
వాయుసూను ర్నిరాలంబే, జగామ విమలేఽంబరే. 136

తత్ ద్వితీయం హనుమతో, దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరమ్
ప్రశశంసు స్సురా స్సర్వే, సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః 137

దేవతా శ్చాభవన్ హృష్టాః, తత్రస్థా స్తస్య కర్మణా
కాంచనస్య సునాభస్య, సహస్రాక్షశ్చ వాసవః 138

ఉవాచ వచనం ధీమాన్, పరితోషాత్ సగద్గదమ్
సునాభం పర్వతశ్రేష్ఠం, స్వయమేవ శచీపతిః 139

హిరణ్యనాభ! శైలేంద్ర!, పరితుష్టోఽస్మి తే భృశం
అభయం తే ప్రయచ్ఛామి, తిష్ఠ సౌమ్య! యథాసుఖమ్. 140

సాహ్యం కృతం తే సుమహత్, విక్రాంతస్య హనూమతః
క్రమతో యోజనశతం, నిర్భయస్య భయే సతి. 141

రామ స్యైష హి దూత్యేన, యాతి దాశరథే ర్హరిః
సత్క్రియాం కుర్వతా తస్య, తోషితో౽స్మి దృఢం త్వయా. 142

తతః ప్రహర్ష మగమత్, విపులం పర్వతోత్తమః
దేవతానాం పతిం దృష్ట్వా, పరితుష్టం శతక్రతుమ్. 143

స వై దత్తవరః శైలో, బభూ వావస్థిత స్తదా
హనుమాంశ్చ ముహూర్తేన, వ్యతిచక్రామ సాగరమ్. 144

తతో దేవా స్సగంధర్వాః, సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః
అబ్రువన్ సూర్యసంకాశాం, సురసాం నాగమాతరమ్. 145

అయం వాతాత్మజః శ్రీమాన్, ప్లవతే సాగరోపరి
హనుమా న్నామ తస్య త్వం, ముహూర్తం విఘ్నమాచర. 146

రాక్షసం రూప మాస్థాయ, సుఘోరం పర్వతోపమం
దంష్ట్రాకరాళం పింగాక్షం, వక్త్రం కృత్వా నభస్సమమ్. 147

బలమిచ్ఛామహే జ్ఞాతుం, భూయ శ్చాస్య పరాక్రమం
త్వాం విజేష్య త్యుపాయేన, విషాదం వా గమిష్యతి. 148

ఏవ ముక్తా తు సా దేవీ, దైవతై రభిసత్కృతా
సముద్రమధ్యే సురసా, బిభ్రతీ రాక్షసం వపుః. 149

వికృతం చ విరూపం చ, సర్వస్య చ భయావహం
ప్లవమానం హనూమంతం, ఆవృత్యేద మువాచ హ. 150

మమ భక్షః ప్రదిష్టః త్వం, ఈశ్వరైః వానరర్షభ
అహం త్వాం భక్షయిష్యామి, ప్రవిశేదం మమాననమ్. 151

ఏవ ముక్త స్సురసయా, ప్రాంజలిః వానరర్షభః
ప్రహృష్టవదన శ్శ్రీమాన్, ఇదం వచన మబ్రవీత్. 152

రామో దాశరథి ర్నామ, ప్రవిష్టో దండకావనం
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా, వైదేహ్యా చాపి భార్యయా. 153

అన్యకార్య విషక్తస్య, బద్ధవైరస్య రాక్షసైః
తస్య సీతా హృతా భార్యా, రావణేన యశస్వినీ. 154

తస్యా స్సకాశం దూతోఽహం, గమిష్యే రామశాసనాత్
కర్తు మర్హసి రామస్య, సాహ్యం విషయవాసిని. 155

అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా, రామం చాక్లిష్టకారిణం
ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం, సత్యం ప్రతిశృణోమి తే. 156

ఏవ ముక్తా హనుమతా, సురసా కామరూపిణీ
అబ్రవీ న్నాతివర్తేన్మాం, కశ్చి దేష వరో మమ. 157

(తం ప్రయాంతం సముద్వీక్ష్య, సురసా వాక్య మబ్రవీత్
బలం జిజ్ఞాసమానా వై, నాగమాతా హనూమతః. 1

ప్రవిశ్య వదనం మేఽద్య, గంతవ్యం వానరోత్తమ
వర ఏష పురా దత్తో, మమ ధాత్రేతి సత్వరా. 2

వ్యాదాయ విపులం వక్త్రం, స్థితా సా మారుతేః పురః
ఏవ ముక్త స్సురసయా, క్రుద్ధో వానరపుంగవః 3

అబ్రవీ త్కురు వై వక్త్రం, యేన మాం విషహిష్యసే
ఇత్యుక్త్వా సురసా క్రుద్ధా, దశయోజన మాయతా. 4

దశయోజనవిస్తారో, బభూవ హనుమాం స్తదా
తం దృష్ట్వా మేఘసంకాశం, దశయోజన మాయతమ్ 5

చకార సురసా చాస్యం, వింశ ద్యోజన మాయతం
హనుమాంస్తు తతః క్రుద్ధః, త్రింశత్‌యోజన మాయతః 6

చకార సురసా వక్త్రం, చత్వారింశత్ తథోచ్ఛ్రితం
బభూవ హనుమా న్వీరః, పంచాశత్ యోజనోచ్ఛ్రితః 7

చకార సురసా వక్త్రం, షష్టియోజన మాయతం
తథైవ హనుమా న్వీరః, సప్తతీ యోజనోచ్ఛ్రితః 8

చకార సురసా వక్త్రం, అశీతీ యోజనోచ్ఛ్రితం
హనుమా నచల ప్రఖ్యో, నవతీ యోజనోచ్ఛ్రితః. 9

చకార సురసా వక్త్రం, శతయోజన మాయతం
తత్ దృష్ట్వా వ్యాదితం త్వాస్యం, వాయుపుత్రః సుబుద్ధిమాన్) 10

దీర్ఘజిహ్వం సురసయా, సుఘోరం నరకోపమం
సుసంక్షి ప్యాత్మనః కాయం, బభూ వాంగుష్ఠమాత్రకః. 158

సోఽభిపత్యాశు తద్వక్త్రం, నిష్పత్య చ మహాబలః
అంతరిక్షే స్థితశ్శ్రీమాన్, ఇదం వచనమబ్రవీత్. 159

ప్రవిష్టోఽస్మి హి తే వక్త్రం, దాక్షాయణి నమోఽస్తుతే
గమిష్యే యత్ర వైదేహీ, సత్యం చాసీ ద్వరస్తవ. 160

తం దృష్ట్వా వదనాత్ ముక్తం, చంద్రం రాహుముఖాదివ
అబ్రవీత్ సురసా దేవీ, స్వేనరూపేణ వానరమ్. 161

అర్థ సిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ఠ, గచ్ఛ సౌమ్య యథాసుఖం
సమానయస్వ వైదేహీం, రాఘవేణ మహాత్మనా. 162

తత్ తృతీయం హనుమతో, దృష్ట్వా కర్మ సుదుష్కరం
సాధుసాధ్వీతి భూతాని, ప్రశశంసు స్తదా హరిమ్. 163

స సాగర మనాధృష్యం, అభ్యేత్య వరుణాలయం
జగా మాకాశ మావిశ్య, వేగేన గరుడోపమః. 164

సేవితే వారిధారాభిః, పతగైశ్చ నిషేవితే
చరితే కైశికాచార్యైః, ఐరావతనిషేవితే. 165

సింహకుంజర శార్దూల, పతగోరగవాహనైః
విమానై స్సంపతద్భిశ్చ, విమలైః సమలంకృతే. 166

వజ్రాశనిసమాఘాతైః, పావకై రుపశోభితే
కృత పుణ్యై ర్మహాభాగైః, స్వర్గజిద్భి రలంకృతే. 167

వహతా హవ్య మత్యర్థం, సేవితే చిత్రభానునా
గ్రహనక్షత్రచంద్రార్క, తారాగణవిభూషితే. 168

మహర్షి గణ గంధర్వ, నాగయక్ష సమాకులే
వివిక్తే విమలే విశ్వే, విశ్వావసు నిషేవితే. 169

దేవరాజగజాక్రాంతే, చంద్రసూర్యపథే శివే
వితానే జీవలోకస్య, వితతే బ్రహ్మనిర్మితే. 170

బహుశస్సేవితే వీరైః, విద్యాధరగణై ర్వరైః
జగామ వాయుమార్గే తు, గరుత్మానివ మారుతిః. 171

(హనూమాన్మేఘజాలాని, ప్రకర్షన్ మారుతో యథా
కాలాగరు సవర్ణాని, రక్త పీత సితాని చ. 1

కపినాకృష్యమాణాని, మహాభ్రాణి చకాశిరే
ప్రవిశ న్నభ్రజాలాని, నిష్పతంశ్చ పునఃపునః.
ప్రావృషీందు రివాభాతి, నిష్పతన్ ప్రవిశం స్తదా) 2

ప్రదృశ్యమాన స్సర్వత్ర, హనూమాన్ మారుతాత్మజః
భేజేఽమ్బరం నిరాలంబం, లంబపక్ష ఇవాద్రిరాట్. 172

ప్లవమానం తు తం దృష్ట్వా, సింహికా నామ రాక్షసీ
మనసా చింతయామాస, ప్రవృద్ధా కామరూపిణీ. 173

అద్య దీర్ఘస్య కాలస్య, భవిష్యా మ్యహ మాశితా
ఇదం హి మే మహత్సత్త్వం, చిరస్య వశ మాగతమ్. 174

ఇతి సంచింత్య మనసా, ఛాయా మస్య సమాక్షిపత్
ఛాయాయాం గృహ్యమాణాయాం, చింతయామాస వానరః. 175

సమాక్షిప్తోఽస్మి సహసా, పంగూకృత పరాక్రమః
ప్రతిలోమేన వాతేన, మహానౌరివ సాగరే. 176

తిర్య గూర్ధ్వ మధశ్చైవ, వీక్షమాణ స్తతః కపిః
దదర్శ సుమహత్సత్త్వం, ఉత్థితం లవణాంభసి. 177

తద్దృష్ట్వా చింతయామాస, మారుతి ర్వికృతాననం
కపిరాజేన కథితం, సత్త్వ మద్భుత దర్శనమ్. 178

ఛాయాగ్రాహి మహావీర్యం, తదిదం నాత్ర సంశయః
స తాం బుద్ధ్వార్థతత్త్వేన, సింహికాం మతిమా న్కపిః. 179

వ్యవర్ధత మహాకాయః, ప్రావృషీవ వలాహకః
తస్య సా కాయ ముద్వీక్ష్య, వర్ధమానం మహాకపేః. 180

వక్త్రం ప్రసారయామాస, పాతాళాంతరసన్నిభం
ఘనరాజీవ గర్జంతీ, వానరం సమభిద్రవత్. 181

స దదర్శ తత స్తస్యాః, వివృతం సుమహ న్ముఖం
కాయమాత్రం చ మేధావీ, మర్మాణి చ మహాకపిః. 182

స తస్యా వివృతే వక్త్రే, వజ్రసంహననః కపిః
సంక్షిప్య ముహు రాత్మానం, నిపపాత మహాబలః. 183

ఆస్యే తస్యా నిమజ్జంతం, దదృశు స్సిద్ధచారణాః
గ్రస్యమానం యథా చంద్రం, పూర్ణం పర్వణి రాహుణా. 184

తత స్తస్యా నఖైః తీక్ష్ణైః, మర్మాణ్యుత్కృత్య వానరః
ఉత్పపా తాథ వేగేన, మనస్సంపాత విక్రమః 185

తాం తు దృష్ట్వా చ ధృత్యాచ, దాక్షిణ్యేన నిపాత్య చ
స కపిప్రవరో వేగాత్, వవృధే పునరాత్మవాన్. 186

హృతహృత్సా హనుమతా, పపాత విధురాఽంభసి
(స్వయంభువేన హనుమాన్, సృష్ట స్తస్యా నిపాతనే)
తాం హతాం వానరేణాశు, పతితాం వీక్ష్య సింహికామ్. 187

భూతా న్యాకాశచారీణి, తమూచుః ప్లవగోత్తమమ్
భీమ మద్య కృతం కర్మ, మహత్సత్త్వమ్ త్వయా హతమ్. 188

సాధయార్థ మభిప్రేతం, అరిష్టం ప్లవతాం వర
యస్యత్వేతాని చత్వారి, వానరేంద్ర యథా తవ. 189

ధృతి ర్దృష్టిః మతి ర్దాక్ష్యం, స్వకర్మసు న సీదతి
సత్త్వై స్సంభావితః పూజ్యః, ప్రతిపన్న ప్రయోజనః. 190

జగా మాకాశ మావిశ్య, పన్న గాశనవత్ కపిః
ప్రాప్త భూయిష్ఠ పారస్తు, సర్వతః ప్రతిలోకయన్. 191

యోజనానాం శతస్యాంతే, వనరాజిం దదర్శ సః
దదర్శ చ పతన్నేవ, వివిధద్రుమభూషితమ్. 192

ద్వీపం శాఖామృగశ్రేష్ఠో, మలయోపవనాని చ
సాగరం సాగరానూపం, సాగరానూపజాన్ ద్రుమాన్. 193

సాగరస్య చ పత్నీనాం, ముఖాన్యపి విలోకయన్
స మహామేఘసంకాశం, సమీక్ష్యాత్మాన మాత్మవాన్. 194

నిరుంధంత మివాకాశం, చకార మతిమాన్మతిమ్
కాయవృద్ధిం ప్రవేగం చ, మమ దృష్ట్వైవ రాక్షసాః. 195

మయి కౌతూహలం కుర్యుః, ఇతి మేనే మహాకపిః
తత శ్శరీరం సంక్షిప్య, తన్మహీధర సన్నిభమ్. 196

పునః ప్రకృతి మాపేదే, వీతమోహ ఇవాత్మవాన్
తద్రూప మతిసంక్షిప్య, హనుమాన్ ప్రకృతౌ స్థితః. 197

త్రీన్క్రమానివ విక్రమ్య, బలివీర్యహరో హరిః
స చారునానావిధ రూపధారీ
పరం సమాసాద్య సముద్రతీరం
పరైరశక్యః ప్రతిపన్న రూపః
సమీక్షితాత్మా సమవేక్షితార్థః. 198

తతస్స లంబస్య గిరే స్సమృద్ధే
విచిత్రకూటే నిపపాతకూటే
సకేతకోద్దాలక నారికేళే
మహాద్రికూటప్రతిమో మహాత్మా. 199

తతస్తు సంప్రాప్య సముద్రతీరం
సమీక్ష్య లంకాం గిరివర్య మూర్ధ్ని
కపిస్తు తస్మిన్ నిపపాత పర్వతే
విధూయ రూపం వ్యథయన్ మృగద్విజాన్. 200

స సాగరం దానవ పన్నగాయుతం
బలేన విక్రమ్య మహోర్మిమాలినం
నిపత్య తీరే చ మహోదధే స్తదా
దదర్శ లంకాం అమరావతీ మివ. 201

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ప్రథమ స్సర్గః.

ద్వితీయ స్సర్గః (2)

స సాగర మనాధృష్యం, అతిక్రమ్య మహాబలః
త్రికూటశిఖరే లంకాం, స్థితాం స్వస్థో దదర్శ హ. 1

హరిఃఓమ్
ఓమ్ శ్రీరామాయ నమః

శ్రీ మద్రామాయణే, సుందరకాండే

ప్రథమ స్సర్గః (1)

స సాగరం దానవపన్నగాయుతం
బలేన విక్రమ్య మహోర్మిమాలినం
నిపత్య తీరే చ మహోదధే స్తదా
దదర్శ లంకాం అమరావతీ మివ. 201

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ప్రథమ స్సర్గః.

ద్వితీయ స్సర్గః (2)

స సాగర మనాధృష్యం, అతిక్రమ్య మహాబలః
త్రికూటశిఖరే లంకాం, స్థితాం స్వస్థో దదర్శ హ. 1

తతః పాదపముక్తేన, పుష్పవర్షేణ వీర్యవాన్
అభివృష్టః స్థిత స్తత్ర, బభౌ పుష్పమయో యథా. 2

యోజనానాం శతం శ్రీమాన్, తీర్త్వాఽ ప్యుత్తమ విక్రమః
అనిశ్వసన్ కపి స్తత్ర, న గ్లాని మధిగచ్ఛతి. 3

శతా న్యహం యోజనానాం, క్రమేయం సుబహూ న్యపి
కిం పునస్సాగర స్యాన్తం, సంఖ్యాతం శతయోజనమ్. 4

స తు వీర్యవతాం శ్రేష్ఠః, ప్లవతామపి చోత్తమః
జగామ వేగవాన్ లంకాం, లంఘయిత్వా మహోదధిమ్. 5

శాద్వలాని చ నీలాని, గంధవంతి వనాని చ
గండవంతి చ మధ్యేన, జగామ నగవంతి చ. 6

శైలాంశ్చ తరు సంఛన్నాన్, వనరాజీశ్చ పుష్పితాః
అభిచక్రామ తేజస్వీ, హనుమాన్ ప్లవగర్షభః. 7

స తస్మి న్నచలే తిష్ఠన్, వనాని ఉపవనాని చ
స నగాగ్రే చ తాం లంకాం, దదర్శ పవనాత్మజః. 8

సరళాన్ కర్ణికారాంశ్చ, ఖర్జూరాంశ్చ సుపుష్పితాన్
ప్రియాళాన్ ముచులిందాంశ్చ, కుటజాన్ కేతకానపి. 9

ప్రియంగూన్ గంధపూర్ణాంశ్చ, నీపాన్ సప్తచ్ఛదాన్ స్తథా
అసనాన్ కోవిదారాంశ్చ, కరవీరాంశ్చ పుష్పితాన్. 10

పుష్పభారనిబద్ధాంశ్చ, తథా ముకుళితా నపి
పాదపాన్ విహగాకీర్ణాన్, పవనాధూతమస్తకాన్. 11

హంస కారండవాకీర్ణాః, వాపీః పద్మోత్పలాయుతాః
ఆక్రీడాన్ వివిధాన్ రమ్యాన్ వివిధాంశ్చ జలాశయాన్. 12

సంతతాన్ వివిధై ర్వృక్షైః, సర్వర్తు ఫలపుష్పితైః
ఉద్యానాని చ రమ్యాణి, దదర్శ కపికుంజరః. 13

సమాసాద్య చ లక్ష్మీవాన్, లంకాం రావణపాలితాం
పరిఖాభి స్సపద్మాభిః, సోత్పలాభి రలంకృతామ్. 14

సీతాపహరణార్థేన, రావణేన సురక్షితాం
సమంతాత్ విచరద్భిశ్చ, రాక్షసై రుగ్రధన్విభిః 15

కాంచనే నావృతాం రమ్యాం, ప్రాకారేణ మహాపురీం
గృహైశ్చ గ్రహసంకాశైః, శారదాంబుద సన్నిభైః. 16

పాండురాభిః ప్రతోళీభిః ఉచ్చాభి రభిసంవృతాం
అట్టాలక శతాకీర్ణాం, పతాకాధ్వ జమాలినీమ్. 17

తోరణైః కాంచనై ర్దివ్యైః, లతాపంక్తి విచిత్రితైః
దదర్శ హనుమాన్ లంకాం, దివి దేవపురీం యథా. 18

గిరిమూర్ధ్ని స్థితాం లంకాం, పాండురై ర్భవనై శ్శుభైః
దదర్శ స కపిశ్రేష్ఠః, పుర మాకాశగం యథా. 19

పాలితాం రాక్షసేంద్రేణ, నిర్మితాం విశ్వకర్మణా
ప్లవమానా మివాకాశే, దదర్శ హనుమాన్ పురీమ్. 20

వప్రప్రాకార జఘనాం, విపులాంబు నవాంబరాం
శతఘ్నీశూల కేశాన్తాం, అట్టాలక వతంసకామ్. 21

మనసేవ కృతాం లంకాం, నిర్మితాం విశ్వకర్మణా
ద్వార ముత్తర మాసాద్య, చింతయామాస వానరః. 22

కైలాస శిఖర ప్రఖ్యాం, ఆలిఖన్తీ మివామ్బరం
డీయమానా మివాకాశం, ఉచ్ఛ్రితై ర్భవనోత్తమైః. 23

సంపూర్ణాం రాక్షసై ర్ఘోరైః, నాగై ర్భోగవతీ మివ
అచిన్త్యాం సుకృతాం స్పష్టాం, కుబేరాధ్యుషితాం పురా. 24

దంష్ట్రిభి ర్బహుభి శ్శూరైః, శూల పట్టస పాణిభిః
రక్షితాం రాక్షసై ర్ఘోరైః, గుహా మాశీవిషై రివ. 25

తస్యాశ్చ మహతీం గుప్తిం, సాగరం చ నిరీక్ష్య సః
రావణం చ రిపుం ఘోరం, చింతయామాస వానరః 26

ఆగత్యా పీహ హరయో, భవిష్యంతి నిరర్థకాః
న హి యుద్ధేన వై లంకా, శక్యా జేతుం సురై రపి. 27

ఇమాం తు విషమాం దుర్గాం, లంకాం రావణపాలితాం
ప్రాప్యాపి స మహాబాహుః, కిం కరిష్యతి రాఘవః. 28

అవకాశో న సాంత్వస్య, రాక్షసే ష్వభిగమ్యతే
న దానస్య న భేదస్య, నైవ యుద్ధస్య దృశ్యతే. 29

చతుర్ణామేవ హి గతిః, వానరాణాం మహాత్మనాం
వాలిపుత్త్రస్య నీలస్య, మమ రాజ్ఞశ్చ ధీమతః. 30

యావ జ్జానామి వైదేహీం, యది జీవతి వా న వా
తత్రైవ చింతయిష్యామి, దృష్ట్వా తాం జనకాత్మజామ్. 31

తతస్స చింతయామాస, ముహూర్తం కపికుంజరః
గిరిశృంగే స్థిత స్తస్మిన్, రామ స్యాభ్యుదయే రతః. 32

అనేన రూపేణ మయా, న శక్యా రక్షసాం పురీ
ప్రవేష్టుం రాక్షసై ర్గుప్తా, క్రూరై ర్బలసమన్వితైః. 33

ఉగ్రౌజసో మహావీర్యాః, బలవంతశ్చ రాక్షసాః
వంచనీయా మయా సర్వే, జానకీం పరిమార్గతా. 34

లక్ష్యా లక్ష్యేణ రూపేణ, రాత్రౌ లంకాపురీ మయా
ప్రవేష్టుం ప్రాప్తకాలం మే, కృత్యం సాధయితుం మహత్. 35

తాం పురీం తాదృశీం దృష్ట్వా, దురాధర్షాం సురాసురైః
హనూమాన్ చింతయామాస, వినిశ్చిత్య ముహుర్ముహుః. 36

కేనోపాయేన పశ్యేయం, మైథిలీం జనకాత్మజాం
అదృష్టో రాక్షసేంద్రేణ, రావణేన దురాత్మనా. 37

న వినశ్యేత్ కథం కార్యం, రామస్య విదితాత్మనః
ఏకా మేకశ్చ పశ్యేయం, రహితే జనకాత్మజాం. 38

భూతాశ్చార్థా విపద్యంతే, దేశకాల విరోధితాః
విక్లబం దూత మాసాద్య, తమ స్సూర్యోదయే యథా. 39

అర్థానర్థాంతరే బుద్ధిః, నిశ్చితాఽపి న శోభతే
ఘాతయంతి హి కార్యాణి, దూతాః పండితమానినః. 40

న వినశ్యే త్కథం కార్యం, వైక్లబ్యం న కథం భవేత్
లంఘనం చ సముద్రస్య, కథం ను స వృథా భవేత్. 41

మయి దృష్టే తు రక్షోభీ, రామస్య విదితాత్మనః
భవే ద్వ్యర్థ మిదం కార్యం, రావణానర్థ మిచ్ఛతః. 42

నహి శక్యం క్వచిత్ స్థాతుం, అవిజ్ఞాతేన రాక్షసైః
అపి రాక్షసరూపేణ, కిము తాన్యేన కేనచిత్. 43

వాయురప్యత్ర న జ్ఞాతః, చరేదితి మతి ర్మమ
న హ్యస్తి అవిదితం కించిత్, రాక్షసానాం బలీయసామ్. 44

ఇహాహం యది తిష్ఠామి, స్వేన రూపేణ సంవృతః
వినాశ ముపయాస్యామి, భర్తురర్థశ్చ హీయతే. 45

తదహం స్వేన రూపేణ, రజన్యాం హ్రస్వతాం గతః
లంకా మభిపతిష్యామి, రాఘవ స్యార్థసిద్ధయే. 46

రావణస్య పురీం రాత్రౌ, ప్రవిశ్య సుదురాసదాం
విచిన్వన్ భవనం సర్వం, ద్రక్ష్యామి జనకాత్మజామ్. 47

ఇతి సంచింత్య హనుమాన్, సూర్య స్యాస్తమయం కపిః
ఆచకాంక్షే తదా వీరో, వైదేహ్యా దర్శనోత్సుకః. 48

సూర్యే చా స్తం గతే రాత్రౌ, దేహం సంక్షిప్య మారుతిః
పృషదంశక మాత్ర స్సన్, బభూ వాద్భుత దర్శనః. 49

ప్రదోషకాలే హనుమాన్, తూర్ణ ముత్ప్లుత్య వీర్యవాన్
ప్రవివేశ పురీం రమ్యాం, సువిభక్త మహాపథామ్. 50

ప్రాసాదమాలా వితతాం, స్తంభైః కాంచనరాజతైః
శాతకుంభమయై ర్జాలైః, గంధర్వ నగరోపమామ్. 51

సప్తభౌమాష్ట భౌమైశ్చ, స దదర్శ మహాపురీం
తలైః స్ఫటిక సంకీర్ణైః, కార్తస్వరవిభూషితైః. 52

వైడూర్య మణిచిత్రైశ్చ, ముక్తాజాలవిరాజితైః
తలై శ్శుశుభిరే తాని, భవనాన్యత్ర రక్షసామ్. 53

కాంచనాని విచిత్రాణి, తోరణాని చ రక్షసాం
లంకా ముద్యోతయామాసుః, సర్వత స్సమలంకృతామ్. 54

అచింత్యా మద్భుతాకారాం, దృష్ట్వా లంకాం మహాకపిః
ఆసీత్ విషణ్ణో హృష్టశ్చ, వైదేహ్యా దర్శనోత్సుకః. 55

సపాండురోద్విద్ధ విమానమాలినీం
మహార్హ జాంబూనద జాలతోరణాం
యశస్వినీం రావణబాహు పాలితాం
క్షపాచరైః భీమబలై స్సమావృతామ్. 56

చంద్రోఽపి సాచివ్య మివాస్య కుర్వన్
తారాగణైః మధ్యగతో విరాజన్
జ్యోత్స్నా వితానేన వితత్య లోకం
ఉత్తిష్ఠతే నైకసహస్రరశ్మిః. 57

శంఖప్రభం క్షీరమృణాళవర్ణం
ఉద్గచ్ఛమానం వ్యవభాసమానం
దదర్శ చంద్రం స హరిప్రవీరః
పోప్లూయమానం సరసీవ హంసమ్. 58

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే , ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్వితీయ స్సర్గః.

తృతీయ స్సర్గః(3)

స లంబశిఖరే లంబే, లంబ తోయద సన్నిభే
సత్త్వమాస్థాయ మేధావీ, హనుమాన్ మారుతాత్మజః. 1

నిశి లంకాం మహాసత్త్వో, వివేశ కపికుంజరః
రమ్యకానన తోయాఢ్యాం, పురీం రావణపాలితామ్. 2

శారదాంబుధర ప్రఖ్యైః, భవనై రుపశోభితాం
సాగరోపమ నిర్ఘోషాం, సాగరానిల సేవితామ్. 3

సుపుష్టబల సంఘుష్టాం, యథైవ విటపావతీం
చారుతోరణ నిర్యూహాం, పాండుర ద్వార తోరణామ్. 4

భుజగాచరితాం గుప్తాం, శుభాం భోగవతీ మివ
తాం స విద్యుద్ఘనాకీర్ణాం, జ్యోతిర్మార్గ నిషేవితామ్. 5

మందమారుతసంచారాం, యథేంద్ర స్యామరావతీం
శాతకుంభేన మహతా, ప్రాకారే ణాభిసంవృతామ్. 6

కింకిణీజాల ఘోషాభిః, పతాకాభి రలంకృతామ్
ఆసాద్య సహసా హృష్టః, ప్రాకార మభిపేదివాన్. 7

విస్మయావిష్ట హృదయః, పురీ మాలోక్య సర్వతః
జాంబూనదమయైః ద్వారైః, వైడూర్యకృత వేదికైః. 8

వజ్ర స్ఫటిక ముక్తాభిః, మణీ కుట్టిమ భూషితైః
తప్త హాటక నిర్యూహైః, రాజతామల పాండురైః. 9

వైడూర్యకృత సోపానైః, స్ఫాటికాంతర పాంసుభిః
చారు సంజవనోపేతైః, ఖమివోత్పతితై శ్శుభైః. 10

క్రౌంచబర్హిణ సంఘుష్టైః, రాజహంస నిషేవితైః
తూర్యాభరణ నిర్ఘోషైః, సర్వతః ప్రతినాదితామ్. 11

వస్వౌకసారాప్రతిమాం, తాం వీక్ష్య నగరీం తతః
ఖమివోత్పతితుం కామాం, జహర్ష హనుమాన్ కపిః. 12

తాం సమీక్ష్య పురీం రమ్యాం, రాక్షసాధిపతే శ్శుభాం
అనుత్తమా మృద్ధియుతాం, చింతయామాస వీర్యవాన్. 13

నేయ మన్యేన నగరీ, శక్యా ధర్షయితుం బలాత్
రక్షితా రావణబలైః, ఉద్యతాయుధ ధారిభిః. 14

కుముదాంగదయో ర్వాపి, సుషేణస్య మహాకపేః
ప్రసిద్ధేయం భవే ద్భూమిః, మైందద్వివిదయో రపి. 15

వివస్వత స్తనూజస్య, హరేశ్చ కుశపర్వణః
ఋక్షస్య కేతుమాలస్య, మమ చైవ గతి ర్భవేత్. 16

సమీక్ష్య తు మహాబాహూ, రాఘవస్య పరాక్రమం
లక్ష్మణస్య చ విక్రాంతం, అభవ త్ప్రీతిమా న్కపిః. 17

తాం రత్నవసనోపేతాం, కోష్ఠాగారావతంసకాం
యంత్రాగార స్తనీ మృద్ధాం, ప్రమదామివ భూషితాం. 18

తాం నష్టతిమిరాం దీప్తైః, భాస్వరైశ్చ మహాగృహైః
నగరీం రాక్షసేంద్రస్య, స దదర్శ మహాకపిః. 19

అథ సా హరిశార్దూలం, ప్రవిశంతం మహాబలం
నగరీ స్వేన రూపేణ, దదర్శ పవనాత్మజమ్. 20

సా తం హరివరం దృష్ట్వా, లంకా రావణపాలితా
స్వయమే వోత్థితా తత్ర, వికృతానన దర్శనా. 21

పురస్తాత్ కపివర్యస్య, వాయుసూనో రతిష్ఠత
ముంచమానా మహానాదం, అబ్రవీ త్పవనాత్మజమ్. 22

క స్త్వం కేన చ కార్యేణ, ఇహ ప్రాప్తో వనాలయ
కథయ స్వేహ యత్తత్త్వం, యావత్ ప్రాణా ధరంతి తే. 23

న శక్యం ఖల్వియం లంకా, ప్రవేష్టుం వానర త్వయా
రక్షితా రావణబలైః, అభిగుప్తా సమంతతః. 24

అథ తా మబ్రవీ ద్వీరో, హనూమా నగ్రతః స్థితాం
కథయిష్యామి తే తత్త్వం, యన్మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి. 25

కా త్వం విరూపనయనా, పురద్వారేఽవతిష్ఠసి
కిమర్థం చాపి మాం రుద్ధ్వా, నిర్భర్త్సయసి దారుణా. 26

హనుమద్వచనం శ్రుత్వా, లంకా సా కామరూపిణీ
ఉవాచ వచనం క్రుద్ధా, పరుషం పవనాత్మజమ్. 27

అహం రాక్షసరాజస్య, రావణస్య మహాత్మనః
ఆజ్ఞాప్రతీక్షా దుర్ధర్షా, రక్షామి నగరీ మిమామ్. 28

న శక్యా మా మవజ్ఞాయ, ప్రవేష్టుం నగరీ త్వయా
అద్య ప్రాణైః పరిత్యక్తః, స్వప్స్యసే నిహతో మయా. 29

అహం హి నగరీ లంకా, స్వయమేవ ప్లవంగమ
సర్వతః పరిరక్షామి, హ్యేతత్తే కథితం మయా. 30

లంకాయా వచనం శ్రుత్వా, హనూమా న్మారుతాత్మజః
యత్నవాన్ స హరిశ్రేష్ఠః, స్థితః శైల ఇవాపరః. 31

స తాం స్త్రీరూపవికృతాం, దృష్ట్వా వానరపుంగవః
ఆబభాషేఽథ మేధావీ, సత్త్వవాన్ ప్లవగర్షభః. 32

ద్రక్ష్యామి నగరీం లంకాం, సాట్టప్రాకార తోరణాం
ఇత్యర్థ మిహ సంప్రాప్తః, పరం కౌతూహలం హి మే. 33

వనాన్యుపవనానీహ, లంకాయాః కాననాని చ
సర్వతో గృహముఖ్యాని, ద్రష్టు మాగమనం హి మే. 34

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా, లంకా సా కామరూపిణీ
భూయ ఏవ పున ర్వాక్యం, బభాషే పరుషాక్షరమ్. 35

మా మనిర్జిత్య దుర్బుద్ధే, రాక్షసేశ్వరపాలితాం
న శక్యం అద్య తే ద్రష్టుం, పురీయం వానరాధమ. 36

తతస్స కపిశార్దూలః, తామువాచ నిశాచరీం
దృష్ట్వా పురీ మిమాం భద్రే, పునర్యాస్యే యథాగతమ్. 37

తతః కృత్వా మహానాదం, సా వై లంకా భయావహం
తలేన వానరశ్రేష్ఠం, తాడయామాస వేగితా. 38

తత స్స కపిశార్దూలో, లంకయా తాడితో భృశం
ననాద సుమహానాదం, వీర్యవాన్ పవనాత్మజః. 39

తత స్సంవర్తయామాస, వామహస్తస్య సోఽంగుళీః
ముష్టినాఽభి జఘానైనాం, హనూమాన్ క్రోధమూర్ఛితః. 40

స్త్రీ చేతి మన్యమానేన, నాతిక్రోధః స్వయంకృతః
సా తు తేన ప్రహారేణ, విహ్వలాంగీ నిశాచరీ. 41

పపాత సహసా భూమౌ, వికృతానన దర్శనా
తతస్తు హనుమాన్ ప్రాజ్ఞః, తాందృష్ట్వా వినిపాతితామ్. 42

కృపాం చకార తేజస్వీ, మన్యమానః స్త్రియం తు తాం
తతో వై భృశసంవిగ్నా, లంకా సా గద్గదాక్షరమ్. 43

ఉవాచాగర్వితం వాక్యం, హనూమంతం ప్లవంగమం
ప్రసీద సుమహాబాహో, త్రాయస్వ హరిసత్తమ. 44

సమయే సౌమ్య తిష్ఠంతి, సత్త్వవంతో మహాబలాః
అహం తు నగరీ లంకా, స్వయమేవ ప్లవంగమ. 45

నిర్జితాహం త్వయావీర, విక్రమేణ మహాబల
ఇదం తు తథ్యం శృణు వై, బ్రువంత్యా మే హరీశ్వర. 46

స్వయంభువా పురాదత్తం, వరదానం యథా మమ
యదా త్వాం వానరః కశ్చిత్, విక్రమా ద్వశ మానయేత్. 47

తదా త్వయా హి విజ్ఞేయం, రక్షసాం భయ మాగతం
స హి మే సమయ స్సౌమ్య, ప్రాప్తోఽద్య తవ దర్శనాత్. 48

స్వయంభూ విహిత స్సత్యో, న తస్యాస్తి వ్యతిక్రమః
సీతానిమిత్తం రాజ్ఞస్తు, రావణస్య దురాత్మనః. 49

రక్షసాం చైవ సర్వేషాం, వినాశ స్సముపాగతః
తత్ప్రవిశ్య హరిశ్రేష్ఠ, పురీం రావణపాలితామ్. 50

విధత్స్వ సర్వకార్యాణి, యాని యానీహ వాంఛసి
ప్రవిశ్య శాపోపహతాం హరీశ్వరః
శుభాం పురీం రాక్షసముఖ్యపాలితామ్
యదృచ్ఛయా త్వం జనకాత్మజాం సతీం
విమార్గ సర్వత్ర గతో యథాసుఖమ్. 51

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే , ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే తృతీయ స్సర్గః.

చతుర్థ స్సర్గః (4)

స నిర్జిత్యపురీం శ్రేష్ఠాం, లంకాం తాం కామరూపిణీం
విక్రమేణ మహాతేజా, హనూమాన్ కపిసత్తమః. 1

అద్వారేణ మహాబాహుః, ప్రాకార మభిపుప్లువే
నిశిలంకాం మహా సత్త్వో, వివేశ కపి కుంజరః
ప్రవిశ్య నగరీం లంకాం, కపిరాజ హితంకరః. 2

చక్రేఽథ పాదం సవ్యం చ, శత్రూణాం స తు మూర్ధని
ప్రవిష్ట స్సత్త్వ సంపన్నః, నిశాయాం మారుతాత్మజః. 3

స మహాపథ మాస్థాయ, ముక్తాపుష్పవిరాజితం
సేవితాం రాక్షసైర్భీమైః, బలిభిశ్శస్త్ర పాణిభిః
తతస్తు తాం పురీం లంకాం, రమ్యా మభియయౌ కపిః. 5

హసితోత్కృష్టనినదైః, తూర్య ఘోష పురస్సరైః
వజ్రాంకుశ నికాశైశ్చ, వజ్రజాల విభూషితైః. 5

గృహమేఘైః పురీ రమ్యా, బభాసే ద్యౌ రివాంబుదైః
ప్రజజ్వాల తదా లంకా, రక్షోగణ గృహైశ్శుభైః. 6

సితాభ్ర సదృశై శ్చిత్రైః, పద్మ స్వస్తిక సంస్థితైః
వర్ధమానగృహై శ్చాపి, సర్వత స్సువిభూషితా. 7

తాం చిత్రమాల్యాభరణాం, కపిరాజ హితంకరః
రాఘవార్థం చరన్ శ్రీమాన్, దదర్శ చ ననంద చ. 8

భవనాత్ భవనం గచ్ఛన్, దదర్శ పవనాత్మజః
వివిధాకృతి రూపాణి, భవనాని తత స్తతః. 9

శుశ్రావ మధురం గీతం, త్రిస్థాన స్వరభూషితం
స్త్రీణాం మదసమృద్ధానాం, దివి చాప్సరసా మివ. 10

శుశ్రావ కాంచీనినదం, నూపురాణాం చ నిస్వనం
సోపాన నినదాం శ్చైవ, భవనేషు మహాత్మనామ్. 11

ఆస్ఫోటిత నినాదాంశ్చ, క్ష్వేళితాంశ్చ తతస్తతః
శుశ్రావ జపతాం తత్ర, మంత్రాన్ రక్షోగృహేషు వై. 12

స్వాధ్యాయ నిరతాంశ్చైవ, యాతుధానాన్ దదర్శ సః
రావణ స్తవ సంయుక్తాన్, గర్జతో రాక్షసానపి. 13

రాజమార్గం సమావృత్య, స్థితం రక్షోబలం మహత్
దదర్శ మధ్యమే గుల్మే, రావణస్య చరాన్ బహూన్. 14

దీక్షితాన్ జటిలాన్ ముండాన్, గోఽజినాంబరవాససః
దర్భముష్టి ప్రహరణాన్, అగ్నికుండాయుధాం స్తథా. 15

కూట ముద్గర పాణీంశ్చ, దండాయుధ ధరానపి
ఏకాక్షా నేకకర్ణాంశ్చ, లంబోదర పయోధరాన్. 16

కరాళాన్ భుగ్నవక్త్రాంశ్చ, వికటాన్ వామనాం స్తథా
ధన్వినః ఖడ్గినశ్చైవ, శతఘ్ని ముసలాయుధాన్. 17

పరిఘోత్తమ హస్తాంశ్చ, విచిత్ర కవచోజ్జ్వలాన్
నాతిస్థూలా న్నాతికృశాన్, నాతిదీర్ఘాతిహ్రస్వకాన్. 18

నాతిగౌరా న్నాతికృష్ణాన్, నాతికుబ్జాన్ న వామనాన్
విరూపాన్ బహురూపాంశ్చ సురూపాంశ్చ సువర్చసః. 19

ధ్వజీన్ పతాకినశ్చైవ, దదర్శ వివిధాయుధాన్
శక్తివృక్షాయుధాం శ్చైవ, పట్టసాశని ధారిణః. 20

క్షేపణీ పాశహస్తాంశ్చ, దదర్శ స మహాకపిః
స్రగ్విణ స్త్వనులిప్తాంశ్చ, వరాభరణభూషితాన్. 21

నానావేషసమాయుక్తాన్, యథా స్వైరగతా న్బహూన్
తీక్ష్ణశూలధరాం శ్చైవ, వజ్రిణశ్చ మహాబలాన్. 22

శతసాహస్ర మవ్యగ్రం, ఆరక్షం మధ్యమం కపిః
రక్షోధిపతి నిర్దిష్టం, దదర్శాంతఃపురాగ్రతః. 23

స తదా తద్గృహం దృష్ట్వా, మహాహాటక తోరణం
రాక్షసేంద్రస్య విఖ్యాతం, అద్రి మూర్ధ్ని ప్రతిష్ఠితమ్. 24

పుండరీకావతంసాభిః, పరిఖాభి రలంకృతం
ప్రాకారావృత మత్యంతం, దదర్శ స మహాకపిః. 25

త్రివిష్టపనిభం దివ్యం, దివ్యనాదవినాదితం
వాజిహేషిత సంఘుష్టం, నాదితం భూషణై స్తథా. 26

రథై ర్యానై ర్విమానై శ్చ, తథా హయగజై శ్శుభైః
వారణైశ్చ చతుర్దంతైః, శ్వేతాభ్ర నిచయోపమైః. 27

భూషితం రుచిరద్వారం, మత్తైశ్చ మృగపక్షిభిః
రక్షితం సుమహావీర్యైః, యాతుధానైః సహస్రశః. 28

రాక్షసాధిపతే ర్గుప్తం, ఆవివేశ మహాకపిః
స హేమజాంబూనదచక్రవాళం
మహార్హముక్తామణిభూషితాంతం
పరార్థ్య కాలాగరుచందనాక్తం
స రావణాంతఃపుర మావివేశ. 29

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుర్థ స్సర్గః.

పంచమ స్సర్గః (5)

తత స్స మధ్యంగత మంశుమంతం
జోత్స్నా వితానం మహదుద్వమంతం
దదర్శ ధీమాన్ దివి భానుమంతం
గోష్ఠే వృషం మత్తమివ భ్రమంతమ్. 1

లోకస్య పాపాని వినాశయంతం
మహోదధిం చాపి సమేధయంతం
భూతాని సర్వాణి విరాజయంతం
దదర్శ శీతాంశు మథాభియాంతమ్. 2

యా భాతి లక్ష్మీర్భువి మందరస్థా
తథా ప్రదోషేషు చ సాగరస్థా
తథైవ తోయేషు చ పుష్కరస్థా
రరాజ సా చారునిశాకరస్థా. 3

హంసో యథా రాజతపంజరస్థః
సింహో యథా మందరకందరస్థః
వీరో యథా గర్వితకుంజరస్థః
చంద్రో విబభ్రాజ తథాంబరస్థః. 4

స్థితః కకుద్మా నివ తీక్ష్ణశృంగో
మహాచల శ్శ్వేత ఇవోచ్చశృంగః
హస్తీవ జాంబూనద బద్ధశృంగో
రరాజ చంద్రః పరిపూర్ణశృంగః. 5

వినష్ట శీతాంబు తుషార పంకో
మహాగ్రహ గ్రాహ వినష్టపంకః
ప్రకాశ లక్ష్మ్యాశ్రయ నిర్మలాంకో
రరాజ చంద్రో భగవాన్ శశాంకః. 6

శిలాతలం ప్రాప్య యథా మృగేంద్రో
మహారణం ప్రాప్య యథా గజేంద్రః
రాజ్యం సమాసాద్య యథా నరేంద్రః
తథా ప్రకాశో విరరాజ చంద్రః 7

ప్రకాశ చంద్రోదయ నష్టదోషః
ప్రవృత్తరక్షః పిశితాశదోషః
రామాభిరామేరిత చిత్తదోషః
స్వర్గప్రకాశో భగవాన్ ప్రదోషః. 8

తంత్రీస్వనాః కర్ణసుఖాః ప్రవృత్తాః
స్వపంతి నార్యః పతిభి స్సువృత్తాః
నక్తంచరా శ్చాపి తథా ప్రవృతాః
విహర్తు మత్యద్భుత రౌద్రవృత్తాః. 9

మత్తప్రమత్తాని సమాకులాని
రథాశ్వభద్రాసన సంకులాని
వీరశ్రియా చాపి సమాకులాని
దదర్శ ధీమాన్ స కపిః కులాని. 10

పరస్పరం చాధిక మాక్షిపంతి
భుజాంశ్చ పీనా నధివిక్షిపంతి
మత్తప్రలాపాన్ అధివిక్షిపంతి
మత్తాని చాన్యోన్య మధిక్షిపంతి. 11

రక్షాంసి వక్షాంసి చ విక్షిపంతి
గాత్రాణి కాంతాసు చ విక్షిపంతి
రూపాణి చిత్రాణి చ విక్షిపంతి
దృఢాని చాపాని చ విక్షిపంతి. 12

దదర్శ కాంతాశ్చ సమాలభంత్యః
తథా పరా స్తత్ర పున స్స్వపంత్యః
సురూపవక్త్రాశ్చ తథా హసంత్యః
క్రుద్ధాః పరాశ్చాపి వినిశ్శ్వసంత్యః. 13

మహాగజైశ్చాపి తథా నదద్భిః
సుపూజితై శ్చాపి తథా సుసద్భిః
రరాజ వీరైశ్చ వినిశ్వసద్భిః
హ్రదో భుజంగై రివ నిశ్వసద్భిః. 14

బుద్ధిప్రధానాన్ రుచిరాభిధానాన్
సంశ్రద్ధధానాన్ జగతః ప్రధానాన్
నానావిధానాన్ రుచిరాభిధానాన్
దదర్శ తస్యాం పురి యాతుధానాన్. 15

ననంద దృష్ట్వా స చ తాన్ సురూపాన్
నానాగుణా నాత్మగుణానురూపాన్
విద్యోతమానాన్ స తదానురూపాన్
దదర్శ కాంశ్చిచ్చ పునర్విరూపాన్. 16

తతో వరార్హాః సువిశుద్ధభావాః
తేషాం స్త్రియ స్తత్ర మహానుభావాః
ప్రియేషు పానేషు చ సక్తభావాః
దదర్శ తారా ఇవ సుప్రభావాః 17

శ్రియా జ్వలంతీ స్త్రపయోపగూఢాః
నిశీథకాలే రమణోపగూఢాః
దదర్శ కాశ్చిత్ ప్రమదోపగూఢాః
యథా విహంగాః కుసుమోపగూఢాః. 18

అన్యాః పునఃహర్మ్యతలోపవిష్టాః
తత్ర ప్రియాంకేషు సుఖోపవిష్టాః
భర్తుః ప్రియా ధర్మపరా నివిష్టాః
దదర్శ ధీమాన్ మదనాభివిష్టాః 19

అప్రావృతాః కాంచనరాజివర్ణాః
కాశ్చిత్ పరార్థ్యాస్తపనీయ వర్ణాః
పునశ్చ కాశ్చిత్ శశలక్ష్మవర్ణాః
కాంతప్రహీణా రుచిరాంగవర్ణాః 20

తతః ప్రియాన్ ప్రాప్య మనోభిరామాః
సుప్రీతి యుక్తాః ప్రసమీక్ష్య రామాః
గృహేషు హృష్టాః పరమాభిరామాః
హరిప్రవీర స్స దదర్శ రామాః. 21

చంద్ర ప్రకాశాశ్చ హి వక్త్రమాలాః
వక్రాక్షిపక్ష్మాశ్చ సునేత్రమాలాః
విభూషణానాం చ దదర్శ మాలాః
శతహ్రదానా మివ చారుమాలాః. 22

న త్వేవ సీతాం పరమాభిజాతాం
పథి స్థితే రాజకులే ప్రజాతాం
లతాం ప్రఫుల్లా మివ సాధుజాతాం
దదర్శ తన్వీం మనసాభిజాతామ్. 23

సనాతనే వర్త్మని సన్నివిష్టాం
రామేక్షణాం తాం మదనాభివిష్టాం
భర్తు ర్మనశ్శ్రీ మదనుప్రవిష్టాం
స్త్రీభ్యో వరాభ్యశ్చ సదా విశిష్టామ్. 24

ఉష్ణార్దితాం సానుసృతాస్రకంఠీం
పురా వరార్హోత్తమ నిష్కకంఠీం
సుజాతపక్ష్మా మభిరక్తకంఠీం
వనే ప్రనృత్తామివ నీలకంఠీమ్. 25

అవ్యక్త రేఖా మివ చంద్రరేఖాం
పాంసుప్రదిగ్ధా మివ హేమరేఖాం
క్షతప్రరూఢా మివ బాణరేఖాం
వాయుప్రభిన్నా మివ మేఘరేఖామ్. 26

సీతా మపశ్యన్ మనుజేశ్వరస్య
రామస్య పత్నీం వదతాం వరస్య
బభూవ దుఃఖాభిహత శ్చిరస్య
ప్లవంగమో మంద ఇవాచిరస్య. 27

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే , ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే, చతుర్వింశత్
సహస్రికాయాం, సంహితాయాం, శ్రీమత్సుందరకాండే పంచమ స్సర్గః.

షష్ఠ స్సర్గః (6)

స నికామం విమానేషు, విషణ్ణః కామరూపధృత్
విచచార పున ర్లంకాం, లాఘవేన సమన్వితః. 1

ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్, రాక్షసేంద్రనివేశనం
ప్రాకారే ణార్కవర్ణేన, భాస్వరే ణాభిసంవృతమ్. 2

రక్షితం రాక్షసై ర్ఘోరైః, సింహై రివ మహద్వనం
సమీక్షమాణో భవనం, చకాశే కపికుంజరః. 3

రూప్యకోపహితై శ్చిత్రైః, తోరణైః హేమభూషితైః
విచిత్రాభిశ్చ కక్ష్యాభిః, ద్వారైశ్చ రుచిరైర్వృతమ్. 4

గజాస్థితై ర్మహామాత్రైః, శూరైశ్చ విగతశ్రమైః
ఉపస్థిత మసంహార్యైః, హయై స్స్యందనయాయిభిః. 5

సింహవ్యాఘ్రతనుత్రాణైః, దాంతకాంచనరాజతైః
ఘోషవద్భి ర్విచిత్రైశ్చ, సదా విచరితం రథైః. 6

బహురత్నసమాకీర్ణం, పరార్ధ్యాసనభాజనం
మహారథసమావాసం, మహారథమహాస్వనమ్. 7

దృశ్యైశ్చ పరమోదారైః తై స్తైశ్చ మృగపక్షిభిః
వివిధై ర్బహుసాహస్రైః, పరిపూర్ణం సమంతతః. 8

వినీతై రంతపాలైశ్చ, రక్షోభిశ్చ సురక్షితం
ముఖ్యాభిశ్చ వరస్త్రీభిః, పరిపూర్ణం సమంతతః. 9

ముదితప్రమదారత్నం, రాక్షసేంద్రనివేశనం
వరాభరణసంహ్రాదైః, సముద్రస్వననిస్వనమ్. 10

తద్రాజగుణసంపన్నం, ముఖ్యైశ్చాగరుచందనైః
మహాజనైః సమాకీర్ణం, సింహైరివ మహద్వనమ్. 11

భేరీమృదంగాభిరుతం, శంఖఘోషనినాదితం
నిత్యార్చితం పర్వహుతం, పూజితం రాక్షసై స్సదా. 12

సముద్రమివ గంభీరం, సముద్రమివ నిస్స్వనం
మహాత్మనో మహద్వేశ్మ, మహారత్న పరిచ్ఛదమ్. 13

మహారత్నసమాకీర్ణం, దదర్శ స మహాకపిః
విరాజమానం వపుషా, గజాశ్వరథసంకులమ్. 14

లంకాభరణ మిత్యేవ సోఽమన్యత మహాకపిః
చచార హనుమాన్ తత్ర, రావణస్య సమీపతః. 15

గృహా ద్గృహం రాక్షసానాం, ఉద్యానాని చ వానరః
వీక్షమాణో హ్యసంత్రస్తః, ప్రాసాదాంశ్చ చచార సః. 16

అవప్లుత్య మహావేగః, ప్రహస్తస్య నివేశనం
తతోఽన్య త్పుప్లువే వేశ్మ, మహాపార్శ్వస్య వీర్యవాన్. 17

అథ మేఘప్రతీకాశం, కుంభకర్ణ నివేశనం
విభీషణస్య చ తథా, పుప్లువే స మహాకపిః. 18

మహోదరస్య చ గృహం, విరూపాక్షస్య చైవ హి
విద్యుజ్జిహ్వస్య భవనం, విద్యున్మాలే స్తథైవ చ. 19

వజ్రదంష్ట్రస్య చ తథా, పుప్లువే స మహాకపిః
శుకస్య చ మహాతేజాః, సారణస్య చ ధీమతః. 20

తథా చేంద్రజితో వేశ్మ, జగామ హరియూథపః
జంబుమాలే స్సుమాలేశ్చ, జగామ హరిసత్తమః. 21

రశ్మికేతోశ్చ భవనం, సూర్యశత్రో స్తథైవ చ
వజ్రకాయస్య చ తథా, పుప్లువే స మహాకపిః. 22

ధూమ్రాక్షస్య చ సంపాతేః, భవనం మారుతాత్మజః
విద్యుద్రూపస్య భీమస్య, ఘనస్య విఘనస్య చ. 23

శుకనాసస్య వక్రస్య, శఠస్య వికటస్య చ
బ్రహ్మకర్ణస్య దంష్ట్రస్య, రోమశస్య చ రక్షసః. 24

యుద్ధోన్మత్తస్య మత్తస్య, ధ్వజగ్రీవస్య నాదినః
విద్యుజ్జిహ్వేంద్రజిహ్వానాం, తథా హస్తిముఖస్య చ. 25

కరాళస్య పిశాచస్య, శోణితాక్షస్య చైవహి
క్రమమాణః క్రమేణై వ, హనుమాన్ మారుతాత్మజః. 26

తేషు తేషు మహార్హేషు, భవనేషు మహాయశాః
తేషా మృద్ధిమతా మృద్ధిం, దదర్శ స మహాకపిః. 27

సర్వేషాం సమతిక్రమ్య, భవనాని సమంతతః
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్, రాక్షసేంద్ర నివేశనమ్. 28

రావణ స్యోపశాయిన్యో, దదర్శ హరిసత్తమః
విచరన్ హరిశార్దూలో, రాక్షసీః వికృతేక్షణాః. 29

శూలముద్గరహస్తాశ్చ, శక్తితోమరధారిణీః
దదర్శ వివిధాన్ గుల్మాన్, తస్య రక్షఃపతేః గృహే. 30

రాక్షసాంశ్చ మహాకాయాన్, నానాప్రహరణోద్యతాన్
రక్తాన్ శ్వేతాన్ స్థితాంశ్చైవ, హరీంశ్చాపి మహాజవాన్. 31

కులీనాన్ రూపసంపన్నాన్, గజా న్పరగజారుజాన్
నిష్ఠితాన్ గజశిక్షాయాం, ఐరావతసమాన్యుధి. 32

నిహంతౄన్ పరసైన్యానాం, గృహే తస్మిన్ దదర్శ సః
క్షరతశ్చ యథా మేఘాన్, స్రవతశ్చ యథా గిరీన్. 33

మేఘ స్తనిత నిర్ఘోషాన్, దుర్ధర్షాన్ సమరే పరైః
సహస్రం వాహినీ స్తత్ర, జాంబూనదపరిష్కృతాః. 34

హేమజాలపరిచ్ఛన్నాః, తరుణాదిత్యసన్నిభాః
దదర్శ రాక్షసేంద్రస్య, రావణస్య నివేశనే. 35

శిబికా వివిధాకారాః, స కపి ర్మారుతాత్మజః
లతాగృహాణి చిత్రాణి, చిత్రశాలాగృహాణి చ. 36

క్రీడాగృహాణి చాన్యాని, దారుపర్వతకా నపి
కామస్య గృహకం రమ్యం, దివాగృహక మేవ చ. 37

దదర్శ రాక్షసేంద్రస్య, రావణస్య నివేశనే
స మందరగిరిప్రఖ్యం, మయూరస్థానసంకులమ్. 38

ధ్వజయష్టిభి రాకీర్ణం, దదర్శ భవనోత్తమం
అనేకరత్న సంకీర్ణం, నిధిజాలం సమంతతః. 39

ధీరనిష్ఠితకర్మాంతం, గృహం భూతపతే రివ
అర్చిర్భి శ్చాపి రత్నానాం, తేజసా రావణస్య చ. 40

విరరాజాథ తద్వేశ్మ, రశ్మిమానివ రశ్మిభిః
జాంబూనదమయాన్యేవ, శయనా న్యాసనాని చ. 41

భాజనాని చ ముఖ్యాని, దదర్శ హరియూథపః
మధ్వాసవకృతక్లేదం, మణిభాజనసంకులమ్. 42

మనోరమ మసంబాధం, కుబేరభవనం యథా
నూపురాణాం చ ఘోషేణ, కాంచీనాం నినదేన చ. 43

మృదంగ తల ఘోషైశ్చ, ఘోషవద్భి ర్వినాదితం
ప్రాసాదసంఘాతయుతం, స్త్రీ రత్న శతసంకులం
సువ్యూఢకక్ష్యం హనుమాన్, ప్రవివేశ మహాగృహమ్. 44

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే షష్ఠ స్సర్గః.

సప్తమ స్సర్గః (7)

సవేశ్మజాలం బలవాన్ దదర్శ
వ్యాసక్త వైడూర్య సువర్ణజాలం
యథా మహత్ ప్రావృషి మేఘజాలం
విద్యుత్ పినద్ధం సవిహంగజాలమ్. 1

నివేశనానాం వివిధాశ్చ శాలాః
ప్రధాన శంఖాయుధ చాపశాలాః
మనోహరాశ్చాపి పునర్విశాలాః
దదర్శ వేశ్మాద్రిషు చంద్రశాలాః. 2

గృహాణి నానావసురాజితాని
దేవాసురై శ్చాపి సుపూజితాని
సర్వైశ్చ దోషైః పరివర్జితాని
కపి ర్దదర్శ స్వబలార్జితాని. 3

తాని ప్రయత్నాభిసమాహితాని
మయేన సాక్షాదివ నిర్మితాని
మహీతలే సర్వగుణోత్తరాణి
దదర్శ లంకాధిపతే ర్గృహాణి. 4

తతో దదర్శోచ్ఛ్రిత మేఘరూపం
మనోహరం కాంచనచారురూపమ్
రక్షో౽ధిప స్యాత్మబలానురూపం
గృహోత్తమం హ్యప్రతిరూపరూపమ్. 5

మహీతలే స్వర్గమివ ప్రకీర్ణం
శ్రియా జ్వలంతం బహురత్నకీర్ణమ్
నానాతరూణాం కుసుమావకీర్ణం
గిరే రివాగ్రం రజసావకీర్ణమ్. 6

నారీ ప్రవేకై రివ దీప్యమానం
తటిద్భి రంభోదవ దర్చ్యమానం
హంసప్రవేకై రివ వాహ్యమానం
శ్రియాయుతం ఖే సుకృతాం విమానమ్. 7

యథా నగాగ్రం బహుధాతు చిత్రం
యథా నభశ్చ గ్రహచంద్రచిత్రం
దదర్శ యుక్తీకృత మేఘ చిత్రం
విమానరత్నం బహురత్న చిత్రమ్. 8

మహీకృతా పర్వతరాజిపూర్ణా
శైలాః కృతాః వృక్షవితానపూర్ణాః
వృక్షాః కృతాః పుష్పవితానపూర్ణాః
పుష్పం కృతం కేసరపత్రపూర్ణమ్. 9

కృతాని వేశ్మాని చ పాండురాణి
తథా సుపుష్పాణ్యపి పుష్కరాణి
పునశ్చ పద్మాని సకేసరాణి
ధన్యాని చిత్రాణి తథా వనాని. 10

పుష్పాహ్వయం నామ విరాజమానం
రత్నప్రభాభిశ్చ వివర్ధమానం
వేశ్మోత్తమానా మపి చోచ్చమానం
మహాకపి స్తత్ర మహావిమానమ్. 11

కృతాశ్చ వైడూర్యమయా విహంగాః
రూప్యప్రవాళైశ్చ తథా విహంగాః
చిత్రాశ్చ నానావసుభి ర్భుజంగాః
జాత్యానురూపా స్తురగా శ్శుభాంగాః. 12

ప్రవాళజాంబూనదపుష్పపక్షాః
సలీల మావర్జితజిహ్మపక్షాః
కామస్య సాక్షాదివ భాంతి పక్షాః
కృతా విహంగా స్సుముఖా స్సుపక్షాః. 13

నియుజ్యమానాస్తు గజా స్సుహస్తాః
సకేసరా శ్చోత్పలపత్త్రహస్తాః
బభూవ దేవీ చ కృతా సుహస్తా
లక్ష్మీ స్తథా పద్మిని పద్మహస్తా. 14

ఇతీవ తత్గృహ మభిగమ్య శోభనం
సవిస్మయో నగమివ చారు శోభనం
పునశ్చ తత్ పరమ సుగంధి సుందరం
హిమాత్యయే నగమివ చారు కందరమ్. 15

తతస్స తాం కపి రభిపత్య పూజితాం
చరన్ పురీం దశముఖబాహుపాలితాం
అదృశ్య తాం జనకసుతాం సుపూజితాం
సుదుఃఖితః పతిగుణవేగనిర్జితామ్. 16

తత స్తదా బహువిధ భావితాత్మనః
కృతాత్మనో జనకసుతాం సువర్త్మనః
అపశ్యతో౽భవ దతిదుఃఖితంమనః
సుచక్షుషః ప్రవిచరతో మహాత్మనః. 17

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తమ స్సర్గః.

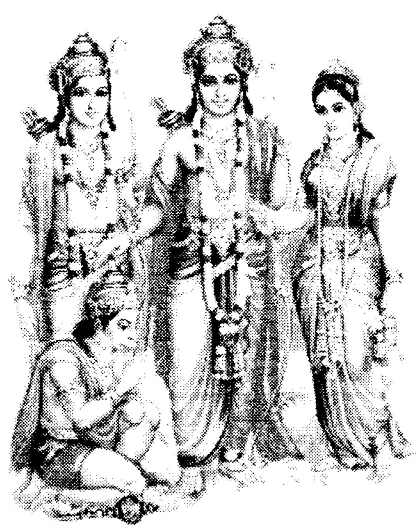

అష్టమ స్సర్గః (8)

స తస్య మధ్యే భవనస్య సంస్థితం
మహద్విమానం మణివజ్ర చిత్రితం
ప్రతప్త జాంబూనదజాల కృత్రిమం
దదర్శ వీరః పవనాత్మజః కపిః. 1

తదప్రమేయా ప్రతికారకృత్రిమం
కృతం స్వయం సాధ్వితి విశ్వకర్మణా
దివం గతం వాయుపథప్రతిష్ఠితం
వ్యరాజతాஉஉదిత్యపథస్య లక్ష్మవత్. 2

న తత్ర కించిత్ న కృతం ప్రయత్నతో
న తత్ర కించిత్ న మహార్హరత్నవత్
న తే విశేషా నియతా స్సురేష్వపి
న తత్ర కించిత్ న మహావిశేషవత్. 3

తపస్సమాధాన పరాక్రమార్జితం
మనస్సమాధాన విచారచారిణం
అనేక సంస్థానవిశేష నిర్మితం
తత స్తత స్తుల్య విశేష దర్శనమ్. 4

మన స్సమాధాయ తు శీఘ్రగామినం
దురావరం మారుతతుల్యగామినం
మహాత్మనాం పుణ్యకృతాం మహర్ధినాం
యశస్వినా మగ్ర్యముదామివాలయమ్. 5

విశేష మాలంబ్య విశేషసంస్థితం
విచిత్రకూటం బహుకూట మండితం
మనోభిరామం శరదిందు నిర్మలం
విచిత్రకూటం శిఖరం గిరే ర్యథా. 6

వహంతి యం కుండలశోభితాననాః
మహాశనా వ్యోమచరా నిశాచరాః
వివృత్త విధ్వస్త విశాలలోచనాః
మహాజవా భూతగణా స్సహస్రశః. 7

వసంతపుష్పోత్కరచారుదర్శనం
వసంతమాసా దపి కాంతదర్శనం
స పుష్పకం తత్ర విమాన ముత్తమం
దదర్శ తత్ వానరవీరసత్తమః. 8

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టమస్సర్గః.

నవమ స్సర్గః (9)

తస్యాలయవరిష్ఠస్య, మధ్యే విపుల మాయతం
దదర్శ భవనశ్రేష్ఠం, హనుమాన్మారుతాత్మజః. 1

అర్ధయోజన విస్తీర్ణం, ఆయతం యోజనం హి తత్
భవనం రాక్షసేంద్రస్య, బహుప్రాసాద సంకులమ్. 2

మార్గమాణస్తు వై దేహీం, సీతా మాయతలోచనాం
సర్వతః పరిచక్రామ, హనుమా నరిసూదనః. 3

ఉత్తమం రాక్షసావాసం, హనూమా నవలోకయన్
ఆససాదాథ లక్ష్మీవాన్, రాక్షసేంద్ర నివేశనమ్. 4

చతుర్విషాణై ర్ద్విరదైః, త్రివిషాణై స్తథైవ చ
పరిక్షిప్త మసంబాధం రక్ష్యమాణ ముదాయుధైః. 5

రాక్షసీభిశ్చ పత్నీభిః, రావణస్య నివేశనం
ఆహృతాభిశ్చ విక్రమ్య, రాజకన్యాభి రావృతమ్. 6

తన్నక్ర మకరాకీర్ణం, తిమింగిల ఝుషాకులం
వాయువేగ సమాధూతం, పన్నగై రివ సాగరమ్. 7

యా హి వైశ్రవణే లక్ష్మీః, యాచేంద్రే హరివాహనే
సా రావణగృహే సర్వా, నిత్య మేవానపాయినీ. 8

యా చ రాజ్ఞః కుబేరస్య, యమస్య వరుణస్య చ
తాదృశీ తద్విశిష్టా వా, ఋద్ధీ రక్షోగృహే ష్విహ. 9

తస్య హర్మ్యస్య మధ్యస్థం, వేశ్మ చాన్య త్సునిర్మితం
బహునిర్యూహసంకీర్ణం, దదర్శ పవనాత్మజః. 10

బ్రహ్మణోఽ ర్థే కృతం దివ్యం, దివి య ద్విశ్వకర్మణా
విమానం పుష్పకం నామ, సర్వరత్నవిభూషితమ్. 11

పరేణ తపసా లేభే, య త్కుబేరః పితామహాత్
కుబేర మోజసా జిత్వా, లేభే తద్రాక్షసేశ్వరః. 12

ఈహామృగ సమాయుక్తైః, కార్తస్వర హిరణ్మయైః
సుకృతై రాచితం స్తంభైః, ప్రదీప్తమివ చ శ్రియా. 13

మేరుమందర సంకాశైః, ఉల్లిఖద్భి రివాంబరం
కూటాగారై శ్శుభాకారైః, సర్వత స్సమలంకృతమ్. 14

జ్వలనార్క ప్రతీకాశం, సుకృతం విశ్వకర్మణా
హేమసోపాన సంయుక్తం, చారుప్రవర వేదికమ్. 15

జాలవాతాయనై ర్యుక్తం, కాంచనై స్స్ఫాటికై రపి
ఇంద్రనీల మహానీల, మణిప్రవర వేదికమ్. 16

విద్రుమేణ విచిత్రేణ, మణిభిశ్చ మహాధనైః
నిస్తులాభిశ్చ ముక్తాభిః, తలే నాభివిరాజితమ్. 17

చందనేన చ రక్తేన, తపనీయనిభేన చ
సుపుణ్యగంధినా యుక్తం, ఆదిత్యతరుణోపమమ్. 18

కూటాగారై ర్వరాకారైః, వివిధై స్సమలంకృతం
విమానం పుష్పకం దివ్యం, ఆరురోహ మహాకపిః. 19

తత్రస్థ స్స తదా గంధం పానభక్ష్యాన్నసంభవం
దివ్యం సమ్మూర్ఛితం జిఘ్రత్, రూపవంత మివానిలమ్. 20

స గంధస్తం మహాసత్త్వం, బంధు ర్బంధు మివోత్తమం
ఇత ఏహీ త్యువాచేవ, తత్ర యత్ర స రావణః. 21

తత స్తాం ప్రస్థిత శ్శాలాం, దదర్శ మహతీం శుభాం
రావణస్య మనః కాంతాం, కాంతామివ వరస్త్రియమ్. 22

మణిసోపాన వికృతాం, హేమజాల విభూషితాం
స్ఫాటికై రావృతతలాం, దంతాంతరిత రూపికామ్. 23

ముక్తాభిశ్చ ప్రవాళైశ్చ, రూప్యచామీకరై రపి
విభూషితాం మణిస్తంభైః, సుబహుస్తంభ భూషితామ్. 24

సమైర్బుజుభి రత్యుచ్చైః, సమంతా త్సువిభూషితైః
స్తంభైః పక్షై రివాత్యుచ్చైః, దివం సంప్రస్థితా మివ. 25

మహత్యా కుథయాఽఽస్తీర్ణాం, పృథివీ లక్షణాంకయా
పృథివీ మివ విస్తీర్ణాం, సరాష్ట్ర గృహమాలినీమ్. 26

నాదితాం మత్తవిహగైః, దివ్యగంధాధివాసితాం
పరార్ధ్యాస్తరణోపేతాం, రక్షోధిప నిషేవితామ్. 27

ధూమ్రా మగరుధూపేన, విమలాం హంసపాండురామ్
చిత్రాం పుష్పోపహారేణ, కల్మాషీ మివ సుప్రభాం. 28

మనఃసంహ్లాదజననీం, వర్ణస్యాపి ప్రసాదినీం
తాం శోకనాశినీం దివ్యాం, శ్రియ స్సంజననీ మివ. 29

ఇంద్రియా ణీంద్రియార్థై స్తు, పంచ పంచభి రుత్తమైః
తర్పయామాస మాతేవ, తదా రావణపాలితా. 30

స్వర్గో ఽ యం దేవలోకో ఽ యం, ఇంద్ర స్యేయం పురీ భవేత్
సిద్ధి ర్వేయం పరా హి స్యాత్, ఇత్యమన్యత మారుతిః. 31

ప్రధ్యాయత ఇవాపశ్యత్, ప్రదీప్తాం స్తత్రకాంచనాన్
ధూర్తానివ మహాధూర్తైః, దేవనేన పరాజితాన్. 32

దీపానాం చ ప్రకాశేన, తేజసా రావణస్య చ
అర్చిర్భి ర్భూషణానాం చ, ప్రదీప్తే త్యభ్యమన్యత. 33

తతో ఽ పశ్యత్ కుథా ఽ ఽ సీనం, నానావర్ణాంబర స్రజం
సహస్రం వరనారీణాం, నానావేష విభూషితమ్. 34

పరివృత్తే ఽ ర్ధరాత్రే తు, పాననిద్రావశం గతం
క్రీడి త్వోపరతం రాత్రౌ, సుష్వాప బలవత్తదా. 35

తత్ప్రసుప్తం విరురుచే, నిశ్శబ్దాంతర భూషణం
నిశ్శబ్దహంస భ్రమరం, యథా పద్మవనం మహత్. 36

తాసాం సంవృత దంతాని, మీలితాక్షాణి మారుతిః
అపశ్య త్పద్మగంధీని, వదనాని సుయోషితామ్. 37

ప్రబుద్ధానీవ పద్మాని, తాసాం భూత్వా క్షపాక్షయే
పున స్సంవృతపత్రాణి, రాత్రావివ బభు స్తదా. 38

ఇమాని ముఖపద్మాని, నియతం మత్తషట్పదాః
అంబుజానీవ ఫుల్లాని, ప్రార్థయంతి పునః పునః. 39

ఇతి చామన్యత శ్రీమాన్, ఉపపత్యా మహాకపిః
మేనే హి గుణత స్తాని, సమాని సలిలోద్భవైః. 40

సా తస్య శుశుభే శాలా, తాభిః స్త్రీభి ర్విరాజితా
శారదీవ ప్రసన్నా ద్యౌః, తారాభి రభిశోభితా. 41

స చ తాభిః పరివృతః, శుశుభే రాక్షసాధిపః
యథా హ్యుడుపతిః శ్రీమాన్, తారాభి రభిసంవృతః. 42

యా శ్చ్యవంతేఽంబరా త్తారాః, పుణ్యశేషసమావృతాః
ఇమా స్తా స్సంగతాఃకృత్స్నాః, ఇతి మేనే హరి స్తదా. 43

తారాణా మివ సువ్యక్తం, మహతీనాం శుభార్చిషాం
ప్రభావర్ణ ప్రసాదాశ్చ, విరేజుః తత్ర యోషితామ్. 44

వ్యావృత్తగురుపీనస్రక్, ప్రకీర్ణవరభూషణాః
పానవ్యాయామకాలేషు, నిద్రాపహృతచేతసః. 45

వ్యావృత్తతిలకాః కాశ్చిత్, కాశ్చిత్ ఉద్భ్రాంత నూపురాః
పార్శ్వే గళితహారాశ్చ, కాశ్చి త్పరమయోషితః. 46

ముక్తాహారాఽవృతా శ్చాన్యాః, కాశ్చిత్ విస్రస్తవాససః
వ్యావిద్ధ రశనాదామాః, కిశోర్య ఇవ వాహితాః. 47

సుకుండల ధరా శ్చాన్యాః, విచ్ఛిన్న మృదితస్రజః
గజేంద్ర మృదితాః ఫుల్లాః, లతా ఇవ మహావనే. 48

చంద్రాంశుకిరణాభాశ్చ, హారాః కాసాంచి దుత్కటాః
హంసా ఇవ బభు స్సుప్తాః, స్తనమధ్యేషు యోషితామ్. 49

అపరాసాం చ వైడూర్యాః, కాదంబా ఇవ పక్షిణః
హేమసూత్రాణి చా న్యాసాం, చక్రవాకా ఇవాభవన్. 50

హంసకారండవాకీర్ణాః, చక్రవాకోప శోభితాః
ఆపగా ఇవ తా రేజుః, జఘనైః పులినై రివ. 51

కింకిణీజాలసంకాశాః, తా హైమవిపులాంబుజాః
భావగ్రాహా యశస్తీరాః, సుప్తా నద్య ఇవా బభుః. 52

మృదు ష్వంగేషు కాసాంచిత్, కుచాగ్రేషు చ సంస్థితాః
బభూవు ర్భూషణా నీవ, శుభా భూషణరాజయః. 53

అంశుకాంతాశ్చ కాసాంచిత్, ముఖమారుతకంపితాః
ఉపర్యుపరి వక్త్రాణాం, వ్యాధూయంతే పునః పునః. 54

తాః పతాకా ఇవోద్ధూతాః, పత్నీనాం రుచిరప్రభాః
నానావర్ణ సువర్ణానాం, వక్త్రమూలేషు రేజిరే. 55

వవల్గు శ్చాత్ర కాసాంచిత్, కుండలాని శుభార్చిషాం
ముఖమారుత సంసర్గాన్, మందం మందం సుయోషితామ్. 56

శర్కరాసవగంధై శ్చ, ప్రకృత్యా సురభి స్సుఖః
తాసాం వదననిశ్వాసః, సిషేవే రావణం తదా. 57

రావణాననశంకాశ్చ, కాశ్చిత్ రావణయోషితః
ముఖాని స్మ సపత్నీనాం, ఉపాజిఘ్రు న్పునః పునః. 58

అత్యర్థం సక్తమనసో, రావణే తా వరస్త్రియః
అస్వతంత్రా స్సపత్నీనాం, ప్రియ మేవాఽచరం స్తదా. 59

బాహూ నుపనిధా యాన్యాః, పారిహార్య విభూషితాన్
అంశుకాని చ రమ్యాణి, ప్రమదా స్తత్ర శిశ్యిరే. 60

అన్యా వక్షసి చాన్యస్యా, తస్యాః కాశ్చి త్పునర్భుజం
అపరా త్వంక మన్యస్యాః, తస్యా శ్చా ప్యపరా భుజౌ. 61

ఊరుపార్శ్వ కటీపృష్ఠం, అన్యోన్యస్య సమాశ్రితాః
పరస్పర నివిష్టాంగ్యో, మదస్నేహ వశానుగాః. 62

అన్యోన్యభుజసూత్రేణ, స్త్రీమాలా గ్రథితా హి సా
మాలేవ గ్రథితా సూత్రే శుశుభే మత్తషట్పదా. 63

లతానాం మాధవే మాసి, ఫుల్లానాం వాయుసేవనాత్
అన్యోన్యమాలా గ్రథితం, సంసక్త కుసుమోచ్చయమ్. 64

వ్యతివేష్టిత సుస్కంధం, అన్యోన్యభ్రమరాకులం
ఆసీ ద్వన మివోద్ధూతం, స్త్రీవనం రావణస్య తత్. 65

ఉచితేష్వపి సువ్యక్తం, న తాసాం యోషితాం తదా
వివేక శ్శక్య ఆధాతుం, భూషణాంగాంబర స్రజమ్. 66

రావణే సుఖసంవిష్టే, తాః స్త్రియో వివిధప్రభాః
జ్వలంతః కాంచనా దీపాః, ప్రైక్షంతాఽనిమిషా ఇవ. 67

రాజర్షి పితృ దైత్యానాం, గంధర్వాణాం చ యోషితః
రాక్షసానాం చ యాః కన్యాః, తస్య కామవశం గతాః. 68

యుద్ధకామేన తా స్సర్వాః, రావణేన హృతా స్త్రియః
సమదా మదనేనైవ, మోహితాః కాశ్చి దాగతాః. 69

నతత్ర కాచిత్ప్రమదా ప్రసహ్య
వీర్యోపపన్నేన గుణేన లబ్ధా,
న చాన్యకామాపి న చాన్యపూర్వా
వినా వరార్హాం జనకాత్మజాం తామ్. 70

న చా కులీనా న చ హీనరూపా
నా దక్షిణా నా నుపచారయుక్తా
భార్యా౽ భవ త్తస్య న హీనసత్త్వా
న చాపి కాంతస్య న కామనీయా. 71

బభూవ బుద్ధిస్తు హరీశ్వరస్య
యదీదృశీ రాఘవధర్మపత్నీ
ఇమాయథా రాక్షసరాజభార్యాః
సుజాత మ స్యేతి హి సాధుబుద్ధేః. 72

పునశ్చ సో౽ చింతయ దార్తరూపో
ధృవం విశిష్టా గుణతో హి సీతా
అథాయ మస్యాం కృతవాన్ మహాత్మా
లంకేశ్వరః కష్ట మనార్యకర్మ. 73

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే నవమ స్సర్గః.

దశమ స్సర్గః (10)

తత్ర దివ్యోపమం ముఖ్యం, స్ఫాటికం రత్న భూషితం
అవేక్షమాణో హనుమాన్, దదర్శ శయనాసనమ్. 1

హరిఃఓమ్

ఓమ్ శ్రీరామాయ నమః

శ్రీ మద్రామాయణే, సుందరకాండే

నవమ స్సర్గః (9)

పునశ్చ సోఽచింతయ దా ర్తరూపో
ధృవం విశిష్టా గుణతో హి సీతా
అథాయ మస్యాం కృతవాన్ మహాత్మా
లంకేశ్వరః కష్ట మనార్యకర్మ. 73

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే నవమస్సర్గః.

దశమ స్సర్గః (10)

తత్ర దివ్యోపమం ముఖ్యం, స్ఫాటికం రత్న భూషితం
అవేక్షమాణో హనుమాన్, దదర్శ శయనాసనమ్. 1

దాంతకాంచన చిత్రాంగైః, వైడూర్యైశ్చ వరాసనైః
మహార్హాస్తరణోపేతైః, ఉపపన్నం మహాధనైః. 2

తస్య చైకతమే దేశే, సోఽగ్ర్యమాలావిభూషితం
దదర్శ పాండురం ఛత్రం, తారాధిపతిసన్నిభమ్. 3

జాతరూప పరిక్షిప్తం, చిత్రభాను సమప్రభం
అశోకమాలా వితతం, దదర్శ పరమాసనమ్. 4

వాలవ్యజ నహస్రాభిః, వీజ్యమానం సమంతతః
గంధైశ్చ వివిధై ర్జుష్టం, వరధూపేన ధూపితమ్. 5

పరమాస్తరణాస్తీర్ణం, ఆవికాజినసంవృతం
దామభి ర్వరమాల్యానాం, సమంతా దుపశోభితమ్. 6

తస్మిన్ జీమూతసంకాశం, ప్రదీప్తోత్తమకుండలం
లోహితాక్షం మహాబాహుం, మహారజతవాససమ్. 7

లోహితే నానులిప్తాంగం, చందనేన సుగంధినా
సంధ్యారక్త మివాకాశే, తోయదం సతటిద్గణమ్. 8

వృత మాభరణై ర్దివ్యైః, సురూపం కామరూపిణం
సవృక్షవన గుల్మాఢ్యం, ప్రసుప్తమివ మందరమ్. 9

క్రీడి త్వోపరతం రాత్రౌ, వరాభరణభూషితం
ప్రియం రాక్షసకన్యానాం, రాక్షసానాం సుఖావహమ్. 10

పీత్వాఽ ప్యుపరతం చాపి, దదర్శ స మహాకపిః
భాస్వరే శయనే వీరం, ప్రసుప్తం రాక్షసాధిపమ్. 11

నిశ్వసంతం యథా నాగం, రావణం వానరర్షభః
ఆసాద్య పరమోద్విగ్నః, సోపాసర్ప త్సుభీతవత్. 12

అథాఽ ఽ రోహణ మాసాద్య, వేదికాఽ ంతర మాశ్రితః
సుప్తం రాక్షసశార్దూలం, ప్రేక్షతేస్మ మహాకపిః. 13

శుశుభే రాక్షసేంద్రస్య, స్వపత శ్శయనోత్తమం
గంధహస్తిని సంవిష్టే, యథా ప్రస్రవణం మహత్. 14

కాంచనాంగద నద్ధౌ చ, దదర్శ చ మహాత్మనః
విక్షిప్తౌ రాక్షసేంద్రస్య, భుజా వింద్రధ్వజోపమౌ. 15

ఐరావత విషాణాగ్రైః, ఆపీడనకృతవ్రణౌ
వజ్రోల్లిఖిత పీనాంసౌ, విష్ణుచక్రపరిక్షతౌ. 16

పీనౌ సమసుజాతాంసౌ, సంగతౌ బలసంయుతౌ
సులక్షణ నఖాంగుష్ఠౌ, స్వంగుళీతలలక్షితౌ 17

సంహతౌ పరిఘాకారౌ, వృత్తౌ కరికరోపమౌ
విక్షిప్తౌ శయనే శుభ్రే, పంచశీర్షా వివోరగౌ. 18

శశక్షతజ కల్పేన, సుశీతేన సుగంధినా
చందనేన పరార్థ్యేన, స్వనులిప్తౌ స్వలంకృతౌ. 19

ఉత్తమస్త్రీ విమృదితౌ, గంధోత్తమ నిషేవితౌ
యక్ష కిన్నర గంధర్వ, దేవ దానవ రావిణౌ. 20

దదర్శ స కపి స్తస్య, బాహూ శయనసంస్థితౌ
మందర స్యాంతరే సుప్తౌ, మహాహీ రుషితా వివ. 21

తాభ్యాం స పరిపూర్ణాభ్యాం, భుజాభ్యాం రాక్షసేశ్వరః
శుశుభేఽ చలసంకాశః, శృంగాభ్యామివ మందరః. 22

చూత పున్నాగ సురభిః, వకుళోత్తమ సంయుతః
మృష్టాన్నరససంయుక్తః, పానగంధపురస్సరః. 23

తస్య రాక్షససింహస్య, నిశ్చక్రామ మహాముఖాత్
శయానస్య వినిశ్వాసః, పూరయన్నివ తద్గృహమ్. 24

ముక్తామణి విచిత్రేణ, కాంచనేన విరాజితం
మకుటే నాపవృత్తేన, కుండలోజ్జ్వలితాననమ్. 25

రక్తచందన దిగ్ధేన, తథా హారేణ శోభినా
పీనాయత విశాలేన, వక్షసాఽ భివిరాజితమ్. 26

పాండురే ణాపవిద్దేన, క్షౌమేణ క్షతజేక్షణం
మహార్హేణ సుసంవీతం, పీతే నోత్తమవాససా. 27

మాషరాశి ప్రతీకాశం, నిశ్వసంతం భుజంగవత్
గాంగే మహతి తోయాంతే, ప్రసుప్తమివ కుంజరమ్. 28

చతుర్భిః కాంచనై ర్దీపైః, దీప్యమాన చతుర్దిశం
ప్రకాశీకృతసర్వాంగం, మేఘం విద్యుద్గణై రివ. 29

పాదమూలగతా శ్చాపి, దదర్శ స మహాత్మనః
పత్నీ స్స ప్రియభార్యస్య, తస్య రక్షఃపతే ర్గృహే. 30

శశిప్రకాశ వదనాః, చారుకుండల భూషితాః
అమ్లానమాల్యాభరణాః, దదర్శ హరియూథపః. 31

నృత్తవాదిత్రకుశలాః, రాక్షసేంద్ర భుజాంకగాః
వరాభరణ ధారిణ్యో, నిషణ్ణా దదృశే హరిః. 32

వజ్రవైడూర్య గర్భాణి, శ్రవణాంతేషు యోషితాం
దదర్శ తాపనీయాని, కుండలా న్యంగదాని చ. 33

తాసాం చంద్రోపమైర్వక్త్రైః, శుభైః లలితకుండలైః
విరరాజ విమానం తత్, నభ స్తారాగణై రివ. 34

మదవ్యాయామఖిన్నా స్తాః, రాక్షసేంద్రస్య యోషితః
తేషు తే ష్వవకాశేషు, ప్రసుప్తాస్తనుమధ్యమాః. 35

అంగహారై స్తథైవాన్యాః, కోమలై ర్నృత్తశాలినీ
విన్యస్త శుభ సర్వాంగీ, ప్రసుప్తా వరవర్ణినీ. 36

కాచి ద్వీణాం పరిష్వజ్య, ప్రసుప్తా సంప్రకాశతే
మహానదీ ప్రకీర్ణేవ, నళినీ పోత మాశ్రితా. 37

అన్యా కక్షగతేనైవ, మడ్డుకే నాసితేక్షణా
ప్రసుప్తా భామినీ భాతి, బాలాపుత్రేవ వత్సలా. 38

పటహం చారుసర్వాంగీ, పీడ్య శేతే శుభస్తనీ
చిరస్య రమణం లబ్ధ్వా, పరిష్వజ్యేవ భామినీ. 39

కాచి ద్వంశం పరిష్వజ్య, సుప్తా కమలలోచనా
రహః ప్రియతమం గృహ్య, సకామేవ చ కామినీ. 40

విపంచీం పరిగృహ్యాన్యా, నియతా నృత్తశాలినీ
నిద్రావశ మనుప్రాప్తా, సహకాంతేవ భామినీ. 41

అన్యా కనకసంకాశైః, మృదుపీనైర్మనోరమైః
మృదంగం పరిపీడ్యాంగైః, ప్రసుప్తా మత్తలోచనా. 42

భుజపార్శ్వాంతరస్థేన, కక్షగేన కృశోదరీ
పణవేన సహానింద్యా, సుప్తా మదకృతశ్రమా. 43

డిండిమం పరిగృహ్యాన్యా, తథై వాసక్తడిండిమా
ప్రసుప్తా తరుణం వత్సం, ఉపగూ హ్యేవ భామినీ. 44

కాచి దాడంబరం నారీ, భుజసంయోగపీడితం
కృత్వా కమలపత్రాక్షీ, ప్రసుప్తా మదమోహితా. 45

కలశీ మపవిధ్యాన్యా, ప్రసుప్తా భాతి భామినీ
వసంతే పుష్పశబలా, మాలేవ పరిమార్జితా. 46

పాణిభ్యాం చ కుచౌ కాచిత్, సువర్ణకలశోపమౌ
ఉపగూహ్యాబలా సుప్తా, నిద్రాబలపరాజితా. 47

అన్యా కమలపత్రాక్షీ, పూర్ణేందు సదృశాననా
అన్యా మాలింగ్య సుశ్రోణీం, ప్రసుప్తా మదవిహ్వలా. 48

ఆతోద్యాని విచిత్రాణి, పరిష్వజ్య వరస్త్రియః
నిపీడ్య చ కుచై స్సుప్తాః, కామిన్యః కాముకా నివ. 49

తాసా మేకాంత విన్యస్తే, శయానాం శయనే శుభే
దదర్శ రూపసంపన్నాం, అపరాం స కపిః స్త్రియమ్. 50

ముక్తామణి సమాయుక్తైః, భూషణై స్సువిభూషితాం
విభూషయంతీమివ తత్, స్వశ్రియా భవనోత్తమమ్. 51

గౌరీం కనకవర్ణాంగీం, ఇష్టా మంతఃపురేశ్వరీం
కపి ర్మందోదరీం తత్ర, శయానాం చారురూపిణీమ్. 51

స తాం దృష్ట్వా మహాబాహుః, భూషితాం మారుతాత్మజః
తర్కయామాస సీతేతి, రూపయౌవన సంపదా.
హర్షేణ మహతా యుక్తో, ననంద హరియూథపః 53

ఆస్ఫోటయామాస చుచుంబ పుచ్ఛం
ననంద చిక్రీడ జగౌ జగామ
స్తంభా నరోహ న్నిపపాత భూమౌ
నిదర్శయన్ స్వాం ప్రకృతిం కపీనామ్. 54

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం
శ్రీమత్సుందరకాండే దశమ స్సర్గః.

ఏకాదశస్సర్గః(11)

అవధూయ చ తాం బుద్ధిం, బభూ వావస్థిత స్తదా
జగామ చాపరాం చింతాం, సీతాం ప్రతి మహాకపిః. 1

న రామేణ వియుక్తా సా, స్వప్తుమర్హతి భామినీ
న భోక్తుం నాప్యలంకర్తుం, న పాన ముపసేవితుమ్. 2

నాన్యం నర ముపస్థాతుం, సురాణామపి చేశ్వరం
నహి రామసమః కశ్చిత్, విద్యతే త్రిదశేష్వపి. 3

అన్యేయ మితి నిశ్చిత్య, పానభూమౌ చచార సః
క్రీడితే నాపరాః క్లాంతాః, గీతేన చ తథాఽపరాః. 4

నృత్తేన చాపరాః క్లాంతాః, పానవిప్రహతా స్తథా
మురజేషు మృదంగేషు, పీఠికాసు చ సంస్థితాః. 5

తథాఽస్తరణ ముఖ్యేషు, సంవిష్టా శ్చా పరా స్త్రియః
అంగనానాం సహస్రేణ, భూషితేన విభూషణైః. 6

రూపసల్లాపశీలేన, యుక్త గీతార్థభాషిణా
దేశకాలాభి యుక్తేన, యుక్త వాక్యాభిధాయినా. 7

రతాభిరత సంసుప్తం, దదర్శ హరిసత్తమః
తాసాం మధ్యే మహాబాహుః, శుశుభే రాక్షసేశ్వరః. 8

గోష్ఠే మహతి ముఖ్యానాం, గవాం మధ్యే యథా వృషః
స రాక్షసేంద్ర శ్శుశుభే, తాభిః పరివృత స్స్వయమ్. 9

కరేణుభి ర్యథాఽరణ్యే, పరికీర్ణో మహాద్విపః
సర్వకామై రుపేతాం చ, పానభూమిం మహాత్మనః. 10

దదర్శ హరిశార్దూలః తస్య రక్షఃపతే ర్గృహే
మృగాణాం మహిషాణాం చ, వరాహాణాం చ భాగశః. 11

తత్ర న్యస్తాని మాంసాని, పానభూమౌ దదర్శ సః
రౌక్మేషు చ విశాలేషు, భాజనే ష్వర్ధభక్షితాన్. 12

దదర్శ హరిశార్దూలో, మయూరా న్కుక్కుటాం స్తథా
వరాహ వాగ్ధ్రాణసకాన్, దధి సౌవర్చలాయుతాన్. 13

శల్యా న్మృగమయూరాంశ్చ, హనూమా నన్వవైక్షత
క్రకరా న్వివిధాన్ సిద్ధాన్, చకోరా నర్ధభక్షితాన్. 14

మహిషా నేకశల్యాంశ్చ, ఛాగాం శ్చ కృతనిష్ఠితాన్
లేహ్యా నుచ్చావచాన్ పేయాన్, భోజ్యాని వివిధాని చ. 15

తథాఽఽమ్లలవణోత్తంసైః, వివిధై రాగషాడబైః
హారనూపుర కేయూరైః, అపవిద్ధై ర్మహాధనైః. 16

పానభాజన విక్షిప్తైః, ఫలైశ్చ వివిధైరపి
కృతపుష్పోపహారా భూః, అధికం పుష్యతి శ్రియమ్. 17

తత్ర తత్ర చ విన్యస్తైః, సుశ్లిష్టై శ్శయనాసనైః
పానభూమి ర్వినా వహ్నిం, ప్రదీప్తే వోపలక్ష్యతే. 18

బహుప్రకారై ర్వివిధైః, వరసంస్కారసంస్కృతైః
మాంసైః కుశలసంపృక్తైః, పానభూమిగతైః పృథక్. 19

దివ్యాః ప్రసన్నా వివిధాః, సురాః కృతసురా అపి
శర్కరాఽఽఽసవమాధ్వీక, పుష్పాసవ ఫలాసవాః. 20

వాసచూర్ణైశ్చ వివిధైః, దృష్టా స్తై స్తైః పృథక్ పృథక్
సంతతా శుశుభే భూమిః, మాల్యైశ్చ బహుసంస్థితైః. 21

హిరణ్మయైశ్చ వివిధైః, భాజనై స్స్ఫాటికై రపి
జాంబూనద మయై శ్చాన్యైః, కరకై రభిసంవృతా. 22

రాజతేషు చ కుంభేషు, జాంబూనదమయేషు చ
పానశ్రేష్ఠం తదా భూరి, కపి స్తత్ర దదర్శ-హ. 23

సోఽపశ్య చ్ఛాతకుంభాని, శీధో ర్మణిమయాని చ
రాజతాని చ పూర్ణాని, భాజనాని మహాకపిః. 24

క్వచి దర్ధావశేషాణి, క్వచి త్పీతాని సర్వశః
క్వచి న్నైవ ప్రపీతాని, పానాని స దదర్శ హ 25

క్వచి ద్భక్ష్యాం శ్చ వివిధాన్, క్వచి త్పానాని భాగశః
క్వచి దన్నావశేషాణి, పశ్యన్వై విచచార హ. 26

క్వచి త్ప్రభిన్నైః కరకైః, క్వచి దాలోళితై ర్ఘటైః
క్వచి త్సంపృక్తమాల్యాని, జలాని చ ఫలాని చ. 27

శయనా న్యత్ర నారీణాం, శుభ్రాణి బహుధా పునః
పరస్పరం సమాశ్లిష్య, కాశ్చి త్సుప్తా వరాంగనాః. 28

కాశ్చిచ్చ వస్త్ర మన్యస్యాః, స్వపంత్యా పరిధాయ చ
ఆహృత్య చాబలా సుప్తాః, నిద్రా బలపరాజితాః. 29

తాసా ముచ్ఛ్వాసవాతేన, వస్త్రం మాల్యం చ గాత్రజం
నాత్యర్థం స్పందతే చిత్రం, ప్రాప్య మందమివానిలమ్. 30

చందనస్య చ శీతస్య, శీధోర్మధురసస్య చ
వివిధస్య చ మాల్యస్య, ధూపస్య వివిధస్య చ. 31

బహుధా మారుత స్తత్ర, గంధం వివిధ ముద్వహన్
రసానాం చందనానాం చ, ధూపానాం చైవ మూర్ఛితః. 32

ప్రవవౌ సురభి ర్గంధో, విమానే పుష్పకే తదా
శ్యామావదాతా స్తత్రాన్యాః, కాశ్చిత్ కృష్ణా వరాంగనాః. 33

కాశ్చిత్ కాంచన వర్ణాంగ్యః, ప్రమదా రాక్షసాలయే
తాసాం నిద్రావశత్వాచ్చ, మదనేన విమూర్ఛితమ్. 34

పద్మినీనాం ప్రసుప్తానాం, రూప మాసీ ద్యథైవ హి
ఏవం సర్వ మశేషేణ, రావణాంతఃపురం కపిః. 35

దదర్శ సుమహాతేజా, న దదర్శ చ జానకీం
నిరీక్షమాణశ్చ తదా, తాః స్త్రియ స్స మహాకపిః. 36

(జగామ మహతీం చింతాం, ధర్మసాధ్వస శంకితః)
పరదారావరోధస్య, ప్రసుప్తస్య నిరీక్షణం
ఇదం ఖలు మమాత్యర్థం, ధర్మలోపం కరిష్యతి. 37

న హి మే పరదారాణాం, దృష్టి ర్విషయవర్తినీ
అయం చాత్ర మయా దృష్టః, పరదార పరిగ్రహః. 38

తస్య ప్రాదురభూ చ్చింతా, పున రన్యా మనస్వినః
నిశ్చితై కాంత చిత్తస్య, కార్యనిశ్చయదర్శినః. 39

కామం దృష్టా మయా సర్వా, విశ్వస్తా రావణ స్త్రియః
న హి మే మనసః కించిత్, వైకృత్య ముపపద్యతే. 40

మనో హి హేతుః సర్వేషాం, ఇంద్రియాణాం ప్రవర్తనే
శుభాశుభా స్వవస్థాసు, తచ్చ మే సువ్యవస్థితమ్. 41

నాన్యత్ర హి మయా శక్యా, వైదేహీ పరిమార్గితుం
స్త్రియో హి స్త్రీషు దృశ్యంతే, సదా సంపరిమార్గణే. 42

యస్య సత్త్వస్య యా యోనిః, తస్యాం తత్పరిమార్గ్యతే
న శక్యా ప్రమదా నష్టా, మృగీషు పరిమార్గితుమ్. 43

తదిదం మార్గితం తావత్, శుద్ధేన మనసా మయా
రావణాంతఃపురం సర్వం, దృశ్యతే న చ జానకీ. 44

దేవగంధర్వకన్యాశ్చ, నాగకన్యాశ్చ వీర్యవాన్
అవేక్షమాణో హనుమాన్, నైవాపశ్యత జానకీం. 45

తామపశ్యన్ కపి స్తత్ర, పశ్యం శ్చాన్యా వరస్త్రియః
అపక్రమ్య తదా వీరః, ప్రధ్యాతు ముపచక్రమే. 46

స భూయస్తు పరం శ్రీమాన్, మారుతి ర్యత్న మాస్థితః
అపానభూమి ముత్సృజ్య, తద్విచేతుం ప్రచక్రమే. 47

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకాదశ స్సర్గః.

ద్వాదశస్సర్గః (12)

స తస్య మధ్యే భవనస్య మారుతిః
లతాగృహాం శ్చిత్రగృహా న్నిశాగృహాన్
జగామ సీతాం ప్రతి దర్శనోత్సుకో
న చైవ తాం పశ్యతి చారుదర్శనామ్. 1

స చింతయామాస తతో మహాకపిః
ప్రియా మపశ్యన్ రఘునందనస్య తాం
ధ్రువం హి సీతా మ్రియతే యథా న మే
విచిన్వతో దర్శన మేతి మైథిలీ. 2

సా రాక్షసానాం ప్రవరేణ జానకీ
స్వశీల సంరక్షణ తత్పరా సతీ
అనేన నూనం ప్రతి దుష్టకర్మణా
హతా భవే దార్యపథే పరేస్థితా. 3

విరూపరూపా వికృతా వివర్చసో
మహాననా దీర్ఘ విరూపదర్శనాః
సమీక్ష్య సా రాక్షసరాజయోషితో
భయా ద్వినష్టా జనకేశ్వరాత్మజా. 4

సీతా మదృష్ట్వా హ్యనవాప్య పౌరుషం
విహృత్య కాలం సహ వానరై శ్చిరం
న మేఽస్తి సుగ్రీవ సమీపగా గతిః
సుతీక్ష్ణ దండో బలవాంశ్చ వానరః. 5

దృష్ట మంతఃపురం సర్వం, దృష్టా రావణయోషితః
న సీతా దృశ్యతే సాధ్వీ, వృథా జాతో మమ శ్రమః. 6

కిం ను మాం వానరాః సర్వే, గతం వక్ష్యంతి సంగతాః
గత్వా తత్ర త్వయా వీర, కిం కృతం తద్వదస్వ నః. 7

అదృష్ట్వా కిం ప్రవక్ష్యామి, తామహం జనకాత్మజాం
ధృవం ప్రాయ ముపైష్యంతి, కాలస్య వ్యతివర్తనే. 8

కిం వా వక్ష్యతి వృద్ధశ్చ, జాంబవా నంగదశ్చ సః
గతం పారం సముద్రస్య, వానరాశ్చ సమాగతాః. 9

అనిర్వేదః శ్రియోమూలం, అనిర్వేదః పరం సుఖం
అనిర్వేదో హి సతతం, సర్వార్థేషు ప్రవర్తకః. 10

కరోతి సఫలం జంతోః, కర్మ యత్త త్కరోతి సః
తస్మా దనిర్వేదకృతం, యత్నం చేష్టేఽహముత్తమమ్. 11

భూయ స్తావ ద్విచేష్యామి, దేశాన్ రావణపాలితాన్
ఆపానశాలా విచితాః, తథా పుష్పగృహాణి చ 12

చిత్రశాలాశ్చ విచితాః, భూయః క్రీడా గృహాణి చ
నిష్కుటాంతర రథ్యాశ్చ, విమానాని చ సర్వశః. 13

ఇతి సంచింత్య భూయోఽపి, విచేతు ముపచక్రమే
భూమీగృహాన్ చైత్యగృహాన్, గృహాతిగృహకా నపి. 14

ఉత్పత న్నిష్పతం శ్చాపి, తిష్ఠన్ గచ్ఛన్ పునః పునః
అపావృణ్వం శ్చ ద్వారాణి, కవాటా న్యవఘాటయన్. 15

ప్రవిశన్ నిష్పతం శ్చాపి, ప్రపత న్నుత్పతన్నపి
సర్వమ ప్యవకాశంసః, విచచార మహాకపిః. 16

చతురంగుళ మాత్రోఽపి, నావకాశ స్స విద్యతే
రావణాంతఃపురే తస్మిన్, యం కపిర్న జగామ సః. 17

ప్రాకారాంతర రథ్యాశ్చ, వేదికా శ్చైత్యసంశ్రయాః
దీర్ఘికాః పుష్కరిణ్యశ్చ, సర్వం తేనావలోకితమ్. 18

రాక్షస్యో వివిధాకారాః, విరూపా వికృతా స్తథా
దృష్టా హనుమతా తత్ర, న తు సా జనకాత్మజా. 19

రూపేణా ప్రతిమా లోకే, వరా విద్యాధరస్త్రియః
దృష్టా హనుమతా తత్ర, న తు రాఘవనందినీ 20

నాగకన్యా వరారోహాః, పూర్ణచంద్ర నిభాననాః
దృష్టా హనుమతా తత్ర, న తు సీతా సుమధ్యమా. 21

ప్రమథ్య రాక్షసేంద్రేణ, దేవకన్యా బలాద్ధృతాః
దృష్టా హనుమతా తత్ర, న సా జనకనందినీ. 22

సోఽపశ్యం స్తాం మహాబాహుః, పశ్యం శ్చాన్యా వరస్త్రియః
విషసాద ముహు ర్ధీమాన్, హనూమా న్మారుతాత్మజః. 23

ఉద్యోగం వానరేంద్రాణాం, ప్లవనం సాగరస్య చ
వ్యర్థం వీక్ష్యానిలసుతః, చింతాం పున రుపాగమత్. 24

అవతీర్య విమానాచ్చ, హనూమా న్మారుతాత్మజః
చింతా ముపజగా మాథ, శోకోపహతచేతనః. 25

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్వాదశ స్సర్గః.

త్రయోదశ స్సర్గః (13)

విమానాత్తు సుసంక్రమ్య, ప్రాకారం హరియూథపః
హనూమాన్ వేగవా నాసీత్, యథా విద్యుద్ఘనాంతరే. 1

సంపరిక్రమ్య హనుమాన్, రావణస్య నివేశనాత్
అదృష్ట్వా జానకీం సీతాం, అబ్రవీ ద్వచనం కపిః. 2

భూయిష్ఠం లోళితా లంకా, రామస్య చరతా ప్రియం
న హి పశ్యామి వైదేహీం, సీతాం సర్వాంగశోభనామ్. 3

పల్వలాని తటాకాని, సరాంసి సరిత స్తథా
నద్యోఽనూపవనాంతాశ్చ, దుర్గాశ్చ ధరణీధరాః. 4

లోళితా వసుధా సర్వా, న తు పశ్యామి జానకీం
ఇహ సంపాతినా సీతా, రావణస్య నివేశనే. 5

ఆఖ్యాతా గృధ్రరాజేన, న చ పశ్యామి తా మహం
కిం ను సీతాఽథ వైదేహీ, మైథిలీ జనకాత్మజా. 6

ఉపతిష్ఠేత వివశా, రావణం దుష్టచారిణం
క్షిప్ర ముత్పతతో మన్యే, సీతా మాదాయ రక్షసః. 7

బిభ్యతో రామబాణానాం, అంతరా పతితా భవేత్
అథవా హ్రియమాణాయాః, పథి సిద్ధనిషేవితే. 8

మన్యే పతిత మార్యాయా, హృదయం ప్రేక్ష్య సాగరం
రావణ స్యోరువేగేన భుజాభ్యాం పీడితేన చ. 9

తయా మన్యే విశాలాక్ష్యాః, త్య క్తం జీవిత మార్యయా
ఉపర్యుపరి వా నూనం, సాగరం క్రమత స్తదా. 10

వివేష్టమానా పతితా, సముద్రే జనకాత్మజా
అహో క్షుద్రేణ వాఽనేన, రక్షంతీ శీల మాత్మనః. 11

అబంధు ర్భక్షితా సీతా, రావణేన తపస్వినీ
అథవా రాక్షసేంద్రస్య, పత్నీభి రసితేక్షణా. 12

అదుష్టా దుష్టభావాభిః, భక్షితా సా భవిష్యతి
సంపూర్ణచంద్రప్రతిమం, పద్మపత్రనిభేక్షణమ్. 13

రామస్య ధ్యాయతీ వక్త్రం, పంచత్వం కృపణా గతా
హా రామ లక్ష్మణే త్యేవం, హాఽయోధ్యే చేతి మైథిలీ. 14

విలప్య బహు వైదేహీ, న్యస్త దేహా భవిష్యతి
అథవా నిహితా మన్యే, రావణస్య నివేశనే. 15

నూనం లాలప్యతే సీతా, పంజరస్థేవ శారికా
జనకస్య సుతా సీతా, రామపత్నీ సుమధ్యమా. 16

కథ ముత్పలపత్రాక్షీ, రావణస్య వశం వ్రజేత్
వినష్టా వా ప్రణష్టా వా, మృతా వా జనకాత్మజా. 17

రామస్య ప్రియభార్యస్య, న నివేదయితుం క్షమం
నివేద్యమానే దోష స్స్యాత్, దోష స్స్యాత్ అనివేదనే. 18

కథం ను ఖలు కర్తవ్యం, విషమం ప్రతిభాతి మే
అస్మి న్నే వం గతే కార్యే, ప్రాప్తకాలం క్షమం చ కిమ్. 19

భవే దితి మతం భూయో, హనుమాన్ ప్రవిచారయత్
యది సీతా మదృష్ట్వాఽహం, వానరేంద్రపురీ మితః. 20

గమిష్యామి తతః కో మే, పురుషార్థో భవిష్యతి
మమేదం లంఘనం వ్యర్థం, సాగరస్య భవిష్యతి. 21

ప్రవేశశ్చైవ లంకాయాః, రాక్షసానాం చ దర్శనం
కిం మాం వక్ష్యతి సుగ్రీవో, హరయో వా సమాగతాః. 22

కిష్కింధాం సమనుప్రాప్తం, తౌ వా దశరథాత్మజౌ
గత్వా తు యది కాకుత్స్థం, వక్ష్యామి పరమప్రియమ్. 23

న దృష్టేతి మయా సీతా, తతఃత్యక్ష్యతి జీవితం
పరుషం దారుణం క్రూరం, తీక్ష్ణ మింద్రియతాపనమ్. 24

సీతా నిమిత్తం దుర్వాక్యం, శ్రుత్వా స న భవిష్యతి
తం తు కృచ్ఛ్రగతం దృష్ట్వా, పంచత్వగతమానసమ్. 25

భృశానురక్తో మేధావీ, న భవిష్యతి లక్ష్మణః
వినష్టౌ భ్రాతరౌ శ్రుత్వా, భరతోఽపి మరిష్యతి. 26

భరతం చ మృతం దృష్ట్వా, శత్రుఘ్నో న భవిష్యతి
పుత్రాన్ మృతాన్ సమీక్ష్యాథ, న భవిష్యంతి మాతరః. 27

కౌసల్యా చ సుమిత్రా చ, కైకేయీ చ న సంశయః
కృతజ్ఞః సత్యసంధ శ్చ, సుగ్రీవః ప్లవగాధిపః. 28

రామం తథాగతం దృష్ట్వా, తత స్త్యక్ష్యతి జీవితం
దుర్మనా వ్యథితా దీనా, నిరానందా తపస్వినీ. 29

పీడితా భర్తృశోకేన, రుమా త్యక్ష్యతి జీవితం
వాలిజేన తు దుఃఖేన, పీడితా శోకకర్శితా. 30

పంచత్వం చ గతే రాజ్ఞి, తారాఽపి న భవిష్యతి
మాతాపిత్రో ర్వినాశేన, సుగ్రీవవ్యసనేన చ. 31

కుమారోఽప్యంగదః కస్మాత్, ధారయిష్యతి జీవితం
భర్తృజేన తు దుఃఖేన, హ్యభిభూతా వనౌకసః. 32

శిరాం స్యభిహనిష్యంతి, తలై ర్ముష్టిభిరేవ చ
సాంత్వే నానుప్రదానేన, మానేన చ యశస్వినా. 33

లాలితాః కపిరాజేన, ప్రాణాన్ త్యక్ష్యంతి వానరాః
న వనేషు న శైలేషు, న నిరోధేషు వా పునః. 34

క్రీడా మనుభవిష్యంతి, సమేత్య కపికుంజరాః
సపుత్రదారా స్సామాత్యాః, భర్తృవ్యసనపీడితాః. 35

శైలాగ్రేభ్యః పతిష్యంతి, సమేత్య విషమేషు చ
విష ముద్బంధనం వాపి, ప్రవేశం జ్వలనస్య వా. 36

ఉపవాస మథో శస్త్రం, ప్రచరిష్యంతి వానరాః
ఘోర మారోదనం మన్యే, గతే మయి భవిష్యతి. 37

ఇక్ష్వాకుకుల నాశశ్చ, నాశశ్చైవ వనౌకసాం
సోఽహం నైవ గమిష్యామి, కిష్కింధాం నగరీ మితః. 38

న చ శక్ష్యా మ్యహం ద్రష్టుం, సుగ్రీవం మైథిలీం వినా
మయ్యగచ్ఛతి చేహస్థే, ధర్మాత్మానౌ మహారథౌ. 39

ఆశయా తౌ ధరిష్యేతే, వానరాశ్చ మనస్వినః
హస్తాదానో ముఖాదానో, నియతో వృక్షమూలికః. 40

వానప్రస్థో భవిష్యామి, హ్యదృష్ట్వా జనకాత్మజాం
సాగరానూపజే దేశే, బహుమూలఫలోదకే. 41

చితాం కృత్వా ప్రవేక్ష్యామి, సమిద్ధ మరణీసుతం
ఉపవిష్టస్య వా సమ్యక్, లింగినీం సాధయిష్యతః. 42

శరీరం భక్షయిష్యంతి, వాయసా శ్వాపదాని చ
ఇదం మహర్షిభి ర్దృష్టం, నిర్యాణ మితి మే మతిః. 43

సమ్యగాపః ప్రవేక్ష్యామి, న చేత్పశ్యామి జానకీం
సుజాతమూలా సుభగా, కీర్తిమాలా యశస్వినీ. 44

ప్రభగ్నా చిరరాత్రీయం, మమ సీతా మపశ్యతః
తాపసో వా భవిష్యామి, నియతో వృక్షమూలికః. 45

నేతః ప్రతిగమిష్యామి, తా మదృష్ట్వాఽసితేక్షణాం
యదీతః ప్రతిగచ్ఛామి, సీతా మనధిగమ్య తామ్. 46

అంగద స్సహి తై స్సర్వైః, వానరై ర్న భవిష్యతి
వినాశే బహవో దోషాః, జీవన్ భద్రాణి పశ్యతి. 47

తస్మాత్ప్రాణాన్ ధరిష్యామి, ధ్రువో జీవితసంగమః
ఏవం బహువిధం దుఃఖం, మనసా ధారయన్ముహుః. 48

నాధ్యగచ్ఛ త్తదా పారం, శోకస్య కపికుంజరః
రావణం వా వధిష్యామి, దశగ్రీవం మహాబలమ్. 49

కామ మస్తు హృతా సీతా, ప్రత్యాచీర్ణం భవిష్యతి
అథ వైనం సముత్క్షిప్య, హ్యుపర్యుపరి సాగరమ్. 50

రామా యోపహరిష్యామి, పశుం పశుపతే రివ
ఇతి చింతాం సమాపన్నః, సీతా మనధిగమ్య తామ్. 51

ధ్యానశోకపరీతాత్మా, చింతయామాస వానరః
యావత్సీతాం హి పశ్యామి, రామపత్నీం యశస్వినీమ్. 52

తావ దేతాం పురీం లంకాం, విచినోమి పునః పునః
సంపాతివచనా చ్చాపి, రామం యద్యానయా మ్యహమ్. 53

అపశ్యన్ రాఘవో భార్యాం, నిర్దహేత్ సర్వవానరాన్
ఇహై వ నియతాహారో, వత్స్యామి నియతేంద్రియః. 54

న మత్కృతే వినశ్యేయుః, సర్వే తే నరవానరాః
అశోకవనికా చేయం, దృశ్యతే యా మహాద్రుమా. 55

ఇమా మధిగమిష్యామి, న హీయం విచితా మయా
వసూన్ రుద్రాం స్తథాఽఽదిత్యాన్, అశ్వినౌ మరుతోఽపి చ. 56

నమస్కృత్వా గమిష్యామి, రక్షసాం శోకవర్ధనః
జిత్వా తు రాక్షసాన్ సర్వాన్, ఇక్ష్వాకుకుల నందినీమ్. 57

సంప్రదాస్యామి రామాయ, యథా సిద్ధిం తపస్వినే
స ముహూర్త మివ ధ్యాత్వా, చింతావగ్రథితేంద్రియః. 58

ఉదతిష్టన్మ హాతేజా, హనూమా న్మారుతాత్మజః

నమోఽస్తు రామాయ సలక్ష్మణాయ
దేవ్యై చ తస్యై జనకాత్మజాయై
నమోఽస్తు రుద్రేంద్రయమానిలేభ్యో.
నమోఽస్తు చంద్రార్కమరుద్గణేభ్యః 59

స తు తేభ్యో నమస్కృత్య, సుగ్రీవాయ చ మారుతిః 60

దిశ స్సర్వా స్సమాలోక్య, హ్యశోకవనికాం ప్రతి
స గత్వా మనసా పూర్వం, అశోకవనికాం శుభాం. 61

ఉత్తరం చింతయామాస, వానరో మారుతాత్మజః
ధృవం తు రక్షో బహుళా, భవిష్యతి వనాకులా. 62

అశోకవనికాఽచింత్యా, సర్వసంస్కారసంస్కృతా
రక్షిణ శ్చాత్ర విహితా, నూనం రక్షంతి పాదపాన్. 63

భగవానపి సర్వాత్మా, నాతిక్షోభం ప్రవాతి వై
సంక్షిప్తోఽయం మయాఽఽత్మాచ,రామార్థే రావణస్య చ. 65

సిద్ధిం మే సంవిధాస్యంతి, దేవా స్సర్షిగణా స్త్విహ
బ్రహ్మా స్వయంభూ ర్భగవాన్, దేవా శ్చైవ దిశంతు మే. 65

సిద్ధి మగ్నిశ్చ వాయుశ్చ, పురుహూతశ్చ వజ్రభృత్
వరుణః పాశహస్తశ్చ, సోమాదిత్యౌ తథై వ చ. 66

అశ్వినౌ చ మహాత్మానౌ, మరుత శ్శర్వ ఏవ చ
సిద్ధిం సర్వాణి భూతాని, భూతానాం చైవ యః ప్రభుః. 67

దాస్యంతి మమ యే చాన్యే, హ్యదృష్టాః పథి గోచరాః
తదున్నసం పాండురదంత మవ్రణం
శుచిస్మితం పద్మపలాశలోచనం
ద్రక్ష్యే తదార్యా వదనం కదా న్వహం
ప్రసన్న తారాధిపతుల్యదర్శనమ్. 68

క్షుద్రేణ పాపేన నృశంసకర్మణా
సుదారుణాలంకృత వేషధారిణా
బలాభిభూతా హ్యబలా తపస్వినీ
కథం ను మే దృష్టి పథేఽద్య సా భవేత్. 69

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రయోదశ స్సర్గః.

చతుర్దశస్సర్గః (14)

స ముహూర్త మివ ధ్యాత్వా, మనసా చాభిగమ్య తాం
అవప్లుతో మహాతేజాః, ప్రాకారం తస్య వేశ్మనః. 1

స తు సంహృష్టసర్వాంగః, ప్రాకారస్థో మహాకపిః
పుష్పితాగ్రా న్వసంతాదౌ, దదర్శ వివిధాన్ ద్రుమాన్. 2

సాలా నశోకా న్భవ్యాంశ్చ, చంపకాంశ్చ సుపుష్పితాన్
ఉద్దాలకా న్నాగవృక్షాన్, చూతా న్కపిముఖానపి. 3

అథా మ్రవణ సంఛన్నాం, లతాశత సమావృతాం
జ్యాముక్త ఇవ నారాచః, పుప్లవే వృక్షవాటికామ్. 4

స ప్రవిశ్య విచిత్రాం తాం, విహగై రభినాదితాం
రాజతైః కాంచనైశ్చైవ, పాదపై స్సర్వతో వృతామ్. 5

విహగై ర్మృగసంఘైశ్చ, విచిత్రాం చిత్రకాననాం
ఉదితాదిత్యసంకాశాం, దదర్శ హనుమా న్కపిః. 6

వృతాం నానావిధై ర్వృక్షైః, పుష్పోపగ ఫలోపగైః
కోకిలై ర్భృంగరాజై శ్చ, మత్తై ర్నిత్యనిషేవితామ్. 7

ప్రహృష్టమనుజే కాలే, మృగపక్షిసమాకులే
మత్తబర్హిణసంఘుష్టాం, నానాద్విజగణాయుతామ్. 8

మార్గమాణో వరారోహం, రాజపుత్రీ మనిందితాం
సుఖప్రసుప్తా న్విహగాన్, బోధయామాస వానరః. 9

ఉత్పతద్భి ర్ద్విజగణైః, పక్షై స్సాలా స్సమాహతాః
అనేకవర్ణాః వివిధాః, ముముచుః పుష్పవృష్టయః. 10

పుష్పావకీర్ణః శ్శుశుభే, హనుమా న్మారుతాత్మజః
అశోకవనికా మధ్యే, యథా పుష్పమయో గిరిః. 11

దిశః సర్వాః ప్రధావంతం, వృక్షషండగతం కపిం
దృష్ట్వా సర్వాణి భూతాని, వసంత ఇతి మేనిరే. 12

వృక్షేభ్యః పతితైః పుష్పైః, అవకీర్ణా పృథగ్విధైః
రరాజ వసుధా తత్ర, ప్రమదేవ విభూషితా. 13

తరస్వినా తే తరవః, తరసాభిప్రకంపితాః
కుసుమాని విచిత్రాణి, ససృజుః కపినా తదా. 14

నిర్ధూతపత్ర శిఖరాః, శీర్ణపుష్ప ఫల ద్రుమాః
నిక్షిప్త వస్త్రాభరణాః, ధూర్తా ఇవ పరాజితాః. 15

హనూమతా వేగవతా, కంపితా స్తే నగోత్తమాః
పుష్పపర్ణఫలా న్యాశు, ముముచుః పుష్పశాలినః. 16

విహంగసంఘై ర్హీనా స్తే, స్కంధమాత్రాశ్రయాద్రుమాః
బభూవు రగమా స్సర్వే, మారుతే నేవ నిర్ధుతాః. 17

నిర్ధూతకేశీ యువతిః, యథా మృదితవర్ణకాః
నిష్పీతశుభదంతోష్ఠీ, నఖైర్దంతైశ్చ విక్షతా. 18

తథా లాంగూలహస్తైశ్చ, చరణాభ్యాం చ మర్దితా
బభూవా శోకవనికా, ప్రభగ్న వరపాదపా. 19

మహాలతానాం దామాని, వ్యధమ త్తరసా కపిః
యథా ప్రావృషి వింధ్యస్య, మేఘజాలాని మారుతః. 20

స తత్ర మణిభూమీ శ్చ, రాజతీ శ్చ మనోరమాః
తథా కాంచనభూమీ శ్చ, దదర్శ విచరన్ కపిః. 21

వాపీశ్చ వివిధాకారాః, పూర్ణా పరమవారిణా
మహార్హై ర్మణిసోపానైః, ఉపపన్నా స్తత స్తతః. 22

ముక్తాప్రవాళ సికతాః, స్ఫాటికాంతర కుట్టిమాః
కాంచనై స్తరుభి శ్చిత్రైః, తీరజై రుపశోభితాః. 23

పుల్లపద్మోత్పల వనాః, చక్రవాకోపకూజితాః
నత్యూహరుతసంఘుష్టాః, హంససారసనాదితాః. 24

దీర్ఘాభి ర్ద్రుమయుక్తాభిః, సరిద్భి శ్చ సమంతతః
అమృతోపమతోయాభిః, శివాభి రుపసంస్కృతాః. 25

లతాశతై రవతతాః, సంతాన కుసుమావృతాః
నానాగుల్మావృతఘనాః, కరవీర కృతాంతరాః. 26

తతో௨ంబుధరసంకాశం, ప్రవృద్ధశిఖరం గిరిం
విచిత్రకూటం కూటైశ్చ, సర్వతః పరివారితమ్. 27

శిలాగృహై రవతతం, నానావృక్షై స్సమావృతం
దదర్శ హరి శార్దూలో, రమ్యం జగతిపర్వతమ్. 28

దదర్శ చ నగా త్తస్మాత్, నదీం నిపతితాం కపిః
అంకా దివ సముత్పత్య, ప్రియస్య పతితాం ప్రియామ్. 29

జలే నిపతితాగ్రై శ్చ, పాదపై రుపశోభితాం
వార్యమాణా మివ క్రుద్ధాం, ప్రమదాం ప్రియబంధుభిః. 30

పునరావృత్తతోయాం చ, దదర్శ స మహాకపిః
ప్రసన్నామివ కాంతస్య, కాంతాం పునరుపస్థితామ్. 31

తస్యా௨దూరా త్సపద్మిన్యో, నానాద్విజగణాయుతాః
దదర్శ కపిశార్దూలో, హనూమా న్మారుతాత్మజః. 32

కృత్రిమాం దీర్ఘికాం చాపి, పూర్ణాం శీతేన వారిణా
మణిప్రవరసోపానాం, ముక్తాసికతశోభితామ్. 33

వివిధై ర్మృగసంఘైశ్చ, విచిత్రాం చిత్రకాననాం
ప్రాసాదై స్సుమహద్భి శ్చ, నిర్మితై ర్విశ్వకర్మణా. 34

కాననైః కృత్రిమై శ్చాపి, సర్వత స్సమలంకృతాం
యే కేచిత్పాదపా స్తత్ర, పుష్పోపగ ఫలోపగాః. 35

సచ్ఛత్రా స్సవితర్దీకాః, సర్వే సౌవర్ణవేదికాః
లతాప్రతానై ర్బహుభిః, పర్ణైశ్చ బహుభి ర్వృతామ్. 36

కాంచనీం శింశుపా మేకాం, దదర్శ హనుమాన్కపిః
వృతాం హేమమయీభిస్తు, వేదికాభి స్సమంతతః. 37

తేషాం ద్రుమాణాం ప్రభయా, మేరో రివ దివాకరః
అమన్యత తదా వీరః, కాంచనోఽస్మీతి వానరః. 38

సోఽపశ్య ద్భూమిభాగాం శ్చ, గర్తప్రస్రవణాని చ
సువర్ణవృక్షా నపరాన్, దదర్శ శిఖిసన్నిభాన్. 39

తాం కాంచనై స్తరుగణైః, మారుతేన చ వీజితాం
కింకిణీశత నిర్ఘోషాం, దృష్ట్వా విస్మయ మాగమత్. 40

సుపుష్పితాగ్రాం రుచిరాం, తరుణాంకుర పల్లవాం
తా మారుహ్య మహాబాహుః, శింశుపాం పర్ణసంవృతామ్. 41

ఇతో ద్రక్ష్యామి వైదేహీం, రామదర్శనలాలసాం
ఇత శ్చేత శ్చ దుఃఖార్తాం, సంపతంతీం యదృచ్ఛయా. 42

అశోకవనికా చేయం, దృఢం రమ్యా దురాత్మనః
చంపకై శ్చందనై శ్చాపి, వకులైశ్చ విభూషితా. 43

ఇయం చ నలినీ రమ్యా, ద్విజసంఘనిషేవితా
ఇమాం సా రామమహిషీ, నూన మేష్యతి జానకీ. 44

సా రామా రామమహిషీ, రాఘవస్య ప్రియా సతీ
వనసంచారకుశలా, నూన మేష్యతి జానకీ. 45

అథవా మృగశాబాక్షీ, వనస్యాస్య విచక్షణా
వన మేష్యతి సాఽఽర్యేహ, రామచింతానుకర్శితా. 46

రామశోకాభిసంతప్తా, సా దేవీ వామలోచనా
వనవాసే రతా నిత్యం, ఏష్యతే వనచారిణీ. 47

వనేచరాణాం సతతం, నూనం స్పృహయతే పురా
రామస్య దయితా భార్యా, జనకస్య సుతా సతీ. 48

సంధ్యాకాలమనా శ్శ్యామా, ధ్రువ మేష్యతి జానకీ
నదీం చేమాం శివజలాం, సంధ్యార్థే వరవర్ణినీ. 49

తస్యా శ్చాప్యనురూపేయం, అశోకవనికా శుభా
శుభా యా పార్థి వేంద్రస్య, పత్నీ రామస్య సమ్మతా. 50

యది జీవతి సా దేవీ, తారాధిపనిభాననా
ఆగమిష్యతి సాఽవశ్యం, ఇమాం శివజలాం నదీమ్. 51

ఏవం తు మత్వా హనుమా న్మహాత్మా
ప్రతీక్షమాణో మనుజేంద్రపత్నీం
అవేక్షమాణశ్చ దదర్శ సర్వం
సుపుష్పితే పర్ణఘనే నిలీనః. 52

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, అదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుర్దశ స్సర్గః.

పంచదశ స్సర్గః (15)

స వీక్షమాణ స్తత్రస్థో, మార్గమాణశ్చ మైథిలీం
అవేక్షమాణ శ్చ మహీం, సర్వాం తా మన్వవైక్షత. 1

సంతానకలతాభిశ్చ, పాదపై రుపశోభితాం
దివ్యగంధరసోపేతాం, సర్వత స్సమలంకృతామ్. 2

తాం స నందనసంకాశాం, మృగపక్షిభి రావృతాం
హర్మ్యప్రాసాద సంబాధాం, కోకిలాకులనిస్వనామ్. 3

కాంచనోత్పలపద్మాభిః, వాపీభి రుపశోభితాం
బహ్వాసనకుథోపేతాం, బహుభూమిగృహాయుతామ్. 4

సర్వర్తుకుసుమై రమ్యాం, ఫలవద్భిశ్చ పాదపైః
పుష్పితానా మశోకానాం, శ్రియా సూర్యోదయప్రభామ్. 5

ప్రదీప్తామివ తత్రస్థో, మారుతి స్సముదైక్షత
నిష్పత్రశాఖాం విహగైః, క్రియమాణా మివాసకృత్. 6

వినిష్పతద్భి శ్శతశః, చిత్రైః పుష్పావతంసకైః
ఆమూలపుష్పనిచితైః, అశోకై శ్శోకనాశనైః. 7

పుష్పభారాతిభారైశ్చ, స్పృశద్భిరివ మేదినీం
కర్ణికారైః కుసుమితైః, కింశుకైశ్చ సుపుష్పితైః. 8

స దేశః ప్రభయా తేషాం, ప్రదీప్త ఇవ సర్వతః
పున్నాగా స్సప్తపర్ణాశ్చ, చంపకోద్దాలకా స్తథా. 9

వివృద్ధమూలా బహవః, శోభంతే స్మ సుపుష్పితాః
శాతకుంభనిభాః కేచిత్, కేచిత్ అగ్ని శిఖోపమాః. 10

నీలాంజననిభాః కేచిత్, తత్రాఽశోకాస్సహస్రశః
నందనం వివిధోద్యానం, చిత్రం చైత్రరథం యథా. 11

అతివృత్త మివాచింత్యం, దివ్యం రమ్యం శ్రియావృతం
ద్వితీయమివ చాకాశం, పుష్పజ్యోతిర్గణాయుతమ్. 12

పుష్పరత్నశతై శ్చిత్రం, పంచమం సాగరం యథా
సర్వర్తు పుష్పై ర్నిచితం, పాదపై ర్మధుగంధిభిః. 13

నానానినాదై రుద్యానం, రమ్యం మృగగణై ర్ద్విజైః
అనేకగంధప్రవహం, పుణ్యగంధం మనోరమమ్. 14

శైలేంద్రమివ గంధాఢ్యం, ద్వితీయం గంధమాదనం
అశోకవనికాయాం తు, తస్యాం వానరపుంగవః. 15

స దదర్శావిదూరస్థం, చైత్య ప్రాసాద ముచ్ఛ్రితం
మధ్యే స్తంభసహస్రేణ, స్థితం కైలాసపాండురమ్. 16

ప్రవాళకృతసోపానం, తప్తకాంచనవేదికం
ముష్ణంత మివ చక్షూంషి, ద్యోతమాన మివ శ్రియా. 17

విమలం ప్రాంశుభావత్వాత్, ఉల్లిఖంత మివాంబరం
తతో మలినసంవీతాం, రాక్షసీభి స్సమావృతామ్. 18

ఉపవాసకృశాం దీనాం, నిశ్వసంతీం పునఃపునః
దదర్శ శుక్లపక్షాదౌ, చంద్రరేఖా మివామలామ్. 19

మందం ప్రఖ్యాయమానేన, రూపేణ రుచిరప్రభాం
పినద్ధాం ధూమజాలేన, శిఖామివ విభావసోః. 20

పీతే నై కేన సంవీతాం, క్లిష్టే నోత్తమ వాససా
స పంకా మనలంకారాం, విపద్మా మివ పద్మినీమ్. 21

వ్రీళితాం దుఃఖసంతప్తాం, పరిమ్లానాం తపస్వినీం
గ్రహే ణాంగారకే ణేవ, పీడితా మివ రోహిణీమ్. 22

అశ్రు పూర్ణముఖీం దీనాం, కృశా మనశనేన చ
శోకధ్యాన పరాం దీనాం, నిత్యం దుఃఖపరాయణామ్. 23

ప్రియం జనమపశ్యంతీం, పశ్యంతీం రాక్షసీగణం
స్వగణేన మృగీం హీనాం, శ్వగణాభివృతా మివ. 24

నీలనాగాభయా వేణ్యా, జఘనం గత యైకయా
నీలయా నీరదాపాయే, వనరాజ్యా మహీ మివ. 25

సుఖార్హాం దుఃఖసంతప్తాం, వ్యసనానా మకోవిదాం
తాం సమీక్ష్య విశాలాక్షీం, అధికం మలినాం కృశామ్. 26

తర్కయామాస సీతేతి, కారణై రుపపాదిభిః
హ్రియమాణా తదా తేన, రక్షసా కామరూపిణా. 27

యథా రూపా హి దృష్టా వై, తథా రూపేయ మంగనా
పూర్ణచంద్రాననాం సుభ్రూం, చారు వృత్తపయోధరామ్. 28

కుర్వంతీం ప్రభయా దేవీం, సర్వా వితిమిరా దిశః
తాం నీలకేశీం బింబోష్ఠీం, సుమధ్యాం సుప్రతిష్ఠితామ్. 29

సీతాం పద్మ పలాశాక్షీం, మన్మథస్య రతిం యథా
ఇష్టాం సర్వస్య జగతః, పూర్ణచంద్రప్రభా మివ. 30

భూమౌ సుతనుమాసీనాం, నియతామివ తాపసీం
నిశ్వాసబహుళాం భీరుం, భుజగేంద్రవధూ మివ. 31

శోకజాలేన మహతా, వితతేన న రాజతీం
సంసక్తాం ధూమజాలేన, శిఖా మివ విభావసోః. 32

తాం స్మృతీ మివ సందిగ్ధాం, ఋుద్ధిం నిపతితా మివ
విహతా మివ చ శ్రద్ధాం, ఆశాం ప్రతిహతా మివ. 33

సోపసర్గాం యథా సిద్ధిం, బుద్ధిం సకలుషామివ
అభూతే నాపవాదేన, కీర్తిం నిపతితా మివ. 34

రామోపరోధవ్యథితాం, రక్షోహరణకర్శితాం
అబలాం మృగశాబాక్షీం, వీక్షమాణాం తత స్తతః. 35

బాష్పాంబుపరిపూర్ణేన, కృష్ణవక్రాక్షిపక్ష్మణా
వదనే నాప్రసన్నేన, నిశ్వసంతీం పునః పునః. 36

మలపంకధరాం దీనాం, మండనార్హా మమండితాం
ప్రభాం నక్షత్రరాజస్య కాలమేఘై రివావృతామ్. 37

తస్య సందిదిహే బుద్ధిః, ముహు స్సీతాం నిరీక్ష్య తు
అమ్నాయానా మయోగేన, విద్యాం ప్రశిథిలా మివ. 38

దుఃఖేన బుబుధే సీతాం, హనూమా ననలంకృతామ్
సంస్కారేణ యథా హీనాం, వాచ మర్థాంతరం గతామ్. 39

తాం సమీక్ష్య విశాలాక్షీం, రాజపుత్రీ మనిందితాం
తర్కయామాస సీతేతి, కారణై రుపపాదిభిః. 40

వైదేహ్యా యాని చాంగేషు, తదా రామోఽన్వ కీర్తయత్
తా న్యాభరణజాలాని, శాఖాశోభీ న్యలక్షయత్. 41

సుకృతౌ కర్ణవేష్టౌ చ, శ్వదంష్ట్రౌ చ సుసంస్థితౌ
మణివిద్రుమచిత్రాణి, హస్తే ష్వాభరణాని చ. 42

శ్యామాని చిరయుక్తత్వాత్, తథా సంస్థానవంతి చ
తాన్యే వైతాని మన్యేఽహం యాని రామోఽన్వకీర్తయత్. 43

తత్ర యా న్యవహీనాని, తా న్యహం నోపలక్షయే,
యాన్యస్యా నావహీనాని, తా నీమాని న సంశయః. 44

పీతం కనకపట్టాభం, స్రస్తం తద్వసనం శుభం
ఉత్తరీయం నగాసక్తం, తదా దృష్టం ప్లవంగమైః 45

భూషణాని చ ముఖ్యాని, దృష్టాని ధరణీతలే
అనయై వాపవిద్ధాని, స్వనవంతి మహాంతి చ. 46

ఇదం చిరగృహీతత్వాత్, వసనం క్లిష్టవత్తరమ్
తథాపి నూనం తద్వర్ణం, తథా శ్రీమ ద్యథేతరత్. 47

ఇయం కనకవర్ణాంగీ, రామస్య మహిషీ ప్రియా
ప్రణష్టాపి సతీ యాஉస్య, మనసో న ప్రణశ్యతి. 48

ఇయం సా యత్కృతే రామః, చతుర్భిః పరితప్యతే
కారుణ్యే నానృశంస్యేన, శోకేన మదనేన చ. 49

స్త్రీ ప్రణష్టేతి కారుణ్యాత్, ఆశ్రితే త్యానృశంస్యతః
పత్నీ నష్టేతి శోకేన, ప్రియేతి మదనేన చ. 50

అస్యా దేవ్యా యథా రూపం, అంగప్రత్యంగ సౌష్ఠవం
రామస్య చ యథారూపం, తస్యేయ మసితేక్షణా. 51

అస్యా దేవ్యా మనస్తస్మిన్, తస్య చాస్యాం ప్రతిష్ఠితం
తే నేయం స చ ధర్మాత్మా, ముహూర్త మపి జీవతి. 52

దుష్కరం కృతవా న్రామో, హీనో య దనయా ప్రభుః
ధారయ త్యాత్మనో దేహం, న శోకే నావసీదతి. 53

దుష్కరం కురుతే రామో, య ఇమాం మత్తకాశినీమ్
సీతాం వినా మహాబాహుః, ముహూర్తమపి జీవతి. 54

ఏవం సీతాం తదా దృష్ట్వా, హృష్టః పవనసంభవః
జగామ మనసా రామం, ప్రశశంస చ తం ప్రభుమ్. 55

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచదశస్సర్గ.

షోడశస్సర్గః (16)

ప్రశస్య తు ప్రశస్తవ్యాం, సీతాం తాం హరిపుంగవః
గుణాభిరామం రామం చ, పునశ్చింతాపరోఽభవత్. 1

స ముహూర్తమివ ధ్యాత్వా, బాష్పపర్యాకులేక్షణః
సీతా మాశ్రిత్య తేజస్వీ, హనూమా న్విలలాప హ. 2

మాన్యా గురువినీతస్య, లక్ష్మణస్య గురుప్రియా
యది సీతాఽపి దుఃఖార్తా, కాలో హి దురతిక్రమః. 3

రామస్య వ్యవసాయజ్ఞా, లక్ష్మణస్య చ ధీమతః
నాత్యర్థం క్షుభ్యతే దేవీ, గంగేవ జలదాగమే. 4

తుల్యశీల వయోవృత్తాం. తుల్యాభిజనలక్షణాం
రాఘవోఽర్హతి వైదేహీం, తం చేయ మసితేక్షణా. 5

తాం దృష్ట్వా నవ హేమాభాం, లోకకాంతా మివశ్రియం
జగామ మనసా రామం, వచనం చేద మబ్రవీత్. 6

అస్యా హేతో ర్విశాలాక్ష్యాః, హతో వాలీ మహాబలః
రావణప్రతిమో వీర్యే, కబంధ శ్చ నిపాతితః. 7

విరాధశ్చ హతస్సంఖ్యే, రాక్షసో భీమవిక్రమః
వనే రామేణ విక్రమ్య, మహేంద్రేణేవ శంబరః. 8

చతుర్దశ సహస్రాణి, రక్షసాం భీమకర్మణాం
నిహతాని జనస్థానే, శరై రగ్ని శిఖోపమైః. 9

ఖరశ్చ నిహత స్సంఖ్యే, త్రిశిరాశ్చ నిపాతితః
దూషణ శ్చ మహాతేజా, రామేణ విదితాత్మనా. 10

ఐశ్వర్యం వానరాణాం చ, దుర్లభం వాలిపాలితం
అస్యా నిమిత్తే సుగ్రీవః, ప్రాప్తవాన్ లోకసత్కృతమ్. 11

సాగరశ్చ మయాఽ_ఽ_క్రాంతః, శ్రీమాన్ నదనదీపతిః
అస్యా హేతో ర్విశాలాక్ష్యాః, పురీ చేయం నిరీక్షితా. 12

యది రామ స్సముద్రాంతాం, మేదినీం పరివర్తయేత్
అస్యాః కృతే జగచ్చాపి, యుక్తమిత్యేవ మే మతిః. 13

రాజ్యం వా త్రిషులోకేషు, సీతా వా జనకాత్మజా
త్రైలోక్యరాజ్యం సకలం, సీతాయా నాప్నుయాత్కలామ్ 14

ఇయం సా ధర్మశీలస్య మైథిలస్య మహాత్మనః
సుతా జనకరాజస్య, సీతా భర్తృ దృఢవ్రతా. 15

ఉత్థితా మేదినీం భిత్త్వా, క్షేత్రే హలముఖక్షతే
పద్మరేణునిభైః కీర్ణా, శుభైః కేదారపాంసుభిః. 16

విక్రాంత స్యార్యశీలస్య, సంయుగే ష్వనివర్తినః
స్నుషా దశరథ స్యైషా, జ్యేష్ఠా రాజ్ఞో యశస్వినీ. 17

ధర్మజ్ఞస్య కృతజ్ఞస్య, రామస్య విదితాత్మనః
ఇయం సా దయితా భార్యా, రాక్షసీవశ మాగతా. 18

సర్వాన్ భోగాన్ పరిత్యజ్య, భర్తృ స్నేహబలాత్కృతా
అచింతయిత్వా దుఃఖాని, ప్రవిష్టా నిర్జనం వనమ్. 19

సంతుష్టా ఫలమూలేన, భర్తృశుశ్రూషణే రతా
యా పరాం భజతే ప్రీతిం, వనేఽపి భవనే యథా. 20

సేయం కనకవర్ణాంగీ, నిత్యం సుస్మితభాషిణీ
సహతే యాతనా మేతాం, అనర్థానా మభాగినీ. 21

ఇమాం తు శీలసంపన్నాం, ద్రష్టు మర్హతి రాఘవః
రావణేన ప్రమథితాం, ప్రపా మివ పిపాసితః. 22

అస్యా నూనం పునర్లాభాత్, రాఘవః ప్రీతి మేష్యతి
రాజా రాజ్యపరిభ్రష్టః, పునః ప్రాప్యేవ మేదినీమ్. 23

కామభోగైః పరిత్యక్తా, హీనా బంధుజనేన చ
ధారయ త్యాత్మనో దేహం, తత్సమాగమకాంక్షిణీ. 24

నైషా పశ్యతి రాక్షస్యో, నేమాన్ పుష్పఫలద్రుమాన్
ఏకస్థహృదయా నూనం, రామ మేవానుపశ్యతి. 25

భర్తా నామ పరం నార్యా, భూషణం భూషణా దపి
ఏషా తు రహితా తేన, భూషణార్హా న శోభతే. 26

దుష్కరం కురుతే రామో, హీనో యదనయా ప్రభుః
ధారయ త్యాత్మనో దేహం, న దుఃఖే నావసీదతి. 27

ఇమా మసితకేశాంతాం, శతపత్రనిభేక్షణాం
సుఖార్హాం దుఃఖితాం దృష్ట్వా, మమాపి వ్యథితం మనః. 28

క్షితిక్షమా పుష్కరసన్నిభాక్షీ
యా రక్షితా రాఘవలక్ష్మణాభ్యాం
సా రాక్షసీభి ర్వికృతేక్షణాభిః
సంరక్ష్యతే సంప్రతి వృక్షమూలే. 29

హిమహతనళినీవ నష్టశోభా
వ్యసనపరంపరయా నిపీడ్యమానా
సహచరరహితేవ చక్రవాకీ
జనకసుతా కృపణాం దశాం ప్రపన్నా. 30

అస్యా హి పుష్పావనతాగ్రశాఖాః
శోకం దృఢం వై జనయంత్యశోకాః
హిమవ్యపాయేన చ మందరశ్మిః
అభ్యుత్థితో నైకసహస్రరశ్మిః. 31

ఇత్యేవ మర్థం కపి రన్వవేక్ష్య
సీతేయ మిత్యేవ నివిష్టబుద్ధిః
సంశ్రిత్య తస్మి న్నిషసాద వృక్షే
బలీ హరీణా మృషభ స్తరస్వీ. 32

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే షోడశస్సర్గః.

సప్తదశ స్సర్గః (17)

తతః కుముదషండాభో, నిర్మలో నిర్మలం స్వయం
ప్రజగామ నభ శ్చంద్రో, హంసో నీల మివోదకమ్. 1

సాచివ్యమివ కుర్వన్, స ప్రభయా నిర్మలప్రభః
చంద్రమా రశ్మిభి శ్శీతైః, సిషేవే పవనాత్మజమ్. 2

స దదర్శ తత స్సీతాం, పూర్ణచంద్రనిభాననాం
శోకభారై రివ న్యస్తాం, భారై ర్నావ మివాంభసి. 3

దిదృక్షమాణో వైదేహీం, హనూమా న్మారుతాత్మజః
స దదర్శావిదూరస్థాః, రాక్షసీ ర్ఘోరదర్శనాః. 4

ఏకాక్షీ మేకకర్ణాం చ, కర్ణప్రావరణాం తథా
అకర్ణాం శంకుకర్ణాం చ, మస్తకోచ్ఛ్వాసనాసికామ్. 5

అతికాయోత్తమాంగీం చ, తనుదీర్ఘ శిరోధరాం
ధ్వస్తకేశీం తథాఽకేశీం, కేశకంబళ ధారిణీమ్. 6

లంబకర్ణలలాటాం చ, లంబోదర పయోధరాం
లంబోష్ఠీం చుబుకోష్ఠీం చ, లంబాస్యామ్ లంబజానుకామ్. 7

హ్రస్వాం దీర్ఘాం తథా కుబ్జాం, వికటాం వామనాం తథా
కరాళాం భుగ్నవక్త్రాం చ, పింగాక్షీం వికృతాననామ్. 8

వికృతాః పింగళాః కాళీః, క్రోధనాః కలహప్రియాః
కాలాయస మహాశూల, కూట ముద్గరధారిణీః. 9

వరాహ మృగ శార్దూల, మహిషాజ శివా ముఖీః
గజోష్ట్ర హయపాదీశ్చ, నిఖాత శిరసో౽పరాః. 10

ఏక హస్తైకపాదాశ్చ, ఖరకర్ణ్యశ్వకర్ణికాః
గోకర్ణీః హస్తకర్ణీశ్చ, హరికర్ణీ స్తథాపరాః. 11

అనాసా అతినాసాశ్చ, తిర్యక్ నాసా వినాసికాః
గజసన్నిభ నాసాశ్చ, లలాటోచ్ఛ్వాస నాసికాః. 12

హస్తిపాదా మహాపాదాః, గోపాదాః పాదచూళికాః
అతిమాత్ర శిరోగ్రీవాః, అతిమాత్ర కుచోదరీః. 13

అతిమాత్రస్య నేత్రాశ్చ, దీర్ఘజిహ్వా నఖా స్తథా
అజాముఖీ ర్హస్తిముఖీః, గోముఖీ స్సూకరీముఖీః. 14

హయోష్ట్రఖరవక్త్రాశ్చ, రాక్షసీ ర్ఘోరదర్శనాః
శూలముద్గరహస్తాశ్చ, క్రోధనాః కలహప్రియాః. 15

కరాళా ధూమ్రకేశీ శ్చ, రాక్షసీ ర్వికృతాననాః
పిబంతీ స్సతతం పానం, సదా మాంససురాప్రియాః. 16

మాంసశోణితదిగ్ధాంగీః, మాంసశోణితభోజనాః
తా దదర్శ కపిశ్రేష్ఠో, రోమహర్షణదర్శనాః. 17

స్కంధవంత ముపాసీనాః, పరివార్య వనస్పతిం
తస్యాధస్తాచ్చ తాం దేవీం, రాజపుత్రీ మనిందితామ్. 18

లక్షయామాస లక్ష్మీవాన్, హనూమాన్ జనకాత్మజాం
నిష్ప్రభాం శోకసంతప్తాం, మలసంకుల మూర్ధజామ్. 19

క్షీణపుణ్యాం చ్యుతాం భూమౌ, తారాం నిపతితా మివ
చారిత్ర వ్యపదేశాఢ్యాం, భర్తృదర్శనదుర్గతాం. 20

భూషణై రుత్తమై ర్హీనాం, భర్తృవాత్సల్య భూషణాం
రాక్షసాధిప సంరుద్ధాం, బంధుభి శ్చ వినాకృతామ్. 21

వియూథాం సింహసంరుద్ధాం, బద్ధాం గజవధూమివ
చంద్రరేఖాం పయోదాంతే, శారదాభ్రైరివావృతామ్. 22

క్లిష్టరూపా మసంస్పర్శాత్, అయుక్తామివ వల్లకీమ్
సీతాం భర్తృవశే యుక్తాం, అయుక్తాం రాక్షసీవశే. 23

అశోకవనికామధ్యే, శోకసాగర మాప్లుతామ్
తాభిః పరివృతాం తత్ర, సగ్రహా మివ రోహిణీమ్. 24

దదర్శ హనుమాన్ దేవీం, లతా మకుసుమా మివ
సా మలేన చ దిగ్ధాంగీ, వపుషా చాప్యలంకృతా. 25

మృణాళీ పంకదిగ్ధేవ, విభాతి న విభాతి చ
మలినేన తు వస్త్రేణ, పరిక్లిష్టేన భామినీమ్. 26

సంవృతాం మృగశాబాక్షీం, దదర్శ హనుమా న్కపిః
తాం దేవీం దీనవదనాం, అదీనాం భర్తృ తేజసా. 27

రక్షితాం స్వేన శీలేన, సీతా మసితలోచనాం
తాం దృష్ట్వా హనుమాన్ సీతాం, మృగశాబనిభేక్షణామ్. 28

మృగకన్యా మివ త్రస్తాం, వీక్షమాణాం సమంతతః
దహంతీ మివ నిశ్వాసైః, వృక్షాన్ పల్లవధారిణః. 29

సంఘాత మివ శోకానాం, దుఃఖస్యోర్మి మివోత్థితాం
తాం క్షమాం సువిభక్తాంగీం, వినాభరణశోభినీమ్. 30

ప్రహర్ష మతులం లేభే, మారుతిః ప్రేక్ష్య మైథిలీం
హర్షజాని చ సోఽశ్రూణి, తాం దృష్ట్వా మదిరేక్షణామ్. 31

ముమోచ హనుమాం స్తత్ర, నమశ్చక్రే చ రాఘవం
నమస్కృత్వా స రామాయ, లక్ష్మణాయ చ వీర్యవాన్. 32

సీతాదర్శనసంహృష్టో, హనూమాన్ సంవృతోఽభవత్.

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తదశ స్సర్గః.

అష్టాదశ స్సర్గః(18)

తథా విప్రేక్షమాణస్య, వనం పుష్పితపాదపం
విచిన్వతశ్చ వైదేహీం, కించి చ్ఛేషా నిశాఽభవత్. 1

హరిఃఓమ్
ఓమ్ శ్రీరామాయ నమః

శ్రీ మద్రామాయణే, సుందరకాండే

సప్తదశ స్సర్గః (17)

ముమోచ హనుమాం స్తత్ర, నమశ్చక్రే చ రాఘవం
నమస్కృత్వా స రామాయ, లక్ష్మణాయ చ వీర్యవాన్. 32

సీతాదర్శనసంహృష్టో, హనూమాన్ సంవృతో౽భవత్.

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తదశ స్సర్గః.

అష్టాదశ స్సర్గః (18)

తథా విప్రేక్షమాణస్య, వనం పుష్పితపాదపం
విచిన్వతశ్చ వైదేహీం, కించి చ్ఛేషా నిశా౽భవత్. 1

షడంగవేద విదుషాం, క్రతుప్రవర యాజినాం
శుశ్రావ బ్రహ్మఘోషాం శ్చ, విరాత్రే బ్రహ్మ రక్షసామ్. 2

అథ మంగళవాదిత్రైః, శబ్దైః శ్రోత్రమనోహరైః
ప్రాబుధ్యత మహాబాహుః, దశగ్రీవో మహాబలః. 3

విబుధ్య తు యథాకాలం, రాక్షసేంద్రః ప్రతాపవాన్
స్రస్తమాల్యాంబరధరో, వైదేహీ మన్వచింతయత్. 4

భృశం నియుక్త స్తస్యాం చ, మదనేన మదోత్కటః
న స తం రాక్షసః కామం, శశా కాత్మని గూహితుమ్. 5

స సర్వాభరణై ర్యుక్తో, బిభ్రత్శ్రియ మనుత్తమాం
తాం నగై ర్బహుభి ర్జుష్టాం, సర్వపుష్పఫలోపగైః. 6

వృతాం పుష్కరిణీభిశ్చ, నానాపుష్పోపశోభితాం
సదామదైశ్చ విహగైః, విచిత్రాం పరమాద్భుతామ్. 7

ఈహామృగైశ్చ వివిధైః, జుష్టాం దృష్టిమనోహరైః
వీథీ స్సంప్రేక్షమాణశ్చ, మణికాంచనతోరణాః. 8

నానామృగగణాకీర్ణాం, ఫలైః ప్రపతి తైర్వృతాం
అశోకవనికా మేవ, ప్రావిశ త్సంతత ద్రుమామ్. 9

అంగనాశతమాత్రం తు, తం వ్రజంత మనువ్రజత్
మహేంద్ర మివ పౌలస్త్యం, దేవగంధర్వ యోషితః. 10

దీపికాః కాంచనీః కాశ్చిత్, జగృహు స్తత్ర యోషితః
వాలవ్యజనహస్తాశ్చ, తాలవృంతాని చాపరాః. 11

కాంచనై రపి భృంగారైః, జహ్రు స్సలిల మగ్రతః
మండలాగ్రాన్ బృసీం చైవ, గృహ్యాఽన్యాః పృష్ఠతోయయుః. 12

కాచి ద్రత్నమయీం స్థాలీం, పూర్ణాం పానస్య భామినీ
దక్షిణా దక్షిణే నైవ, తదా జగ్రాహ పాణినా. 13

రాజహంస ప్రతీకాశం, ఛత్రం పూర్ణశశిప్రభం
సౌవర్ణదండ మపరా, గృహీత్వా పృష్ఠతో యయౌ. 14

నిద్రామదపరీతాక్ష్యో, రావణ స్యోత్తమాః స్త్రియః
అనుజగ్ముః పతిం వీరం, ఘనం విద్యుల్లతా ఇవ. 15

వ్యావిద్ధహార కేయూరాః, సమామృదిత వర్ణకాః
సమాగళిత కేశాంతాః, సస్వేదవదనా స్తథా. 16

ఘూర్ణంత్యో మదశేషేణ, నిద్రయా చ శుభాననాః
స్వేదక్లిష్టాంగ కుసుమాః, సుమాల్యాకులమూర్ధజాః 17

ప్రయాంతం నైరృతపతిం, నార్యో మదిరలోచనాః
బహుమానా చ్చ కామాచ్చ, ప్రియా భార్యా స్తమన్వయుః. 18

స చ కామపరాధీనః, పతి స్తాసాం మహాబలః
సీతాసక్తమనా మందో, మదాంచితగతి ర్బభౌ. 19

తతః కాంచీనినాదం చ, నూపురాణాం చ నిస్స్వనం
శుశ్రావ పరమస్త్రీణాం, స కపి ర్మారుతాత్మజః. 20

తం చాప్రతిమకర్మాణం, అచింత్య బలపౌరుషం
ద్వారదేశ మనుప్రాప్తం, దదర్శ హనుమాన్ కపిః. 21

దీపికాభి రనేకాభిః, సమంతా దవభాసితం
గంధతైలావసి క్తాభిః, హ్రియమాణాభి రగ్రతః. 22

కామదర్పమదై ర్యుక్తం, జిహ్మతామ్రాయతేక్షణం
సమక్షమివ కందర్పం,అపవిద్ధశరాసనమ్. 23

మథితామృత ఫేనాభం, అరజోవస్త్ర ముత్తమం
సలీల మనుకర్షంతం, విస్రస్తం సక్త మంగదే. 24

తం పత్త్రవిటపే లీనః, పత్రపుష్పఘనావృతః
సమీప మివ సంక్రాంతం, నిధ్యాతు ముపచక్రమే. 25

అవేక్షమాణ స్తు తతో, దదర్శ కపికుంజరః
రూపయౌవన సంపన్నా, రావణస్య వరస్త్రియః. 26

తాభిః పరివృతో రాజా, సురూపాభి ర్మహాయశాః
తన్మృగద్విజసంఘుష్టం, ప్రవిష్టః ప్రమదావనమ్. 27

క్షీబో విచిత్రాభరణః, శంకుకర్ణో మహాబలః
తేన విశ్రవసః పుత్రః, స దృష్టో రాక్షసాధిపః. 28

వృతః పరమనారీభిః, తారాభి రివ చంద్రమాః
తం దదర్శ మహాతేజాః, తేజోవంతం మహాకపిః. 29

రావణోఽయం మహాబాహుః, ఇతి సంచింత్య వానరః
అవప్లుతో మహాతేజా, హనూమా న్మారుతాత్మజః. 30

స తథాఽప్యుగ్రతేజాస్సః, నిర్ధూత స్తస్య తేజసా
పత్త్రగుహ్యాంతరే సక్తో, హనూమాన్ సంవృతోఽభవత్. 31

సతా మసితకేశాంతాం, సుశ్రోణీం సంహతస్తనీం
దిదృక్షు రసితాపాంగాం, ఉపావర్తత రావణః. 32

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టాదశ స్సర్గః

ఏకోనవింశ స్సర్గః (19)

తస్మిన్నేవ తతః కాలే, రాజపుత్రీ త్వనిందితా
రూపయౌవన సంపన్నం, భూషణోత్తమ భూషితమ్ 1

తతో దృష్ట్వైవ వైదేహీ, రావణం రాక్షసాధిపం
ప్రావేపత వరారోహా, ప్రవాతే కదళీ యథా 2

అచ్ఛా ద్యోదర మూరుభ్యాం, బాహుభ్యాం చ పయోధరౌ
ఉపవిష్టా విశాలాక్షీ, రుదంతీ వరవర్ణినీ 3

దశగ్రీవస్తు వైదేహీం, రక్షితాం రాక్షసీగణైః
దదర్శ సీతాం దుఃఖార్తాం, నావం సన్నా మివార్ణవే 4

అసంవృతాయా మాసీనాం, ధరణ్యాం సంశ్రితవ్రతాం
ఛిన్నాం ప్రపతితాం భూమౌ, శాఖా మివ వనస్పతేః 5

మలమండన చిత్రాంగీం, మండనార్హా మమండితాం
మృణాళీ పంకదిగ్ధేవ, విభాతి న విభాతి చ 6

సమీపం రాజసింహస్య, రామస్య విదితాత్మనః
సంకల్పహయ సంయుక్తైః, యాంతీ మివ మనోరథైః 7

శుష్యంతీం రుదతీ మేకాం, ధ్యానశోకపరాయణాం
దుఃఖస్యాంత మపశ్యంతీం, రామాం రామ మనువ్రతామ్. 8

వేష్టమానాం తథాఽఽవిష్టాం, పన్నగేంద్రవధూ మివ
ధూప్యమానాం గ్రహే ణేవ, రోహిణీం ధూమకేతునా 9

వృత్తశీలకులే జాతాం, ఆచారవతి ధార్మికే
పునస్సంస్కార మాపన్నాం, జాతా మివ చ దుష్కులే 10

అభూతే నాపవాదేన, కీర్తిం నిపతితా మివ
ఆమ్నాయానా మయోగేవ, విద్యాం ప్రశిథిలా మివ 11

సన్నా మివ మహాకీర్తిం, శ్రద్ధా మివ విమానితాం
పూజా మివ పరిక్షీణాం, ఆశాం ప్రతిహతా మివ 12

ఆయతీ మివ విధ్వస్తాం, ఆజ్ఞాం ప్రతిహతా మివ
దీప్తా మివ దిశం కాలే, పూజా మపహృతా మివ 13

పద్మినీ మివ విధ్వస్తాం, హతశూరాం చమూ మివ
ప్రభా మివ తమోధ్వస్తాం, ఉపక్షీణా మివాఽపగామ్ 14

వేదీ మివ పరామృష్టాం, శాంతా మగ్ని శిఖా మివ
పౌర్ణమాసీ మివ నిశాం, రాహుగ్రస్తేందు మండలామ్ 15

ఉత్కృష్టపర్ణ కమలాం, విత్రాసిత విహంగమాం
హస్తిహస్త పరామృష్టాం, ఆకులాం పద్మినీ మివ 16

పతిశోకాతురాం శుష్కాం, నదీం విస్రావితా మివ
పరయా మృజయా హీనాం, కృష్ణపక్షనిశా మివ 17

సుకుమారీం సుజాతాంగీం, రత్న గర్భగృహోచితాం
తప్యమానా మివోష్ణేన, మృణాళీమచిరోద్ధృతామ్ 18

గృహీతా మాళితాం స్తంభే, యూథపేన వినాకృతామ్
నిశ్వసంతీం సుదుఃఖార్తాం, గజరాజవధూ మివ 19

ఏకయా దీర్ఘయా వేణ్యా, శోభమానా మయత్నతః
నీలయా నీరదాపాయే, వనరాజ్యా మహీ మివ 20

ఉపవాసేన శోకేన, ధ్యానేన చ భయేన చ
పరిక్షీణాం కృశాం దీనాం, అల్పాహారాం తపోధనామ్ 21

ఆయాచమానాం దుఃఖార్తాం, ప్రాంజలిం దేవతా మివ
భావేన రఘుముఖ్యస్య, దశగ్రీవ పరాభవమ్ 22

సమీక్షమాణాం రుదతీ మనిందితాం
సుపక్ష్మతామ్రాయత శుక్లలోచనామ్
అనువ్రతాం రామ మతీవ మైథిలీం
ప్రలోభయామాస వధాయ రావణః 23

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకోనవింశ స్సర్గః

వింశస్సర్గః(20)

స తాం పతివ్రతాం దీనాం, నిరానందాం తపస్వినీం
సాకారై ర్మధురై ర్వాక్యైః, న్యదర్శయత రావణః. 1

మాం దృష్ట్వా నాగనాసోరు, గూహమానా స్తనోదరం
అదర్శన మివాత్మానం, భయా న్నేతుం త్వమిచ్ఛసి. 2

కామయే త్వాం విశాలాక్షి, బహుమన్యస్వ మాం ప్రియే
సర్వాంగగుణ సంపన్నే, సర్వలోక మనోహరే 3

నేహకేచి న్మనుష్యా వా, రాక్షసాః కామరూపిణః
వ్యపసర్పతు తే సీతే, భయం మత్తస్సముత్థితమ్. 4

స్వధర్మో రక్షసాం భీరు, సర్వథైవ న సంశయః
గమనం వా పరస్త్రీణాం, హరణం సంప్రమథ్య వా. 5

ఏవం చైత దకామాం తు, న త్వాం స్ప్రక్ష్యామి మైథిలి
కామం కామ శ్శరీరే మే, యథాకామం ప్రవర్తతామ్. 6

దేవి నేహ భయం కార్యం, మయి విశ్వసిహి ప్రియే
ప్రణయస్వ చ తత్త్వేన, మైవం భూ శ్శోకలాలసా. 7

ఏకవేణీ ధరాశయ్యా, ధ్యానం మలిన మంబరం
అస్థానేఽప్యు పవాసశ్చ, నైతా న్యౌపయికాని తే. 8

విచిత్రాణి చ మాల్యాని, చందనా న్యగరూణి చ
వివిధాని చ వాసాంసి, దివ్యాన్యా భరణాని చ. 9

మహార్హాణి చ పానాని, శయనా న్యాసనాని చ
గీతం నృత్తం చ వాద్యం చ, లభ మాం ప్రాప్య మైథిలి. 10

స్త్రీరత్న మసి మైవం భూః, కురు గాత్రేషు భూషణం
మాం ప్రాప్య హి కథం ను స్యాత్, త్వమనర్హా సువిగ్రహే. 11

ఇదం తే చారు సంజాతం, యౌవనం వ్యతివర్తతే
య దతీతం పునర్నైతి, స్రోత శ్శీఘ్ర మపామివ 12

త్వాం కృత్వోపరతో మన్యే, రూపకర్తా స విశ్వసృట్
న హి రూపోపమా త్వన్యా, త వాస్తి శుభదర్శనే. 13

త్వాం సమాసాద్య వైదేహి, రూపయౌవన శాలినీం
కః పుమా నతివర్తేత, సాక్షాదపి పితామహః. 14

య ద్య త్పశ్యామి తే గాత్రం, శీతాంశు సదృశాననే
తస్మిం స్తస్మిన్ పృథుశ్రోణి, చక్షు ర్మమ నిబధ్యతే. 15

భవ మైథిలి భార్యా మే, మోహ మేనం విసర్జయ
బహ్వీనా ముత్తమస్త్రీణాం, ఆహృతానా మితస్తతః. 16

సర్వాసా మేవ భద్రంతే, మ మాగ్రమహిషీ భవ
లోకేభ్యో యాని రత్నాని, సంప్రమ థ్యాహృతాని వై. 17

తాని మే భీరు సర్వాణి, రాజ్యం చైత దహం చ తే
విజిత్య పృథివీం సర్వాం, నానానగర మాలినీమ్. 18

జనకాయ ప్రదాస్యామి, తవ హేతో ర్విలాసిని
నేహ పశ్యామి లోకేఽన్యం, యో మే ప్రతిబలో భవేత్. 19

పశ్య మే సుమహ ద్వీర్యం, అప్రతిద్వంద్వ మాహవే
అసకృ త్సంయుగే భగ్నా, మయా విమృదిత ధ్వజాః. 20

అశక్తాః ప్రత్యనీకేషు, స్థాతుం మమ సురాసురాః
ఇచ్ఛయా క్రియతా మద్య, ప్రతికర్మ తవోత్తమమ్ 21

సప్రభా ణ్యవసజ్యంతాం, తవాంగే భూషణాని చ
సాధు పశ్యామి తే రూపం, సంయుక్తం ప్రతికర్మణా. 22

ప్రతికర్మాభిసంయుక్తా, దాక్షిణ్యేన వరాననే!
భుంక్ష్వ భోగా న్యథాకామం, పిబ భీరు! రమస్వ చ. 23

యథేష్టం చ ప్రయచ్ఛ త్వం, పృథివీం వా ధనాని చ
లలస్వ మయి విస్రబ్ధా, ధృష్ట మాజ్ఞాపయస్వ చ. 24

మత్ప్రసాదా ల్లలంత్యాశ్చ, లలంతాం బాంధవా స్తవ
ఋద్ధిం మామనుపశ్య త్వం, శ్రియం భద్రే! యశశ్చ మే. 25

కిం కరిష్యసి రామేణ, సుభగే! చీరవాససా
నిక్షిప్తవిజయో రామో, గతశ్రీ ర్వనగోచరః. 26

వ్రతీ స్థండిలశాయీ చ, శంకే జీవతి వా న వా
న హి వైదేహి రామః త్వాం, ద్రష్టుం వా ప్యుపలప్స్యతే. 27

పురో బలాకై రసితైః, మేఘై ర్జ్యోత్స్నా మి వావృతాం
న చాపి మమ హస్తా త్త్వాం, ప్రాప్తు మర్హతి రాఘవః. 28

హిరణ్యకశిపుః కీర్తిం, ఇంద్రహస్తగతా మివ
చారుస్మితే! చారుదతి, చారునేత్రే! విలాసిని. 29

మనో హరసి మే భీరు, సుపర్ణః పన్నగం యథా
క్లిష్టకౌశేయ వసనాం, తన్వీ మప్యనలంకృతామ్. 30

త్వాం దృష్ట్వా స్వేషు దారేషు, రతిం నోపలభామ్యహం
అంతఃపురనివాసిన్యః, స్త్రియ స్సర్వగుణాన్వితాః 31

యావంత్యో మమ సర్వాసాం, ఐశ్వర్యం కురు జానకి
మమ హ్యసితకేశాంతే, త్రైలోక్యప్రవరా స్స్త్రియః. 32

తా స్త్వాం పరిచరిష్యంతి, శ్రియ మప్సరసో యథా
యాని వైశ్రవణే సుభ్రు, రత్నాని చ ధనాని చ. 33

తాని లోకాంశ్చ సుశ్రోణి, మాం చ భుంక్ష్వ యథాసుఖం
న రామ స్తపసా దేవి, న బలేన న విక్రమైః. 34

న ధనేన మయా తుల్యః, తేజసా యశసాఽపి వా
పిబ విహర రమస్వ భుంక్ష్వ భోగాన్
ధననిచయం ప్రదిశామి మేదినీం చ
మయి లల లలనే యథాసుఖం త్వం
త్వయి చ సమేత్య లలంతు బాంధవాస్తే. 35

కుసుమిత తరుజాల సంతతాని
భ్రమరయుతాని సముద్రతీరజాని
కనక విమల హార భూషితాంగీ
విహర మయా సహ భీరు కాననాని. 36

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే వింశ స్సర్గః

ఏకవింశస్సర్గః (21)

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా, సీతా రౌద్రస్య రక్షసః
ఆర్తా దీనస్వరా దీనం, ప్రత్యువాచ శనై ర్వచః. 1

దుఃఖార్తా రుదతీ సీతా, వేపమానా తపస్వినీ
చింతయంతీ వరారోహా, పతి మేవ పతివ్రతా. 2

తృణ మంతరతః కృత్వా, ప్రత్యువాచ శుచిస్మితా
నివర్తయ మనోమత్తః, స్వజనే క్రియతాం మనః. 3

న మాం ప్రార్థయితుం యుక్తం, సుసిద్ధిమివ పాపకృత్
అకార్యం న మయా కార్యం, ఏకపత్న్యా విగర్హితమ్. 4

కులం సంప్రాప్తయా పుణ్యం, కులే మహతి జాతయా
ఏవ ముక్త్వా తు వైదేహీ, రావణం తం యశస్వినీ. 5

రాక్షసం పృష్ఠతః కృత్వా, భూయో వచన మబ్రవీత్
నాహ మౌపయికీ భార్యా, పరభార్యా సతీ తవ. 6

సాధు ధర్మ మవేక్షస్వ, సాధు సాధువ్రతం చర
యథా తవ తథాఽన్యేషాం, దారా రక్ష్యా నిశాచర. 7

ఆత్మాన ముపమాం కృత్వా, స్వేషు దారేషు రమ్యతామ్
అతుష్టం స్వేషు దారేషు, చపలం చలితేంద్రియమ్. 8

నయంతి నికృతిప్రజ్ఞం, పరదారాః పరాభవమ్
ఇహ సంతో న వా సంతి, సతో వా నానువర్తసే. 9

తథా హి విపరీతా తే, బుద్ధి రాచారవర్జితా
వచో మిథ్యాప్రణీతాత్మా, పథ్య ముక్తం విచక్షణైః. 10

రాక్షసానా మభావాయ, త్వం వా న ప్రతిపద్యసే
అకృతాత్మాన మాసాద్య, రాజాన మనయే రతమ్. 11

సమృద్ధాని వినశ్యంతి, రాష్ట్రాణి నగరాణి చ
తథేయం త్వాం సమాసాద్య, లంకా రత్నౌఘసంకులా. 12

అపరాధా త్తవైకస్య, న చిరా ద్వినశిష్యతి
స్వకృతై ర్హన్యమానస్య, రావణా౽దీర్ఘదర్శినః. 13

అభినందంతి భూతాని, వినాశే పాపకర్మణః
ఏవం త్వాం పాపకర్మాణం, వక్ష్యంతి నికృతా జనాః 14

దిష్ట్యైత ద్వ్యసనం ప్రాప్తో, రౌద్ర ఇత్యేవ హర్షితాః
శక్యా లోభయితుం నాహం, ఐశ్వర్యేణ ధనేన వా. 15

అనన్యా రాఘవేణాహం, భాస్కరేణ ప్రభా యథా
ఉపధాయ భుజం తస్య, లోకనాథస్య సత్కృతమ్. 16

కథం నామోపధాస్యామి, భుజమన్యస్య కస్యచిత్
అహ మౌపయికీ భార్యా, తస్యైవ వసుధాపతేః. 17

వ్రతస్నాతస్య విప్రస్య, విద్యేవ విదితాత్మనః
సాధు రావణ! రామేణ, మాం సమానయ దుఃఖితామ్. 18

వనే వాశితయా సార్ధం, కరేణ్వేవ గజాధిపం
మిత్ర మౌపయికం కర్తుం, రామః స్థానం పరీప్సతా. 19

వధం చానిచ్ఛతా ఘోరం, త్వయాఽ_సౌ పురుషర్షభః
విదిత స్స హి ధర్మజ్ఞః, శ్శరణాగత వత్సలః 20

తేన మైత్రీ భవతు తే, యది జీవితు మిచ్ఛసి
ప్రసాదయస్వ త్వం చైనం, శరణాగత వత్సలమ్. 21

మాం చాస్మై ప్రయతో భూత్వా, నిర్యాపయితు మర్హసి
ఏవం హి తే భవేత్ స్వస్తి, సంప్రదాయ రఘూత్తమే. 22

అన్యథా త్వం హి కుర్వాణో, వధం ప్రాప్స్యసి రావణ
వర్జయే ద్వజ్ర ముత్సృష్టం, వర్జయే దంతక శ్చిరమ్. 23

త్వద్విధం తు న సంకృద్ధో, లోకనాథ స్స రాఘవః
రామస్య ధనుష శ్శబ్దం, శ్రోష్యసి త్వం మహాస్వనమ్. 24

శతక్రతువిసృష్టస్య, నిర్ఘోష మశనే రివ
ఇహ శీఘ్రం సుపర్వాణో, జ్వలితాస్యా ఇవోరగాః. 25

ఇషవో నిపతిష్యంతి, రామలక్ష్మణ లక్షణాః
రక్షాంసి పరినిఘ్నంతః, పుర్యా మస్యాం సమంతతః. 26

అసంపాతం కరిష్యంతి, పతంతః కంకవాససః
రాక్షసేంద్రమహాసర్పాన్, స రామగరుడో మహాన్. 27

ఉద్ధరిష్యతి వేగేన, వైనతేయ ఇవోరగాన్
అపనేష్యతి మాం భర్తా, త్వత్త శ్శీఘ్ర మరిందమః. 28

అసురేభ్య శ్శ్రియం దీప్తాం, విష్ణు స్త్రిభి రివ క్రమైః
జనస్థానే హతస్థానే, నిహతే రక్షసాం బలే. 29

అశక్తేన త్వయా రక్షః, కృత మేత దసాధు వై
ఆశ్రమం తు తయో శ్శూన్యం, ప్రవిశ్య నరసింహయోః. 30

గోచరం గతయో ర్భ్రాత్రోః, అపనీతా త్వయాఽధమ
న హి గంధ ముపాఘ్రాయ, రామలక్ష్మణయో స్త్వయా. 31

శక్యం సందర్శనే స్థాతుం, శునా శార్దూలయో రివ
తస్య తే విగ్రహే తాభ్యాం, యుగగ్రహణ మస్థిరమ్. 32

వృత్రస్యే వేంద్రబాహుభ్యాం, బాహో రేకస్య నిగ్రహః
క్షిప్రం తవ స నాథో మే, రామ స్సౌమిత్రిణా సహ. 33

తోయ మల్ప మివాదిత్య, ప్రాణా నా దాస్యతే శరైః

గిరిం కుబేరస్య గతోఽపధాయ వా
సభాం గతో వా వరుణస్య రాజ్ఞః
అసంశయం దాశరథే ర్నమోక్ష్యసే
మహాద్రుమః కాలహతోఽశనే రివ. 34

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకవింశ స్సర్గః

ద్వావింశస్సర్గః (22)

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా, పరుషం రాక్షసాధిపః
ప్రత్యువాచ తత స్సీతాం, విప్రియం ప్రియదర్శనామ్. 1

యథా యథా సాంత్వయితా, వశ్యః స్త్రీణాం తథా తథా
యథా యథా ప్రియం వక్తా, పరిభూత స్తథా తథా. 2

సన్ని యచ్ఛతి మే క్రోధం, త్వయి కామ స్సముత్థితః
ద్రవతోఽమార్గ మాసాద్య, హయానివ సుసారథిః. 3

వామః కామో మనుష్యాణాం, యస్మి న్కిల నిబధ్యతే
జనే తస్మిం స్త్వనుక్రోశః, స్నేహశ్చ కిల జాయతే. 4

ఏతస్మా త్కారణాత్ నత్వాం, ఘాతయామి వరాననే!
వధార్హా మవమానార్హాం, మిథ్యాప్రవ్రజితే రతామ్. 5

పరుషా ణీహ వాక్యాని, యాని యాని బ్రవీషి మాం
తేషు తేషు వధో యుక్తః, తవ మైథిలి! దారుణః. 6

ఏవ ముక్త్వా తు వైదేహీం, రావణో రాక్షసాధిపః
క్రోధసంరంభసంయుక్తః, సీతా ముత్తర మబ్రవీత్. 7

ద్వౌ మాసౌ రక్షితవ్యౌ మే, యోఽవధిస్తే మయాకృతః
తత శ్శయన మారోహ, మమ త్వం వరవర్ణిని. 8

ఊర్ధ్వం ద్వాభ్యాం తు మాసాభ్యాం, భర్తారం మా మనిచ్ఛతీమ్
మమ త్వాం ప్రాతరాశార్థం, ఆరభంతే మహానసే. 9

తాం తర్జ్యమానాం సంప్రేక్ష్య, రాక్షసేంద్రేణ జానకీం
దేవగంధర్వకన్యా స్తాః, విషేదు ర్వికృతేక్షణాః 10

ఓష్ఠప్రకారై రపరాః, వక్త్రనేత్రై స్తథాఽపరాః
సీతా మాశ్వాసయామాసుః, తర్జితాం తేన రక్షసా. 11

తాభి రాశ్వాసితా సీతా, రావణం రాక్షసాధిపం
ఉవా చాఽత్మహితం వాక్యం, వృత్తశౌండీర్యగర్వితమ్. 12

నూనం న తే జనః కశ్చిత్, అస్తి నిశ్రేయసే స్థితః
నివారయతి యో న త్వాం, కర్మణోఽస్మా ద్విగర్హితాత్. 13

మాం హి ధర్మాత్మనః పత్నీం, శచీమివ శచీపతేః
త్వదన్య స్త్రిషు లోకేషు, ప్రార్థయే న్మనసాఽపి కః. 14

రాక్షసాధమ రామస్య, భార్యా మమితతేజసః
ఉక్తవా నసి యత్పాపం, క్వ గత స్తస్య మోక్ష్యసే. 15

యథా దృప్త శ్చ మాతంగః, శశ శ్చ సహితో వనే
తథా ద్విరదవ ద్రామః, త్వం నీచ శశవత్ స్మృతః. 16

స త్వ మిక్ష్వాకునాథం వై, క్షిప న్నిహ న లజ్జసే
చక్షుషో ర్విషయం తస్య, న తావ దుపగచ్ఛసి. 17

ఇమే తే నయనే క్రూరే, విరూపే కృష్ణపింగళే
క్షితౌ న పతితే కస్మాత్, మా మనార్య నిరీక్షతః. 18

తస్య ధర్మాత్మనః పత్నీం, స్నుషాం దశరథస్య చ
కథం వ్యాహరతో మాం తే, న జిహ్వా వ్యవశీర్యతే. 19

అసందేశాత్తు రామస్య, తపస శ్చా నుపాలనాత్
న త్వాం కుర్మి దశగ్రీవ, భస్మ భస్మార్హ తేజసా. 20

నాపహర్తు మహం శక్యా, త్వయా రామస్య ధీమతః
విధి స్తవ వధార్థాయ, విహితో నాత్ర సంశయః. 21

శూరేణ ధనదభ్రాత్రా, బలై స్సముదితేన చ
అపోహ్య రామం కస్మాద్ధి, దారచౌర్యం త్వయా కృతమ్. 22

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా, రావణో రాక్షసాధిపః
వివృత్య నయనే క్రూరే, జానకీ మన్వవైక్షత. 23

నీలజీమూతసంకాశో, మహాభుజశిరోధరః
సింహసత్త్వగతి శ్శ్రీమాన్, దీప్తజిహ్వాగ్రలోచనః. 24

చలాగ్రమకుటః ప్రాంశుః, చిత్రమాల్యాను లేపనః
రక్తమాల్యాంబర ధరః, తప్తాంగద విభూషణః. 25

శ్రోణీసూత్రేణ మహతా, మేచకేన సుసంవృతః
అమృతోత్పాద నద్ధేన, భుజగేనేవ మందరః. 26

తాభ్యాం స పరిపూర్ణాభ్యాం, భుజాభ్యాం రాక్షసేశ్వరః
శుశుభేఽచల సంకాశః, శృంగాభ్యా మివ మందరః. 27

తరుణాదిత్య వర్ణాభ్యాం, కుండలాభ్యాం విభూషితః
రక్తపల్లవ పుష్పాభ్యాం, అశోకాభ్యా మివాచలః. 28

స కల్పవృక్ష ప్రతిమో, వసంత ఇవ మూర్తిమాన్
శ్మశానచైత్యప్రతిమో, భూషితోఽపి భయంకరః. 29

అవేక్షమాణో వైదేహీం, కోపసంరక్త లోచనః
ఉవాచ రావణ స్సీతాం, భుజంగ ఇవ నిశ్వసన్. 30

అనయే నా భిసంపన్నం, అర్థహీన మనువ్రతే
నాశయా మ్యహ మద్య త్వాం, సూర్య స్సంధ్యామివౌజసా. 31

ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం రాజా, రావణ శ్శత్రురావణః
సందిదేశ తత స్సర్వా, రాక్షసీ ర్ఘోరదర్శనాః. 32

ఏకాక్షీ మేకకర్ణాం చ, కర్ణప్రావరణాం తథా
గోకర్ణీం హస్తికర్ణీం చ, లంబకర్ణీ మకర్ణికామ్. 33

హస్తిపాద్యశ్వపాద్యౌ చ, గోపాదీం పాదచూళికాం
ఏకాక్షీ మేకపాదీం చ, పృథుపాదీ మపాదికామ్. 34

అతిమాత్రశిరోగ్రీవాం, అతిమాత్రకుచోదరీం
అతిమాత్రాస్యనేత్రాం చ, దీర్ఘజిహ్వా మజిహ్వికామ్. 35

అనాసికాం సింహముఖీం, గోముఖీం సూకరీముఖీం
యథా మద్వశగా సీతా, క్షిప్రం భవతి జానకీ. 36

తథా కురుత రాక్షస్యః, సర్వాః క్షిప్రం సమేత్య చ
ప్రతిలోమానులోమైశ్చ, సామదానాది భేదనైః. 37

ఆవర్జయత వైదేహీం, దండ స్యోద్యమనేన చ
ఇతి ప్రతి సమాదిశ్య, రాక్షసేంద్రః పునః పునః. 38

కామమన్యుపరీతాత్మా, జానకీం పర్యతర్జయత్
ఉపగమ్య తతః క్షిప్రం, రాక్షసీ ధాన్యమాలినీ. 39

పరిష్వజ్య దశగ్రీవం, ఇదం వచన మబ్రవీత్
“మయా క్రీడ మహారాజ, సీతయా కిం తవానయా. 40

వివర్ణయా కృపణయా, మానుష్యా రాక్షసేశ్వర
నూన మస్యా మహారాజ, న దివ్యా న్భోగసత్తమాన్. 41

విదధా త్యమర శ్రేష్ఠః, తవ బాహుబలార్జితాన్
అకామాం కామయానస్య, శరీర ముపతప్యతే. 42

ఇచ్ఛంతీం కామయానస్య, ప్రీతి ర్భవతి శోభనా”
ఏవ ముక్తస్తు రాక్షస్యా, సముత్క్షిప్త స్తతో బలీ. 43

ప్రహస న్మేఘసంకాశో, రాక్షస స్స న్న్యవర్తత
ప్రస్థిత స్స దశగ్రీవః, కంపయన్నివ మేదినీం. 44

జ్వలత్ భాస్కరవర్ణాభం, ప్రవివేశ నివేశనం
దేవగంధర్వకన్యాశ్చ, నాగకన్యాశ్చ సర్వతః 45

పరివార్య దశగ్రీవం వివిశు స్తద్గృహోత్తమమ్

స మైథిలీం ధర్మపరా మవస్థితాం
ప్రవేపమానాం పరిభర్త్స్య రావణః
విహాయ సీతాం మదనేనమోహితః
స్వమేవ వేశ్మ ప్రవివేశ భాస్వరమ్. 46

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్వావింశ స్సర్గః

త్రయోవింశస్సర్గః (23)

ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం రాజా, రావణ శ్శత్రురావణః
సందిశ్య చ తత స్సర్వాః, రాక్షసీ ర్నిర్జగామ హ. 1

నిష్క్రాంతే రాక్షసేంద్రే తు, పున రంతఃపురం గతే
రాక్షస్యో భీమరూపా స్తాః, సీతాం సమభిదుద్రువుః. 2

తత స్సీతా ముపాగమ్య, రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః
పరం పరుషయా వాచా, వైదేహీ మిద మబ్రువన్. 3

పౌలస్త్యస్య వరిష్ఠస్య, రావణస్య మహాత్మనః
దశగ్రీవస్య భార్యాత్వం, సీతే న బహుమన్యసే. 4

తత స్త్వేకజటా నామ, రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్
ఆమంత్ర్య క్రోధతామ్రాక్షీ, సీతాం కరతలోదరీమ్. 5

ప్రజాపతీనాం షణ్ణాం తు, చతుర్థో యః ప్రజాపతిః
మానసో బ్రహ్మణః పుత్రః, పులస్త్య ఇతి విశ్రుతః. 6

పులస్త్యస్య తు తేజస్వీ, మహర్షి ర్మానస స్సుతః
నామ్నా స విశ్రవా నామ, ప్రజాపతిసమ ప్రభః. 7

తస్య పుత్రో విశాలాక్షి, రావణ శ్శత్రురావణః
తస్య త్వం రాక్షసేంద్రస్య, భార్యా భవితు మర్హసి. 8

మయోక్తం చారు సర్వాంగి, వాక్యం కిం నానుమన్యసే
తతో హరిజటానామ, రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్. 9

వివర్త్య నయనే కోపాత్, మార్జార సదృశేక్షణా
యేన దేవా స్త్రయస్త్రింశత్, దేవరాజ శ్చ నిర్జితాః. 10

తస్య త్వం రాక్షేంద్రస్య, భార్యా భవితు మర్హసి
తతస్తు ప్రఘసా నామ, రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా. 11

భర్త్సయంతీ తథా ఘోరం, ఇదం వచన మబ్రవీత్
వీర్యోత్సిక్తస్య శూరస్య, సంగ్రామే ష్వనివర్తినః. 12

బలినో వీర్యయుక్తస్య, భార్యా త్వం కిం న లప్స్యసే
ప్రియాం బహుమతాం భార్యాం, త్యక్త్వా రాజా మహాబలః. 13

సర్వాసాం చ మహాభాగాం, త్వా ముపైష్యతి రావణః
సమృద్ధం స్త్రీసహస్రేణ, నానారత్నోపశోభితమ్. 14

అంతఃపురం సముత్సృజ్య, త్వా ముపైష్యతి రావణః
అన్యా తు వికటా నామ, రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్. 15

అసకృద్దేవతాయుద్ధే, నాగగంధర్వదానవాః
నిర్జితా స్సమరే యేన, స తే పార్శ్వ ముపాగతః. 16

తస్య సర్వసమృద్ధస్య, రావణస్య మహాత్మనః
కి మద్య రాక్షసేంద్రస్య, భార్యాత్వం నేచ్ఛసే౽ధమే. 17

తతస్తు దుర్ముఖీ నామ, రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్,
యస్య సూర్యో న తపతి, భీతో యస్య చ మారుతః. 18

న వాతిస్మా యతాపాంగే, కిం త్వం తస్య న తిష్ఠసి,
పుష్పవృష్టిం చ తరవో, ముముచు ర్యస్య వై భయాత్. 19

శైలా శ్చ సుభ్రు పానీయం, జలదా శ్చ యదేచ్ఛతి
తస్య నైరృతరాజస్య, రాజరాజస్య భామిని. 20

కిం త్వం న కురుషే బుద్ధిం, భార్యార్థే రావణస్య హి
సాధు తే తత్త్వతో దేవి, కథితం సాధు భామిని.
గృహాణ సుస్మితే వాక్యం, అన్యథా న భవిష్యసి. 21

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రయోవింశ స్సర్గః

చతుర్వింశస్సర్గః (24)

తత స్సీతా ముపాగమ్య, రాక్షస్యో వికృతాననాః
పరుషం పరుషా నార్యః, ఊచు స్తాం వాక్య మప్రియమ్. 1

కిం త్వ మంతఃపురే సీతే, సర్వభూతమనోహరే
మహార్హ శయనోపేతే, న వాస మనుమన్యసే. 2

మానుషీ మానుషస్యై వ, భార్యాత్వం బహుమన్యసే,
ప్రత్యాహర మనో రామాత్, న త్వం జాతు భవిష్యసి. 3

త్రైలోక్య వసుభోక్తారం, రావణం రాక్షసేశ్వరం
భర్తార ముపసంగమ్య, విహరస్వ యథాసుఖమ్. 4

మానుషీ మానుషం తం తు, రామ మిచ్ఛసి శోభనే
రాజ్యా ద్భ్రష్ట మసిద్ధార్థం, విక్లబం త్వ మనిందితే. 5

రాక్షసీనాం వచ శ్శ్రుత్వా, సీతా పద్మనిభేక్షణా
నేత్రాభ్యా మశ్రుపూర్ణాభ్యాం, ఇదం వచన మబ్రవీత్. 6

య దిదం లోకవిద్విష్టం, ఉదాహరథ సంగతాః
నైత న్మనసి వాక్యం మే, కిల్బిషం ప్రతిభాతి వః. 7

న మానుషీ రాక్షసస్య, భార్యా భవితు మర్హతి
కామం ఖాదత మాం సర్వాః, న కరిష్యామి వో వచః. 8

దీనో వా రాజ్యహీనో వా, యో మే భర్తా స మే గురుః
తం నిత్య మనురక్తాఽస్మి, యథా సూర్యం సువర్చలా. 9

యథా శచీ మహాభాగా, శక్రం సముపతిష్ఠతి
అరుంధతీ వసిష్ఠం చ, రోహిణీ శశినం యథా. 10

లోపాముద్రా యథాఽ_గస్త్యం, సుకన్యా చ్యవనం యథా
సావిత్రీ సత్యవంతం చ, కపిలం శ్రీమతీ యథా. 11

సౌదాసం మదయంతీవ, కేశినీ సగరం యథా
నైషధం దమయంతీవ, భైమీ పతి మనువ్రతా. 12

తథాఽ_హ మిక్ష్వాకువరం, రామం పతి మనువ్రతా
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా, రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః. 13

భర్త్సయంతి స్మ పరుషైః, వాక్యైః రావణచోదితాః
అవలీన స్స నిర్వాక్యో, హనూమాన్ శింశుపాద్రుమే. 14

సీతాం సంతర్జయంతీ స్తాః, రాక్షసీ రశృణో త్కపిః
తా మభిక్రమ్య సంక్రుద్ధాః, వేపమానాం సమంతతః. 15

భృశం సంలిలిహుర్దీప్తాన్, ప్రలంబాన్ దశనచ్ఛదాన్
ఊచుశ్చ పరమక్రుద్ధాః, ప్రగృహ్యాశు పరశ్వథాన్. 16

నేయ మర్హతి భర్తారం, రావణం రాక్షసాధిపం
సా భర్త్స్యమానా భీమాభీ, రాక్షసీభి ర్వరాననా. 17

సా బాష్ప మపమార్జంతీ, శింశుపాం తా ముపాగమత్
తతస్తాం శింశుపాం సీతా, రాక్షసీభి స్సమావృతా. 18

అభిగమ్య విశాలాక్షీ, తస్థౌ శోకపరిప్లుతా
తాం కృశాం దీనవదనాం, మలినాంబర ధారిణీమ్. 19

భర్త్సయాంచక్రిరే సీతాం, రాక్షస్య స్తాం సమంతతః
తత స్తాం వినతా నామ, రాక్షసీ భీమదర్శనా. 20

అబ్రవీ త్కుపితాకారా, కరాళా నిర్ణతోదరీ
సీతే పర్యాప్త మేతావత్, భర్తు స్స్నేహో నిదర్శితః. 21

సర్వత్రాతికృతం భద్రే, వ్యసనా యోపకల్పతే,
పరితుష్టాఽస్మి భద్రంతే, మానుషస్తే కృతో విధిః. 22

మమాపి తు వచః పథ్యం, బ్రువంత్యాః కురు మైథిలి
రావణం భజ భర్తారం, భర్తారం సర్వరక్షసామ్. 23

విక్రాంతం రూపవంతం చ, సురేశ మివ వాసవం
దక్షిణం త్యాగశీలం చ, సర్వస్య ప్రియదర్శనమ్. 24

మానుషం కృపణం రామం, త్యక్త్వా రావణ మాశ్రయ
దివ్యాంగరాగా వైదేహి, దివ్యాభరణభూషితా. 25

అద్యప్రభృతి సర్వేషాం, లోకానా మీశ్వరీ భవ
అగ్నే స్స్వాహా యథా దేవీ, శచీ వేంద్రస్య శోభనే. 26

కిం తు రామేణ వైదేహి, కృపణేన గతాయుషా
ఏతదు క్తం చ మే వాక్యం, యది త్వం న కరిష్యసి. 27

అస్మి న్ముహూర్తే సర్వా స్త్వాం, భక్షయిష్యామహే వయం
అన్యా తు వికటా నామ. లంబమాన పయోధరా. 28

అబ్రవీ త్కుపితా సీతాం, ముష్టి ముద్యమ్య గర్జతీ
బహూ న్యప్రియరూపాణి, వచనాని సుదుర్మతే. 29

అనుక్రోశా న్మృదుత్వాత్ చ, సోఢాని తవ మైథిలి
న చ నః కురుషే వాక్యం, హితం కాలపురస్కృతమ్. 30

ఆనీతాஉసి సముద్రస్య, పార మన్యైర్దురాసదం
రావణాంతఃపురం ఘోరం, ప్రవిష్టా చాసి మైథిలి. 31

రావణస్య గృహే రుద్ధాం, అస్మాభిస్తు సురక్షితాం
న త్వాం శక్తః పరిత్రాతుం, అపి సాక్షాత్ పురందరః. 32

కురుష్వ హితవాదిన్యాః, వచనం మమ మైథిలి.
అల మశ్రుప్రపాతేన, త్యజ శోక మనర్థకమ్. 33

భజప్రీతిం ప్రహర్షం చ, త్యజైతాం నిత్యదైన్యతాం
సీతే రాక్షసరాజేన, సహ క్రీడ యథాసుఖమ్. 34

జానాసి హి యథా భీరు, స్త్రీణాం యౌవన మధ్రువం
యావ న్న తే వ్యతిక్రామేత్, తావ త్సుఖ మవాప్నుహి. 35

ఉద్యానాని చ రమ్యాణి, పర్వతోపవనాని చ
సహ రాక్షసరాజేన, చర త్వం మదిరేక్షణే. 36

స్త్రీసహస్రాణి తే సప్త, వశే స్థాస్యంతి సుందరి
రావణం భజ భర్తారం, భర్తారం సర్వరక్షసామ్. 37

ఉత్పాట్య వా తే హృదయం, భక్షయిష్యామి మైథిలి
యది మే వ్యాహృతం వాక్యం, న యథావ త్కరిష్యసి. 38

తత శ్చండోదరీ నామ, రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా
భ్రామయంతీ మహచ్ఛూలం, ఇదం వచన మబ్రవీత్. 39

ఇమాం హరిణలోలాక్షీం, త్రాసోత్కంపి పయోధరాం
రావణేన హృతాం దృష్ట్వా, దౌహృదో మే మహానభూత్. 40

యకృత్ ప్లీహ మథోత్పీడం, హృదయం చ సంబంధనం
అంత్రాణ్యపి తథా శీర్షం, ఖాదేయ మితి మే మతిః. 41

తతస్తు ప్రఘసా నామ, రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్
కంఠ మస్యా నృశంసాయాః, పీడయామ కి మాస్యతే. 42

నివేద్యతాం తతో రాజ్ఞే, మానుషీ సా మృతే తి హ
నాత్ర కశ్చన సందేహః, ఖాదతా మితి సవక్ష్యతి. 43

తత స్త్వజాముఖీ నామ, రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్
విశస్యేమాం తత స్సర్వాః, సమాన్ కురుత పీలుకాన్. 44

విభజామ తత స్సర్వాః, వివాదో మే న రోచతే,
పేయ మానీయతాం క్షిప్రం, లేహ్య ముచ్చావచం బహు. 45

తత శ్శూర్పణఖా నామ, రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్
అజాముఖ్యా యదుక్తం హి, తదేవ మమ రోచతే. 46

సురా చానీయతాం క్షిప్రం, సర్వశోకవినాశినీ
మానుషం మాంస మాస్వాద్య, నృత్యామోఽథ నికుంభిలామ్. 47

ఏవం సంభర్త్స్యమానా సా, సీతా సురసుతోపమా
రాక్షసీభి స్సుఘోరాభిః, ధైర్య ముత్సృజ్య రోదితి. 48

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుర్వింశస్సర్గః

పంచవింశస్సర్గః (25)

తథా తాసాం వదంతీనాం, పరుషం దారుణం బహు
రాక్షసీనా మసౌమ్యానాం, రురోద జనకాత్మజా. 1

ఏవ ముక్తా తు వైదేహీ, రాక్షసీభి ర్మనస్వినీ
ఉవాచ పరమత్రస్తా, బాష్పగద్గదయా గిరా. 2

న మానుషీ రాక్షసస్య, భార్యా భవితు మర్హతి,
కామం ఖాదత మాం సర్వాః, న కరిష్యామి వో వచః. 3

సా రాక్షసీ మధ్యగతా, సీతా సురసుతోపమా
న శర్మ లేభే దుఃఖార్తా, రావణేన చ తర్జితా. 4

వేపతే స్మాధికం సీతా, విశంతీ వాంగ మాత్మనః
వనే యూథపరిభ్రష్టా, మృగీ కోకై రివార్దితా. 5

సా త్వశోకస్య విపులాం, శాఖా మాలంబ్య పుష్పితాం
చింతయామాస భర్తారం, శోకే నోద్విగ్నమానసా. 6

సా స్నాపయంతీ విపులౌ, స్తనౌ నేత్రజలస్రవైః
చింతయంతీ న శోకస్య, తదాఽంత మధిగచ్ఛతి. 7

సా వేపమానా పతితా, ప్రవాతే కదళీ యథా
రాక్షసీనాం భయత్రస్తా, వివర్ణవదనాఽభవత్. 8

తస్యా స్సా దీర్ఘవిపులా, వేపంత్యా సీతయా తదా
దదృశే కంపినీ వేణీ, వ్యాళీవ పరిసర్పతీ. 9

సా నిశ్శ్వసంతీ దుఃఖార్తా, శోకోపహత చేతనా
ఆర్తా వ్యసృజ దశ్రూణి, మైథిలీ విలలాప హ. 10

హా రామే తి చ దుఃఖార్తా, హా పున 'ర్లక్ష్మణే'తి చ
హా శ్వశ్రు మమ కౌసల్యే, హా సుమిత్రే తి భామిని. 11

లోకప్రవాద స్సత్యో యం, పండితై స్సముదాహృతః
అకాలే దుర్లభో మృత్యుః, స్త్రియా వా పురుషస్య వా. 12

యత్రాహ మేవం క్రూరాభీ, రాక్షసీభి రిహార్దితా
జీవామి హీనా రామేణ, ముహూర్తమపి దుఃఖితా. 13

ఏషా ల్పపుణ్యా కృపణా, వినశిష్యా మ్యనాథవత్
సముద్రమధ్యే నౌః పూర్ణా, వాయువేగై రివాహతా. 14

భర్తారం తమపశ్యంతీ, రాక్షసీవశ మాగతా
సీదామి ఖలు శోకేన, కూలం తోయహతం యథా. 15

తం పద్మదళపత్రాక్షం, సింహవిక్రాంతగామినం
ధన్యాః పశ్యంతి మే నాథం, కృతజ్ఞం ప్రియవాదినమ్. 16

సర్వథా తేన హీనాయా, రామేణ విదితాత్మనా
తీక్ష్ణం విష మివాస్వాద్య, దుర్లభం మమ జీవితమ్. 17

కీదృశం తు మయా పాపం, పురా జన్మాంతరే కృతం
యే నేదం ప్రాప్యతే దుఃఖం, మయా ఘోరం సుదారుణమ్. 18

జీవితం త్యక్తు మిచ్ఛామి, శోకేన మహతా వృతా
రాక్షసీభిశ్చ రక్షంత్యా, రామో నాసాద్యతే మయా. 19

ధిగస్తు ఖలు మానుష్యం, ధిగస్తు పరవశ్యతాం
న శక్యం యత్పరిత్యక్తుం, ఆత్మచ్ఛందేన జీవితమ్. 20

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే, చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం, శ్రీమత్సుందరకాండే పంచవింశ స్సర్గః

షడ్వింశస్సర్గః (26)

ప్రసక్తాశ్రుముఖీ త్యేవం, బ్రువంతీ జనకాత్మజా
అధోముఖముఖీ బాలా, విలప్తు ముపచక్రమే. 1

ఉన్మత్తేవ ప్రమత్తేవ, భ్రాంతచిత్తేవ శోచతీ
ఉపావృత్తా కిశోరీవ, వివేష్టంతీ మహీతలే. 2

రాఘవస్య ప్రమత్తస్య, రక్షసా కామరూపిణా
రావణేన ప్రమథ్యాహం, ఆనీతా క్రోశతీ బలాత్. 3

రాక్షసీవశ మాపన్నా, భర్త్స్యమానా సుదారుణం
చింతయంతీ సుదుఃఖార్తా, నాహం జీవితు ముత్సహే. 4

న హి మే జీవితైరర్థో, నై వార్థై ర్నచ భూషణైః
వసంత్యా రాక్షసీమధ్యే, వినా రామం మహారథమ్. 5

అశ్మసార మిదం నూనం, అథవా ప్యజరామరం
హృదయం మమ యేనేదం, న దుఃఖే నావశీర్యతే. 6

ధిక్మా మనార్యా మసతీం, యాఽహం తేన వినాకృతా
ముహూర్తమపి రక్షామి, జీవితం పాపజీవితా. 7

కా చ మే జీవితే శ్రద్ధా, సుఖే వా తం ప్రియం వినా
భర్తారం సాగరాంతాయాః, వసుధాయాః ప్రియం వదమ్. 8

భిద్యతాం భక్ష్యతాం వాపి, శరీరం విసృజా మ్యహం
న చా ప్యహం చిరం దుఃఖం, సహేయం ప్రియవర్జితా. 9

చరణేనాపి సవ్యేన, న స్పృశేయం నిశాచరం
రావణం కిం పునరహం, కామయేయం విగర్హితమ్. 10

ప్రత్యాఖ్యాతం న జానాతి, నాత్మానం నాత్మనః కులం
యో నృశంసస్వభావేన, మాం ప్రార్థయితు మిచ్ఛతి. 11

ఛిన్నా భిన్నా విభక్తా వా, దీప్తే వాగ్నౌ ప్రదీపితా
రావణం నోపతిష్ఠేయం, కిం ప్రలాపేన వ శ్చిరమ్. 12

ఖ్యాతః ప్రాజ్ఞః కృతజ్ఞశ్చ, సానుక్రోశశ్చ రాఘవః
సద్వృత్తో నిరనుక్రోశః, శంకే మద్భాగ్యసంక్షయాత్. 13

రాక్షసానాం సహస్రాణి, జనస్థానే చతుర్దశ
యే నై కేన నిరస్తాని, స మాం కిం నాభిపద్యతే. 14

నిరుద్ధా రావణే నాహం, అల్పవీర్యేణ రక్షసా
సమర్థః ఖలు మే భర్తా, రావణం హంతు మాహవే. 15

విరాధో దండకారణ్యే, యేన రాక్షసపుంగవః
రణే రామేణ నిహతః, స మాం కిం నాభిపద్యతే. 16

కామం మధ్యే సముద్రస్య, లంకేయం దుష్ప్రధర్షణా
న తు రాఘవబాణానాం, గతిరోధీహ విద్యతే. 17

కింను తత్కారణం యేన, రామో దృఢపరాక్రమః
రక్షసాఽపహృతాం భార్యాం, ఇష్టాం నాభ్యవపద్యతే. 18

ఇహస్థాం మాం న జానీతే, శంకే లక్ష్మణపూర్వజః
జానన్నపి హి తేజస్వీ, ధర్షణం మర్షయిష్యతి. 19

హృతేతి యోఽధిగత్వా మాం, రాఘవాయ నివేదయేత్
గృధ్రరాజోఽపి స రణే, రావణేన నిపాతితః. 20

కృతం కర్మ మహత్తేన, మాం తథాఽభ్యవపద్యతా
తిష్ఠతా రావణద్వంద్వే, వృద్ధేనాపి జటాయుషా. 21

యది మా మిహ జానీయాత్, వర్తమానాం స రాఘవః
అద్య బాణై రభిక్రుద్ధః, కుర్యాల్లోక మరాక్షసమ్. 22

విధమేచ్చ పురీం లంకాం, శోషయేచ్చ మహోదధిం
రావణస్య చ నీచస్య, కీర్తిం నామ చ నాశయేత్. 23

తతో నిహతనాథానాం, రాక్షసీనాం గృహే గృహే
యథాఽహ మేవం రుదతీ, తథా భూయో న సంశయః. 24

అన్విష్య రక్షసాం లంకాం, కుర్యా ద్రామ స్సలక్ష్మణః
న హి తాభ్యాం రిపు ర్దృష్టో, ముహూర్తమపి జీవతి. 25

చితాధూమాకులపథా, గృధ్రమండలసంకులా
అచిరేణ తు లంకేయం, శ్మశానసదృశీ భవేత్. 26

అచిరేణైవ కాలేన, ప్రాప్స్యా మ్యేవ మనోరథం
దుష్ప్రస్థానోఽయ మాఖ్యాతి, సర్వేషాం వో విపర్యయమ్. 27

యాదృశా నీహ దృశ్యంతే, లంకాయా మశుభాని వై
అచిరేణ తు కాలేన, భవిష్యతి హతప్రభా. 28

నూనం లంకా హతే పాపే, రావణే రాక్షసాధమే
శోషం యాస్యతి దుర్ధర్షా, ప్రమదా విధవా యథా. 29

పుణ్యోత్సవసముత్థా చ, నష్టభర్త్రీ స రాక్షసీ
భవిష్యతి పురీ లంకా, నష్టభర్త్రీ యథాఽంగనా. 30

నూనం రాక్షసకన్యానాం, రుదంతీనాం గృహేగృహే
శ్రోష్యామి నచిరాదేవ, దుఃఖార్తానా మిహ ధ్వనిమ్. 31

సాంధకారా హతద్యోతా, హతరాక్షసపుంగవా
భవిష్యతి పురీ లంకా, నిర్దగ్ధా రామసాయకైః. 32

యది నామ స శూరో మాం, రామో రక్తాంతలోచనః
జానీయా ద్వర్తమానాం హి, రావణస్య నివేశనే. 33

అనేన తు నృశంసేన, రావణే నాధమేన మే
సమయో యస్తు నిర్దిష్టః, తస్య కాలోఽ_యమాగతః. 34

అకార్యం యే న జానంతి, నైరృతా పాపకారిణః
అధర్మాత్తు మహోత్పాతో, భవిష్యతి హి సాంప్రతమ్. 35

నైతే ధర్మం విజానంతి, రాక్షసాః పిశితాశనాః
ధృవం మాం ప్రాతరాశార్థే, రాక్షసః కల్పయిష్యతి. 36

సాఽ_హం కథం కరిష్యామి, తం వినా ప్రియదర్శనం
రామం రక్తాంతనయనం, అపశ్యంతీ సుదుఃఖితా. 37

యది కశ్చిత్ప్రదాతా మే, విషస్యాద్య భవే దిహ
క్షిప్రం వైవస్వతం దేవం, పశ్యేయం పతినా వినా. 38

నా జానా జ్జీవతీం రామః, స మాం లక్ష్మణపూర్వజః
జానంతౌ తౌ న కుర్యాతాం, నోర్వ్యాం హి మమ మార్గణమ్. 39

నూనం మమైవ శోకేన, స వీరో లక్ష్మణాగ్రజః
దేవలోకమితో యాతః, త్యక్త్వా దేహం మహీతలే. 40

ధన్యా దేవా స్సంగధర్వాః, సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః
మమ పశ్యంతి యే నాథం, రామం రాజీవలోచనమ్. 41

అథవా న హి తస్యార్థో, ధర్మకామస్య ధీమతః
మయా రామస్య రాజర్షేః, భార్యయా పరమాత్మనః. 42

దృశ్యమానే భవే త్ప్రీతిః, సౌహృదం నాస్త్యపశ్యతః
నాశయంతి కృతఘ్నాస్తు, న రామో నాశయిష్యతి. 43

కిం ను మే న గుణాః కేచిత్, కింవా భాగ్యక్షయో మమ
యాఽహం సీదామి రామేణ, హీనా ముఖ్యేన భామినీ. 44

శ్రేయో మే జీవితా న్మర్తుం, విహీనాయా మహాత్మనః
రామా దక్లిష్టచారిత్రాత్, శూరాత్ శత్రునిబర్హణాత్. 45

అథవా న్యస్త శస్త్రౌ తౌ, వనే మూలాఫలాశినౌ
భ్రాతరౌ హి నరశ్రేష్ఠౌ, సంవృత్తౌ వనగోచరౌ. 46

అథవా రాక్షసేంద్రేణ రావణేన దురాత్మనా
ఛద్మనా సాదితౌ శూరౌ, భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ. 47

సాఽహ మేవం గతే కాలే, మర్తు మిచ్ఛామి సర్వథా
న చ మే విహితో మృత్యుః, అస్మిన్ దుఃఖేఽపి వర్తతి. 48

ధన్యాః ఖలు మహాత్మానో, మునయ స్త్యక్తకిల్బిషాః
జితాత్మానో మహాభాగాః, యేషాం న స్తః ప్రియా ప్రియే. 49

ప్రియా న్న స్సంభవే ద్దుఃఖం, అప్రియా దధికం భయం
తాభ్యాం హి యే వియుజ్యంతే, నమ స్తేషాం మహాత్మనామ్. 50

సా௨హం త్యక్త్వా ప్రియార్హేణ, రామేణ విదితాత్మనా,
ప్రాణాం స్త్యక్ష్యామి పాపస్య, రావణస్య గతావశమ్. 51

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే షడ్వింశ స్సర్గః

సప్తవింశస్సర్గః (27)

ఇత్యుక్తా స్సీతయా ఘోరాః, రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః
కాశ్చి జ్జగ్ము స్తదాఖ్యాతుం, రావణస్య తరస్వినః. 1

తత స్సీతా ముపాగమ్య, రాక్షస్యో ఘోరదర్శనాః
పునః పరుష మేకార్థం, అనర్థార్థ మథాబ్రువన్. 2

అద్యేదానీం తవానార్యే, సీతే పాపవినిశ్చయే
రాక్షస్యో భక్షయిష్యంతి, మాంసమేత ద్యథాసుఖమ్. 3

సీతాం తాభి రనార్యాభిః, దృష్ట్వా సంతర్జితాం తదా
రాక్షసీ త్రిజటా వృద్ధా, శయానా వాక్య మబ్రవీత్. 4

ఆత్మానం ఖాదతా నార్యా, న సీతాం భక్షయిష్యథ
జనకస్య సుతా మిష్టాం, స్నుషాం దశరథస్య చ. 5

స్వప్నో హ్యద్య మయా దృష్టో, దారుణో రోమహర్షణః
రాక్షసానా మభావాయ, భర్తు రస్యా జయాయ చ. 6

ఏవ ముక్తా స్త్రిజటయా, రాక్షస్యః క్రోధమూర్ఛితాః
సర్వా ఏవాబ్రువ న్భీతాః, త్రిజటాం తా మిదం వచః. 7

కథయస్వ త్వయా దృష్టః, స్వప్నోయం కీదృశోనిశి
తాసాం శ్రుత్వా తు వచనం, రాక్షసీనాం ముఖాచ్చ్యుతమ్. 8

ఉవాచ వచనం కాలే, త్రిజటా స్వప్న సంశ్రితం
గజదంతమయీం దివ్యాం, శిబికా మంతరిక్షగామ్. 9

యుక్తాం హంససహస్రేణ, స్వయ మాస్థాయ రాఘవః
శుక్లమాల్యాంబరధరో, లక్ష్మణేన సహాగతః. 10

స్వప్నే చాద్య మయా దృష్టా, సీతా శుక్లాంబరావృతా
సాగరేణ పరిక్షిప్తం, శ్వేతం పర్వత మాస్థితా. 11

రామేణ సంగతా సీతా, భాస్కరేణ ప్రభా యథా
రాఘవశ్చ మయా దృష్టః, చతుర్దంతం మహాగజమ్. 12

ఆరూఢ శ్శైలసంకాశం, చచార సహలక్ష్మణః
తతస్తౌ నరశార్దూలౌ, దీప్యమానౌ స్వతేజసా. 13

శుక్లమాల్యాంబరధరౌ, జానకీం పర్యుపస్థితౌ
తత స్తస్య నగస్యాగ్రే, హ్యాకాశస్థస్య దంతినః. 14

భర్త్రా పరిగృహీతస్య, జానకీ స్కంధ మాశ్రితా
భర్తు రంకా త్సముత్పత్య, తతః కమలలోచనా 15

చంద్రసూర్యౌ మయా దృష్టా, పాణినా పరిమార్జతీ
తత స్తాభ్యాం కుమారాభ్యాం, ఆస్థిత స్స గజోత్తమః. 16

సీతయా చ విశాలాక్ష్యాః, లంకాయా ఉపరిస్థితః
పాండురర్షభయుక్తేన, రథే నాష్టయుజా స్వయమ్. 17

ఇహోపయాతః కాకుత్స్థః, సీతయా సహ భార్యయా
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా, విమానే పుష్పకే స్థితః. 18

ఆరుహ్య పుష్పకం దివ్యం, విమానం సూర్యసన్నిభం
ఉత్తరాం దిశ మాలోక్య, జగామ పురుషోత్తమః 19

ఏవం స్వప్నే మయా దృష్టో, రామో విష్ణుపరాక్రమః
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా, సీతయా సహ రాఘవః. 20

న హి రామో మహాతేజాః, శక్యో జేతుం సురాసురైః
రాక్షసై ర్వాపి చాన్యై ర్వా, స్వర్గః పాపజనై రివ. 21

రావణశ్చ మయా దృష్టః, క్షితౌ తైలసముత్క్షితః
రక్తవాసాః పిబ న్మత్తః, కరవీరకృతస్రజః. 22

విమానా త్పుష్పకా దద్య, రావణః పతితో భువి
కృష్యమాణః స్త్రియా దృష్టో, ముండః కృష్ణాంబరః పునః. 23

రథేన ఖరయుక్తేన, రక్తమాల్యానులేపనః
పిబం స్తైలం హస న్నృత్యన్, భ్రాంతచిత్తాకులేంద్రియః. 24

గర్దభేన యయౌ శీఘ్రం, దక్షిణాం దిశ మాస్థితః
పునరేవ మయా దృష్టో, రావణో రాక్షసేశ్వరః. 25

పతితోஉవాక్ఛిరా భూమౌ, గర్దభా ద్భయమోహితః
సహసోత్థాయ సంభ్రాంతో, భయార్తో మదవిహ్వలః. 26

ఉన్మత్త ఇవ దిగ్వాసా, దుర్వాక్యం ప్రలప న్భృశం
దుర్గంధం దుస్సహం ఘోరం, తిమిరం నరకోపమమ్. 27

మలపంకం ప్రవిశ్యాశు, మగ్న స్తత్ర స రావణః
కంఠే బద్ధ్వా దశగ్రీవం, ప్రమదా రక్తవాసినీ. 28

కాళీ కర్దమలిప్తాంగీ, దిశం యామ్యాం ప్రకర్షతి
ఏవం తత్ర మయా దృష్టః, కుంభకర్ణో నిశాచరః. 29

రావణస్య సుతా స్సర్వే, దృష్టాః తైలసముక్షితాః
వరాహేణ దశగ్రీవః, శింశుమారేణ చేంద్రజిత్. 30

ఉష్ట్రేణ కుంభకర్ణ శ్చ, ప్రయాతో దక్షిణాం దిశం
ఏక స్తత్ర మయా దృష్టః, శ్వేతచ్ఛత్రో విభీషణః. 31

శుక్లమాల్యాంబరధరః, శుక్లగంధానులేపనః
శంఖదుందుభినిర్ఘోషైః, నృత్తగీతై రలంకృతః. 32

ఆరుహ్య శైలసంకాశం, మేఘస్తనితనిస్వనం
చతుర్దంతం గజం దివ్యం, ఆస్తే తత్ర విభీషణః. 33

చతుర్భి స్సచివై స్సార్ధం, వైహాయస ముపస్థితః
సమాజశ్చ మయా దృష్టో, గీతవాదిత్రనిస్వనః. 34

పిబతాం రక్తమాల్యానాం, రక్షసాం రక్తవాససాం
లంకా చేయం పురీ రమ్యా, సవాజిరథ కుంజరా. 35

సాగరే పతితా దృష్టా, భగ్న గోపురతోరణా
లంకా దృష్టా మయా స్వప్నే, రావణే నాభిరక్షితా. 36

దగ్ధా రామస్య దూతేన, వానరేణ తరస్వినా
పీత్వా తైలం ప్రనృత్తాశ్చ, ప్రహసంత్యో మహాస్వనాః. 37

లంకాయాం భస్మరూక్షాయాం, ప్రవిష్టా రాక్షసస్త్రియః
కుంభకర్ణాదయ శ్చే మే, సర్వే రాక్షసపుంగవాః. 38

రక్తం నివసనం గృహ్య, ప్రవిష్టా గోమయ హ్రదే
అపగచ్ఛత నశ్యధ్వం, సీతా మాప స రాఘవః. 39

ఘాతయే త్పరమామర్షీ, సర్వై స్సార్థం హి రాక్షసైః
ప్రియాం బహుమతాం భార్యాం, వనవాస మనువ్రతామ్. 40

భర్త్సితాం తర్జితాం వాపి, నానుమంస్యతి రాఘవః
తదలం క్రూరవాక్యై ర్వః, సాంత్వ మే వాభిధీయతామ్. 41

అభియాచామ వైదేహీం, ఏతద్ధి మమ రోచతే
యస్యా మేవంవిధ స్స్వప్నో, దుఃఖితాయాం ప్రదృశ్యతే. 42

సా దుఃఖై ర్వివిధై ర్ముక్తా, ప్రియం ప్రాప్నో త్యనుత్తమం
భర్త్సితా మపి యాచధ్వం, రాక్షస్యః కిం వివక్షయా. 43

రాఘవాద్ధి భయం ఘోరం, రాక్షసానా ముపస్థితం
ప్రణిపాతప్రసన్నా హి, మైథిలీ జనకాత్మజా. 44

అల మేషా పరిత్రాతుం, రాక్షస్యో మహతో భయాత్
అపి చాస్యా విశాలాక్ష్యాః, న కించి దుపలక్షయే. 45

విరూప మపి చాంగేషు, సుసూక్ష్మ మపి లక్షణం
ఛాయా వైగుణ్యమాత్రం తు, శంకే దుఃఖ ముపస్థితమ్. 46

అదుఃఖార్హా మిమాం దేవీం వైహాయసమ ముపస్థితాం
అర్థసిద్ధిం తు వైదేహ్యాః, పశ్యా మ్యహ ముపస్థితామ్. 47

రాక్షసేంద్రవినాశం చ, విజయం రాఘవస్య చ
నిమిత్తభూత మేత త్తు, శ్రోతు మస్యా మహ త్ప్రియమ్. 48

దృశ్యతే చ స్ఫురచ్చక్షుః, పద్మపత్ర మివాయతం
ఈషచ్చ హృషితో వాస్యా, దక్షిణాయా హ్యదక్షిణః. 49

అకస్మా దేవ వైదేహ్యాః, బాహు రేకః ప్రకంపతే
కరేణుహస్తప్రతిమః, సవ్య శ్చోరు రనుత్తమః. 50

వేపమాన స్సూచయతి, రాఘవం పురత స్థితం.

పక్షీ చ శాఖానిలయః ప్రహృష్టః
పునః పున శ్చోత్తమ సాంత్వవాదీ
సుస్వాగతాం వాచ ముదీరయానః
పునః పున శ్చోదయతీవ హృష్టః. 51

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తవింశస్సర్గః

అష్టావింశ స్సర్గః (28)

సా రాక్షసేంద్రస్య వచో నిశమ్య, తద్రావణ స్యాప్రియ మప్రియార్తా
సీతా వితత్రాస యథా వనాంతే, సింహాభిపన్నా గజరాజకన్యా. 1

హరిః ఓమ్

ఓమ్ శ్రీరామాయ నమః

శ్రీ మద్రామాయణే, సుందరకాండే

సప్తవింశ స్సర్గః (27)

పక్షీ చ శాఖానిలయః ప్రహృష్టః
పునః పున శ్చోత్తమ సాంత్వవాదీ
సుస్వాగతాం వాచ ముదీరయానః
పునః పున శ్చోదయతీవ హృష్టః. 51

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తవింశ స్సర్గః

అష్టావింశ స్సర్గః (28)

సా రాక్షసేంద్రస్య వచో నిశమ్య
తద్రావణ స్యాప్రియ మప్రియార్తా
సీతా వితత్రాస యథా వనాంతే
సింహాభిపన్నా గజరాజకన్యా. 1

సా రాక్షసీమధ్య గతా చ భీరుః
వాగ్భిః భృశం రావణతర్జితా చ
కాంతారమధ్యే విజనే విసృష్టా
బాలేవ కన్యా విలలాప సీతా. 2

సత్యం బతేదం ప్రవదంతి లోకే
నాకాలమృత్యు ర్భవతీతి సంతః
యత్రాహ మేవం పరిభర్త్స్యమానా
జీవామి కించిత్ క్షణ మప్యపుణ్యా. 3

సుఖా ద్విహీనం బహుదుఃఖపూర్ణం
ఇదం తు నూనం హృదయం స్థిరం మే
విశీర్యతే యన్న సహస్రధాఽద్య
వజ్రాహతం శృంగమివాఽచలస్య. 4

నైవాస్తి దోషం మమ నూన మత్ర
వధ్యాహ మస్యాఽప్రియదర్శనస్య
భావం న చాస్యాహ మనుప్రదాతుం
అలం ద్విజో మంత్ర మివాఽద్విజాయ. 5

నూనం మ మాంగా న్యచిరా దనార్యః
శస్త్రై శ్శితై శ్ఛేత్స్యతి రాక్షసేంద్రః
తస్మి న్న నాగచ్ఛతి లోకనాథే
గర్భస్థజంతో రివ శల్యకృంతః. 6

దుఃఖం బతేదం మమ దుఃఖితాయాః
మాసౌ చిరా యాధిగమిష్యతో ద్వౌ
బద్ధస్య వధ్యస్య తథా నిశాంతే
రాజాపరాధా దివ తస్కరస్య. 7

హా రామ హా లక్ష్మణ హా సుమిత్రే
హా రామమాత స్సహ మే జనన్యా
ఏషా విపద్యా మ్యహ మల్పభాగ్యా
మహార్ణవే నౌరివ మూఢవాతా. 8

తరస్వినౌ ధారయతా మృగస్య
సత్త్వేన రూపం మనుజేంద్ర పుత్రౌ
నూనం విశస్తౌ మమ కారణా త్తౌ
సింహర్షభౌ ద్వావివ వైద్యుతేన. 9

నూనం స కాలో మృగరూపధారీ
మా మల్పభాగ్యాం లులుభే తదానీం
యత్రార్యపుత్రం విససర్జ మూఢా
రామానుజం లక్ష్మణపూర్వజం చ. 10

హా రామ సత్యవ్రత దీర్ఘబాహో
హా పూర్ణచంద్రప్రతిమానవక్త్ర
హా జీవలోకస్య హితః ప్రియ శ్చ
వధ్యాం న మాం వేత్సి హి రాక్షసానామ్. 11

అనన్యదైవత్వ మియం క్షమా చ
భూమౌ చ శయ్యా నియమ శ్చ ధర్మే
పతివ్రతాత్వం విఫలం మమేదం
కృతం కృతఘ్నే ష్వివ మానుషాణామ్. 12

మోఘో హి ధర్మ శ్చరితో మయా౽యం
తథ్లై కపత్నీత్వ మిదం నిరర్థం
యా త్వాం న పశ్యామి కృశా వివర్ణా
హీనా త్వయా సంగమనే నిరాశా. 13

పితుర్ని దేశం నియమేన కృత్వా
వనా న్నివృత్త శ్చరితవ్రతశ్చ
స్త్రీభిస్తు మన్యే విపులేక్షణాభిః
త్వం రంస్యసే వీతభయః కృతార్థః. 14

అహం తు రామ త్వయి జాతకామా
చిరం వినాశాయ నిబద్ధభావా
మోఘం చరిత్వాథ తపోవ్రతం చ
త్యక్ష్యామి ధి గ్జీవిత మల్పభాగ్యా. 15

సా జీవితం క్షిప్ర మహం త్యజేయం
విషేణ శస్త్రేణ శితేన వాపి
విషస్య దాతా న హి మే౽స్తి కశ్చిత్
శస్త్రస్య వా వేశ్మని రాక్షసస్య. 16

ఇతీవ దేవీ బహుధా విలప్య
సర్వాత్మనా రామ మనుస్మ వరంతీ
ప్రవేపమానా పరిశుష్కవక్త్రా
నగోత్తమం పుష్పిత మాససాద. 17

శోకాభితప్తా బహుధా విచింత్య
సీతాఽథ వేణ్యుద్గ్రథనం గృహీత్వా
ఉద్బధ్య వేణ్యుద్గ్రథనేన శీఘ్రం
అహం గమిష్యామి యమస్య మూలమ్. 18

ఉపస్థితా సా మృదుసర్వగాత్రీ
శాఖాం గృహీత్వాఽథ నగస్య తస్య
తస్యాస్తు రామం ప్రవిచింతయంత్యా
రామానుజం స్వం చ కులం శుభాంగ్యాః. 19

శోకానిమిత్తాని తథా బహూని
ధైర్యార్జితాని ప్రవరాణి లోకే
ప్రాదు ర్నిమిత్తాని తథా బభూవుః
పురాపి సిద్ధా న్యుపలక్షితాని. 20

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టావింశస్సర్గః

ఏకోనత్రింశ స్సర్గః (29)

తథా గతాం తాం వ్యథితా మనిందితాం
వ్యపేతహర్షాం పరిదీనమానసాం
శుభాం నిమిత్తాని శుభాని భేజిరే
నరం శ్రియా జుష్ట మివోపజీవినః. 1

తస్యా శ్శుభం వామ మరాళపక్ష్మ
రాజీవృతం శుక్ల విశాలకృష్ణం
ప్రాస్పంద తైకం నయనం సుకేశ్యాః
మీనాహతం పద్మమి వాభితామ్రమ్. 2

భుజశ్చ చార్వంచితపీనవృత్తః
పరార్థ్య కాలాగరుచందనార్హః
అనుత్త మే నాధ్యుషితః ప్రియేణ
చిరేణ వామ స్సమవేపతాఽఽశు. 3

గజేంద్రహస్తప్రతిమశ్చ పీనః
తయో ర్ద్వయో స్సంహతయో స్సుజాతః
ప్రస్పందమానః పున రూరు రస్యాః
రామం పురస్తాత్ స్థిత మాచచక్షే. 4

శుభం పున ర్హేమసమానవర్ణం
ఈషద్రజోధ్వస్త మివామలాక్ష్యాః
వాసః స్థితాయా శ్శిఖరాగ్రదత్యాః
కించిత్పరిస్రంసత చారుగాత్ర్యాః. 5

ఏతై ర్నిమిత్తై రపరైశ్చ సుభ్రూః
సంబోధితా ప్రాగపి సాధుసిద్ధైః
వాతాతపక్లాంత మివ ప్రణష్టం
వర్షేణ బీజం ప్రతిసంజహర్ష. 6

తస్యాః పున ర్బింబఫలాధరోష్ఠం
స్వక్షిభ్రు కేశాంత మరాళపక్ష్మ
వక్త్రం బభాసే సితశుక్లదంష్ట్రం
రాహో ర్ముఖా చ్చంద్ర ఇవ ప్రముక్తః. 7

సా వీతశోకా వ్యపనీతతంద్రీ
శాంతజ్వరా హర్షవివృద్ధసత్త్వా
అశోభతార్యా వదనేన శుక్లే
శీతాంశునా రాత్రి రివోదితేన. 8

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకోనత్రింశ స్సర్గః.

త్రింశస్సర్గః (30)

హనూమా నపి విక్రాంతః, సర్వం శుశ్రావ తత్త్వతః
సీతాయా స్త్రిజటాయా శ్చ, రాక్షసీనాం చ తర్జనమ్. 1

అవేక్షమాణ స్తాం దేవీం, దేవతా మివ నందనే
తతో బహువిధాం చింతాం, చింతయామాస వానరః. 2

యాం కపీనాం సహస్రాణి, సుబహూ న్యయుతానిచ
దిక్షు సర్వాసు మార్గంతే, సేయ మాసాదితా మయా. 3

చారేణ తు సుయుక్తేన, శత్రో శ్శక్తి మవేక్షతా
గూఢేన చరతా తావత్, అవేక్షిత మిదం మయా. 4

రాక్షసానాం విశేష శ్చ, పురీ చేయ మవేక్షితా
రాక్షసాధిపతే రస్య, ప్రభావో రావణస్య చ. 5

యుక్తం తస్యాఽ ప్రమేయస్య, సర్వసత్త్వదయావతః
సమాశ్వాసయితుం భార్యాం, పతిదర్శనకాంక్షిణీమ్. 6

అహ మాశ్వాసయా మ్యేనాం, పూర్ణచంద్రనిభాననాం
అదృష్టదుఃఖాం దుఃఖార్తాం, దుఃఖస్యాంత మగచ్ఛతీమ్. 7

యద్య ప్యహ మిమాం దేవీం, శోకోపహతచేతనాం
అనాశ్వాస్య గమిష్యామి, దోషవ ద్గమనం భవేత్. 8

గతే హి మయి తత్రేయం, రాజపుత్రీ యశస్వినీ
పరిత్రాణ మవిందంతీ, జానకీ జీవితం త్యజేత్. 9

మయా చ స మహాబాహుః, పూర్ణచంద్రనిభాననః
సమాశ్వాసయితుం న్యాయ్యః, సీతాదర్శనలాలసః. 10

నిశాచరీణాం ప్రత్యక్షం, అనర్హం చాపి భాషణం
కథం ను ఖలు కర్తవ్యం, ఇదం కృచ్ఛ్రగతో హ్యహమ్. 11

అనేన రాత్రిశేషేణ, యది నాశ్వాస్యతే మయా
సర్వథా నాస్తి సందేహః, పరిత్యక్ష్యతి జీవితమ్. 12

రామశ్చ యది పృచ్ఛే న్మాం, కిం మాం సీతాఽబ్రవీ ద్వచః
కిమహం తం ప్రతిబ్రూయాం, అసంభాష్య సుమధ్యమామ్. 13

సీతా సందేశరహితం, మా మిత స్త్వరయాగతం
నిర్దహే దపి కాకుత్థ్సః, క్రుద్ధ స్తీవ్రేణ చక్షుషా. 14

యది చో ద్యోజయిష్యామి, భర్తారం రామకారణాత్
వ్యర్థ మాగమనం తస్య, ససైన్యస్య భవిష్యతి. 15

అంతరం త్వహ మాసాద్య, రాక్షసీనా మిహ స్థితః
శనై రాశ్వాసయిష్యామి, సంతాపబహుళా మిమామ్. 16

అహం త్వతితను శ్చైవ, వానర శ్చ విశేషతః
వాచం చోదాహరిష్యామి, మానుషీ మిహ సంస్కృతామ్. 17

యది వాచం ప్రదాస్యామి, ద్విజాతి రివ సంస్కృతాం
రావణం మన్యమానా మాం, సీతా భీతా భవిష్యతి. 18

వానరస్య విశేషేణ, కథం స్యాదభిభాషణం
అవశ్య మేవ వక్తవ్యం, మానుషం వాక్య మర్థవత్. 19

మయా సాంత్వయితుం శక్యా, నాన్యథేయం అనిందితా
సేయ మాలోక్య మే రూపం, జానకీభాషితం తథా. 20

రక్షోభిస్త్రాసితా పూర్వం, భూయస్త్రాసం గమిష్యతి
తతో జాతపరిత్రాసా, శబ్దం కుర్యా న్మనస్వినీ. 21

జానమానా విశాలాక్షీ, రావణం కామరూపిణం
సీతయా చ కృతే శబ్దే, సహసా రాక్షసీగణః 22

నానాప్రహరణో ఘోరః, సమేయా దంతకోపమః
తతో మాం సంపరిక్షిప్య, సర్వతో వికృతాననాః. 23

వధే చ గ్రహణే చైవ, కుర్యు ర్యత్నం యథాబలం
గృహ్యా శాఖాః ప్రశాఖా శ్చ, స్కంధాం శ్చోత్తమశాఖినామ్. 24

దృష్ట్వా విపరిధావంతం, భవేయు ర్భయశంకితాః
మమ రూపం చ సంప్రేక్ష్య, వనే విచరతో మహత్. 25

రాక్షస్యో భయవిత్రస్తా, భవేయు ర్వికృతాననాః
తతః కుర్యు స్సమాహ్వానం, రాక్షస్యో రక్షసా మపి. 26

రాక్షసేంద్రనియుక్తానాం, రాక్షసేంద్ర నివేశనే
తే శూలశక్తి నిస్త్రింశ, వివిధాయుధపాణయః. 27

ఆపతేయు ర్విమర్దేఽస్మిన్, వేగేనోద్విగ్నకారిణః
సంరుద్ధ స్తైస్తు పరితో, విధమన్ రక్షసాం బలమ్. 28

శక్నుయాం నతు సంప్రాప్తుం, పరం పారం మహోదధేః
మాం వా గృహ్ణీయు రాప్లుత్య, బహవ శ్శీఘ్రకారిణః. 29

స్యా దియం చాగృహీతార్థా, మమ చ గ్రహణం భవేత్
హింసాభిరుచయో హింస్యుః, ఇమాం వా జనకాత్మజామ్. 30

విపన్నం స్యాత్తతః కార్యం, రామసుగ్రీవయో రిదం
ఉద్దేశే నష్టమార్గేస్మిన్, రాక్షసైః పరివారితే. 31

సాగరేణ పరిక్షిప్తే, గుప్తే వసతి జానకీ
విశస్తే వా గృహీతే వా, రక్షోభి ర్మయి సంయుగే. 32

నాన్యం పశ్యామి రామస్య, సాహాయ్యం కార్యసాధనే
విమృశం శ్చ న పశ్యామి, యో హతే మయి వానరః 33

శతయోజనవిస్తీర్ణం, లంఘయేత మహోదధిం
కామం హంతుం సమర్థోఽస్మి, సహస్రా ణ్యపి రక్షసామ్. 34

న తు శక్ష్యామి సంప్రాప్తుం, పరం పారం మహోదధేః
అసత్యాని చ యుద్ధాని, సంశయో మే న రోచతే. 35

కశ్చ నిస్సంశయం కార్యం, కుర్యాత్ ప్రాజ్ఞ స్ససంశయం
ప్రాణత్యాగ శ్చ వైదేహ్యాః, భవే దనభిభాషణే. 36

ఏష దోషో మహాన్ హి స్యాత్, మమ సీతాభిభాషణే
భూతా శ్చార్థా వినశ్యంతి, దేశకాలవిరోధితాః. 37

విక్లబం దూత మాసాద్య, తమ స్సూర్యోదయే యథా
అర్థానర్థాంతరే బుద్ధిః, నిశ్చితాపి న శోభతే. 38

ఘాతయంతి హి కార్యాణి, దూతాః పండితమానినః
న వినశ్యే త్కథం కార్యం, వైక్లబ్యం న కథం భవేత్. 39

లంఘనం చ సముద్రస్య, కథం ను న వృథా భవేత్
కథం ను ఖలు వాక్యం మే, శృణుయాన్నో ద్విజేత వా. 40

ఇతి సంచింత్య హనుమాన్, చకార మతిమా న్మతిమ్
రామ మక్లిష్టకర్మాణం, స్వబంధు మనుకీర్తయన్. 41

నైనా ముద్వేజయిష్యామి, తద్బంధుగత మానసామ్
ఇక్ష్వాకూణాం వరిష్ఠస్య, రామస్య విదితాత్మనః. 42

శుభాని ధర్మయుక్తాని, వచనాని సమర్పయన్.
శ్రావయిష్యామి సర్వాణి, మధురాం ప్రబ్రువన్ గిరమ్. 43

శ్రద్ధాస్యతి యథా హీయం, తథా సర్వం సమాదధే.

ఇతి స బహువిధం మహానుభావో
జగతిపతేః ప్రమదా మవేక్షమాణః
మధుర మవితథం జగాద వాక్యం
ద్రుమవిటపాంతర మాస్థితో హనూమాన్. 44

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రింశ స్సర్గః.

ఏకత్రింశ స్సర్గః(31)

ఏవం బహువిధాం చింతాం, చింతయిత్వా మహాకపిః
సంశ్రవే మధురం వాక్యం, వైదేహ్యా వ్యాజహార హ, 1

రాజా దశరథో నామ, రథకుంజర వాజిమాన్
పుణ్యశీలో మహాకీర్తిః, ఋజు రాసీ న్మహాయశాః. 2

రాజర్షీణాం గుణశ్రేష్ఠః, తపసా చర్షిభి స్సమః
చక్రవర్తికులే జాతః, పురందర సమో బలే. 3

అహింసారతి రక్షుద్రో, ఘృణీ సత్యపరాక్రమః
ముఖ్య శ్చేక్ష్వాకువంశస్య, లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మివర్ధనః. 4

పార్థివవ్యంజనై ర్యుక్తః, పృథుశ్రీః పార్థివర్షభః
పృథివ్యాం చతురంతాయాం, విశ్రుత స్సుఖద స్సుఖీ. 5

తస్య పుత్రః ప్రియో జ్యేష్ఠః, తారాధిపనిభాననః
రామో నామ విశేషజ్ఞః, శ్రేష్ఠ స్సర్వధనుష్మతామ్ 6

రక్షితా స్వస్య ధర్మస్య, స్వజనస్య చ రక్షితా
రక్షితా జీవలోకస్య, ధర్మస్య చ పరంతపః. 7

తస్య సత్యాభిసంధస్య, వృద్ధస్య వచనా త్పితుః
సభార్య స్సహచ భ్రాత్రా, వీరః ప్రవ్రాజితో వనమ్. 8

తేన తత్ర మహారణ్యే, మృగయాం పరిధావతా
రాక్షసా నిహతా శ్శూరాః, బహవః కామరూపిణః. 9

జనస్థానవధం శ్రుత్వా, హతౌ చ ఖరదూషణౌ
తత స్త్వమర్షాపహృతా, జానకీ రావణేన తు. 10

వంచయిత్వా వనే రామం, మృగరూపేణ మాయయా
స మార్గమాణ స్తాం దేవీం, రామ స్సీతా మనిందితామ్. 11

ఆససాద వనే మిత్రం, సుగ్రీవం నామ వానరం
తత స్స వాలినం హత్వా, రామః పరపురంజయః. 12

ప్రాయచ్ఛ త్కపిరాజ్యం తత్, సుగ్రీవాయ మహాబలః
సుగ్రీవే ణాపి సందిష్టాః, హరయః కామరూపిణః. 13

దిక్షు సర్వాసు తాం దేవీం, విచిన్వంతి సహస్రశః
అహం సంపాతివచనాత్, శతయోజనమాయతమ్. 14

అస్యా హేతో ర్విశాలాక్ష్యాః, సాగరం వేగవాన్ ప్లుతః
యథారూపాం యథావర్ణాం, యథాలక్ష్మీం చ నిశ్చితామ్. 15

అశ్రౌషం రాఘవ స్యాహం, సేయ మాసాదితా మయా
విరరా మైవ ముక్త్వాఽసౌ, వాచం వానర పుంగవః. 16

జానకీ చాపి తచ్ఛ్రుత్వా, విస్మయం పరమం గతా
తత స్సా వక్రకేశాంతా, సుకేశీ కేశసంవృతమ్. 17

ఉన్నమ్య వదనం భీరుః, శింశుపావృక్ష మైక్షత

నిశమ్య సీతా వచనం కపేశ్చ
దిశశ్చ సర్వాః ప్రదిశశ్చ వీక్ష్య
స్వయం ప్రహర్షం పరమం జగామ
సర్వాత్మనా రామ మనుస్మరంతీ. 18

సా తిర్య గూర్ధ్వం చ తథాప్యధస్తాత్
నిరీక్షమాణా త మచింత్య బుద్ధిం
దదర్శ పింగాధిపతే రమాత్యం
వాతాత్మజం సూర్య మివోదయస్థమ్. 19

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకత్రింశ స్సర్గః.

ద్వాత్రింశస్సర్గః(32)

తత శ్శాఖాంతరే లీనం, దృష్ట్వా చలితమానసా
వేష్టితార్జునవస్త్రం తం, విద్యుత్సంఘాతపింగళమ్. 1

సా దదర్శ కపిం తత్ర, ప్రశ్రితం ప్రియవాదినం
ఫుల్లాశోకోత్కరాభాసం, తప్తచామీకరేక్షణమ్. 2

మైథిలీ చింతయామాస, విస్మయం పరమం గతా
అహో భీమ మిదం రూపం, వానరస్య దురాసదమ్. 3

దుర్నిరీక్ష్య మితి జ్ఞాత్వా, పునరేవ ముమోహ సా
విలలాప భృశం సీతా, కరుణం భయమోహితా. 4

రామరామేతి దుఃఖార్తా, లక్ష్మణేతి చ భామినీ
రురోద బహుధా సీతా, మందం మందస్వరా సతీ. 5

సా తం దృష్ట్వా హరిశ్రేష్ఠం, వినీతవ దుపస్థితం
మైథిలీ చింతయామాస, స్వప్నో౽య మితి భామినీ. 6

సా వీక్షమాణా పృథుభుగ్నవక్త్రం
శాఖామృగేంద్రస్య యథోక్తకారం
దదర్శ పింగాధిపతే రమాత్యం
వాతాత్మజం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠమ్. 7

సా తం సమీక్ష్యైవ భృశం విసంజ్ఞా
గతాసు కల్పేవ బభూవ సీతా
చిరేణ సంజ్ఞాం ప్రతిలభ్య భూయో
విచింతయామాస విశాలనేత్రా. 8

స్వప్నే మయాఽయం వికృతోఽద్య దృష్టః
శాఖామృగ శ్శాస్త్రగణై ర్నిషిద్ధః
స్వస్త్యస్తు రామాయ సలక్ష్మణాయ
తథా పితుర్మే జనకస్య రాజ్ఞః. 9

స్వప్నోఽపి నాయం న హి మేఽస్తి నిద్రా
శోకేన దుఃఖేన చ పీడితాయాః
సుఖం హి మే నాస్తి యతోఽస్మి హీనా
తే నేందుపూర్ణ ప్రతిమాననేన. 10

రామేతి రామేతి సదైవ బుద్ధ్యా
విచింత్య వాచా బ్రువతీ తమేవ
తస్యానురూపాం చ కథాం తమర్థం
ఏవం ప్రపశ్యామి తథా శృణోమి. 11

అహం హి తస్యాద్య మనోభవేన
సంపీడితా తద్గత సర్వభావా
విచింతయంతీ సతతం తమేవ
తథైవ పశ్యామి తథా శృణోమి. 12

మనోరథ స్స్యాదితి చింతయామి
తథాపి బుద్ధ్యా చ వితర్కయామి
కిం కారణం తస్య హి నాస్తి రూపం
సువ్యక్త రూపశ్చ వదత్యయం మామ్. 13

నమోఽస్తు వాచస్పతయే సవజ్రిణే
స్వయంభువే చైవ హుతాశనాయ చ
అనేన చోక్తం యదిదం మమాగ్రతో
వనౌకసా తచ్చ తథాస్తు నాన్యథా. 14

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్వాత్రింశ స్సర్గః.

త్రయస్త్రింశ స్సర్గః (33)

సోఽవతీర్య ద్రుమా త్తస్మాత్, విద్రుమప్రతిమాననః
వినీతవేషః కృపణః, ప్రణిప త్యోపసృత్య చ. 1

తా మబ్రవీ న్మహాతేజా, హనుమా న్మారుతాత్మజః
శిరస్యంజలి మాధాయ, సీతాం మధురయా గిరా. 2

కా ను పద్మపలాశాక్షి, క్లిష్టకౌశేయవాసిని
ద్రుమస్య శాఖా మాలంబ్య, తిష్ఠసి త్వ మనిందితే. 3

కిమర్థం తవ నేత్రాభ్యాం, వారి స్రవతి శోకజం
పుండరీకపలాశాభ్యాం, విప్రకీర్ణ మివోదకమ్. 4

సురాణా మసురాణాం వా, నాగగంధర్వరక్షసాం
యక్షాణాం కిన్నరాణాం వా, కా త్వం భవసి శోభనే. 5

కా త్వం భవసి రుద్రాణాం, మరుతాం వా వరాననే
వసూనాం వా వరారోహే, దేవతా ప్రతిభాసి మే. 6

కిన్ను చంద్రమసా హీనా, పతితా విబుధాలయాత్
రోహిణీ జ్యోతిషాం శ్రేష్ఠా, శ్రేష్ఠ స్సర్వగుణాన్వితా. 7

కా త్వం భవసి కల్యాణి, త్వమనిందితలోచనే
కోపాద్వా యదివా మోహాత్, భర్తార మసితేక్షణే. 8

వసిష్ఠం కోపయిత్వా త్వం, నాసి కల్యా ణ్యరుంధతీ
కోను పుత్రః పితా భ్రాతా, భర్తా వా తే సుమధ్యమే. 9

అస్మా ల్లోకా దముం లోకం, గతం త్వ మనుశోచసి
రోదనా దతి నిశ్వాసాత్, భూమిసంస్పర్శనా దపి. 10

న త్వాం దేవీ మహం మన్యే, రాజ్ఞ స్సంజ్ఞావధారణాత్
వ్యంజనాని చ తే యాని, లక్షణాని చ లక్షయే. 11

మహిషీ భూమిపాలస్య, రాజ్యకన్యాసి మే మతా
రావణేన జనస్థానాత్, బలా దపహృతా యది. 12

సీతా త్వ మసి భద్రం తే, త న్మమాచక్ష్వ పృచ్ఛతః
యథాహి తవ వై దైన్యం, రూపం చా ప్యతిమానుషమ్. 13

తపసా చాన్వితో వేషః, త్వం రామమహిషీ ధ్రువం
సా తస్య వచనం శ్రుత్వా, రామకీర్తనహర్షితా. 14

ఉవాచ వాక్యం వైదేహీ, హనుమంతం ద్రుమాశ్రితం
పృథివ్యాం రాజసింహానాం, ముఖ్యస్య విదితాత్మనః. 15

స్నుషా దశరథ స్యాహం, శత్రుసైన్యప్రతాపినః
దుహితా జనక స్యాహం, వైదేహస్య మహాత్మనః. 16

సీతేతి నామ నామ్నాఽహం, భార్యా రామస్య ధీమతః
సమా ద్వాదశ తత్రాహం, రాఘవస్య నివేశనే. 17

భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్, సర్వకామసమృద్ధినీ
తత్ర త్రయోదశే వర్షే, రాజ్యే నేక్ష్వాకునందనమ్. 18

అభిషేచయితుం రాజా, సోపాధ్యాయః ప్రచక్రమే
తస్మిన్ సంభ్రియమాణే తు, రాఘవ స్యాభిషేచనే 19

కైకేయీ నామ భర్తారం, దేవీ వచన మబ్రవీత్
న పిబేయం న ఖాదేయం, ప్రత్యహం మమ భోజనమ్. 20

ఏష మే జీవిత స్యాంతో, రామో యద్యభిషిచ్యతే
యత్త దుక్తం త్వయా వాక్యం, ప్రీత్యా నృపతిసత్తమ. 21

తచ్చే న్న వితథం కార్యం, వనం గచ్ఛతు రాఘవః
స రాజా సత్యవా గ్దేవ్యా, వరదాన మనుస్మరన్. 22

ముమోహ వచనం శ్రుత్వా, కైకేయ్యాః క్రూర మప్రియం
తత స్తు స్థవిరో రాజా, సత్యే ధర్మే వ్యవస్థితః. 23

జ్యేష్ఠం యశస్వినం పుత్రం, రుద న్రాజ్య మయాచత
స పితు ర్వచనం శ్రీమాన్, అభిషేకా త్పరం ప్రియమ్. 24

మనసా పూర్వ మాసాద్య, వాచా ప్రతిగృహీతవాన్
దద్యా న్న ప్రతిగృహ్ణీయాత్, నబ్రూయాత్కించి దప్రియమ్. 25

అపి జీవిత హేతో ర్వా, రామ స్సత్యపరాక్రమః,
స విహాయోత్తరీయాణి, మహార్హాణి మహాయశాః. 26

విసృజ్య మనసా రాజ్యం, జనన్యై మాం సమాదిశత్
సాహం తస్యాగ్రత స్తూర్ణం, ప్రస్థితా వనచారిణీ. 27

న హి మే తేన హీనాయాః, వాస స్స్వర్గేఽపి రోచతే
ప్రాగేవ తు మహాభాగః, సౌమిత్రి ర్మిత్రనందనః. 28

పూర్వజ స్యానుయాత్రార్థే, ద్రుమచీరై రలంకృతః
తే వయం భర్తు రాదేశం, బహుమాన్యదృఢవ్రతాః. 29

ప్రవిష్టాః స్మ పురాఽదృష్టం, వనం గంభీరదర్శనం
వసతో దండకారణ్యే, తస్యాహ మమితౌజసః 30

రక్షసాఽపహృతా భార్యా, రావణేన దురాత్మనా
ద్వౌ మాసౌ తేన మే కాలో, జీవితానుగ్రహః కృతః
ఊర్ధ్వం ద్వాభ్యాంతు మాసాభ్యాం, తత స్త్యక్ష్యామి జీవితం. 31

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రయస్త్రింశ స్సర్గః.

చతుస్త్రింశ స్సర్గః (34)

తస్యా స్తద్వచనం శ్రుత్వా, హనూమాన్ హరియూథపః
దుఃఖా ద్దుఃఖాభిభూతాయాః, సాంత్వ ముత్తర మబ్రవీత్. 1

అహం రామస్య సందేశాత్, దేవి దూత స్తవాగతః
వైదేహి కుశలీ రామః, త్వాం చ కౌశల మబ్రవీత్. 2

యో బ్రాహ్మ మస్త్రం వేదాంశ్చ, వేద వేదవిదాం వరః
స త్వాం దాశరథీ రామో, దేవి కౌశల మబ్రవీత్. 3

లక్ష్మణ శ్చ మహాతేజాః, భర్తు స్తేఽనుచరః ప్రియః
కృతవాన్ శోకసంతప్తః, శిరసా తేఽభివాదనమ్. 4

సా తయోః కుశలం దేవీ, నిశమ్య నరసింహయోః
ప్రీతిసంహృష్టసర్వాంగీ, హనూమంత మథాబ్రవీత్. 5

కల్యాణీ బత గాథేయం, లౌకికీ ప్రతిభాతి మా
ఏతి జీవంత మానందో, నరం వర్షశతా దపి. 6

తయా సమాగతే తస్మిన్, ప్రీతి రుత్పాదితాఽద్భుతా
పరస్పరేణ చాలాపం విశ్వస్తౌ తౌ ప్రచక్రతుః. 7

తస్యా స్తద్వచనం శ్రుత్వా, హనూమాన్ హరియూథపః
సీతాయాః శోకదీనాయాః, సమీప ముపచక్రమే. 8

యథా యథా సమీపం సః, హనూమాన్ ఉపసర్పతి
తథా తథా రావణం సా, తం సీతా పరిశంకతే. 9

అహో ధి గ్దుష్కృత మిదం, కథితం హి య దస్య మే
రూపాంతర ముపాగమ్య, స ఏవాయం హి రావణః. 10

తా మశోకస్య శాఖాం సా, విముక్త్వా శోకకర్శితా
తస్యా మే వానవద్యాంగీ, ధరణ్యాం సముపావిశత్. 11

హనూమానపి దుఃఖార్తాం, తాం దృష్ట్వా భయమోహితాం
అవందత మహాబాహుః, తత స్తాం జనకాత్మజామ్. 12

సా చైనం భయవిత్రస్తా, భూయో నై వాభ్యుదైక్షత
తం దృష్ట్వా వందమానం తు, సీతా శశి నిభాననా. 13

అబ్రవీ ద్దీర్ఘ ముచ్ఛ్వస్య, వానరం మధురస్వరా
మాయాం ప్రవిష్టో మాయావీ, యది త్వం రావణ స్స్వయమ్. 14

ఉత్పాదయసి మే భూయః, సంతాపం త న్న శోభనం
స్వం పరిత్యజ్య రూపం యః, పరివ్రాజకరూపధృత్. 15

జనస్థానే మయా దృష్టః, త్వం స ఏవాసి రావణః
ఉపవాసకృశాం దీనాం, కామరూప నిశాచర. 16

సంతాపయసి మాం భూయః, సంతప్తాం త న్న శోభనం
అథవా నై త దేవం హి, యన్మయా పరిశంకితమ్. 17

మనసో హి మమ ప్రీతిః, ఉత్పన్నా తవ దర్శనాత్
యది రామస్య దూతఃత్వం, ఆగతో భద్ర మస్తు తే. 18

పృచ్ఛామి త్వాం హరిశ్రేష్ఠ, ప్రియా రామకథా హి మే
గుణాన్ రామస్య కథయ, ప్రియస్య మమ వానర. 19

చిత్తం హరసి మే సౌమ్య, నదీకూలం యథా రయః
అహో స్వప్నస్య సుఖతా, యాఽహ మేవం చిరాహృతా. 20

ప్రేషితం నామ పశ్యామి, రాఘవేణ వనౌకసం
స్వప్నేఽపి యద్యహం వీరం, రాఘవం సహలక్ష్మణమ్. 21

పశ్యేయం నావసీదేయం, స్వప్నోఽపి మమ మత్సరీ
నాహం స్వప్న మిమం మన్యే, స్వప్నే దృష్ట్వా హి వానరమ్. 22

న శక్యోఽభ్యుదయః ప్రాప్తుం, ప్రాప్త శ్చాభ్యుదయో మమ
కిన్ను స్యా చ్చిత్త మోహోఽయం, భవే ద్వాతగతి స్త్వియమ్. 23

ఉన్మాదజో వికారో వా, స్యాదియం మృగతృష్ణికా
అథవా నాయ మున్మాదో, మోహోఽప్యున్మాదలక్షణః. 24

సంబుధ్యే చాహ మాత్మానం, ఇమం చాపి వనౌకసం
ఇత్యేవం బహుధా సీతా, సంప్రధార్య బలాబలమ్. 25

రక్షసాం కామరూపత్వాత్, మేనే తం రాక్షసాధిపమ్
ఏతాం బుద్ధిం తదా కృత్వా, సీతా సా తనుమధ్యమా. 26

న ప్రతివ్యాజహా రాఽథ, వానరం జనకాత్మజా
సీతాయా శ్చింతితం బుద్ధ్వా, హనూమాన్ మారుతాత్మజః. 27

శ్రోత్రానుకూలై ర్వచనైః, తదా తాం సంప్రహర్షయత్
ఆదిత్య ఇవ తేజస్వీ, లోకకాంత శ్శశీ యథా. 28

రాజా సర్వస్య లోకస్య, దేవో వైశ్రవణో యథా
విక్రమే ణోపపన్న శ్చ, యథా విష్ణు ర్మహాయశాః. 29

సత్యవాదీ మధురవాక్, దేవో వాచస్పతి ర్యథా
రూపవా న్సుభగః శ్రీమాన్, కందర్ప ఇవ మూర్తిమాన్. 30

స్థానక్రోధః ప్రహర్తా చ, శ్రేష్ఠో లోకే మహారథః
బాహుచ్ఛాయా మవష్టబ్ధో, యస్య లోకో మహాత్మనః. 31

అపకృ ష్యాశ్రమపదాత్, మృగరూపేణ రాఘవం
శూన్యే యే నాపనీతాసి, తస్య ద్రక్ష్యసి యత్ఫలమ్. 32

న చిరా ద్రావణం సంఖ్యే, యో వధిష్యతి వీర్యవాన్
రోషప్రముక్తై రిషుభిః, జ్వలద్భి రివ పావకైః 33

తే నాహం ప్రేషితో దూతః, త్వత్సకాశ మిహాగతః
త్వద్వియోగేన దుఃఖార్తః, స త్వాం కౌశల మబ్రవీత్. 34

లక్ష్మణశ్చ మహాతేజాః, సుమిత్రానందవర్ధనః
అభివాద్య మహాబాహుః, స త్వాం కౌశల మబ్రవీత్. 35

రామస్య చ సఖా దేవి, సుగ్రీవో నామ వానరః
రాజా వానరముఖ్యానాం, స త్వాం కౌశల మబ్రవీత్. 36

నిత్యం స్మరతి రామః త్వాం, స సుగ్రీవ స్సలక్ష్మణః
దిష్ట్యా జీవసి వైదేహి, రాక్షసీవశ మాగతా. 37

న చిరా ద్రక్ష్యసే రామం, లక్ష్మణం చ మహాబలం
మధ్యే వానరకోటీనాం, సుగ్రీవం చామితౌజసమ్. 38

అహం సుగ్రీవసచివో, హనూమాన్ నామ వానరః
ప్రవిష్టో నగరీం లంకాం, లంఘయిత్వా మహోదధిమ్. 39

కృత్వా మూర్ధ్ని పదన్యాసం, రావణస్య దురాత్మనః
త్వాం ద్రష్టు ముపయాతోఽహం, సమాశ్రిత్య పరాక్రమమ్. 40

నాహ మస్మి తథా దేవి, యథా మా మవగచ్ఛసి
విశంకా త్యజ్యతా మేషా, శ్రద్ధత్స్వ వదతో మమ. 41

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుస్త్రింశ స్సర్గః.

పంచత్రింశ స్సర్గః (35)

తాం తు రామకథాం శ్రుత్వా, వైదేహీ వానరర్షభాత్
ఉవాచ వదనం సాంత్వం, ఇదం మధురయా గిరా. 1

క్వ తే రామేణ సంసర్గః, కథం జానాసి లక్ష్మణం
వానరాణాం నరాణాం చ, కథ మాసీత్సమాగమః. 2

యాని రామస్య లింగాని, లక్ష్మణస్య చ వానర
తాని భూయ స్సమాచక్ష్వ, న మాం శోకః సమా విశేత్ 3

కీదృశం తస్య సంస్థానం, రూపం రామస్య కీదృశం
కథ మూరూ కథం బాహూ, లక్ష్మణస్య చ శంస మే 4

ఏవ ముక్త స్తు వైదేహ్యా, హనూమాన్ మారుతాత్మజః
తతో రామం యథాతత్త్వం,ఆఖ్యాతు ముపచక్రమే 5

"జానంతీ బత దిష్ట్యా మాం, వైదేహి! పరిపృచ్ఛసి
భర్తుః కమలపత్రాక్షి, సంస్థానం లక్ష్మణస్య చ 6

యాని రామస్య చిహ్నాని, లక్ష్మణస్య చ యాని వై
లక్షితాని విశాలాక్షి, వదత శ్శృణు తాని మే 7

రామః కమలపత్రాక్షః, సర్వసత్త్వమనోహరః
రూపదాక్షిణ్య సంపన్నః, ప్రసూతో జనకాత్మజే. 8

తేజసాఽఽదిత్య సంకాశః, క్షమయా పృథివీ సమః
బృహస్పతిసమో బుద్ధ్యా, యశసా వాసవోపమః 9

రక్షితా జీవలోకస్య, స్వజన స్యాభిరక్షితా
రక్షితా స్వస్య వృత్తస్య, ధర్మస్య చ పరంతపః 10

రామో భామిని లోకస్య, చాతుర్వర్ణ్యస్య రక్షితా
మర్యాదానాం చ లోకస్య, కర్తా కారయితా చ సః 11

అర్చిష్మా నర్చితోఽత్యర్థం, బ్రహ్మచర్యవ్రతే స్థితః
సాధూనా ముపకారజ్ఞః, ప్రచారజ్ఞశ్చ కర్మణామ్. 12

రాజవిద్యావినీత శ్చ, బ్రాహ్మణానా ముపాసితా
శ్రుతవాన్ శీలసంపన్నో, వినీతశ్చ పరంతపః 13

యజుర్వేద వినీత శ్చ, వేదవిద్భి స్సుపూజితః
ధనుర్వేదే చ వేదేషు, వేదాంగేషు చ నిష్ఠితః 14

విపులాంసో మహాబాహుః, కంబుగ్రీవ శ్శుభాననః
గూఢజత్రు స్సుతామ్రాక్షో, రామో దేవి! జనై శ్శ్రుతః. 15

దుందుభిస్వననిర్ఘోషః, స్నిగ్ధవర్ణః ప్రతాపవాన్
సమ స్సమవిభక్తాంగో, వర్ణం శ్యామం సమాశ్రితః 16

త్రిస్థిరః త్రిప్రలంబశ్చ, త్రిసమః త్రిషు చోన్నతః
త్రితామ్రః త్రిషు చ స్నిగ్ధో, గంభీరః త్రిషు నిత్యశః 17

త్రివలీవాన్ త్ర్యవనతః, చతుర్వ్యంగః త్రిశీర్షవాన్.
చతుష్కలః చతుర్లేఖః, చతుష్కిష్కుః చతుస్సమః 18

చతుర్దశసమద్వంద్వః, చతుర్దంష్ట్రః చతుర్గతిః
మహోష్ఠహనునాస శ్చ, పంచస్నిగ్ధోఽష్ట వంశవాన్ 19

దశపద్మో దశబృహత్, త్రిభి ర్వ్యాప్తో ద్విశుక్లవాన్
షడున్నతో నవతనుః, త్రిభి ర్వ్యాప్నోతి రాఘవః 20

సత్యధర్మపరః శ్రీమాన్, సంగ్రహానుగ్రహేరతః
దేశకాలవిభాగజ్ఞః, సర్వలోకప్రియంవదః 21

భ్రాతా చ తస్య ద్వైమాత్రః, సౌమిత్రి రపరాజితః
అనురాగేణ రూపేణ, గుణైశ్చైవ తథావిధః 22

తా వుభౌ నరశార్దూలౌ, త్వద్దర్శనసముత్సుకౌ
విచిన్వంతౌ మహీం కృత్స్నాం, అస్మాభి రభిసంగతౌ 23

త్వా మేవ మార్గమాణౌ తౌ, విచరంతౌ వసుంధరాం
దదర్శతుః మృగపతిం, పూర్వజే నావరోపితమ్ 24

ఋశ్యమూకస్య పృష్ఠేతు, బహుపాదపసంకులే
భ్రాతు ర్భయార్త మాసీనం, సుగ్రీవం ప్రియదర్శనమ్ 25

వయం తు హరిరాజం తం, సుగ్రీవం సత్యసంగరం
పరిచర్యాస్మహే రాజ్యాత్, పూర్వజే నావరోపితమ్ 26

తత స్తౌ చీరవసనౌ, ధనుఃప్రవరపాణినౌ
ఋశ్యమూకస్య శైలస్య, రమ్యం దేశ ముపాగతౌ 27

స తౌ దృష్ట్వా నరవ్యాఘ్రౌ, ధన్వినౌ వానరర్షభః
అవప్లుతో గిరే స్తస్య, శిఖరం భయమోహితః 28

తత స్స శిఖరే తస్మిన్, వానరేంద్రో వ్యవస్థితః
తయో స్సమీపం మామేవ, ప్రేషయామాస సత్వరమ్ 29

తా వహం పురుషవ్యాఘ్రౌ, సుగ్రీవవచనా త్ప్రభూ
రూపలక్షణసంపన్నౌ, కృతాంజలి రుపస్థితః 30

తౌ పరిజ్ఞాతతత్త్వార్థౌ, మయా ప్రీతిసమన్వితౌ
పృష్ఠ మారోప్య తం దేశం, ప్రాపితౌ పురుషర్షభౌ 31

నివేదితౌ చ త త్త్వేన, సుగ్రీవాయ మహాత్మనే
తయో రన్యోన్యసల్లాపాత్, భృశం ప్రీతి రజాయత 32

తత స్తౌ ప్రీతి సంపన్నౌ, హరీశ్వర నరేశ్వరౌ
పరస్పరకృతాశ్వాసౌ, కథయా పూర్వవృత్తయా 33

తత స్స సాంత్వయామాస, సుగ్రీవం లక్ష్మణాగ్రజః
స్త్రీహేతో ర్వాలినా భ్రాత్రా, నిరస్తమురుతేజసా 34

తత స్త్వన్నాశజం శోకం, రామ స్యాక్లిష్టకర్మణః
లక్ష్మణో వానరేంద్రాయ, సుగ్రీవాయ న్యవేదయత్ 35

స శ్రుత్వా వానరేంద్రస్తు, లక్ష్మణే నేరితం వచః
తదాఽఽసీ న్నిష్ప్రభోఽత్యర్థం, గ్రహగ్రస్త ఇవాంశుమాన్ 36

తత స్త్వద్గాత్రశోభీని, రక్షసా హ్రియమాణయా
యా న్యాభరణజాలాని, పాతితాని మహీతలే 37

తాని సర్వాణి రామాయ, ఆనీయ హరియూథపాః
సంహృష్టా దర్శయామాసుః, గతిం తు న విదు స్తవ 38

తాని రామాయ దత్తాని, మయై వోపహృతాని చ
స్వనవం త్యవకీర్ణాని, తస్మిన్ విగతచేతసి 39

తా న్యంకే దర్శనీయాని, కృత్వా బహువిధం తవ
తేన దేవప్రకాశేన, దేవేన పరిదేవితమ్. 40

పశ్యత స్తాని రుదతః, తామ్యతశ్చ పునఃపునః
ప్రాదీపయన్ దాశరథేః, తాని శోకహుతాశనమ్ 41

శయితం చ చిరం తేన, దుఃఖార్తేన మహాత్మనా
మయాపి వివిధై ర్వాక్యైః, కృచ్ఛ్రాత్ ఉత్థాపితః పునః 42

తాని దృష్ట్వా మహాబాహుః, దర్శయిత్వా ముహుర్ముహుః
రాఘవ స్సహసౌమిత్రిః, సుగ్రీవే సంన్యవేదయత్ 43

స తవాదర్శనా దార్యే, రాఘవః పరితప్యతే
మహతా జ్వలతా నిత్యం, అగ్నినే వాగ్నిపర్వతః 44

త్వత్కృతే త మనిద్రా చ, శోక శ్చింతా చ రాఘవం
తాపయంతి మహాత్మానం, అగ్న్యగార మి వాగ్నయః 45

త వాదర్శనశోకేన, రాఘవః ప్రవిచాల్యతే
మహతా భూమికంపేన, మహానివ శిలోచ్చయః 46

కాననాని సురమ్యాణి, నదీః ప్రస్రవణాని చ
చర న్న రతి మాప్నోతి, త్వా మపశ్యన్ నృపాత్మజే 47

స త్వాం మనుజశార్దూలః, క్షిప్రం ప్రాప్స్యతి రాఘవః
సమిత్రబాంధవం హత్వా, రావణం జనకాత్మజే 48

సహితౌ రామసుగ్రీవౌ, ఉభావకురుతాం తదా
సమయం వాలినం హంతుం, తవ చాన్వేషణం తదా 49

తత స్తాభ్యాం కుమారాభ్యాం, వీరాభ్యాం స హరీశ్వరః
కిష్కింధాం సముపాగమ్య, వాలీ యుద్ధే నిపాతితః 50

తతో నిహత్య తరసా, రామో వాలిన మాహవే
సర్వేషాం హరిసంఘానాం, సుగ్రీవ మకరో త్పతిమ్ 51

రామసుగ్రీవయో రైక్యం, దేవ్యేవం సమజాయత
హనూమంతం చ మాం విద్ధి, తయో ర్దూత మిహాగతమ్ 52

స్వరాజ్యం ప్రాప్య సుగ్రీవః, సమానీయ హరీశ్వరాన్
త్వదర్థం ప్రేషయామాస, దిశో దశ మహాబలాన్ 53

ఆదిష్టా వానరేంద్రేణ, సుగ్రీవేణ మహౌజసా
అద్రిరాజ ప్రతీకాశాః, సర్వతః ప్రస్థితా మహీమ్ 54

తత స్తే మార్గమాణా వై, సుగ్రీవ వచనాతురాః
చరంతి వసుధాం కృత్స్నాం, వయ మన్యే చ వానరాః 55

అంగదో నామ లక్ష్మీవాన్, వాలి సూను ర్మహాబలః
ప్రస్థితః కపిశార్దూలః, త్రిభాగబలసంవృతః 56

తేషాం నో విప్రణష్టానాం, వింధ్యే పర్వతసత్తమే
భృశం శోకపరీతానాం, అహోరాత్రగణా గతాః 57

తే వయం కార్యనైరాశ్యాత్, కాల స్యాతిక్రమేణ చ
భయా చ్చ కపిరాజస్య, ప్రాణాన్ త్యక్తుం వ్యవస్థితాః 58

విచిత్య వనదుర్గాణి, గిరిప్రస్రవణాని చ
అనాసాద్య పదం దేవ్యాః, ప్రాణాన్ త్యక్తుం సముద్యతాః 59

దృష్ట్వా ప్రాయోపవిష్టాం శ్చ, సర్వాన్వానరపుంగవాన్
భృశం శోకార్ణవే మగ్నః, పర్యదేవయ దంగదః 60

తవ నాశం చ వైదేహి, వాలినశ్చ వధం తథా
ప్రాయోపవేశ మస్మాకం, మరణం చ జటాయుషః 61

తేషాం న స్స్వామి సందేశాత్, నిరాశానాం ముమూర్షతాం,
కార్యహేతో రివాయాతః, శకుని ర్వీర్యవాన్ మహాన్. 62

గృధ్రరాజస్య సోదర్యః, సంపాతి ర్నామ గృధ్రరాట్
శ్రుత్వా భ్రాతృవధం కోపాత్, ఇదం వచనమబ్రవీత్ 63

'యవీయాన్కేన మే భ్రాతా, హతః క్వచ నిపాతితః
ఏత దాఖ్యాతు మిచ్ఛామి, భవద్భిః వానరోత్తమాః' 64

అంగదోఽకథయ త్తస్య, జనస్థానే మహద్వధం
రక్షసా భీమరూపేణ, త్వా ముద్దిశ్య యథాతథమ్ 65

జటాయుషో వధం శ్రుత్వా, దుఃఖిత స్సోఽరుణాత్మజః
త్వాం శశంస వరారోహే, వసంతీం రావణాలయే 66

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా, సంపాతేః ప్రీతివర్ధనం
అంగదప్రముఖా స్తూర్ణం, తత స్సంప్రస్థితా వయమ్ 67

వింధ్యా దుత్థాయ సంప్రాప్తాః, సాగర స్యాంత ముత్తరం
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహాః, హృష్టా స్తుష్టాః ప్లవంగమాః 68

అంగదప్రముఖా స్సర్వే, వేలోపాంత ముపస్థితాః
చింతాం జగ్ముః పున ర్భీతాః, త్వద్దర్శన సముత్సుకాః 69

అథాహం హరిసైన్యస్య, సాగరం ప్రేక్ష్య సీదతః
వ్యవధూయ భయం తీవ్రం, యోజనానాం శతం ప్లుతః 70

లంకా చాపి మయా రాత్రౌ, దృష్టా వై రాక్షసాకులా
రావణశ్చ మయా దృష్టః, త్వం చ శోకపరిప్లుతా. 71

ఏత త్తే సర్వమాఖ్యాతం, యథావృత్త మనిందితే!
అభిభాషస్వ మాం దేవి, దూతో దాశరథే రహమ్ 72

తం మాం రామకృతోద్యోగం, త్వన్నిమిత్త మిహాగతం
సుగ్రీవ సచివం దేవి, బుధ్యస్వ పవనాత్మజమ్ 73

కుశలీ తవ కాకుత్స్థః, సర్వశస్త్రభృతాం వరః
గురో రారాధనే యుక్తో, లక్ష్మణశ్చ సులక్షణః 74

తస్య వీర్యవతో దేవి, భర్తు స్తవ హితే రతః
అహ మేకస్తు సంప్రాప్తః, సుగ్రీవవచనా దిహ 75

మ యేయ మసహాయేన, చరతా కామరూపిణా
దక్షిణా దిగనుక్రాంతా, త్వన్మార్గవిచయైషిణా 76

దిష్ట్యాఽహం హరిసైన్యానాం, త్వన్నాశ మనుశోచతాం
అపనేష్యామి సంతాపం, త వాభిగమశంసనాత్ 77

దిష్ట్యాహి మమ న వ్యర్థం, దేవి సాగరలంఘనం
ప్రాప్స్యామ్యహ మిదం దిష్ట్యా, త్వత్దర్శనకృతం యశః 78

రాఘవశ్చ మహావీర్యః, క్షిప్రం త్వా మభిపత్స్యతే
సమిత్రబాంధవం హత్వా, రావణం రాక్షసాధిపమ్ 79

మాల్యవా న్నామ వైదేహి, గిరీణా ముత్తమో గిరిః
తతో గచ్ఛతి గోకర్ణం, పర్వతం కేసరీ హరిః 80

స చ దేవర్షిభి ర్దిష్టః, పితా మమ మహాకపిః
తీర్థే నదీపతేః పుణ్యే, శంబసాదన ముద్ధరత్ 81

తస్యాహం హరిణః క్షేత్రే, జాతో వాతేన మైథిలి
హనూమా నితి విఖ్యాతో, లోకే స్వేనైవ కర్మణా 82

విశ్వాసార్థం తు వైదేహి, భర్తు రుక్తా మయా గుణాః
అచిరా ద్రాఘవో దేవి, త్వా మితో నయితాఽనఘే 83

ఏవం విశ్వాసితా సీతా, హేతుభి శ్శోకకర్శితా
ఉపపన్నై రభిజ్ఞానైః, దూతం తమవగచ్ఛతి 84

అతులం చ గతా హర్షం, ప్రహర్షేణ చ జానకీ
నేత్రాభ్యాం వక్రపక్ష్మాభ్యాం, ముమోచానందజం జలమ్ 85

చారు తద్వదనం తస్యాః, తామ్రశుక్లాయతేక్షణం
అశోభత విశాలాక్ష్యాః, రాహుముక్త ఇవోడురాట్ 86

హనూమంతం కపిం వ్యక్తం, మన్యతే నాన్యథేతి సా
అథోవాచ హనూమాం స్తాం, ఉత్తరం ప్రియదర్శనామ్ 87

ఏతత్తే సర్వ మాఖ్యాతం, సమాశ్వసి హి మైథిలి
కిం కరోమి కథం వా తే, రోచతే ప్రతియా మ్యహమ్. 88

హతేఽసురే సంయతి శంబసాదనే
కపిప్రవీరేణ మహర్షి చోదనాత్
తతోఽస్మి వాయు ప్రభవో హి మైథిలి
ప్రభావతః తత్ప్రతిమశ్చ వానరః. 89

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచత్రింశ స్సర్గః.

షట్త్రింశ స్సర్గః (36)

భూయ ఏవ మహాతేజాః, హనూమా న్మారుతాత్మజః
అబ్రవీ త్ప్రశ్రితం వాక్యం, సీతాప్రత్యయకారణాత్. 1

వానరోఽహం మహాభాగే, దూతో రామస్య ధీమతః
రామనామాంకితం చేదం, పశ్య దేవ్యంగుళీయకమ్. 2

ప్రత్యయార్థం తవాఽనీతం, తేన దత్తం మహాత్మనా
సమాశ్వసిహి భద్రం తే, క్షీణదుఃఖఫలా హ్యసి. 3

ఇత్యుక్త్వా ప్రదదౌ తస్యై, సీతాయై వానరోత్తమః
గృహీత్వా ప్రేక్షమాణా సా, భర్తుః కరవిభూషణం.

భర్తార మివ సంప్రాప్తా, జానకీ ముదితాఽభవత్ 4

చారు తద్వదనం తస్యాః, తామ్రశుక్లాయ తేక్షణం
అశోభత విశాలాక్ష్యాః, రాహుముక్త ఇవోడురాట్ 5

తత స్సా హ్రీమతీ బాలా, భర్తృసందేశహర్షితా
పరితుష్టా ప్రియం కృత్వా, ప్రశశంస మహాకపిమ్ 6

విక్రాంత స్త్వం సమర్థ స్త్వం, ప్రాజ్ఞ స్త్వం వానరోత్తమ
యే నేదం రాక్షసపదం, త్వయైకేన ప్రధర్షితమ్. 7

శతయోజనవిస్తీర్ణః, సాగరో మకరాలయః
విక్రమశ్లాఘనీయేన, క్రమతా గోష్పదీకృతః. 8

న హి త్వాం ప్రాకృతం మన్యే, వానరం వానరర్షభ
యస్య తే నాస్తి సంత్రాసో, రావణా న్నాపి సంభ్రమః 9

అర్హసే చ కపిశ్రేష్ఠ, మయా సమభిభాషితుం
యద్యపి ప్రేషిత స్తేన, రామేణ విదితాత్మనా. 10

ప్రేషయిష్యతి దుర్ధర్షో, రామో న హ్యపరీక్షితం
పరాక్రమ మవిజ్ఞాయ, మత్సకాశం విశేషతః. 11

దిష్ట్యా చ కుశలీ రామో, ధర్మాత్మా సత్యసంగరః
లక్ష్మణ శ్చ మహాతేజాః, సుమిత్రానందవర్ధనః. 12

కుశలీ యది కాకుత్స్థః, కిం ను సాగరమేఖలాం
మహీం దహతి కోపేన, యుగాంతాగ్ని రివోత్థితః. 13

అథవా శక్తిమంతౌ తౌ, సురాణా మపి నిగ్రహే
మమైవ తు న దుఃఖానాం, అస్తి మన్యే విపర్యయః. 14

కచ్చి న్న వ్యథితో రామః కచ్చి న్న పరితప్యతే
ఉత్తరాణి చ కార్యాణి, కురుతే పురుషోత్తమః 15

కచ్చి న్న దీన స్సంభ్రాంతః, కార్యేషు చ న ముహ్యతి
కచ్చి త్పురుషకార్యాణి, కురుతే నృపతే స్సుతః. 16

ద్వివిధం త్రివిధోపాయం, ఉపాయ మపి సేవతే.
విజిగీషు స్సుహృత్కచ్చిత్, మిత్రేషు చ పరంతపః. 17

కచ్చి న్మిత్రాణి లభతే, మిత్రై శ్చా ప్యభిగమ్యతే
కచ్చి త్కల్యాణమిత్ర శ్చ, మిత్రైశ్చాపి పురస్కృతః 18

కచ్చి దాశాస్తి దేవానాం, ప్రసాదం పార్థివాత్మజ
కచ్చి త్పురుషకారం చ, దైవం చ ప్రతిపద్యతే. 19

కచ్చి న్న విగతస్నేహః, ప్రవాసా న్మయి రాఘవః
కచ్చి న్మాం వ్యసనా దస్మాత్, మోక్షయిష్యతి వానర. 20

సుఖానా ముచితో నిత్యం, అసుఖానా మనూచితః
దుఃఖ ముత్తర మాసాద్య, కచ్చి ద్రామో న సీదతి. 21

కౌసల్యాయా స్తథా కచ్చిత్, సుమిత్రాయా స్తథైవచ
అభీష్టం శ్రూయతే కచ్చిత్, కుశలం భరతస్య చ. 22

మన్నిమిత్తేన మానార్హః, కచ్చిత్ శోకేన రాఘవః
కచ్చి న్నాన్యమనా రామః, కచ్చి న్మాం తారయిష్యతి. 23

కచ్చి దక్షౌహిణీం భీమాం, భరతో భ్రాతృవత్సలః
ధ్వజినీం మంత్రిభి ర్గుప్తాం, ప్రేషయిష్యతి మత్కృతే. 24

వానరాధిపతి శ్శ్రీమాన్, సుగ్రీవః కచ్చి దేష్యతి
మత్కృతే హరిభి ర్వీరైః, వృతో దంతనఖాయుధైః 25

కచ్చి చ్చ లక్ష్మణ శ్శూరః, సుమిత్రానందవర్ధనః
అస్త్రవి చ్ఛరజాలేన, రాక్షసా న్విధమిష్యతి. 26

రౌద్రేణ కచ్చి దస్త్రేణ, జ్వలతా నిహతం రణే
ద్రక్ష్యా మ్యల్పేన కాలేన, రావణం ససుహృజ్జనమ్. 27

కచ్చి న్న త ద్ధేమసమానవర్ణం
తస్యాననం పద్మసమానగంధి
మయా వినా శుష్యతి శోకదీనం
జలక్షయే పద్మ మివాతపేన 28

ధర్మాపదేశా త్త్యజత శ్చ రాజ్యం
మాం చా ప్యరణ్యం నయతః పదాతిం
నాసీత్వ్యథా యస్య న భీ ర్న శోకః
కచ్చిచ్చధైర్యం హృదయే కరోతి. 29

న చాస్య మాతా న పితా న చాన్యః
స్నేహ ద్విశిష్టోఽస్తి మయా సమో వా
తావ త్త్వహం దూత జిజీవిషేయం
యావత్ ప్రవృత్తిం శృణుయాం ప్రియస్య. 30

ఇతీవ దేవీ వచనం మహార్థం
తం వానరేంద్రం మధురార్థ ముక్త్వా
శ్రోతుం పునస్తస్య వచోఽభిరామం
రామార్థయుక్తం విరరామ రామా. 31

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా, మారుతి ర్భీమవిక్రమః
శిరస్యంజలి మాధాయ, వాక్య ముత్తర మబ్రవీత్. 32

న త్వా మిహస్థాం జానీతే, రామః కమలలోచనే
తేన త్వాం నానయ త్యాశు, శచీ మివ పురందరః. 33

శ్రుత్వైవ తు వచో మహ్యం, క్షిప్రమేష్యతి రాఘవః
చమూం ప్రకర్ష న్మహతీం, హర్యృక్షగణసంకులామ్. 34

విష్టంభయిత్వా బాణౌఘైః, అక్షోభ్యం వరుణాలయం
కరిష్యతి పురీం లంకాం, కాకుత్స్థ శ్శాంతరక్షసామ్. 35

తత్ర యద్యంతరా మృత్యుః, యది దేవా స్సహాసురాః
స్థాస్యంతి పథి రామస్య, స తా నపి వధిష్యతి. 36

త వాదర్శనజే నార్యే, శోకేన స పరిప్లుతః
న శర్మ లభతే రామః, సింహార్దిత ఇవ ద్విపః. 37

మలయేన చ వింధ్యేన, మేరుణా మందరేణ చ
దర్దురేణ చ తే దేవి, శపే మూలఫలేన చ. 38

యథా సునయనం వల్గు, బింబోష్ఠం చారుకుండలం
ముఖం ద్రక్ష్యసి రామస్య, పూర్ణచంద్ర మివోదితమ్. 39

క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి వైదేహి, రామం ప్రస్రవణే గిరౌ
శతక్రతు మివాసీనం, నాకపృష్ఠస్య మూర్ధని. 40

న మాంసం రాఘవో భుంక్తే, న చాపి మధు సేవతే
వన్యం సువిహితం నిత్యం, భక్త మశ్నాతి పంచమమ్. 41

నైవదంశాన్ న మశకాన్, న కీటాన్ న సరీసృపాన్
రాఘవోఽపనయేత్ గాత్రాత్, త్వద్గతే నాంతరాత్మనా 42

నిత్యం ధ్యానపరో రామో, నిత్యం శోకపరాయణః
నాన్య చ్చింతయతే కించిత్, సతు కామవశం గతః 43

అనిద్రః సతతం రామః, సుప్తోఽపి చ నరోత్తమః
సీతే తి మధురాం వాణీం, వ్యాహరన్ ప్రతిబుధ్యతే. 44

దృష్ట్వా ఫలం వా పుష్పం వా, యద్వాఽన్యత్సుమనోహరం
బహుశో హాప్రియే త్యేవం, శ్వసం స్త్వా మభిభాషతే. 45

స దేవి నిత్యం పరితప్యమానః
త్వా మేవ సీతే త్యభిభాషమాణః
ధృతవ్రతో రాజసుతో మహాత్మా
తవై వ లాభాయ కృతప్రయత్నః. 46

సా రామసంకీర్తన వీతశోకా
రామస్య శోకేన సమానశోకా
శరన్ముఖే సాంబుదశేషచంద్రా
నిశేవ వైదేహసుతా బభూవ. 47

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే షట్త్రింశ స్సర్గః.

సప్తత్రింశ స్సర్గః (37)

సీతా తద్వచనం శ్రుత్వా, పూర్ణచంద్రనిభాననా
హనూమంత మువా చేదం, ధర్మార్థసహితం వచః. 1

హరిఃఓమ్

ఓమ్ శ్రీరామాయ నమః

శ్రీ మద్రామాయణే, సుందరకాండే

షట్త్రింశ స్సర్గః (36)

సా రామసంకీర్తన వీతశోకా
రామస్య శోకేన సమానశోకా
శరన్ముఖే సాంబుదశేషచంద్రా
నిశేవ వైదేహసుతా బభూవ. 47

ఇత్యార్షే, శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే షట్త్రింశ స్సర్గః.

సప్తత్రింశ స్సర్గః (37)

సీతా తద్వచనం శ్రుత్వా, పూర్ణచంద్రనిభాననా
హనూమంత మువా చేదం, ధర్మార్థసహితం వచః. 1

అమృతం విషసంసృష్టం, త్వయా వానర భాషితం
యచ్చ నాన్యమనా రామో, యచ్చ శోకపరాయణః. 2

ఐశ్వర్యే వా సువిస్తీర్ణే, వ్యసనే వా సుదారుణే
రజ్జ్వేవ పురుషం బధ్వా, కృతాంతః పరికర్షతి. 3

విధి ర్నూన మసంహార్యః, ప్రాణినాం ప్లవగోత్తమ
సౌమిత్రిం మాం చ రామం చ, వ్యసనైః పశ్యమోహితాన్. 4

శోక స్యాస్య కదా పారం, రాఘవోఽధిగమిష్యతి
ప్లవమానః పరిశ్రాంతో, హతనౌ స్సాగరే యథా. 5

రాక్షసానాం వధం కృత్వా, సూదయిత్వా చ రావణం
లంకా మున్మూలితాం కృత్వా, కదా ద్రక్ష్యతి మాం పతిః. 6

స వాచ్య స్సంత్వర స్వేతి, యావ దేవ న పూర్యతే
అయం సంవత్సరః కాలః, తావద్ధి మమ జీవితమ్. 7

వర్తతే దశమో మాసో, ద్వౌతు శేషౌ ప్లవంగమ
రావణేన నృశంసేన, సమయో యః కృతో మమ. 8

విభీషణేన చ భ్రాత్రా, మమ నిర్యాతనం ప్రతి
అనునీతః ప్రయత్నేన, న చ తత్కురుతే మతిమ్. 9

మమ ప్రతిప్రదానం హి, రావణస్య న రోచతే
రావణం మార్గతే సంఖ్యే, మృత్యుః కాలవశం గతమ్. 10

జ్యేష్ఠా కన్యాఽనలా నామ, విభీషణసుతా కపే
తయా మమేద మాఖ్యాతం, మాత్రా ప్రహితయా స్వయమ్. 11

అసంశయం హరిశ్రేష్ఠ, క్షిప్రం మాం ప్రాప్స్యతే పతిః
అంతరాత్మా హి మే శుద్ధః, తస్మిం శ్చ బహవో గుణాః. 12

ఉత్సాహః పౌరుషం సత్త్వం, ఆనృశంస్యం కృతజ్ఞతా
విక్రమ శ్చ ప్రభావ శ్చ, సంతి వానర రాఘవే. 13

చతుర్దశ సహస్రాణి, రాక్షసానాం జఘాన యః
జనస్థానే వినా భ్రాత్రా, శత్రుః క స్తస్య నో ద్విజేత్. 14

న స శక్య స్తులయితుం, వ్యసనైః పురుషర్షభః
అహం తస్య ప్రభావజ్ఞా, శక్రస్యేవ పులోమజా 15

శరజాలాంశుమాన్ శూరః, కపే రామదివాకరః
శత్రురక్షోమయం తోయం, ఉపశోషం నయిష్యతి. 16

ఇతి సంజల్పమానాం తాం, రామార్థే శోకకర్శితాం
అశ్రుసంపూర్ణనయనాం, ఉవాచ వచనం కపిః. 17

శ్రుత్వైవ తు వచో మహ్యం, క్షిప్ర మేష్యతి రాఘవః
చమూం ప్రకర్షన్మహతీం, హర్యృక్షగణసంకులామ్. 18

అథవా మోచయిష్యామి, త్వా మద్యైవ వరాననే
అస్మా ద్దుఃఖా దుపారోహ, మమ పృష్ఠ మనిందితే. 19

త్వాం హి పృష్ఠగతాం కృత్వా, సంతరిష్యామి సాగరం
శక్తి రస్తి హి మే వోఢుం, లంకా మపి సరావణామ్. 20

అహం ప్రస్రవణస్థాయ, రాఘవా యాద్య మైథిలి
ప్రాపయిష్యామి శక్రాయ, హవ్యం హుత మివానలః. 21

ద్రక్ష్య స్యద్యైవ వైదేహి, రాఘవం సహలక్ష్మణం
వ్యవసాయసమాయుక్తం, విష్ణుం దైత్యవధే యథా. 22

త్వద్దర్శనకృతోత్సాహం, ఆశ్రమస్థం మహాబలం
పురందర మివాసీనం, నాకరాజస్య మూర్ధని. 23

పృష్ఠ మారోహ మే దేవి, మా వికాంక్షస్వ శోభనే
యోగ మన్విచ్ఛ రామేణ, శశాంకే నేవ రోహిణీ. 24

కథయం తీవ చంద్రేణ, సూర్యేణ చ మహార్చిషా
మత్పృష్ఠ మధిరుహ్య త్వం, తరాఽఽకాశమహార్ణవౌ. 25

న హి మే సంప్రయాతస్య, త్వా మితో నయతోఽంగనే!
అనుగంతుం గతిం శక్తాః, సర్వే లంకానివాసినః. 26

యథై వాహ మిహ ప్రాప్తః, తథై వాహ మసంశయః
యాస్యామి పశ్య వైదేహి, త్వా ముద్యమ్య విహాయసమ్. 27

మైథిలీ తు హరిశ్రేష్ఠాత్, శ్రుత్వా వచన మద్భుతం
హర్షవిస్మితసర్వాంగీ, హనూమంత మథాబ్రవీత్. 28

"హనుమన్ దూర మధ్వానం, కథం మాం వోఢు మిచ్ఛసి,
తదేవ ఖలు తే మన్యే, కపిత్వం హరియూథప. 29

కథం వాల్పశరీర స్త్వం, మా మితో నేతు మిచ్ఛసి
సకాశం మానవేంద్రస్య, భర్తు ర్మే ప్లవగర్షభ" 30

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా, హనుమాన్ మారుతాత్మజః
చింతయామాస లక్ష్మీవాన్, నవం పరిభవం కృతమ్. 31

న మే జానాతి సత్త్వం వా, ప్రభావం వాఽసితేక్షణా
తస్మా త్పశ్యతు వైదేహి, యద్రూపం మమ కామతః. 32

ఇతి సంచింత్య హనుమాన్, తదా ప్లవగసత్తమః
దర్శయామాస వైదేహ్యాః, స్వరూప మరిమర్దనః. 33

స తస్మా త్పాదపా ద్ధీమాన్, ఆప్లుత్య ప్లవగర్షభః
తతో వర్ధితు మారేభే, సీతాప్రత్యయకారణాత్. 34

మేరుమందరసంకాశో, బభౌ దీప్తానలప్రభః
అగ్రతో వ్యవతస్థే చ, సీతాయా వానరోత్తమః. 35

హరిః పర్వతసంకాశః, తామ్రవక్త్రో మహాబలః
వజ్రదంష్ట్రనఖో భీమో, వైదేహీ మిద మబ్రవీత్. 36

"సపర్వతవనోద్దేశాం, సాట్టప్రాకారతోరణాం
లంకా మిమాం సనాథాం వా, నయితుం శక్తి రస్తి మే. 37

త దవస్థాప్యతాం బుద్ధిః, అలం దేవి వికాంక్షయా
విశోకం కురు వైదేహి, రాఘవం సహలక్ష్మణమ్. 38

తం దృష్ట్వా భీమసంకాశం, ఉవాచ జనకాత్మజా
పద్మపత్రవిశాలాక్షీ, మారుత స్యౌరసం సుతమ్. 39

తవ సత్త్వం బలం చైవ, విజానామి మహాకపే
వాయో రివ గతిం చైవ, తేజ శ్చాగ్నే రివాద్భుతమ్. 40

ప్రాకృతోఽన్యః కథం చేమాం, భూమి మాగంతు మర్హతి
ఉదధే రప్రమేయస్య, పారం వానరపుంగవ. 41

జానామి గమనే శక్తిం, నయనే చాపి తే మమ
అవశ్యం సంప్రధార్యాశు, కార్యసిద్ధి ర్మహాత్మనః. 42

అయుక్తం తు కపిశ్రేష్ఠ, మమ గంతుం త్వయాఽనఘ
వాయువేగ సవేగస్య, వేగో మాం మోహయే త్తవ. 43

అహ మాకాశ మాపన్నా, హ్యుప ర్యుపరి సాగరం
ప్రపతేయం హి తే పృష్ఠాత్, భయా ద్వేగేన గచ్ఛతః. 44

పతితా సాగరే చాహం, తిమినక్రఝషాకులే
భవేయ మాశు వివశా, యాదసా మన్న ముత్తమమ్. 45

న చ శక్ష్యే త్వయా సార్ధం, గంతుం శత్రువినాశన!
కళత్రవతి సందేహః, త్వయ్యపి స్యా దసంశయః. 46

హ్రియమాణాం తు మాం దృష్ట్వా, రాక్షసా భీమవిక్రమాః
అనుగచ్ఛేయు రాదిష్టాః, రావణేన దురాత్మనా. 47

తైస్త్వం పరివృత శ్శూరైః, శూలముద్గరపాణిభిః
భవేస్త్వం సంశయం ప్రాప్తో, మయా వీరకళత్రవాన్. 48

సాయుధా బహవో వ్యోమ్ని, రాక్షసా స్త్వం నిరాయుధః
కథం శక్ష్యసి సంయాతుం, మాం చైవ పరిరక్షితుమ్. 49

యుధ్యమానస్య రక్షోభిః, తవ తైః క్రూరకర్మభిః
ప్రపతేయం హి తే పృష్ఠాత్, భయార్తా కపిసత్తమ. 50

అథ రక్షాంసి భీమాని, మహాంతి బలవంతి చ
కథంచి త్సాంపరాయే త్వాం, జయేయుః కపిసత్తమ. 51

అథవా యుధ్యమానస్య, పతేయం విముఖస్య తే
పతితాం చ గృహీత్వా మాం, నయేయుః పాపరాక్షసాః. 52

మాం వా హరేయుః త్వత్ హస్తాత్, విశసేయు రథాపి వా
అవ్యవస్థౌ హి దృశ్యేతే, యుద్ధే జయపరాజయౌ. 53

అహం వాపి విపద్యేయం రక్షోభి రభితర్జితా
త్వత్ప్రయత్నో హరిశ్రేష్ఠ, భవే న్నిష్ఫల ఏవ తు. 54

కామం త్వ మసి పర్యాప్తో, నిహంతుం సర్వరాక్షసాన్
రాఘవస్య యశో హీయేత్, త్వయా శస్తైస్తు రాక్షసైః. 55

అథవాఽఽదాయ రక్షాంసి, న్యసేయు స్సంవృతే హి మాం
యత్ర తే నాభిజానీయుః, హరయో నాపి రాఘవౌ. 56

ఆరంభ స్తు మదర్థోఽయం, తత స్తవ నిరర్థకః
త్వయా హి సహ రామస్య, మహా నాగమనే గుణః. 57

మయి జీవిత మాయత్తం, రాఘవస్య మహాత్మనః
భ్రాతౄణాం చ మహాబాహో, తవ రాజకులస్య చ. 58

తౌ నిరాశౌ మదర్థం తు, శోకసంతాప కర్శితౌ
సహ సర్వర్క్షహరిభిః, త్యక్ష్యతః ప్రాణసంగ్రహమ్. 59

భర్తృభక్తిం పురస్కృత్య, రామా దన్యస్య వానర
న స్పృశామి శరీరం తు, పుంసో వానరపుంగవ. 60

య దహం గాత్రసంస్పర్శం, రావణస్య బలా ద్గతా
అనీశా కిం కరిష్యామి, వినాథా వివశా సతీ. 61

యది రామో దశగ్రీవం, ఇహ హత్వా సబాంధవం
మా మితో గృహ్య గచ్ఛేత, తత్తస్య సదృశం భవేత్. 62

శ్రుతా హి దృష్టా శ్చ మయా పరాక్రమాః
మహాత్మన స్తస్య రణావమర్దినః
న దేవగంధర్వ భుజంగరాక్షసాః
భవంతి రామేణ సమా హి సంయుగే. 63

సమీక్ష్య తం సంయతి చిత్రకార్ముకం
మహాబలం వాసవతుల్యవిక్రమం
సలక్ష్మణం కో విషహేత రాఘవం
హుతాశనం దీప్త మివానిలేరితమ్. 64

సలక్ష్మణం రాఘవ మాజిమర్దనం
దిశాగజం మత్త మివ వ్యవస్థితమ్
సహేత కో వానరముఖ్య సంయుగే
యుగాంతసూర్యప్రతిమం శరార్చిషమ్. 65

స మే హరిశ్రేష్ఠ! సలక్ష్మణం పతిం
సయూథపం క్షిప్ర మిహోపపాదయ
చిరాయ రామం ప్రతి శోకకర్శితాం
కురుష్వ మాం వానరముఖ్య హర్షితాం. 66

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తత్రింశ స్సర్గః.

అష్టత్రింశ స్సర్గః (38)

తత స్స కపిశార్దూలః, తేన వాక్యేన హర్షితః
సీతా మువాచ త చ్ఛ్రుత్వా, వాక్యం వాక్యవిశారదః. 1

యుక్తరూపం త్వయా దేవి, భాషితం శుభదర్శనే
సదృశ్యం స్త్రీస్వభావస్య, సాధ్వీనాం వినయస్య చ. 2

స్త్రీత్వం న తు సమర్థం హి, సాగరం వ్యతివర్తితుం
మా మధిష్ఠాయ విస్తీర్ణం, శతయోజన మాయతమ్. 3

ద్వితీయం కారణం య చ్చ, బ్రవీషి వినయాన్వితే
రామా దన్యస్య నార్హామి, సంస్పర్శ మితి జానకి. 4

ఏత త్తే దేవి సదృశం, పత్న్యా స్తస్య మహాత్మనః
కా హ్యన్యా త్వామృతే దేవి, బ్రూయా ద్వచన మీదృశమ్. 5

శ్రోష్యతే చైవ కాకుత్స్థః, సర్వం నిరవశేషతః
చేష్టితం యత్త్వయా దేవి, భాషితం మమ చాగ్రతః. 6

కారణై ర్బహుభి ర్దేవి, రామప్రియచికీర్షయా
స్నేహ ప్రస్కన్నమనసా, మయైత త్సముదీరితమ్. 7

లంకాయా దుష్ప్రవేశత్వాత్, దుస్తరత్వాత్ మహోదధేః
సామర్థ్యాత్ ఆత్మన శ్చైవ, మయైతత్ సముదీరితమ్. 8

ఇచ్ఛామి త్వాం సమానేతుం, అద్యైవ రఘుబంధునా
గురుస్నేహేన భక్త్యా చ, నాన్య థైత దుదాహృతమ్. 9

యది నోత్సహసే యాతుం, మయా సార్ధ మనిందితే
అభిజ్ఞానం ప్రయచ్ఛ త్వం, జానీయా ద్రాఘవో హి యత్. 10

ఏవ ముక్తా హనుమతా, సీతా సురసుతోపమా
ఉవాచ వచనం మందం, బాష్పప్రగ్రథితాక్షరమ్. 11

ఇదం శ్రేష్ఠ మభిజ్ఞానం, బ్రూయా స్త్వం తు మమ ప్రియం
శైలస్య చిత్రకూటస్య, పాదే పూర్వోత్తరే పురా. 12

తాప సాశ్రమవాసిన్యాః, ప్రాజ్యమూలఫలోదకే
తస్మిన్ సిద్ధాశ్రమే దేశే, మందాకిన్యా హ్యదూరతః. 13

తస్యోపవనషండేషు, నానాపుష్పసుగంధిషు
విహృత్య సలిలక్లిన్నా, తవాంకే సముపావిశమ్. 14

తతో మాంససమాయుక్తో, వాయసః పర్యతుండయత్
త మహం లోష్ట ముద్యమ్య, వారయామి స్మ వాయసమ్. 15

దారయన్ స చ మాం కాకః, తత్రైవ పరిలీయతే
న చాప్యుపారమ న్మాంసాత్, భక్షార్థీ బలిభోజనః. 16

ఉత్కర్షన్త్యాం చ రశనాం, క్రుద్ధాయాం మయి పక్షిణి
స్రస్యమానే చ వసనే, తతో దృష్టా త్వయా హ్యహమ్. 17

త్వయాఽపహసితా చాహం,క్రుద్ధా సంలజ్జితా తదా
భక్ష గృధ్నేన కాకేన, దారితా త్వా ముపాగతా. 18

ఆసీనస్య చ తే శ్రాంతా, పునరుత్సంగ మావిశం
క్రుధ్యంతీ చ ప్రహృష్టేన, త్వయాఽహం పరిసాంత్వితా. 19

బాష్పపూర్ణముఖీ మందం, చక్షుషీ పరిమార్జతీ
లక్షితాఽహం త్వయా నాథ, వాయసేన ప్రకోపితా. 20

పరిశ్రమాత్ ప్రసుప్తా చ, రాఘవాంకేఽప్యహం చిరం
పర్యాయేణ ప్రసుప్తశ్చ, మమాంకే భరతాగ్రజః. 21

స తత్ర పునరేవాథ, వాయస స్సముపాగమత్
తత స్సుప్త ప్రబుద్ధాం మాం, రామస్యాంకాత్ సముత్థితామ్. 22

వాయస స్సహసాఽఽగమ్య, విదదార స్తనాంతరే
పునః పున రథోత్పత్య, విదదార స మాం భృశమ్. 23

తత స్సముక్షితో రామో, ముక్తై శ్శోణితబిందుభిః
వాయసేన తత స్తేన, బలవత్ క్లిశ్యమానయా. 24

స మయా బోధితః శ్రీమాన్, సుఖసుప్తః పరంతపః
స మాం దృష్ట్వా మహాబాహుః, వితున్నాం స్తనయో స్తదా. 25

ఆశీవిష ఇవ క్రుద్ధః, శ్వసన్ వాక్య మభాషత
కేన తే నాగనాసోరు, విక్షతం వై స్తనాంతరమ్. 26

కః క్రీడతి సరోషేణ, పంచవక్త్రేణ భోగినా
వీక్షమాణ స్తత స్తం వై, వాయసం సముదైక్షత. 27

నఖైః సరుధిరై స్తీక్ష్ణైః, మామే వాభిముఖం స్థితం
పుత్రః కిల సశక్రస్య, వాయసః పతతాం వరః. 28

ధరాంతరగత శ్శీఘ్రం, పవనస్య గతౌ సమః
తత స్తస్మిన్ మహాబాహుః, కోపసంవర్తితేక్షణః. 29

వాయసే కృతవాన్ క్రూరాం, మతిం మతిమతాం వరః
స దర్భం సంస్తరాత్ గృహ్య, బ్రాహ్మేణాస్త్రేణయోజయత్. 30

స దీప్త ఇవ కాలాగ్నిః, జజ్వా లాభిముఖో ద్విజం
స తం ప్రదీప్తం చిక్షేప, దర్భం తం వాయసం ప్రతి. 31

తత స్తం వాయసం దర్భః, సోఽంబరేఽనుజగామ హ
అనుసృష్ట స్తదా కాకో, జగామ వివిధాం గతిమ్. 32

లోకకామ ఇమం లోకం, సర్వం వై విచచార హ
స పిత్రా చ పరిత్యక్తః, సురైశ్చ సమహర్షిభిః. 33

త్రీన్ లోకాన్ సంపరిక్రమ్య, త మేవ శరణం గతః
స తం నిపతితం భూమౌ, శరణ్య శ్శరణాగతమ్. 34

వధార్హ మపి కాకుత్స్థః, కృపయా పర్యపాలయత్
న శర్మ లబ్ధ్వా లోకేషు, తమేవ శరణం గతః. 35

పరిద్యూనం విషణ్ణం చ, సత మాయాంత మబ్రవీత్
మోఘం కర్తుం న శక్యం తు, బ్రాహ్మ మస్త్రం త దుచ్యతామ్. 36

హినస్తు దక్షిణాక్షి త్వత్, శర ఇత్యథ సోఽబ్రవీత్
తత స్తస్యాక్షి కాకస్య, హినస్తిస్మ స దక్షిణమ్. 37

దత్త్వా స దక్షిణం నేత్రం, ప్రాణేభ్యః పరిరక్షితః
స రామాయ నమస్కృత్వా, రాజ్ఞే దశరథాయ చ. 38

విసృష్ట స్తేన వీరేణ, ప్రతిపేదే స్వ మాలయం
మత్కృతే కాకమాత్రే తు, బ్రహ్మాస్త్రం సముదీరితమ్. 39

కస్మా ద్యో మాం హరత్త్వత్తః, క్షమసే తం మహీపతే
స కురుష్వ మహోత్సాహః, కృపాం మయి నరర్షభ. 40

త్వయా నాథవతీ నాథ, హ్యనాథా ఇవ దృశ్యతే
ఆనృశంస్యం పరోధర్మః, త్వత్త ఏవ మయా శ్రుతః 41

జానామి త్వాం మహావీర్యం, మహోత్సాహం మహాబలం
అపారపార మక్షోభ్యం, గాంభీర్యాత్ సాగరోపమమ్. 42

భర్తారం ససముద్రాయా, ధరణ్యా వానవోపమం
ఏవ మస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠః, సత్త్వవా న్బలవా నపి. 43

కి మర్థ మస్త్రం రక్షస్సు, న యోజయతి రాఘవః
న నాగా నా పి గంధర్వాః, నాసురా న మరుద్గణాః. 44

రామస్య సమరే వేగం, శక్తాః ప్రతిసమాధితుం
తస్య వీర్యవతః కశ్చిత్, యద్యస్తి మయి సంభ్రమః 45

కిమర్థం న శరై స్తీక్ష్ణైః, క్షయం నయతి రాక్షసాన్
భ్రాతు రాదేశ మాదాయ, లక్ష్మణో వా పరంతపః. 46

కస్య హేతో ర్న మాం వీరః, పరిత్రాతి మహాబలః
యది తౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ, వాయ్వగ్నిసమతేజసౌ. 47

సురాణామపి దుర్ధర్షౌ, కిమర్థం మా ముపేక్షతః
మమైవ దుష్కృతం కించిత్, మహ దస్తి న సంశయః. 48

సమర్థా వపి తౌ యన్మాం, నావేక్షేతే పరంతపౌ"
వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా, కరుణం సాశ్రుభాషితమ్. 49

అ థాబ్రవీ న్మహాతేజా, హనూమా న్మారుతాత్మజః
త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో, దేవి సత్యేన మే శపే. 50

రామే దుఃఖాభిపన్నే చ, లక్ష్మణః పరితప్యతే
కథంచి ద్భవతీ దృష్ట్వా, న కాలః పరిశోచితుమ్. 51

ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానాం, ద్రక్ష్య స్యంత మనిందితే
తా వుభౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ, రాజపుత్రౌ మహాబలౌ. 52

త్వద్దర్శనకృతోత్సాహౌ, లంకాం భస్మీకరిష్యతః
హత్వా చ సమరే క్రూరం, రావణం సహబాంధవమ్. 53

రాఘవ స్త్వాం విశాలాక్షి, స్వాం పురీం ప్రతి నేష్యతి
బ్రూహి యద్రాఘవో వాచ్యో, లక్ష్మణశ్చ మహాబలః. 54

సుగ్రీవో వాపి తేజస్వీ, హరయోఽపి సమాగతాః
ఇత్యుక్తవతి తస్మింస్తు, సీతా సురసుతోపమా. 55

ఉవాచ శోకసంతప్తా, హనూమంతం ప్లవంగమం
కౌసల్యా లోకభర్తారం, సుషువే యం మనస్వినీ. 56

తం మమార్థే సుఖం పృచ్ఛ, శిరసా చాభివాదయ
స్రజశ్చ సర్వరత్నాని, ప్రియా యాశ్చ వరాంగనాః. 57

ఐశ్వర్యం చ విశాలాయాం, పృథివ్యామపి దుర్లభం
పితరం మాతరం చైవ, సమ్మా న్యాభిప్రసాద్య చ. 58

అనుప్రవ్రజితో రామం, సుమిత్రా యేన సుప్రజాః
ఆనుకూల్యేన ధర్మాత్మా, త్యక్త్వా సుఖ మనుత్తమమ్. 59

అనుగచ్ఛతి కాకుత్స్థం, భ్రాతరం పాలయ న్వనే
సింహస్కంధో మహాబాహుః, మనస్వీ ప్రియదర్శనః. 60

పితృవ ద్వర్తతే రామే, మాతృవ న్మాం సమాచరన్
హ్రియమాణాం తదా వీరో, న తు మాం వేద లక్ష్మణః. 61

వృద్ధోపసేవీ లక్ష్మీవాన్, శక్తో న బహుభాషితా
రాజపుత్రః ప్రియః శ్రేష్ఠః, సదృశః శ్వశురస్యమే. 62

మమ ప్రియతరో నిత్యం, భ్రాతా రామస్య లక్ష్మణః
నియుక్తో ధురి యస్యాం తు, తా ముద్వహతి వీర్యవాన్. 63

యం దృష్ట్వా రాఘవో నైవ, వృత్తమార్య మనుస్మరేత్
స మమార్థాయ కుశలం, వక్తవ్యో వచనా న్మమ. 64

మృదుర్నిత్యం శుచి ర్దక్షః, ప్రియో రామస్య లక్ష్మణః
యథాహి వానరశ్రేష్ఠ, దుఃఖక్షయకరో భవేత్. 65

త్వ మస్మిన్ కార్యనిర్యోగే, ప్రమాణం హరిసత్తమ
రాఘవః త్వత్సమారంభాత్, మయి యత్నపరో భవేత్ 66

ఇదం బ్రూయా శ్చ మే నాథం, శూరం రామం పునః పునః
జీవితం ధారయిష్యామి, మాసం దశరథాత్మజ. 67

ఊర్ధ్వం మాసా న్నజీవేయం, సత్యే నాహం బ్రవీమి తే
రావణే నోపరుద్ధాం మాం, నికృత్యా పాపకర్మణా. 68

త్రాతు మర్హసి వీర త్వం, పాతాళాదివ కౌశికీం
తతో వస్త్రగతం ముక్త్వా, దివ్యం చూడామణిం శుభమ్. 69

ప్రదేయో రాఘవా యేతి, సీతా హనుమతే దదౌ
ప్రతిగృహ్య తతో వీరో, మణిరత్న మనుత్తమమ్. 70

అంగుళ్యా యోజయామాస, న హ్యస్య ప్రాభవ ద్భుజః
మణిరత్నం కపివరః, ప్రతిగృహ్యాఽభివాద్య చ. 71

సీతాం ప్రదక్షిణం కృత్వా, ప్రణతః పార్శ్వతః స్థితః
హర్షేణ మహతా యుక్తః, సీతాదర్శనజేన సః. 72

హృదయేన గతో రామం, శరీరేణ తు విష్ఠితః

మణివర ముపగృహ్య తం మహార్హం
జనకనృపాత్మజయా ధృతం ప్రభావాత్
గిరిరివ పవనావధూతముక్తః
సుఖితమనాః ప్రతిసంక్రమం ప్రపేదే 73

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టత్రింశ స్సర్గః.

ఏకోనచత్వారింశ స్సర్గః (39)

మణిం దత్త్వా తత స్సీతా, హనూమంత మథాఽబ్రవీత్
అభిజ్ఞాన మభిజ్ఞాతం, ఏత ద్రామస్య తత్త్వతః. 1

మణిం తు దృష్ట్వా రామో వై, త్రయాణాం సంస్మరిష్యతి
వీరో జనన్యా మమ చ, రాజ్ఞో దశరథస్య చ. 2

స భూయ స్త్వం సముత్సాహే, చోదితో హరిసత్తమ
అస్మిన్ కార్యసమారంభే, ప్రచింతయ యదుత్తరమ్. 3

త్వ మస్మిన్ కార్యనిర్యోగే, ప్రమాణం హరిసత్తమ
హనూమన్ యత్న మాస్థాయ, దుఃఖక్షయకరో భవ 4

తస్య చింతయతో యత్నో, దుఃఖక్షయకరో భవేత్
స తథేతి ప్రతిజ్ఞాయ, మారుతి ర్భీమవిక్రమః. 5

శిరసా వంద్య వైదేహీం, గమనా యోపచక్రమే
జ్ఞాత్వా సంప్రస్థితం దేవీ, వానరం పవనాత్మజమ్. 6

బాష్పగద్గదయా వాచా, మైథిలీ వాక్య మబ్రవీత్
కుశలం హనుమన్ బ్రూయాః, సహితౌ రామలక్ష్మణౌ. 7

సుగ్రీవం చ సహామాత్యం, వృద్ధాన్ సర్వాం శ్చ వానరాన్
బ్రూయా స్త్వం వానరశ్రేష్ఠ, కుశలం ధర్మసంహితమ్. 8

యథా చ స మహాబాహుః, మాం తారయతి రాఘవః
అస్మాద్దుఃఖాంబుసంరోధాత్, త్వం సమాధాతు మర్హసి. 9

జీవంతీం మాం యథా రామః, సంభావయతి కీర్తిమాన్
త త్తథా హనుమ న్వాచ్యం, వాచా ధర్మమవాప్నుహి. 10

నిత్య ముత్సాహయుక్తా శ్చ, వాచ శ్శృత్వా త్వ యేరితాః
వర్ధిష్యతే దాశరథేః, పౌరుషం మదవాప్తయే. 11

మత్సందేశయుతా వాచః, త్వత్తః శ్రుత్వాచ రాఘవః
పరాక్రమవిధిం వీరో, విధివ త్సంవిధాస్యతి. 12

సీతాయా వచనం శ్రుత్వా, హనూమా న్మారుతాత్మజః
శిరస్యంజలి మాధాయ, వాక్య ముత్తర మబ్రవీత్. 13

క్షిప్ర మేష్యతి కాకుత్స్థో, హర్యృక్షప్రవరై ర్వృతః
యస్తే యుధి విజి త్యారీన్, శోకం వ్యపనయిష్యతి. 14

నహి పశ్యామి మర్త్యేషు, నాసురేషు సురేషు వా
యస్తస్య క్షిపతో బాణాన్, స్థాతు ముత్సహతేఽగ్రతః. 15

అప్యర్క మపి పర్జన్యం, అపి వైవస్వతం యమం
సహి సోఢుం రణే శక్తః, తవ హేతో ర్విశేషతః. 16

సహి సాగరపర్యంతాం, మహీం శాసితు మీహతే
త్వన్నిమిత్తో హి రామస్య, జయో జనకనందిని. 17

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా, సమ్యక్ సత్యం సుభాషితం
జానకీ బహు మేనేఽథ, వచనం చేద మబ్రవీత్. 18

తత స్తం ప్రస్థితం సీతా, వీక్షమాణా పునః పునః
భర్తృస్నేహాన్వితం వాక్యం, సౌహార్దా దనుమానయత్. 19

యది వా మన్యసే వీర, వ సైకాహ మరిందమ
కస్మింశ్చి త్సంవృతే దేశే, విశ్రాంత శ్శ్వో గమిష్యసి. 20

మమ చే దల్పభాగ్యాయాః, సాన్నిధ్యా త్తవ వానర
అస్య శోకస్య మహతో, ముహూర్తం మోక్షణం భవేత్. 21

గతేహి హరిశార్దూల, పునరాగమనాయ తు
ప్రాణానా మపి సందేహో, మమస్యా న్నాత్రసంశయః. 22

తవాదర్శనజ శ్శోకో, భూయో మాం పరితాపయేత్
దుఃఖా ద్దుఃఖపరామృష్టాం, దీపయ న్నివ వానర. 23

అయం చ వీర సందేహః, తిష్ఠ తీవ మ మాగ్రతః
సుమహాం స్త్వత్సహాయేషు, హర్యృక్షేషు హరీశ్వర. 24

కథం ను ఖలు దుష్పారం, తరిష్యంతి మహోదధిం
తాని హర్యృక్షసైన్యాని, తౌ వా నరవరాత్మజౌ. 25

త్రయాణా మేవ భూతానాం, సాగర స్యాస్య లంఘనే
శక్తిస్స్యాత్ వైనతేయస్య, తవ వా మారుతస్య వా. 26

తదస్మిన్ కార్యనిర్యోగే, వీరై వం దురతిక్రమే
కిం పశ్యసి సమాధానం, త్వం హి కార్యవిదాం వరః. 27

కామ మస్య త్వమే వైకః, కార్యస్య పరిసాధనే
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న, యశస్యస్తే ఫలోదయః. 28

బలై స్సమగ్రై ర్యది మాం, రావణం జిత్య సంయుగే
విజయీ స్వపురీం యాయాత్, తత్తు మే స్యాద్యశ స్కరమ్. 29

శరై స్తు సంకులాం కృత్వా, లంకాం పరబలార్దనః
మాం నయే ద్యది కాకుత్స్థః, తత్తస్య సదృశం భవేత్. 30

తద్యథా తస్య విక్రాంతం, అనురూపం మహాత్మనః
భవే దాహవశూరస్య, తథా త్వ ముపపాదయ. 31

తదర్థోపహితం వాక్యం, సహితం హేతుసంహితం
నిశమ్య హనుమాన్ శేషం, వాక్య ముత్తర మబ్రవీత్. 32

దేవి హర్యృక్షసైన్యానాం, ఈశ్వరః ప్లవతాం వరః
సుగ్రీవ స్సత్త్వసంపన్నః, తవార్థే కృతనిశ్చయః. 33

స వానరసహస్రాణాం, కోటీభి రభిసంవృతః
క్షిప్ర మేష్యతి వైదేహి, రాక్షసానాం నిబర్హణః. 34

తస్య విక్రమసంపన్నాః, సత్త్వవంతో మహాబలాః
మనస్సంకల్పసంపాతాః, నిదేశే హరయః స్థితాః. 35

యేషాం నోపరి నాధస్తాత్, నతిర్యక్ సజ్జతే గతిః
న చ కర్మసు సీదంతి, మహత్స్వమితతేజసః. 36

అసకృత్తై ర్మహోత్సాహైః, ససాగర ధరాధరా
ప్రదక్షిణీకృతా భూమిః, వాయుమార్గానుసారిభిః. 37

మద్విశిష్టాశ్చ తుల్యా శ్చ, సంతి తత్ర వనౌకసః
మత్తః ప్రత్యవరః కశ్చిత్, నాస్తి సుగ్రీవసన్నిధౌ. 38

అహం తావ దిహ ప్రాప్తః, కిం పునస్తే మహాబలాః
న హి ప్రకృష్టాః ప్రేష్యంతే, ప్రేష్యంతే హీతరే జనాః. 39

తదలం పరితాపేన, దేవి శోకో వ్యపైతు తే
ఏకోత్పాతేన తే లంకాం, ఏష్యంతి హరియూథపాః. 40

మమ పృష్ఠగతౌ తౌ చ, చంద్రసూర్యా వివోదితౌ
త్వత్సకాశం మహాసత్త్వౌ, నృసింహా వా గమిష్యతః. 41

తౌ హి వీరౌ నరవరౌ, సహితౌ రామలక్ష్మణౌ
ఆగమ్య నగరీం లంకాం, సాయకై ర్విధమిష్యతః. 42

సగణం రావణం హత్వా, రాఘవో రఘునందనః
త్వా మాదాయ వరారోహే, స్వపురం ప్రతి యాస్యతి. 43

త దాశ్వసిహి భద్రం తే, భవ త్వం కాలకాంక్షిణీ
న చిరాద్ద్రక్ష్యసే రామం, ప్రజ్వలంత మివానలమ్. 44

నిహతే రాక్షసేంద్రేఽస్మిన్, సపుత్రామాత్యబాంధవే
త్వం సమేష్యసి రామేణ, శశాంకే నేవ రోహిణీ. 45

క్షిప్రం త్వం దేవి శోకస్య, పారం యాస్యసి మైథిలి
రావణం చైవ రామేణ, నిహతం ద్రక్ష్యసేఽచిరాత్. 46

ఏవ మాశ్వాస్య వైదేహీం, హనూమా న్మారుతాత్మజః
గమనాయ మతిం కృత్వా, వైదేహీం పున రబ్రవీత్. 47

త మరిఘ్నం కృతాత్మానం, క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవమ్
లక్ష్మణం చ ధనుష్పాణిం, లంకాద్వార ముపస్థితమ్. 48

నఖదంష్ట్రాయుధాన్ వీరాన్, సింహశార్దూల విక్రమాన్
వానరా న్వారణేంద్రాభాన్, క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి సంగతాన్. 49

శైలాంబుదనికాశానాం, లంకామలయసానుషు
నర్దతాం కపిముఖ్యానాం, ఆర్యే యూథా న్యనేకశః. 50

స తు మర్మణి ఘోరేణ, తాడితో మన్మథేషుణా
న శర్మ లభతే రామః, సింహార్దిత ఇవ ద్విపః. 51

మా రుదో దేవి శోకేన, మాభూత్తే మనసోఽప్రియం
శచీవ పత్యా శక్రేణ, భర్త్రా నాథవతీ హ్యసి. 52

రామా ద్విశిష్టః కోఽన్యోఽస్తి, కశ్చి త్సౌమిత్రిణా సమః
అగ్నిమారుతకల్పౌ తౌ, భ్రాతరౌ తవ సంశ్రయౌ. 53

నాస్మిం శ్చిరం వత్స్యసి దేవి దేశే
రక్షోగణై రధ్యుషితేఽతి రౌద్రే
న తే చిరా దాగమనం ప్రియస్య
క్షమస్వ మత్సంగమకాలమాత్రమ్. 54

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకోనచత్వారింశ స్సర్గః.

చత్వారింశస్సర్గః(40)

శ్రుత్వా తు వచనం తస్య, వాయుసూనో ర్మహాత్మనః
ఉవా చాత్మహితం వాక్యం, సీతా సురసుతోపమా. 1

త్వాం దృష్ట్వా ప్రియవక్తారం, సంప్రహృష్యామి వానర
అర్ధసంజాతసస్యేవ, వృష్టిం ప్రాప్య వసుంధరా. 2

యథా తం పురుష వ్యాఘ్రం, గాత్రై శ్శోకాభికర్శితైః
సంస్పృశేయం సకామాహం, తథా కురు దయాం మయి. 3

అభిజ్ఞానం చ రామస్య, దద్యా హరిగణోత్తమ
క్షిప్తా మిషీకాం కాకస్య, కోపా దేకాక్షిశాతనీమ్. 4

మనశ్శిలాయా స్తిలకో, గండపార్శ్వే నివేశితః
త్వయా ప్రణష్టే తిలకే, తం కిల స్మర్తు మర్హసి. 5

స వీర్యవా న్కథం సీతాం, హృతాం సమనుమన్యసే
వసంతీం రక్షసాం మధ్యే, మహేంద్రవరుణోపమః. 6

ఏష చూడామణి ర్దివ్యో, మయా సుపరిరక్షితః
ఏతం దృష్ట్వాప్రహృష్యామి, వ్యసనే త్వా మి వానఘ. 7

ఏష నిర్యాతిత శ్శ్రీమాన్, మయా తే వారిసంభవః
అతః పరం న శక్ష్యామి, జీవితుం శోకలాలసా 8

అసహ్యాని చ దుఃఖాని, వాచ శ్చ హృదయచ్ఛిదః
రాక్షసీనాం సుఘోరాణాం, త్వత్కృతే మర్షయా మ్యహమ్. 9

ధారయిష్యామి మాసం తు, జీవితం శత్రుసూదన
మాసా దూర్ధ్వం న జీవిష్యే, త్వయా హీనా నృపాత్మజ. 10

ఘోరో రాక్షసరాజోఽయం, దృష్టిశ్చ న సుఖామయి
త్వాం చ శ్రుత్వా విషజ్జంతం, నజీవేయ మహం క్షణమ్. 11

వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా, కరుణం సాశ్రు భాషితం
అథాబ్రవీ న్మహాతేజా, హనుమా న్మారుతాత్మజః. 12

త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో, దేవి సత్యేన తే శపే
రామే దుఃఖాభిభూతే తు, లక్ష్మణః పరితప్యతే. 13

కథంచి ద్భవతీ దృష్టా, న కాలః పరిశోచితుం
ఇమం ముహూర్తం దుఃఖానాం, అంతం ద్రక్ష్యసి భామిని. 14

తా వుభౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ, రాజపుత్రా వరిందమౌ
త్వద్దర్శనకృతోత్సాహౌ, లంకాం భస్మీకరిష్యతః. 15

హత్వా తు సమరే క్రూరం, రావణం సహబాంధవం
రాఘవౌ త్వాం విశాలాక్షి, స్వాం పురీం ప్రాపయిష్యతః. 16

యత్తు రామో విజానీయాత్, అభిజ్ఞాన మనిందితే
ప్రీతిసంజననం తస్య, భూయ స్త్వం దాతు మర్హసి. 17

సాఽబ్రవీ ద్దత్తమేవేతి, మయాభిజ్ఞాన ముత్తమం
ఏత దేవ హి రామస్య, దృష్ట్వా మత్కేశభూషణమ్. 18

శ్రద్ధేయం హనుమన్ వాక్యం, తవ వీర భవిష్యతి
స తం మణివరం గృహ్య, శ్రీమాన్ ప్లవగసత్తమః. 19

ప్రణమ్య శిరసా దేవీం, గమనా యోపచక్రమే
త ముత్పాతకృతో త్సాహం, అవేక్ష్య హరిపుంగవమ్. 20

వర్ధమానం మహావేగం, ఉవాచ జనకాత్మజా
అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా, బాష్పగద్గదయా గిరా. 21

హనుమన్ సింహసంకాశౌ, భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
సుగ్రీవం చ సహామాత్యం, సర్వాన్ బ్రూయాహ్యనామయమ్. 22

యథా చ స మహాబాహుః, మాం తారయతి రాఘవః
అస్మా ద్దుఃఖాంబు సంరోధాత్, త్వం సమాధాతు మర్హసి. 23

ఇమం చ తీవ్రం మమ శోకవేగం
రక్షోభి రేభిః పరిభర్త్సనం చ
బ్రూయాస్తు రామస్య గత స్సమీపం
శివశ్చ తేఽ ధ్వాస్తు హరి ప్రవీర. 24

స రాజపుత్ర్యా ప్రతివేదితార్థః
కపిః కృతార్థః పరిహృష్టచేతాః
అల్పావశేషం ప్రసమీక్ష్య కార్యం
దిశం హ్యుదీచీం మనసా జగామ. 25

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే చత్వారింశ స్సర్గః.

ఏకచత్వారింశస్సర్గః (41)

స చ వాగ్భిః ప్రశస్తాభిః, గమిష్యన్ పూజిత స్తయా
తస్మాద్దేశా దపక్రమ్య, చింతయామాస వానరః. 1

అల్పశేష మిదం కార్యం, దృష్టేయ మసితేక్షణా
త్రీ నుపాయా నతిక్రమ్య, చతుర్థ ఇహ లక్ష్యతే. 2

న సామ రక్షస్సు గుణాయ కల్పతే
న దాన మర్థోప చితేషు యుజ్యతే
న భేదసాధ్యా బలదర్పితా జనాః
పరాక్రమ స్త్వేవ మమేహ రోచతే. 3

న చాస్య కార్యస్య పరాక్రమాదృతే
వినిశ్చయః కశ్చి దిహోపపద్యతే
హతప్రవీరా హి రణే హి రాక్షసాః
కథంచి దీయుః యదిహాద్య మార్దవమ్. 4

కార్యే కర్మణి నిర్దిష్టే, యో బహూన్యపి సాధయేత్
పూర్వకార్యావిరోధేన, స కార్యం కర్తు మర్హతి. 5

న హ్యేకస్సాధకో హేతుః, స్వల్ప స్యా పీహ కర్మణః
యో హ్యర్థం బహుధా వేద, స సమర్థోఽర్థసాధనే. 6

ఇహైవ తావత్ కృతనిశ్చయో హ్యహం
యదివ్రజేయం ప్లవగేశ్వరాలయం
పరాత్మ సమ్మర్ద విశేషతత్త్వవిత్
తతః కృతం స్యా న్మమభర్తృశాసనమ్. 7

కథం ను ఖల్వద్య భ వే త్సుఖాగతం
ప్రసహ్య యుద్ధం మమ రాక్షసై స్సహ
తథైవ ఖల్వాత్మబలం చ సారవత్
సంమానయే న్మాం చ రణే దశాననః. 8

తత స్సమాసాద్య రణే దశాననం
సమంత్రివర్గం సబల ప్రయాయినం
హృది స్థితం తస్య మతం బలం చ వై
సుఖేన మత్వాహ మితః పున ర్వ్రజే. 9

ఇద మస్య నృశంసస్య, నందనోపమ ముత్తమం
వనం నేత్రమనఃకాంతం, నానాద్రుమలతాయుతమ్. 10

ఇదం విధ్వంసయిష్యామి, శుష్కం వన మివానలః
అస్మిన్ భగ్నే తతః కోపం, కరిష్యతి దశాననః. 11

తతో మహ త్సాశ్వమహారథద్విపం
బలం సమాదేక్ష్యతి రాక్షసాధిపః
త్రిశూలకాలాయసపట్టిసాయుధం
తతో మహ ద్యుద్ధ మిదం భవిష్యతి. 12

అహం తు తై స్సంయతి చండవిక్రమైః
సమేత్య రక్షోభి రసహ్యవిక్రమః
నిహత్య తద్రావణచోదితం బలం
సుఖం గమిష్యామి కపీశ్వరాలయమ్. 13

తతో మారుతవత్ క్రుద్ధో, మారుతి ర్భీమవిక్రమః
ఊరువేగేన మహతా, ద్రుమాన్ క్షేప్తు మథారభత్. 14

తతస్తు హనుమాన్వీరో, బభంజ ప్రమదావనం
మత్తద్విజసమాఘుష్టం, నానాద్రుమ లతాయుతమ్. 15

తద్వనం మథితైః వృక్షైః, భిన్నైశ్చ సలిలాశయైః
చూర్ణితైః పర్వతాగ్రై శ్చ, బభూవాప్రియదర్శనమ్. 16

నానాశకుంతవిరుతైః, ప్రభిన్నై స్సలిలాశయైః
తామ్రైః కిసలయైః క్లాంతైః, క్లాంతద్రుమలతాయుతమ్. 17

స బభౌ తద్వనం తత్ర, దావానలహతం యథా
వ్యాకులావరణా రేజుః, విహ్వలా ఇవ తా లతాః. 18

లతాగృహైః చిత్రగృహై శ్చ నాశితైః
మహోరగైః వ్యాళమృగైశ్చ నిర్ధుతైః
శిలాగృహైః ఉన్మథితై స్తథా గృహైః
ప్రణష్టరూపం తదభూ న్మహద్వనమ్. 19

సా విహ్వలా శోకలతాప్రతానా
వనస్థలీ శోకలతాప్రతానా
జాతా దశాస్య ప్రమదావనస్య
కపే ర్బలాద్ధి ప్రమదావనస్య. 20

స తస్య కృత్వా ర్థపతే ర్మహాకపిః
మహ ద్వ్యళీకం మనసో మహాత్మనః
యుయుత్సు రేకో బహుభి ర్మహాబలైః
శ్రియా జ్వలన్ తోరణ మాస్థితః కపిః. 21

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకచత్వారింశ స్సర్గః.

ద్విచత్వారింశస్సర్గః (42)

తతః పక్షి నినాదేన, వృక్షభంగస్వనేన చ
బభూవు స్త్రాసనంభ్రాంతాః, సర్వే లంకానివాసినః. 1

విద్రుతాశ్చ భయత్రస్తాః, వినేదుర్మృగపక్షిణః
రక్షసాం చ నిమిత్తాని, క్రూరాణి ప్రతిపేదిరే. 2

తతో గతాయాం నిద్రాయాం, రాక్షస్యో వికృతాననాః
తద్వనం దదృశు ర్భగ్నం, తం చ వీరం మహాకపిమ్. 3

స తాన్ దృష్ట్వా మహాబాహుః, మహాసత్త్వో మహాబలః
చకార సుమహ ద్రూపం, రాక్షసీనాం భయావహమ్. 4

తత స్తం గిరిసంకాశం, అతికాయం మహాబలం
రాక్షస్యో వానరం దృష్ట్వా, పప్రచ్ఛు ర్జనకాత్మజామ్. 5

కోఽయం కస్య కుతో వాఽయం, కి న్నిమిత్త మిహాగతః
కథం త్వయా సహానేన, సంవాదః కృత ఇత్యుత. 6

ఆచక్ష్వ నో విశాలాక్షి, మాభూత్తే సుభగే భయం
సంవాద మసితాపాంగే, త్వయా కిం కృతవా నయమ్. 7

అథా బ్రవీత్ తదా సాధ్వీ, సీతా సర్వాంగసుందరీ
రక్షసాం భీమరూపాణాం, విజ్ఞానే మమ కా గతిః. 8

యూయ మే వాభిజానీత, యోఽయం యద్వా కరిష్యతి
అహి రేవ హ్యహేః పాదాన్, విజానాతి న సంశయః 9

అహ మప్యస్య భీతాస్మి, నైనం జానామి కోన్వయం
వేద్మి రాక్షస మేవైనం, కామరూపిణ మాగతమ్. 10

వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా, రాక్షస్యో విద్రుతా దిశః
స్థితాః కాశ్చిత్ గతాః కాశ్చిత్, రావణాయ నివేదితుమ్. 11

రావణస్య సమీపే తు, రాక్షస్యో వికృతాననాః
విరూపం వానరం భీమం, ఆఖ్యాతు ముపచక్రముః. 12

అశోకవనికామధ్యే, రాజన్ భీమవపుః కపిః
సీతయా కృత సంవాదః, తిష్ఠ త్యమితవిక్రమః. 13

న చ తం జానకీ సీతా, హరిం హరిణలోచనా
అస్మాభి ర్బహుధా పృష్టా, నివేదయితు మిచ్ఛతి. 14

వాసవస్య భవేద్దూతో, దూతో వైశ్రవణస్య వా
ప్రేషితో వాపి రామేణ, సీతాన్వేషణ కాంక్షయా. 15

తేన త్వద్భుతరూపేణ, యత్తత్తవ మనోహరం
నానామృగగణాకీర్ణం, ప్రమృష్టం ప్రమదావనమ్. 16

న తత్ర కశ్చిదుద్దేశో, యస్తేన న వినాశితః
యత్ర సా జానకీ సీతా, స తేన న వినాశితః. 17

జానకీరక్షణార్థం వా, శ్రమాద్వానోపలభ్యతే
అథవా కశ్శ్రమః తస్య, సై వ తేనాభిరక్షితా. 18

చారు పల్లవపుష్పాఢ్యం, యం సీతా స్వయమాస్థితా
ప్రవృద్ధ శ్శింశుపావృక్షః, స చ తేనాభిరక్షితః. 19

తస్యోగ్రరూప స్యోగ్ర త్వం, దండ మాజ్ఞాతు మర్హసి
సీతా సంభాషితా యేన, తద్వనం చ వినాశితమ్. 20

మనః పరిగృహీతాం తాం, తవ రక్షోగణేశ్వర
క స్సీతా మభిభాషేత, యో న స్యాత్ త్యక్త జీవితః. 21

రాక్షసీనాం వచ శ్శ్రుత్వా, రావణో రాక్షసేశ్వరః
హుతాగ్ని రివ జజ్వాల, కోపసంవర్తితేక్షణః. 22

తస్య క్రుద్ధస్య నేత్రాభ్యాం, ప్రాపతన్నస్రబిందవః
దీప్తాభ్యా మివ దీపాభ్యాం, సార్చిష స్స్నేహబిందవః. 23

ఆత్మన స్సదృశాన్ శూరాన్, కింకరా న్నామ రాక్షసాన్
వ్యాదిదేశ మహాతేజాః, నిగ్రహార్థం హనూమతః 24

తేషా మశీతిసాహస్రం, కింకరాణాం తరస్వినాం
నిర్యయు ర్భవనా త్తస్మాత్, కూటముద్గరపాణయః. 25

మహోదరా మహాదంష్ట్రాః, ఘోరరూపా మహాబలాః
యుద్ధాభిమనస స్సర్వే, హనుమద్గ్రహణో న్ముఖాః. 26

తే కపీంద్రం సమాసాద్య, తోరణస్థ మవస్థితం
అభిపేతు ర్మహావేగాః, పతంగా ఇవ పావకమ్. 27

తే గదాభి ర్విచిత్రాభిః, పరిఘైః కాంచనాంగదైః
ఆజఘ్ను ర్వానర శ్రేష్ఠం, శరై శ్చాదిత్యసన్నిభైః. 28

ముద్గరైః పట్టసై శ్శూలైః, ప్రాసతోమరశక్తిభిః
పరివార్య హనూమంతం, సహసా తస్థు రగ్రతః. 29

హనూమానపి తేజస్వీ, శ్రీమాన్ పర్వతసన్నిభః
క్షితా వావిధ్య లాంగూలం, ననాద చ మహాస్వనమ్. 30

స భూత్వా సుమహాకాయో, హనూమా న్మారుతాత్మజః
ధృష్ట మాస్ఫోటయామాస, లంకాం శబ్దేన పూరయన్. 31

తస్యాస్ఫోటితశబ్దేన, మహతా సానునాదినా
పేతు ర్విహంగా గగనాత్, ఉచ్చైః చేద మఘోషయత్. 32

జయ త్యతిబలో రామో, లక్ష్మణశ్చ మహాబలః
రాజా జయతి సుగ్రీవో, రాఘవేణాభి పాలితః. 33

దాసోఽహం కోసలేంద్రస్య, రామస్యా క్లిష్ట కర్మణః
హనూమాన్ శత్రుసైన్యానాం, నిహంతా మారుతాత్మజః. 34

న రావణసహస్రం మే, యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్
శిలాభిస్తు ప్రహరతః, పాదపైశ్చ సహస్రశః. 35

అర్దయిత్వా పురీం లంకాం, అభివాద్య చ మైథిలీం
సమృద్ధార్థో గమిష్యామి, మిషతాం సర్వరక్షసామ్. 36

తస్య సన్నాదశబ్దేన, తేఽభవన్భయశంకితాః
దదృశుశ్చ హనూమంతం, సంధ్యా మేఘమివోన్నతమ్. 37

స్వామిసందేశనిశ్శంకాః, తత స్తే రాక్షసాః కపిం
చిత్రైః ప్రహరణైః భీమైః, అభిపేతు స్తతస్తతః. 38

సతైః పరివృత శ్శూరైః, సర్వత స్సుమహాబలః
ఆససాదాఽయసం భీమం, పరిఘం తోరణాశ్రితమ్. 39

స తం పరిఘ మాదాయ, జఘాన రజనీచరాన్
స పన్నగ మివాదాయ, స్ఫురంతం వినతాసుతః. 40

విచచారాంబరే వీరః, పరిగృహ్య చ మారుతిః
స హత్వా రాక్షసాన్ వీరాన్, కింకరాన్ మారుతాత్మజః. 41

యుద్ధకాంక్షీ పునర్వీరః, తోరణం సముపాశ్రితః
తత స్తస్మాద్భయాత్ ముక్తాః, కతిచి త్తత్ర రాక్షసాః. 42

నిహతాన్ కింకరాన్ సర్వాన్, రావణాయ న్యవేదయన్. 43

స రాక్షసానాం నిహతం మహద్బలం
నిశమ్య రాజా పరివృత్తలోచనః
సమాదిదే శా ప్రతిమం పరాక్రమే
ప్రహస్తపుత్రం సమరే సుదుర్జయమ్. 44

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్విచత్వారింశ స్సర్గః.

త్రిచత్వారింశ స్సర్గః (43)

తత స్స కింకరాన్ హత్వా, హనూమాన్ ధ్యాన మాస్థితః
వనం భగ్నం మయా చైత్య, ప్రాసాదో న వినాశితః. 1

తస్మా త్ప్రాసాద మప్యేనం, భీమం విధ్వంసయా మ్యహం
ఇతి సంచింత్య మనసా, హనూమాన్ దర్శయన్ బలమ్. 2

చైత్యప్రాసాద మాప్లుత్య, మేరుశృంగ మివోన్నతం
ఆరురోహ కపిశ్రేష్ఠో, హనూమా న్మారుతాత్మజః. 3

ఆరుహ్య గిరిసంకాశం, ప్రాసాదం హరియూథపః
బభౌ స సుమహాతేజాః, ప్రతి సూర్య ఇవోదితః. 4

సంప్రధృష్య చ దుర్ధర్షం, చైత్యప్రాసాద ముత్తమం
హనూమాన్ ప్రజ్వలన్ లక్ష్మ్యా, పారియాత్రోపమోఽభవత్. 5

స భూత్వా సుమహాకాయః, ప్రభావా న్మారుతాత్మజః
ధృష్ట మాస్ఫోటయామాస, లంకాం శబ్దేన పూరయన్. 6

తస్యాఽస్ఫోటిత శబ్దేన, మహతా శ్రోత్రఘాతినా
పేతు ర్విహంగమా స్తత్ర, చైత్యపాలాశ్చ మోహితాః. 7

అస్త్రవిజ్జయతాం రామో, లక్ష్మణ శ్చ మహాబలః
రాజా జయతి సుగ్రీవో, రాఘవే ణాభిపాలితః. 8

దాసో హం కోసలేంద్రస్య, రామ స్యాక్లిష్టకర్మణః
హనూమాన్ శత్రుసైన్యానాం, నిహంతా మారుతాత్మజః. 9

న రావణసహస్రం మే, యుద్ధే ప్రతిబలం భవేత్
శిలాభిస్తు ప్రహరతః, పాదపై శ్చ సహస్రశః. 10

అర్దయిత్వా పురీం లంకాం, అభివాద్య చ మైథిలీం
సమృద్ధార్థో గమిష్యామి, మిషతాం సర్వరక్షసామ్. 11

ఏవ ముక్త్వా విమానస్థః, చైత్యస్థాన్ హరియూథపః
ననాద భీమనిర్హ్రాదో, రక్షసాం జనయన్ భయమ్. 12

తేన శబ్దేన మహతా, చైత్యపాలా శ్శతం యయుః
గృహీత్వా వివిధా నస్త్రాన్, ప్రాసాన్ ఖడ్గాన్ పరశ్వథాన్. 13

విసృజంతో మహాకాయాః, మారుతిం పర్యవారయన్
తే గదాభి ర్విచిత్రాభిః, పరిఘైః కాంచనాంగదైః. 14

ఆజఘ్ను ర్వానరశ్రేష్ఠం, బాణై శ్చాదిత్యసన్నిభైః
ఆవర్త ఇవ గంగాయాః, తోయస్య విపులో మహాన్. 15

పరిక్షిప్య హరిశ్రేష్ఠం, స బభౌ రక్షసాం గణః
తతో వాతాత్మజః క్రుద్ధో, భీమరూపం సమాస్థితః. 16

ప్రాసాదస్య మహాంతస్య, స్తంభం హేమపరిష్కృతం
ఉత్పాటయిత్వా వేగేన, హనూమాన్ పవనాత్మజః. 17

తత స్తం భ్రామయామాస, శతధారం మహాబలః
తత్ర చాగ్ని స్సమభవత్, ప్రాసాద శ్చా ప్యదహ్యత. 18

దహ్యమానం తతో దృష్ట్వా, ప్రాసాదం హరియూథపః
స రాక్షసశతం హత్వా, వజ్రేణేంద్ర ఇవాసురాన్. 19

అంతరిక్షే స్థితః శ్రీమాన్, ఇదం వచన మబ్రవీత్
మాదృశానాం సహస్రాణి, విసృష్టాని మహాత్మనామ్. 20

బలినాం వానరేంద్రాణాం, సుగ్రీవవశవర్తినాం
అటంతి వసుధాం కృత్స్నాం, వయమన్యేచ వానరాః. 21

దశనాగబలాః కేచిత్, కేచిత్ దశగుణోత్తరాః
కేచి న్నాగ సహస్రస్య, బభూవుస్తుల్య విక్రమాః. 22

సంతి చౌఘబలాః కేచిత్, కేచిత్ వాయుబలోపమాః
అప్రమేయబలా శ్చాన్యే, తత్రాసన్ హరియూథపాః. 23

ఈదృ గ్విధై స్తు హరిభిః, వృతో దంతనఖాయుధైః
శతై శ్శత సహస్రై శ్చ, కోటీభి రయుతై రపి. 24

ఆగమిష్యతి సుగ్రీవః, సర్వేషాం వో నిషూదనః
నేయ మస్తి పురీ లంకా, న యూయం న చ రావణః.
యస్మా దిక్ష్వాకునాథేన, బద్ధం వైరం మహాత్మనా. 25

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రిచత్వారింశ స్సర్గః.

చతుశ్చత్వారింశ స్సర్గః(44)

సందిష్టో రాక్షసేంద్రేణ, ప్రహస్తస్య సుతో బలీ
జంబుమాలీ మహాదంష్ట్రో, నిర్జగామ ధనుర్ధరః 1

రక్తమాల్యాంబరధరః, స్రగ్వీ రుచిరకుండలః
మహాన్ వివృత్తనయనః, చండ స్సమరదుర్జయః. 2

ధను శ్శక్రధనుః ప్రఖ్యం, మహ ద్రుచిరసాయకం
విస్ఫారయానో వేగేన, వజ్రాసని సమస్వనమ్. 3

తస్య విస్ఫారఘోషేణ, ధనుషో మహతా దిశః
ప్రదిశశ్చ నభశ్చైవ, సహసా సమపూర్యత. 4

రథేన ఖరయుక్తేన, త మాగత ముదీక్ష్య సః
హనూమా న్వేగసంపన్నో, జహర్ష చ ననాద చ. 5

తం తోరణవిటంకస్థం, హనూమంతం మహాకపిం
జంబుమాలీ మహాబాహుః, వివ్యాధ నిశితై శ్శరైః. 6

అర్ధచంద్రేణ వదనే, శిరస్యేకేన కర్ణినా
బాహ్వోర్వివ్యాధ నారాచైః, దశభి స్తం కపీశ్వరమ్. 7

తస్య త చ్ఛుశుభే తామ్రం, శరేణాభిహతం ముఖం
శరదీ వాంబుజం పుల్లం, విద్ధం భాస్కరరశ్మినా. 8

తత్తస్య రక్తం రక్తేన, రంజితం శుశుభే ముఖం
యథాకాశే మహాపద్మం, సిక్తం చందనబిందుభిః. 9

చుకోప బాణాభిహతో, రాక్షసస్య మహాకపిః
తతః పార్శ్వేఽతివిపులాం, దదర్శ మహతీం శిలామ్. 10

తరసా తాం సముత్పాట్య, చిక్షేప బలవద్బలీ
తాం శరై ర్దశభిః క్రుద్ధః, తాడయామాస రాక్షసః. 11

విపన్నం కర్మ తద్దృష్ట్వా, హనూమాం శ్చండవిక్రమః
సాలం విపుల ముత్పాట్య, భ్రామయామాస వీర్యవాన్. 12

భ్రామయంతం కపిం దృష్ట్వా, సాలవృక్షం మహాబలం
చిక్షేప సుబహూన్ బాణాన్, జంబుమాలీ మహాబలః. 13

సాలం చతుర్భి శ్చిచ్ఛేద, వానరం పంచభి ర్భుజే
ఉరస్యేకేన బాణేన, దశభి స్తు స్తనాంతరే. 14

స శరైః పూరితతనుః, క్రోధేన మహతా వృతః
త మేవ పరిఘం గృహ్య, భ్రామయామాస వేగితః. 15

అతివేగోఽతి వేగేన, భ్రామయిత్వా బలోత్కటః
పరిఘం పాతయామాస, జంబుమాలే ర్మహోరసి. 16

తస్య చైవ శిరో నాస్తి, న బాహూ నచ జానునీ
న ధను ర్న రథో నాశ్వాః, తత్రాదృశ్యంత నేషవః. 17

స హత స్తరసా తేన, జంబుమాలీ మహాబలః
పపాత నిహతో భూమౌ, చూర్ణితాంగవిభూషణః. 18

జంబుమాలిం చ నిహతం, కింకరాంశ్చ మహాబలాన్
చుక్రోధ రావణః శ్రుత్వా, కోప సంరక్తలోచనః. 19

స రోష సంవర్తిత తామ్రలోచనః
ప్రహస్తపుత్రే నిహతే మహాబలే
అమాత్యపుత్రాన్ అతివీర్యవిక్రమాన్
సమాదిదే శాశు నిశాచరేశ్వరః. 20

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుశ్చత్వారింశ స్సర్గః.

పంచచత్వారింశ స్సర్గః (45)

తత స్తే రాక్షసేంద్రేణ, చోదితా మంత్రిణ స్సుతాః
నిర్యయు ర్భవనా త్తస్మాత్, సప్త సప్తార్చివర్చసః. 1

మహాబలపరీవారాః, ధనుష్మంతో మహాబలాః
కృతాస్త్రాస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠాః, పరస్పరజయైషిణః. 2

హేమజాలపరిక్షిప్తైః ధ్వజవద్భిః పతాకిభిః
తోయదస్వననిర్ఘోషైః వాజియుక్తై ర్మహారథైః. 3

తప్తకాంచనచిత్రాణి, చాపా న్యమితవిక్రమాః
విస్ఫారయంత స్సంహృష్టాః, తటిత్వంత ఇవాంబుదాః. 4

జనన్యస్తు తతస్తేషాం, విదిత్వా కింకరా న్హతాన్
బభూవు శ్శోకసంభ్రాంతాః, సబాంధవ సుహృజ్జనాః. 5

తే పరస్పర సంఘర్షాత్, తప్తకాంచనభూషణాః
అభిపేతు ర్హనూమంతం, తోరణస్థ మవస్థితమ్. 6

సృజంతో బాణవృష్టిం తే, రథగర్జిత నిస్వనాః
వృష్టిమంత ఇవాంభోదాః, విచేరుః నైరృతాంబుదాః. 7

అవకీర్ణ స్తత స్తాభిః, హనూమాన్ శరవృష్టిభిః
అభవ త్సంవృతాకారః, శైలరాడివ వృష్టిభిః. 8

స శరాన్ మోఘయామాస, తేషా మాశుచరః కపిః
రథవేగం చ వీరాణాం, విచర న్విమలేఽంబరే. 9

సతైః క్రీడ న్ధనుష్మద్భిః, వ్యోమ్ని వీరః ప్రకాశతే
ధనుష్మద్భి ర్యథా మేఘైః, మారుతః ప్రభు రంబరే. 10

స కృత్వా నినదం ఘోరం, త్రాసయం స్తాం మహాచమూం
చకార హనుమాన్వేగం, తేషు రక్షస్సు వీర్యవాన్. 11

తలే నాభ్యహనత్ కాంశ్చిత్, పాదైః కాంశ్చిత్ పరంతపః
ముష్టి నాభ్యహనత్ కాంశ్చిత్, నఖైః కాంశ్చిత్ వ్యదారయత్. 12

ప్రమమా థోరసా కాంశ్చిత్, ఊరుభ్యా మపరాన్ కపిః
కేచి త్తస్య నినాదేన, తత్రైవ పతితా భువి. 13

తతస్తే ష్వవసన్నేషు, భూమౌ నిపతితేషు చ
తత్సైన్య మగమ త్సర్వం, దిశో దశ భయార్దితమ్. 14

వినేదు ర్విస్వరం నాగాః, నిపేతు ర్భువి వాజినః
భగ్ననీడధ్వజచ్ఛత్రైః, భూశ్చ కీర్ణాஉభవ ద్రథైః. 15

స్రవతా రుధిరే ణాథ, స్రవంతో దర్శితాః పథి
వివిధై శ్చ స్వరై ర్లంకా, ననాద వికృతం తదా. 16

స తాన్ ప్రవృద్ధాన్ వినిహత్య రాక్షసాన్
మహాబల శ్చండపరాక్రమః కపిః.
యుయుత్సు రన్యైః పునరేవ రాక్షసైః
త దేవ వీరోஉభిజగామ తోరణమ్. 17

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచచత్వారింశ స్సర్గః.

షట్చత్వారింశ స్సర్గః (46)

హతాన్ మంత్రి సుతాన్ బుద్ధ్వా, వానరేణ మహాత్మనా
రావణ స్సంవృతాకారః, చకార మతి ముత్తమామ్. 1

స విరూపాక్షయూపాక్షౌ, దుర్ధరం చైవ రాక్షసం
ప్రఘసం భాసకర్ణం చ, పంచసేనాగ్రనాయకాన్. 2

సందిదేశ దశగ్రీవో, వీరా న్నయవిశారదాన్
హనూమ ద్గ్రహణవ్యగ్రాన్, వాయువేగ సమాన్యుధి. 3

యాత సేనాగ్రగా స్సర్వే, మహాబలపరిగ్రహాః
సవాజిరథమాతంగాః, స కపి శ్శాస్యతా మితి. 4

యత్తైశ్చ ఖలు భావ్యం స్యాత్, తమాసాద్య వనాలయం
కర్మ చాపి సమాధేయం, దేశకాలవిరోధినమ్. 5

న హ్యహం తం కపిం మన్యే, కర్మణా ప్రతితర్కయన్
సర్వథా తన్మహద్భూతం, మహాబలపరిగ్రహమ్. 6

భవేదింద్రేణ వా సృష్టం, అస్మదర్థం తపోబలాత్
సనాగయక్షగంధర్వాః, దేవాసురమహర్షయః. 7

యుష్మాభి స్సహితై స్సర్వైః, మయా సహ వినిర్జితాః
తై రవశ్యం విధాతవ్యం, వ్యళీకం కించిదేవ నః. 8

త దేవ నాత్ర సందేహః, ప్రసహ్య పరిగృహ్యతాం
నావమాన్యో భవద్భి శ్చ, హరి ర్ధీరపరాక్రమః. 9

దృష్టా హి హరయః పూర్వం, మయా విపులవిక్రమాః
వాలీ చ సహ సుగ్రీవో, జాంబవాంశ్చ మహాబలః. 10

నీల స్సేనాపతి శ్చైవ, యే చాన్యే ద్వివిదాదయః
నైవం తేషాం గతిర్భీమా, న తేజో న పరాక్రమః. 11

న మతి ర్నబలోత్సాహౌ, న రూపపరికల్పనం
మహత్సత్త్వ మిదం జ్ఞేయం, కపిరూపం వ్యవస్థితమ్. 12

ప్రయత్నం మహ దాస్థాయ, క్రియతా మస్య నిగ్రహః
కామం లోకా స్త్రయ స్సేంద్రాః, ససురాసుర మానవాః. 13

భవతా మగ్రతః స్థాతుం, న పర్యాప్తా రణాజిరే
తథాపి తు నయజ్ఞేన, జయ మాకాంక్షతా రణే. 14

ఆత్మా రక్ష్యః ప్రయత్నేన, యుద్ధసిద్ధి ర్హి చంచలా
తే స్వామివచనం సర్వే, ప్రతిగృహ్య మహౌజసః. 15

సముత్పేతు ర్మహావేగాః, హుతాశసమతేజసః
రథై ర్మత్తైశ్చ మాతంగైః, వాజిభిశ్చ మహాజవైః. 16

శస్త్రైశ్చ వివిధై స్తీక్ష్ణైః, సర్వై శ్చోపచితా బలైః
తతస్తం దదృశు ర్వీరాః, దీప్యమానం మహాకపిమ్. 17

రశ్మిమంతమివోద్యంతం, స్వతేజో రశ్మిమాలినం
తోరణస్థం మహోత్సాహం, మహాసత్త్వం మహాబలమ్. 18

మహామతిం మహావేగం, మహాకాయం మహాబలం
తే సమీక్ష్యైవ తే సర్వే, దిక్షు సర్వా స్వవస్థితాః. 19

తై స్తైః ప్రహరణై ర్భీమైః, అభిపేతు స్తత స్తతః
తస్య పంచాయసాః తీక్ష్ణాః, శితాః పీతముఖా శ్శరాః. 20

శిర స్యుత్పలపత్రాభాః, దుర్ధరేణ నిపాతితాః
సతైః పంచభి రావిద్ధః, శరై శ్శిరసి వానరః. 21

ఉత్పపాత నదన్ వ్యోమ్ని, దిశో దశ వినాదయన్
తత స్తు దుర్ధరో వీరః, సరథ స్సజ్యకార్ముకః. 22

కిరన్ శరశతై స్తీక్ష్ణైః, అభిపేదే మహాబలః
స కపి ర్వారయామాస, తం వ్యోమ్ని శరవర్షిణమ్. 23

వృష్టిమంతం పయోదాంతే, పయోద మివ మారుతః
అర్ద్యమాన స్తత స్తేన, దుర్ధరే ణానిలాత్మజః. 24

చకార కదనం భూయో, వ్యవర్ధత చ వేగవాన్
స దూరం సహ సోత్పత్య, దుర్ధరస్య రథే హరిః. 25

నిపపాత మహావేగో, విద్యుద్రాశి ర్గిరా వివ
తత స్స మథితాష్టాశ్వం, రథం భగ్నాక్షకూబరమ్. 26

విహాయ న్యపత ద్భూమౌ, దుర్ధర స్త్యక్తజీవితః
తం విరూపాక్షయూపాక్షౌ, దృష్ట్వా నిపతితం భువి. 27

సంజాతరోషౌ దుర్ధర్షౌ, ఉత్పేతతు రరిందమౌ
స తాభ్యాం సహసోత్పత్య, విష్ఠితో విమలేఽంబరే. 28

ముద్గరాభ్యాం మహాబాహుః, వక్ష స్యభిహతః కపిః
తయో ర్వేగవతో ర్వేగం, వినిహత్య మహాబలః. 29

నిపపాత పునర్భూమౌ, సుపర్ణసమవిక్రమః
స సాలవృక్ష మాసాద్య, త ముత్పాట్య చ వానరః. 30

తా వుభౌ రాక్షసౌ వీరౌ, జఘాన పవనాత్మజః
తత స్తాం స్త్రీ న్హతాన్ జ్ఞాత్వా, వానరేణ తరస్వినా. 31

అభిపేదే మహావేగః, ప్రసహ్య ప్రఘసో హరిం
భాసకర్ణశ్చ సంక్రుద్ధః, శూల మాదాయ వీర్యవాన్. 32

ఏకతః కపిశార్దూలం, యశస్విన మవస్థితమ్
పట్టిసేన శితాగ్రేణ, ప్రఘసః ప్రత్యయోధయత్. 33

భాసకర్ణశ్చ శూలేన, రాక్షసః కపిసత్తమం
స తాభ్యాం విక్షతై ర్గాత్రైః, అసృగ్దిగ్ధ తనూరుహః. 34

అభవ ద్వానరః క్రుద్ధో, బాలసూర్యసమప్రభః
సముత్పాట్య గిరే శ్శృంగం, సమృగవ్యాళపాదపమ్. 35

జఘాన హనుమాన్వీరౌ, రాక్షసౌ కపికుంజరః
గిరిశృంగవినిష్పిష్టౌ, తిలశ స్తౌ బభూవతు.
తత స్తే ష్వవసన్నేషు, సేనాపతిషు పంచసు. 36

అశ్వై రశ్వాన్ గజై ర్నాగాన్, యోధై ర్యోధాన్ రథైః రథాన్
స కపి ర్నాశయామాస, సహస్రాక్ష ఇవాసురాన్. 37

హతై ర్నాగై శ్చ తురగైః, భగ్నాక్షై శ్చ మహారథైః
హతై శ్చ రాక్షసై ర్భూమిః, రుద్ధమార్గా సమంతతః. 38

తతః కపి స్తాన్ ధ్వజినీపతీన్ రణే
నిహత్య వీరాన్ సబలాన్ సవాహనాన్
సమీక్ష్య వీరః పరిగృహ్య తోరణం
కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే. 39

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే షట్చత్వారింశ స్సర్గః.

సప్త చత్వారింశ స్సర్గః (47)

సేనాపతీన్ పంచ స తు ప్రమాపితాన్
హనూమతా సానుచరాన్ సవాహనాన్
సమీక్ష్య రాజా సమరోద్ధతో న్ముఖం
కుమార మక్షం ప్రసమైక్ష తాగ్రతః. 1

హరిః ఓమ్

ఓమ్ శ్రీరామాయ నమః

శ్రీ మద్రామాయణే, సుందరకాండే

షట్చత్వారింశ స్సర్గః (46)

తతః కపి స్తాన్ ధ్వజినీపతీన్ రణే
నిహత్య వీరాన్ సబలాన్ సవాహనాన్
సమీక్ష్య వీరః పరిగృహ్య తోరణం
కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే. 39

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే షట్చత్వారింశస్సర్గః.

సప్త చత్వారింశ స్సర్గః (47)

సేనాపతీన్ పంచ స తు ప్రమాపితాన్
హనూమతా సానుచరాన్ సవాహనాన్
సమీక్ష్య రాజా సమరోద్ధతో న్ముఖం
కుమార మక్షం ప్రసమైక్ష తాగ్రతః. 1

స తస్య దృష్ట్యర్పణ సంప్రచోదితః
ప్రతాపవాన్ కాంచన చిత్రకార్ముకః
సముత్పపాతాథ సద స్యుదీరితో
ద్విజాతిముఖ్యైః హవిషేవ పావకః. 2

తతో మహ ద్బాలదివాకరప్రభం
ప్రతప్తజాంబూనదజాలసంతతం
రథం సమాస్థాయ యయౌ స వీర్యవాన్
మహాహరిం తం ప్రతి నైరృతర్షభః. 3

తత స్తపస్సంగ్రహసంచయార్జితం
ప్రతప్తజాంబూనదజాలశోభితమ్
పతాకినం రత్నవిభూషితధ్వజం
మనోజవాష్టాశ్వవరై స్సుయోజితమ్. 4

సురాసురాధృష్య మసంగచారిణం
రవిప్రభం వ్యోమచరం సమాహితం
సతూణ మష్టాసినిబద్ధబంధురం
యథాక్రమావేశితశక్తితోమరమ్. 5

విరాజమానం ప్రతిపూర్ణవస్తునా
సహేమదామ్నా శశిసూర్యవర్చసా
దివాకరాభం రథ మాస్థిత స్తతః
స నిర్జగామా మరతుల్యవిక్రమః. 6

స పూరయన్ ఖం చ మహీం చ సాచలాం
తురంగమాతంగమహారథస్వనైః
బలై స్సమేతై స్సహి తోరణస్థితం
సమర్థ మాసీన ముపాగమ త్కపిమ్. 7

స తం సమాసాద్య హరిం హరీక్షణో
యుగాంతకాలాగ్ని మివ ప్రజాక్షయే
అవస్థితం విస్మితజాతసంభ్రమః
సమైక్ష తాక్షో బహుమానచక్షుషా. 8

స తస్య వేగం చ కపే ర్మహాత్మనః
పరాక్రమం చా రిషు పార్థివాత్మజః
విచారయన్ స్వం చ బలం మహాబలో
హిమక్షయే సూర్య ఇవా౽భివర్ధతే. 9

స జాతమన్యుః ప్రసమీక్ష్య విక్రమం
స్థిరం స్థితస్సంయతి దుర్నివారణం
సమాహితాత్మా హనుమంత మాహవే
ప్రచోదయామాస శరై స్త్రిభి శ్శితైః. 10

తతః కపిం తం ప్రసమీక్ష్య గర్వితం
జితశ్రమం శత్రుపరాజయోర్జితమ్
అవైక్ష తాక్షః సముదీర్ణమానసః
సబాణపాణిః ప్రగృహీతకార్ముకః. 11

స హేమ నిష్కాంగదచారుకుండలః
సమాససాదా౽శు పరాక్రమః కపిం
తయో ర్బభూ వా ప్రతిమ స్సమాగమః
సురాసురాణా మపి సంభ్రమప్రదః. 12

రరాస భూమిః న తతాప భానుమాన్
వవౌ న వాయుః ప్రచచాల చాచలః
కపేః కుమారస్య చ వీక్ష్య సంయుగం
ననాద చ ద్యౌ రుదధిశ్చ చుక్షుభే. 13

తత స్స వీర స్సుముఖా న్పతత్రిణః
సువర్ణపుంఖాన్ సవిషా నివోరగాన్
సమాధిసంయోగవిమోక్షతత్త్వవిత్
శరా నథ త్రీ న్కపిమూ ర్ధ్న్యపాతయత్. 14

స తై శ్శరై ర్మూర్ధ్ని సమం నిపాతితైః
క్షర న్నసృక్దిగ్ధవివృత్తలోచనః
నవోదితాదిత్యనిభ శ్శరాంశుమాన్
వ్యరాజ తాదిత్య ఇ వాంశుమాలికః. 15

తత స్స పింగాధిపమంత్రిసత్తమః
సమీక్ష్య తం రాజవరాత్మజం రణే
ఉదగ్రచిత్రాయుధచిత్రకార్ముకం
జహర్ష చాపూర్యత చాహవోన్ముఖః. 16

స మందరాగ్రస్థ ఇవాంశుమాలికో
వివృద్ధ కోపో బలవీర్య సంయుతః
కుమార మక్షం సబలం సవాహనం
దదాహ నేత్రాగ్నిమరీచిభి స్తదా. 17

తత స్సబాణాసనచిత్రకార్ముకః
శరప్రవర్షో యుధి రాక్షసాంబుదః
శరాన్ముమోచా శు హరీశ్వ రాచలే
వలాహకో వృష్టిమి వాచలోత్తమే. 18

తతః కపి స్తం రణచండవిక్రమం
వివృద్ధతేజో బలవీర్యసంయుతమ్
కుమారమక్షం ప్రసమీక్ష్య సంయుగే
ననాద హర్షాత్ ఘనతుల్యవిక్రమః. 19

స బాలభావా ద్యుధి వీర్యదర్పితః
ప్రవృద్ధమన్యుః క్షతజోపమేక్షణః
సమాససా దాప్రతిమం రణే కపిం
గజో మహాకూప మి వావృతం తృణైః. 20

స తేన బాణైః ప్రసభం నిపాతితైః
చకార నాదం ఘననాదనిస్వనః
సముత్పపా తాశు నభ స్సమారుతిః
భుజోరువిక్షేపణ ఘోరదర్శనః. 21

సముత్పతంతం సమభిద్రవ ద్బలీ
సరాక్షసానాం ప్రవరః ప్రతాపవాన్
రథీ రథిశ్రేష్ఠతమః, కిరన్ శరైః
పయోధర శ్శైల మి వాశ్మవృష్టిభిః. 22

స తాన్ శరాం స్తస్య హరి ర్విమోక్షయన్
చచార వీరః పథి వాయుసేవితే
శరాంతరే మారుతవత్ వినిష్పతన్
మనోజవ స్సంయతి చండవిక్రమః. 23

తమాత్తబాణాసన మాహవోన్ముఖం
ఖ మా స్తృణంతం విశిఖైః శరోత్తమైః
అవైక్ష తాక్షం బహుమానచక్షుషా
జగామ చింతాం చ స మారుతాత్మజః. 24

తత శ్శరై ర్భిన్న భుజాంతరః కపిః
కుమారవీరేణ మహాత్మనా నదన్
మహాభుజః కర్మవిశేషతత్త్వవిత్
విచింతయామాస రణే పరాక్రమమ్. 25

అబాలవ ద్బాలదివాకరప్రభః
కరోత్యయం కర్మ మహాన్ మహాబలః
న చాస్య సర్వాహవ కర్మ శోభినః
ప్రమాపణే మే మతి రత్ర జాయతే. 26

అయం మహాత్మా చ మహాంశ్చ వీర్యతః
సమాహిత శ్చాతిసహశ్చ సంయుగే
అసంశయం కర్మగుణోదయా దయం
సనాగయక్షై ర్మునిభిశ్చ పూజితః. 27

పరాక్రమోత్సాహవివృద్ధమానసః
సమీక్షతే మాం ప్రముఖాగ్రతః స్థితః
పరాక్రమో హ్యస్య మనాంసి కంపయేత్
సురాసురాణా మపి శీఘ్రగామినః 28

న ఖ ల్వయం నాభిభవే దుపేక్షితః
పరాక్రమో హ్యస్య రణే వివర్ధతే
ప్రమాపణం త్వేవ మమాస్య రోచతే
న వర్ధమానోఽగ్ని రుపేక్షితుం క్షమః 29

ఇతి ప్రవేగం తు పరస్య తర్కయన్
స్వకర్మయోగం చ విధాయ వీర్యవాన్
చకార వేగం తు మహాబల స్తదా
మతిం చ చక్రేఽస్య వధే మహాకపిః 30

స తస్య తా నష్టహయా న్మహాజవాన్
సమాహితాన్ భారసహా న్వివర్తనే
జఘాన వీరః పథి వాయుసేవితే
తలప్రహారైః పవనాత్మజః కపిః. 31

తత స్తలే నాభిహతో మహారథః
స తస్య పింగాధిప మంత్రినిర్జితః
ప్రభగ్ననీడః పరిముక్తకూబరః
పపాత భూమౌ హతవాజి రంబరాత్. 32

స తం పరిత్యజ్య మహారథో రథం
సకార్ముకః ఖడ్గధరః ఖ ముత్పతన్
తపోభియోగా దృషి రుగ్రవీర్యవాన్
విహాయ దేహం మరుతా మివాలయమ్. 33

తతః కపి స్తం విచరంత మంబరే
పతత్రిరాజానిలసిద్ధసేవితే
సమేత్య తం మారుతతుల్యవిక్రమః
క్రమేణ జగ్రాహ స పాదయో ర్దృఢమ్. 34

స తం సమావిధ్య సహస్రశః కపిః
మహోరగం గృహ్య ఇవాండజేశ్వరః
ముమోచ వేగాత్ పితృతుల్యవిక్రమో
మహీతలే సంయతి వానరోత్తమః. 35

స భగ్న బాహూరుకటీశిరోధరః
క్షర న్నసృక్ నిర్మథితాస్థిలోచనః
సభగ్నసంధిః ప్రవికీర్ణబంధనో
హతః క్షితౌ వాయుసుతేన రాక్షసః. 36

మహాకపి ర్భూమితలే నిపీడ్య తం
చకార రక్షోధిపతే ర్మహద్భయమ్.
మహర్షిభి శ్చక్రచరై ర్మహావ్రతైః
సమేత్య భూతైశ్చ సయక్షపన్నగైః. 37

సురైశ్చ సేంద్రై ర్భృశజాతవిస్మయైః
హతే కుమారే స కపిర్నిరీక్షితః

నిహత్య తం వజ్రిసుతోపమప్రభం
కుమార మక్షం క్షతజోప మేక్షణమ్.
తమేవ వీరోऽభిజగామ తోరణం
కృతక్షణః కాల ఇవ ప్రజాక్షయే. 38

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తచత్వారింశ స్సర్గః.

అష్టచత్వారింశ స్సర్గః (48)

తత స్స రక్షోధిపతి ర్మహాత్మా
హనుమ తాక్షే నిహతే కుమారే
మన స్సమాధాయ త దేంద్రకల్పం
సమాదిదే శేంద్రజితం సరోషమ్. 1

త్వ మస్త్రవిత్ శస్త్రవిదాం వరిష్ఠః
సురాసురాణామపి శోకదాతా
సురేషు సేంద్రేషు చ దృష్టకర్మా
పితామహారాధనసంచితాస్త్రః. 2

త వాస్త్రబలమాసాద్య, నాసురా న మరుద్గణాః
న శేకు స్సమరే స్థాతుం, సురేశ్వరసమాశ్రితాః. 3

న కశ్చిత్త్రిషు లోకేషు, సంయుగే న గతశ్రమః
భుజవీర్యాభిగుప్త శ్చ, తపసా చాభిరక్షితః
దేశకాలవిభాగజ్ఞః, త్వమేవ మతిసత్తమః. 4

న తేఽస్త్యశక్యం సమరేషు కర్మణా
న తేఽస్త్యకార్యం మతిపూర్వమంత్రణే
న సోఽస్తికశ్చిత్ త్రిషు సంగ్రహేషు వై
న వేద యస్తేఽస్త్రబలం బలం చ తే. 5

మమానురూపం తపసో బలంచ తే
పరాక్రమ శ్చాస్త్రబలం చ సంయుగే
న త్వాం సమాసాద్య రణావమర్దే
మన శ్శ్రమం గచ్ఛతి నిశ్చితార్థమ్. 6

నిహతాః కింకరా స్సర్వే, జంబుమాలీ చ రాక్షసః. 7

అమాత్యపుత్రా వీరాశ్చ, పంచసేనాగ్రయాయినః
బలాని సుసమృద్ధాని, సాశ్వనాగరథాని చ. 8

సహోదర స్తే దయితః, కుమారోఽక్ష శ్చ సూదితః
న హి తేష్వేవ మే సారో, యస్త్వ య్యరినిషూదన. 9

ఇదం హి దృష్ట్వా మతిమ న్మహద్బలం
కపేః ప్రభావం చ పరాక్రమంచ
త్వ మాత్మన శ్చాపి సమీక్ష్య సారం
కురుష్వ వేగం స్వబలానురూపమ్. 10

బలావమర్ద స్త్వయి సన్నికృష్టే
యథాగతే శామ్యతి శాంతశత్రౌ
తథా సమీక్ష్యాత్మబలం పరం చ
సమారభస్వాస్త్రవిదాం వరిష్ఠ. 11

న వీర సేనా గణశో చ్యవంతి
న వజ్ర మాదాయ విశాలసారమ్
న మారుత స్యాస్య గతేః ప్రమాణం
న చాగ్నికల్పః కరణేన హంతుమ్. 12

త మేవ మర్థం ప్రసమీక్ష్య సమ్యక్
స్వకర్మసామ్యాద్ధి సమాహితాత్మా
స్మరంశ్చ దివ్యం ధనుషోఽ స్త్ర వీర్యం
వ్రజాక్షతం కర్మ సమారభస్వ. 13

న ఖల్వియం మతిశ్శ్రేష్ఠా, యత్త్వాం సంప్రేషయామ్యహం
ఇయం చ రాజధర్మాణాం, క్షత్రస్య చ మతిర్మతా. 14

నానాశస్త్రైశ్చ సంగ్రామే, వైశారద్య మరిందమ
అవశ్యమేవ బోద్ధవ్యం, కామ్యశ్చ విజయోరణే. 15

తతః పితు స్తద్వచనం నిశమ్య, ప్రదక్షిణం దక్షసుతప్రభావః
చకార భర్తార మదీన సత్త్వో, రణాయ వీరః ప్రతిపన్నబుద్ధిః. 16

తత స్తై స్స్వగణై రిష్టైః, ఇంద్రజి త్ప్రతిపూజితః
యుద్ధోద్ధతః కృతోత్సాహః, సంగ్రామం ప్రత్యపద్యత. 17

శ్రీమా న్పద్మపలాశాక్షో, రాక్షసాధిపతే స్సుతః
నిర్జగామ మహాతేజాః, సముద్ర ఇవ పర్వసు. 18

స పక్షిరాజోపమతుల్యవేగైః
వ్యాళై శ్చతుర్భి స్సితతీక్ష్ణ దంష్ట్రైః
రథం సమాయుక్త మసంగవేగం
సమారురో హేంద్రజి దింద్రకల్పః. 19

స రథీ ధన్వినాం శ్రేష్ఠః, శస్త్రజ్ఞోఽ స్త్రవిదాం వరః
రథే నాభియయౌ క్షిప్రం, హనూమా న్యత్ర సోఽ భవత్. 20

స తస్య రథనిర్ఘోషం, జ్యాస్వనం కార్ముకస్య చ
నిశమ్య హరివీరోఽ సౌ, సంప్రహృష్టతరోఽ భవత్. 21

సుమహచ్చాప మాదాయ, శితశల్యాంశ్చ సాయకాన్
హనూమంత మభిప్రేత్య, జగామ రణపండితః. 22

తస్మిం స్తత స్సంయతి జాతహర్షే
రణాయ నిర్గచ్ఛతి బాణపాణౌ
దిశశ్చ సర్వాః కలుషా బభూవుః
మృగాశ్చ రౌద్రా బహుధా వినేదుః. 23

సమాగతా స్తత్ర తు నాగయక్షాః
మహర్షయ శ్చక్రచరాశ్చ సిద్ధాః
నభ స్సమావృత్య చ పక్షిసంఘాః
వినేదు రుచ్చైః పరమప్రహృష్టాః. 24

ఆయాంతం సరథం దృష్ట్వా, తూర్ణమింద్రజితం కపిః
విననాద మహానాదం, వ్యవర్ధత చ వేగవాన్. 25

ఇంద్రజిత్తు రథం దివ్యం, ఆస్థిత శ్చిత్రకార్ముకః
ధను ర్విష్ఫారయామాస, తటిదూర్జితనిస్వనమ్. 26

తత స్సమేతా వతితీక్ష్ణవేగౌ
మహాబలౌ తౌ రణనిర్విశంకౌ
కపిశ్చ రక్షోధిపతేశ్చ పుత్రః
సురాసురేంద్రా విన బద్ధవైరౌ. 27

స తస్య వీరస్య మహారథస్య
ధనుష్మత స్సంయతి సమ్మతస్య
శరప్రవేగం వ్యహనత్ ప్రవృద్ధః
చచార మార్గే పితు రప్రమేయే. 28

తత శ్శరా నాయతతీక్ష్ణ శల్యాన్
సుపత్రిణః కాంచనచిత్రపుంఖాన్
ముమోచ వీరః పరవీరహంతా
సుసన్నతాన్ వజ్రనిపాతవేగాన్. 29

తత స్తు తత్స్యందననిస్వనం చ
మృదంగ భేరీ పటహ స్వనం చ
వికృష్యమాణస్య చ కార్ముకస్య
నిశమ్య ఘోషం పునరుత్పపాత. 30

శరాణా మంతరే ష్వాశు, వ్యవర్తత మహాకపిః
హరి స్తస్యాభిలక్ష్యస్య, మోఘయన్ లక్ష్యసంగ్రహమ్. 31

శరాణామగ్రత స్తస్య, పున స్సమభివర్తత
ప్రసార్య హస్తౌ హనుమాన్, ఉత్పపా తానిలాత్మజః. 32

తా వుభౌ వేగ సంపన్నౌ, రణకర్మవిశారదౌ
సర్వభూతమనోగ్రాహి, చక్రతు ర్యుద్ధ ముత్తమమ్. 33

హనూమతో వేద నరాక్షసోఽ_ంతరం
న మారుతి స్తస్య మహాత్మనోఽ_ంతరమ్
పరస్పరం నిర్విషహౌ బభూవతుః
సమేత్య తౌ దేవసమానవిక్రమౌ. 34

తతస్తు లక్ష్యే సవిహన్యమానే
శరే ష్వమోఘేషు చ సంపతత్సు
జగామ చింతాం మహతీం మహాత్మా
సమాధిసంయోగసమాహితాత్మా. 35

తతో మతిం రాక్షసరాజసూనుః
చకార తస్మి న్హరివీరముఖ్యే
అవధ్యతాం తస్య కపేః సమీక్ష్య
కథం నిగచ్ఛే దితి నిగ్రహార్థమ్. 36

తతః పైతామహం వీరః, సోఽ_స్త్రమస్త్రవిదాం వరః
సందధే సుమహాతేజాః, తం హరిప్రవరం ప్రతి. 37

అవధ్యోఽ_య మితి జ్ఞాత్వా, తమస్త్రేణాస్త్రతత్త్వవిత్
నిజగ్రాహ మహాబాహుః, మారుతాత్మజ మింద్రజిత్. 38

తేన బద్ధ స్తతోఽ_స్త్రేణ, రాక్షసేన స వానరః
అభవ న్నిర్విచేష్టశ్చ, పపాత చ మహీతలే. 39

తతోఽథ బుద్ధ్వా స తదాస్త్రబంధం
ప్రభోః ప్రభావాత్ విగతాత్మవేగః
పితామహానుగ్రహ మాత్మనశ్చ
విచింతయామాస హరిప్రవీరః. 40

తత స్స్వాయంభువై ర్మంత్రైః, బ్రహ్మాస్త్ర మభిమంత్రితం
హనూమాం శ్చింతయామాస, వరదానం పితామహాత్. 41

న మేఽ_స్త్రబంధస్య చ శక్తి రస్తి
విమోక్షణే లోకగురోః ప్రభావాత్
ఇత్యేవ మత్వా విహితోఽ_స్త్రబంధో
మయాఽ ఽత్మయోనే రనువర్తితవ్యః. 42

స వీర్య మస్త్రస్య కపి ర్విచార్య
పితామహానుగ్రహ మాత్మనశ్చ
విమోక్షశక్తిం పరిచింతయిత్వా
పితామహాజ్ఞా మనువర్తతేస్మ. 43

అస్త్రేణాపి హి బద్ధస్య, భయం మమ న జాయతే
పితామహమహేంద్రాభ్యాం, రక్షిత స్యానిలేన చ. 44

గ్రహణే చాపి రక్షోభిః, మహా న్మే గుణదర్శనః
రాక్షసేంద్రేణ సంవాదః, తస్మాత్ గృహ్ణంతు మాం పరే. 45

స నిశ్చితార్థః పరవీరహంతా
సమీక్ష్యకారీ వినివృత్తచేష్టః
పరైః ప్రసహ్యాభిగతై ర్నిగృహ్య
ననాద తై స్తైః పరిభర్త్స్యమానః. 46

తతస్తం రాక్షసా దృష్ట్వా, నిర్విచేష్ట మరిందమం
బబంధు శ్శణవల్కైశ్చ, ద్రుమచీరైశ్చ సంహతైః. 47

స రోచయామాస పరైశ్చ బంధనం
ప్రసహ్య వీరై రభినిగ్రహం చ
కౌతూహలా న్మాం యది రాక్షసేంద్రో
ద్రష్టుం వ్యవస్యే దితి నిశ్చితార్థః. 48

స బద్ధస్తేన వల్కేన, విముక్తోఽస్త్రేణ వీర్యవాన్
అస్త్రబంధ స్స చాన్యం హి, నబంధ మనువర్తతే. 49

అథేంద్రజిత్తు ద్రుమచీరబద్ధం
విచార్య వీరః కపిసత్తమం తమ్
విముక్త మస్త్రేణ జగామ చింతాం
నాన్యేన బద్ధోహ్యనువర్తతేఽస్త్రమ్. 50

అహో మహత్కర్మ కృతం నిరర్థకం
న రాక్షసై ర్మంత్రగతి ర్విమృష్టా
పునశ్చ నాస్త్రే విహతేఽస్త్ర మన్యత్
ప్రవర్తతే సంశయితాః స్మ సర్వే. 51

అస్త్రేణ హనుమా న్ముక్తో, నాత్మాన మవబుధ్యత
కృష్యమాణస్తు రక్షోభిః, తైశ్చ బంధై ర్నిపీడితః. 52

హన్యమానస్తతః క్రూరైః, రాక్షసైః కాష్ఠముష్టిభిః
సమీపం రాక్షసేంద్రస్య, ప్రాకృష్యత స వానరః. 53

అథేంద్రజి త్తం ప్రసమీక్ష్య ముక్తం
అస్త్రేణ బద్ధం ద్రుమచీరసూత్రైః
వ్యదర్శయ త్తత్ర మహాబలం తం
హరిప్రవీరం సగణాయ రాజ్ఞే. 54

తం మత్తమివ మాతంగం, బద్ధం కపివరోత్తమం
రాక్షసా రాక్షసేంద్రాయ, రావణాయ న్యవేదయన్. 55

కోయం కస్య కుతో వాఽత్ర, కిం కార్యం కో వ్యపాశ్రయః
ఇతి రాక్షసవీరాణాం, తత్ర సంజజ్ఞిరే కథాః. 56

హన్యతాం దహ్యతాం వాఽపి, భక్ష్యతా మితి చాపరే
రాక్షసా స్తత్ర సంక్రుద్ధాః, పరస్పర మథాబ్రువన్. 57

అతీత్య మార్గం సహసా మహాత్మా
స తత్ర రక్షోధిపపాదమూలే
దదర్శ రాజ్ఞః పరిచారవృద్ధాన్
గృహం మహారత్నవిభూషితం చ. 58

స దదర్శ మహాతేజాః, రావణః కపిసత్తమం
రక్షోభిర్వికృతాకారైః కృష్యమాణ మితస్తతః
రాక్షసాధిపతిం చాపి దదర్శ కపిసత్తమః
తేజోబలసమాయుక్తం, తపంత మివ భాస్కరమ్. 59

సరోషసంవర్తిత తామ్రదృష్టిః
దశానన స్తం కపి మన్వవేక్ష్య
అథోపవిష్టాన్ కులశీలవృద్ధాన్
సమాదిశ త్తం ప్రతి మంత్రిముఖ్యాన్. 60

యథాక్రమం తై స్సకపి ర్విపృష్టః
కార్యార్థ మర్థస్య చ మూల మాదౌ
నివేదయామాస హరీశ్వరస్య
దూత స్సకాశా దహ మాగతోఽస్మి. 61

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టచత్వారింశ స్సర్గః.

ఏకోనపంచాశ స్సర్గః (49)

తత స్స కర్మణా తస్య, విస్మితో భీమవిక్రమః
హనూమా న్రోషతామ్రాక్షో, రక్షోధిప మవైక్షత. 1

భ్రాజమానం మహార్హేణ, కాంచనేన విరాజతా
ముక్తాజాలావృతే నాథ, మకుటేన మహాద్యుతిమ్. 2

వజ్రసంయోగసంయుక్తైః, మహార్హమణివిగ్రహైః
హైమైరాభరణై శ్చిత్రైః, మన సేవ ప్రకల్పితైః. 3

మహార్హక్షౌమసంవీతం, రక్తచందనరూషితం
స్వనులిప్తం విచిత్రాభిః వివిధాభిశ్చ భక్తిభిః. 4

వివృతై ర్దర్శనీయై శ్చ, రక్తాక్షై ర్భీమదర్శనైః
దీప్తతీక్ష్ణ మహాదంష్ట్రైః, ప్రలంబదశనచ్ఛదైః 5

శిరోభి ర్దశభి ర్వీరం, భ్రాజమానం మహౌజసం
నానావ్యాళసమాకీర్ణైః, శిఖరై రివ మందరమ్. 6

నీలాంజనచయప్రఖ్యం, హారేణోరసి రాజతా
పూర్ణచంద్రాభవక్త్రేణ, సబలాక మివాంబుదమ్. 7

బాహుభి ర్బద్ధకేయూరైః, చందనోత్తమరూషితైః
భ్రాజమానాంగదైః పీనైః, పంచశీర్షై రివోరగైః. 8

మహతి స్ఫాటికే చిత్రే, రత్న సంయోగసంస్కృతే
ఉత్తమా స్తరణా స్తీర్ణే, సూపవిష్టం వరాసనే. 9

అలంకృతాభి రత్యర్థం, ప్రమదాభి స్సమంతతః
వాలవ్యజనహస్తాభిః, ఆరాత్సముపసేవితమ్. 10

దుర్ధరేణ ప్రహస్తేన, మహాపార్శ్వేన రక్షసా
మంత్రిభి ర్మంత్రతత్త్వజ్ఞైః, నికుంభేన చ మంత్రిణా. 11

సుఖోపవిష్టం రక్షోభిః, చతుర్భి ర్బలదర్పితైః
కృత్స్నః పరివృతో లోకః, చతుర్భిరివ సాగరైః. 12

మంత్రిభిర్మంత్రతత్త్వజ్ఞైః, అన్యై శ్చ శుభబుద్ధిభిః
అన్వాస్యమానం రక్షోభిః, సురై రివ సురేశ్వరమ్. 13

అపశ్య ద్రాక్షసపతిం, హనూమానతి తేజసం
విష్ఠితం మేరుశిఖరే, సతోయ మివ తోయదమ్. 14

స తై స్సంపీడ్యమానో పి, రక్షోభి ర్భీమవిక్రమైః
విస్మయం పరమం గత్వా, రక్షోధిప మవైక్షత. 15

భ్రాజమానం తతో దృష్ట్వా, హనూమా న్రాక్షసేశ్వరం
మనసా చింతయామాస, తేజసా తస్య మోహితః. 16

అహో రూప మహో ధైర్యం, అహో సత్త్వ మహోద్యుతిః
అహో రాక్షసరాజస్య, సర్వలక్షణయుక్తతా. 17

యద్యధర్మో న బలవాన్, స్యా దయం రాక్షసేశ్వరః
స్యాదయం సురలోకస్య, సశక్రస్యాపి రక్షితా. 18

అస్య క్రూరై ర్నృశంసైశ్చ, కర్మభి ర్లోకకుత్సితైః
తేన బిభ్యతి ఖ ల్వస్మాత్, లోకా స్సామరదానవాః. 19

అయం హ్యుత్సహతే క్రుద్ధః, కర్తు మేకార్ణవం జగత్
ఇతి చింతాం బహువిధాం, అకరో న్మతిమా న్హరిః
దృష్ట్వా రాక్షసరాజస్య, ప్రభావ మమితౌజసః 20

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకోనపంచాశ స్సర్గః.

పంచాశస్సర్గః (50)

తముద్వీక్ష్య మహాబాహుః, పింగాక్షం పురతః స్థితం
కోపేన మహతాఽఽవిష్టో, రావణో లోకరావణః. 1

శంకా హృతాత్మా దధ్యౌ సః, కపీంద్రం తేజసాఽవృతం
కిమేష భగవా న్నందీ, భవేత్ సాక్షా ది హాగతః. 2

యేన శప్తోఽస్మి కైలాసే, మయా సంచాలితే పురా
సోఽయం వానరమూర్తి స్స్యాత్, కింస్విద్బాణోఽపి వాఽసురః. 3

స రాజా రోషతామ్రాక్షః, ప్రహస్తం మంత్రిసత్తమం
కాలయుక్త మువాచేదం, వచో విపుల మర్థవత్. 4

దురాత్మా పృచ్ఛ్యతా మేషః, కుతః కిం వాఽస్య కారణం
వనభంగే చ కోఽస్యార్థో, రాక్షసీనాం చ తర్జనే. 5

మత్పురీ మప్రధృష్యాం వాఽఽగమనే కిం ప్రయోజనం
ఆయోధనే వా కిం కార్యం, పృచ్ఛ్యతా మేష దుర్మతిః. 6

రావణస్య వచ శ్శ్రుత్వా, ప్రహస్తో వాక్య మబ్రవీత్
సమాశ్వసి హి భద్రం తే, న భీః కార్యా త్వయా కపే. 7

యది తావ త్త్వమింద్రేణ, ప్రేషితో రావణాలయం
తత్త్వ మాఖ్యాహి మాభూ త్తే, భయం వానర మోక్ష్యసే. 8

యది వైశ్రవణస్య త్వం, యమస్య వరుణస్య చ
చారరూప మిదం కృత్వా, ప్రవిష్టో నః పురీ మిమామ్. 9

విష్ణునా ప్రేషితో వాపి, దూతో విజయకాంక్షిణా
న హి తే వానరం తేజో, రూపమాత్రం తు వానరమ్. 10

తత్త్వతః కథయ స్వాద్య, తతో వానర మోక్ష్యసే
అనృతం వదత శ్చాపి, దుర్లభం తవ జీవితమ్. 11

అథవా యన్నిమిత్తం తే, ప్రవేశో రావణాలయే
ఏవ ముక్తో హరిశ్రేష్ఠః, తదా రక్షోగణేశ్వరమ్. 12

అబ్రవీ న్నాస్మి శక్రస్య, యమస్య వరుణస్య వా
ధనదేన న మే సఖ్యం, విష్ణునా నాస్మి చోదితః. 13

జాతి రేవ మమ త్వేషా, వానరోఽహ మిహాగతః
దర్శనే రాక్షసేంద్రస్య, దుర్లభే తదిదం మయా. 14

వనం రాక్షసరాజస్య, దర్శనార్థే వినాశితం
తత స్తే రాక్షసాః ప్రాప్తాః, బలినో యుద్ధకాంక్షిణః. 15

రక్షణార్థం తు దేహస్య, ప్రతియుద్ధా మయా రణే
అస్త్రపాశై ర్న శక్యోఽహం, బద్ధుం దేవాసురై రపి. 16

పితామహాదేవవరో, మమాప్యేషోఽభ్యుపాగతః
రాజానం ద్రష్టుకామేన, మయాఽస్త్ర మనువర్తితమ్. 17

విముక్తో హ్యహ మస్త్రేణ, రాక్షసై స్త్వభిపీడితః
కేనచి ద్రాజకార్యేణ, సంప్రాప్తోఽస్మి త వాంతికమ్. 18

దూతోఽహ మితి విజ్ఞేయో, రాఘవ స్యామితౌజసః
శ్రూయతాం చాపి వచనం, మమ పథ్య మిదం ప్రభో. 19

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచాశస్సర్గః.

ఏకపంచాశస్సర్గః(51)

తం సమీక్ష్య మహాసత్త్వం, సత్త్వవాన్ హరిసత్తమః
వాక్య మర్థవ దవ్యగ్రః, తమువాచ దశాననమ్. 1

అహం సుగ్రీవసందేశాత్, ఇహ ప్రాప్త స్తవాలయం
రాక్షసేంద్ర హరీశస్త్వాం, భ్రాతా కుశలమబ్రవీత్. 2

భ్రాతు శ్శృణుసమాదేశం, సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
ధర్మార్థోపహితం వాక్యం, ఇహ చాముత్ర చ క్షమమ్. 3

రాజా దశరథో నామ, రథకుంజరవాజిమాన్
పితేవ బంధుర్లోకస్య, సురేశ్వరసమద్యుతిః. 4

జ్యేష్ఠ స్తస్య మహాబాహుః, పుత్రః ప్రియకరః ప్రభుః
పితు ర్నిదేశా న్నిష్క్రాంతః, ప్రవిష్టో దండకావనమ్. 5

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా, సీతయా చాపి భార్యయా
రామో నామ మహా తేజా, ధర్మ్యం పంథాన మాశ్రితః. 6

తస్య భార్యా వనే నష్టా, సీతా పతి మనువ్రతా
వైదేహస్య సుతా రాజ్ఞో, జనకస్య మహాత్మనః. 7

సమార్గమాణ స్తాం దేవీం, రాజపుత్ర స్సహానుజః
ఋశ్యమూక మనుప్రాప్తః, సుగ్రీవేణ సమాగతః. 8

తస్య తేన ప్రతిజ్ఞాతం, సీతాయాః పరిమార్గణం
సుగ్రీవస్యాపి రామేణ, హరిరాజ్యం నివేదితమ్. 9

తత స్తేన మృథే హత్వా, రాజపుత్రేణ వాలినం
సుగ్రీవః స్థాపితో రాజ్యే హర్యృక్షాణాం గణేశ్వరః. 10

త్వయా విజ్ఞాతపూర్వశ్చ, వాలీ వానరపుంగవః
రామేణ నిహత స్సంఖ్యే, శరేణై కేన వానరః. 11

స సీతామార్గణే వ్యగ్రః, సుగ్రీవ స్సత్యసంగరః
హరీన్ సంప్రేషయామాస, దిశ స్సర్వా హరీశ్వరః. 12

తాం హరీణాం సహస్రాణి, శతాని నియుతాని చ
దిక్షుసర్వాసు మార్గంతే, హ్యథ శ్చోపరి చాంబరే. 13

వైనతేయసమాః కేచిత్, కేచిత్తత్రానిలోపమాః
అసంగగతయ శ్శీఘ్రాః, హరివీరా మహాబలాః. 14

అహంతు హనుమా న్నామ, మారుత స్యౌరసస్సుతః
సీతాయాస్తు కృతే తూర్ణం, శతయోజన మాయతమ్. 15

సముద్రం లంఘయిత్వైవ, తాం దిదృక్షు రిహాగతః
భ్రమతాచ మయా దృష్టా, గృహే తే జనకాత్మజా. 16

తద్భవాన్ దృష్టధర్మార్థః, తపః కృతపరిగ్రహః
పరదారా న్మహాప్రాజ్ఞ, నోపరోద్ధుం త్వమర్హసి. 17

న హి ధర్మవిరుద్ధేషు, బహ్వపాయేషు కర్మసు
మూలఘాతిషు సజ్జంతే, బుద్ధిమంతో భవద్విధాః. 18

కశ్చ లక్ష్మణముక్తానాం, రామకోపానువర్తినాం
శరాణా మగ్రతః స్థాతుం, శక్తో దేవాసురేష్వపి. 19

న చాపి త్రిషు లోకేషు, రాజ న్విద్యేత కశ్చన
రాఘవస్య వ్యళీకం యః, కృత్వా సుఖ మవాప్నుయాత్. 20

త త్త్రికాలహితం వాక్యం, ధర్మ్య మర్థానుబంధి చ
మన్యస్వ నరదేవాయ, జానకీ ప్రతిదీయతామ్. 21

దృష్టా హీయం మయా దేవీ, లబ్ధం యదిహ దుర్లభం
ఉత్తరం కర్మ యచ్ఛేషం, నిమిత్తం తత్ర రాఘవః. 22

లక్షితేయం మయా సీతా, తథాశోకపరాయణా
గృహ్య యాం నాభిజానాసి, పంచాస్యామివ పన్నగీమ్. 23

నేయం జరయితుం శక్యా, సాసురై రమరై రపి
విషసంసృష్ట మత్యర్థం, భుక్త మన్న మి వౌజసా. 24

తప స్సంతాపలబ్ధస్తే, యోఽయం ధర్మపరిగ్రహః
న స నాశయితుం న్యాయ్యః, ఆత్మప్రాణపరిగ్రహః. 25

అవధ్యతాం తపోభిర్యాం, భవాన్ సమనుపశ్యతి
ఆత్మన స్సాసురై ర్దేవైః, హేతు స్తత్రా ప్యయం మహాన్. 26

సుగ్రీవో నహి దేవోఽయం, నాసురో న చ రాక్షసః
న దానవో న గంధర్వో, నయక్షో న చ పన్నగః. 27

తస్మా త్ప్రాణపరిత్రాణం, కథం రాజన్ కరిష్యసి
న తు ధర్మోపసంహారం, అధర్మఫలసంహితమ్. 28

తదేవ ఫలమన్వేతి, ధర్మ శ్చాధర్మనాశనః
ప్రాప్తం ధర్మఫలం తావత్, భవతో నాత్ర సంశయః. 29

ఫల మస్యా ప్యధర్మస్య, క్షిప్రమేవ ప్రపత్స్యసే
జనస్థానవధం బుద్ధ్వా, బుద్ధ్వా వాలివధం తథా. 30

రామసుగ్రీవసఖ్యం చ, బుధ్యస్వ హిత మాత్మనః
కామం ఖల్వహ మప్యేకః, సవాజిరథకుంజరామ్. 31

లంకాం నాశయితుం శక్తః, త స్యైషతు న నిశ్చయః
రామేణ హి ప్రతిజ్ఞాతం, హర్యృక్షగణసన్నిధౌ. 32

ఉత్సాదన మమిత్రాణాం, సీతాయైస్తు ప్రధర్షితా
అపకుర్వంతి రామస్య, సాక్షాదపి పురందరః. 33

న సుఖం ప్రాప్నుయా దన్యః, కిం పున స్త్వ ద్విధో జనః
యాం సీతే త్యభిజానాసి, యేయం తిష్ఠతి తే వశే. 34

కాళరాత్రీతి తాం విద్ధి, సర్వలంకావినాశినీం
తదలం కాలపాశేన, సీతా విగ్రహరూపిణా. 35

స్వయం స్కంధావసక్తేన, క్షమ మాత్మని చింత్యతాం
సీతాయా స్తేజసాదగ్ధాం, రామకోపప్రపీడితామ్. 36

దహ్యమానా మిమాం పశ్య, పురీం సాట్టప్రతోళికాం
స్వాని మిత్రాణి మంత్రీంశ్చ, జ్ఞాతీ న్భ్రాతౄన్ సుతాన్ హితాన్. 37

భోగాన్ దారాంశ్చ లంకాం చ, మా వినాశ ముపానయ
సత్యం రాక్షస రాజేంద్ర, శృణుష్వ వచనం మమ. 38

రామదాసస్య దూతస్య, వానరస్య విశేషతః
సర్వా న్లోకాన్ సుసంహృత్య, సభూతాన్ సచరాచరాన్. 39

పునరేవ తథా స్రష్టుం, శక్తో రామో మహాయశాః
దేవాసురనరేంద్రేషు, యక్షరక్షోగణేషు చ. 40

విద్యాధరేషు సర్వేషు, గంధర్వేషూరగేషు చ
సిద్ధేషు కిన్న రేంద్రేషు, పతత్రిషు చ సర్వతః. 41

సర్వభూతేషు సర్వత్ర, సర్వకార్యేషు నాస్తి సః
యో రామం ప్రతియుధ్యేత, విష్ణుతుల్యపరాక్రమమ్. 42

సర్వలోకేశ్వర స్యైవం, కృత్వా విప్రియముత్తమం
రామస్య రాజసింహస్య, దుర్లభం తవ జీవితమ్. 43

దేవాశ్చ దైత్యాశ్చ నిశాచరేంద్ర
గంధర్వ విద్యాధర నాగయక్షాః
రామస్య లోకత్రయ నాయకస్య
స్థాతుం న శక్తా స్సమరేషు సర్వే. 44

బ్రహ్మా స్వయంభూ శ్చతురాననో వా
రుద్ర స్త్రిణేత్ర స్త్రిపురాంతకో వా
ఇంద్రో మహేంద్ర స్సురనాయకో వా
త్రాతుం న శక్తా యుధి రామవధ్యమ్. 45

సస్తౌష్ఠవోపేతమదీనవాదినః
కపేర్నిశమ్యాఽప్రతిమో ప్రియం వచః
దశాననః కోప వివృత్తలోచనః
సమాదిశ త్తస్య వధం మహాకపేః. 46

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే చతుర్వింశత్
సహస్రికాయాం, సంహితాయాం, శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకపంచాశ స్సర్గః.

ద్విపంచాశస్సర్గః(52)

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా, వానరస్య మహాత్మనః
ఆజ్ఞాపయ ద్వధం తస్య, రావణః క్రోధమూర్ఛితః. 1

వధే తస్య సమాజ్ఞప్తే, రావణేన దురాత్మనా
నివేదితవతో దౌత్యం, నానుమేనే విభీషణః. 2

తం రక్షోధిపతిం క్రుద్ధం, తచ్చ కార్య ముపస్థితం
విదిత్వా చింతయామాస, కార్యం కార్యవిధౌ స్థితః. 3

నిశ్చితార్థస్తత స్సామ్నా, పూజ్యశత్రుజిదగ్రజం
ఉవాచ హితమత్యర్థం, వాక్యం వాక్యవిశారదః. 4

క్షమస్వ రోషం త్యజ రాక్షసేంద్ర!
ప్రసీద మద్వాక్య మిదం శృణుష్వ
వధం న కుర్వంతి పరావరజ్ఞాః
దూతస్య సంతో వసుధాధిపేంద్రాః. 5

రాజధర్మవిరుద్ధం చ, లోకవృత్తైశ్చ గర్హితం
తవ చాసదృశం వీర, కపే రస్య ప్రమాపణమ్. 6

ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ, రాజధర్మవిశారదః
పరావరజ్ఞో భూతానాం, త్వమేవ పరమార్థవిత్. 7

గృహ్యంతే యది రోషేణ, త్వాదృశోఽపి విపశ్చితః
తత శ్శాస్త్ర విపశ్చిత్త్వం, శ్రమ ఏవ హి కేవలమ్. 8

తస్మా త్ప్రసీద శత్రుఘ్న, రాక్షసేంద్ర దురాసద
యుక్తాయుక్తం వినిశ్చిత్య, దూతదండో విధీయతామ్. 9

విభీషణవచ శ్శ్రుత్వా, రావణో రాక్షసేశ్వరః
రోషేణ మహతాఽఽవిష్టో, వాక్య ముత్తర మబ్రవీత్. 10

న పాపానాం వధే పాపం, విద్యతే శత్రుసూదన
తస్మా దేనం వధిష్యామి, వానరం పాపచారిణమ్. 11

అధర్మమూలం బహుదోషయుక్తం
అనార్యజుష్టం వచనం నిశమ్య
ఉవాచ వాక్యం పరమార్థతత్త్వం
విభీషణో బుద్ధిమతాం వరిష్ఠః. 12

ప్రసీద లంకేశ్వర రాక్షసేంద్ర
ధర్మార్థయుక్తం వచనం శృణుష్వ
దూతా న వధ్యాన్ సమయేషు రాజన్
సర్వేషు సర్వత్ర వదంతి సంతః. 13

అసంశయం శత్రు రయం ప్రవృద్ధః
కృతం హ్యనే నాప్రియ మప్రమేయమ్
న దూతవధ్యాం ప్రవదంతి సంతో
దూతస్య దృష్టా బహవో హి దండాః. 14

వైరూప్య మంగేషు కశాభిఘాతో
మౌండ్యం తథా లక్షణ సన్నిపాతః
ఏతాన్ హి దూతే ప్రవదంతి దండాన్
వధస్తు దూతస్య న న శ్శ్రుతోఽపి. 15

కథం చ ధర్మార్థవినీతబుద్ధిః
పరావరప్రత్యయనిశ్చితార్థః
భవద్విధః కోపవశేహి తిష్ఠేత్
కోపం నియచ్ఛంతి హి సత్త్వవంతః. 16

న ధర్మవాదే న చ లోకవృత్తే
న శాస్త్రబుద్ధి గ్రహణేషు చాపి
విద్యేత కశ్చి త్తవ వీర తుల్యః
త్వం హ్యుత్తమ స్సర్వసురాసురాణామ్. 17

న చా ప్యస్య కపేర్ఘాతే, కంచిత్పశ్యా మ్యహం గుణం
తేష్వయం పాత్యతాం దండో, యైరయం ప్రేషితః కపిః. 18

సాధుర్వా యదివాఽసాధుః, పరై రేష సమర్పితః
బ్రువన్పరార్థం పరవాన్, న దూతో వధ మర్హతి. 19

అపి చాస్మి న్హతే రాజన్, నాన్యం పశ్యామి ఖేచరం
ఇహ యః పునరాగచ్ఛేత్, పరం పారం మహోదధేః. 20

తస్మాన్నా స్య వధే యత్నః, కార్యః పరపురంజయ
భవాన్ సేంద్రేషు దేవేషు, యత్న మాస్థాతు మర్హతి 21

అస్మి న్వినష్టే నహి దూతమన్యం
పశ్యామి యస్తౌ నరరాజపుత్రౌ
యుద్ధాయ యుద్ధప్రియ దుర్వినీతౌ
ఉద్యోజయే ద్దీర్ఘపథావరుద్ధౌ. 22

పరాక్రమోత్సాహ మనస్వినాం చ
సురాసురాణా మపి దుర్జయేన
త్వయా మనో నందన నైర్ఋతానాం
యుద్ధాయతి ర్నాశయితుం నయుక్తా. 23

హితాశ్చ శూరాశ్చ సమాహితాశ్చ
కులేషు జాతాశ్చ మహాగుణేషు
మనస్వినః శస్త్రభృతాం వరిష్ఠాః
కోట్యగ్రత స్తే సుభృతాశ్చ యోధాః. 24

తదేకదేశేన బలస్య తావత్
కేచి త్తవాఽదేశకృతోఽభి యాంతు
తౌ రాజపుత్రౌ వినిగృహ్య మూఢౌ
పరేషు తే భావయితుం ప్రభావమ్. 25

నిశాచరాణా మధిపోఽనుజస్య
విభీషణ స్యోత్తమవాక్యమిష్టమ్
జగ్రాహ బుద్ధ్వా సురలోకశత్రుః
మహాబలో రాక్షసరాజముఖ్యః. 26

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్విపంచాశ స్సర్గః.

త్రిపంచాశస్సర్గః(53)

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా, దశగ్రీవో మహాబలః
దేశ కాలహితం వాక్యం, భ్రాతురుత్తర మబ్రవీత్. 1

సమ్యగుక్తం హి భవతా, దూతవధ్యా విగర్హితా
అవశ్యం తు వధా దన్యః, క్రియతా మస్య నిగ్రహః 2

కపీనాం కిల లాంగూలం, ఇష్టం భవతి భూషణం
త దస్య దీప్యతాం శీఘ్రం, తేన దగ్ధేన గచ్ఛతు 3

తతః పశ్యన్త్విమం దీనం, అంగవై రూప్యకర్శితం
సమిత్రజ్ఞాతయ స్సర్వే, బాంధవాః స సుహృజ్జనాః. 4

ఆజ్ఞాపయ ద్రాక్షసేంద్రః, పురం సర్వం సచత్వరం
లాంగూలేన ప్రదీప్తేన, రక్షోభిః పరిణీయతామ్. 5

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా, రాక్షసాః కోపకర్కశాః
వేష్టయంతి స్మ లాంగూలం, జీర్ణైః కార్పాసజైః పటైః. 6

సంవేష్ట్యమానే లాంగూలే, వ్యవర్ధత మహాకపిః
శుష్క మింధన మాసాద్య, వనేష్వివ హుతాశనః. 7

తైలేన పరిషిచ్యాథ, తేఽగ్నిం తత్రాభ్య పాతయన్
లాంగూలేన ప్రదీప్తేన, రాక్షసాం స్తా నపాతయత్. 8

రోషామర్షపరీతాత్మా, బాలసూర్యసమాననః
లాంగూలం సంప్రదీప్తం తు, ద్రష్టుం తస్య హనూమతః. 9

సహస్త్రీబాలవృద్ధాశ్చ, జగ్ముః ప్రీతా నిశాచరాః
స భూయ స్సంగతైః క్రూరైః, రాక్షసై ర్హరిసత్తమః. 10

నిబద్ధః కృతవా న్వీరః, తత్కాలసదృశీం మతిమ్
కామం ఖలు న మే శక్తాః, నిబద్ధస్యాపి రాక్షసాః. 11

ఛిత్వా పాశాన్ సముత్పత్య, హన్యా మహ మిమాన్ పునః
యది భర్తు ర్హితార్థాయ, చరంతం భర్తృశాసనాత్. 12

బధ్న న్త్యేతే దురాత్మానో, నతు మే నిష్కృతిః కృతా
సర్వేషా మేవ పర్యాప్తో, రాక్షసానా మహం యుధి. 13

కింతు రామస్య ప్రీత్యర్థం, విషహిష్యేஉహమీదృశం
లంకా చారయితవ్యా వై, పునరేవ భవేదితి. 14

రాత్రౌ నహి సుదృష్టా మే, దుర్గకర్మవిధానతః
అవశ్యమేవ ద్రష్టవ్యా, మయా లంకా నిశాక్షయే. 15

కామం బద్ధస్య మే భూయః, పుచ్ఛ స్యోద్దీపనేన చ
పీడాం కుర్వంతు రక్షాంసి, నమేஉస్తి మనస శ్శ్రమః. 16

తత స్తే సంవృతాకారం, సత్త్వవంతం మహాకపిం
పరిగృహ్య యయు ర్హృష్టా, రాక్షసాః కపికుంజరమ్. 17

శంఖభేరీనినాదై స్తం, ఘోషయంత స్స్వకర్మభిః
రాక్షసాః క్రూరకర్మాణః, చారయంతిస్మ తాం పురీమ్. 18

అన్వీయమానో రక్షోభిః, యయౌ సుఖమరిందమః
హనూమాం శ్చారయామాస, రాక్షసానాం మహాపురీమ్. 19

అ థాపశ్య ద్విమానాని, విచిత్రాణి మహాకపిః
సంవృతా న్భూమిభాగాంశ్చ, సువిభక్తాంశ్చ చత్వరాన్. 20

వీథీ శ్చ గృహసంబాధాః, కపి శ్శృంగాటకాని చ
తథా రథ్యో పరథ్యాశ్చ, తథైవ గృహకాంతరాన్. 21

గృహాంశ్చ మేఘ సంకాశాన్, దదర్శ పవనాత్మజః
చత్వరేషు చతుష్కేషు, రాజమార్గే తథై వ చ. 22

ఘోషయన్తి కపిం సర్వే, చారీక ఇతి రాక్షసాః
స్త్రీబాలవృద్ధా నిర్జగ్ముః, తత్ర తత్ర కుతూహలాత్. 23

తం ప్రదీపితలాంగూలం, హనూమంతం దిదృక్షవః
దీప్యమానే తత స్తస్య, లాంగూలాగ్రే హనూమతః. 24

రాక్షస్య స్తా విరూపాక్ష్యః, శంసుర్దేవ్యా స్తదప్రియం
యస్త్వయా కృతసంవాదః, సీతే తామ్రముఖః కపిః. 25

లాంగూలేన ప్రదీప్తేన, స ఏష పరిణీయతే
శ్రుత్వా తద్వచనం క్రూరం, ఆత్మాపహరణోపమమ్. 26

వైదేహీ శోకసంతప్తా, హుతాశనముపాగమత్
మంగళాభిముఖీ తస్య, సా తదాఽఽసీన్మహాకపేః.
ఉపతస్థే విశాలాక్షీ, ప్రయతా హవ్య వాహనం. 27

యద్యస్తి పతిశుశ్రూషా, యద్యస్తి చరితం తపః
యది చాస్త్యేక పత్నీత్వం, శీతో భవ హనూమతః. 28

యది కించిదను క్రోశః, తస్య మయ్యస్తి ధీమతః
యది వా భాగ్య శేషో మే, శీతో భవ హనూమతః. 29

యది మాం వృత్తసంపన్నాం, తత్స మాగమలాలసామ్
స విజానాతి ధర్మాత్మా, శీతో భవ హనూమతః. 30

యది మాం తారయే దార్యః, సుగ్రీవ స్సత్యసంగరః
అస్మా ద్దుఃఖాంబుసంరోధాత్, శీతో భవ హనూమతః. 31

తత స్తీక్ష్ణార్చి రవ్యగ్రః, ప్రదక్షిణ శిఖోఽనలః
జజ్వాల మృగశాబాక్ష్యాః, శంస న్నివ శివం కపేః. 32

హనూమజ్జనక శ్చాపి, పుచ్ఛానల యుతోఽనిలః
వవౌ స్వాస్థ్యకరో దేవ్యాః, ప్రాలేయానిలశీతలః. 33

దహ్యమానే చ లాంగూలే, చిన్తయామాస వానరః 34

ప్రదీప్తోగ్నిరయం కస్మాత్, న మాం దహతి సర్వతః
దృశ్యతే చ మహాజ్వాలః, కరోతి నచ మే రుజమ్. 35

శిశిర స్యేవ సంపాతో, లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్ఠితః
అథవా తదిదం వ్యక్తం, యద్దృష్టం ప్లవతా మయా. 36

రామప్రభావా దాశ్చర్యం, పర్వత స్సరితాం పతౌ
యది తావ త్సముద్రస్య, మైనాకస్య చ ధీమతః. 37

రామార్థం సంభ్రమః తాదృక్, కిమగ్ని ర్నకరిష్యతి
సీతాయా శ్చానృశంస్యేన, తేజసా రాఘవస్య చ. 38

పితుశ్చ మమ సఖ్యేన, న మాం దహతి పావకః
భూయ స్స చింతయామాస, ముహూర్తం కపికుంజరః. 39

ఉత్పపా తాథ వేగేన, ననాద చ మహాకపిః
పురద్వారం తతః శ్రీమాన్, శైలశృంగ మివోన్నతమ్ 40

విభ క్తరక్షస్సంబాధం, ఆససా దానిలాత్మజః
స భూత్వా శైల సంకాశః, క్షణేన పునరాత్మవాన్. 41

హ్రస్వతాం పరమాం ప్రాప్తో, బన్ధనా న్యవశాతయత్
విముక్త శ్చాభవ చ్ఛ్రీమాన్, పునః పర్వతసన్నిభః. 42

వీక్షమాణ శ్చ దదృశే, పరిఘం తోరణాశ్రితం
స తం గృహ్యా మహాబాహుః, కాలాయసపరిష్కృతమ్ 43

రక్షిణ స్తాన్ పునస్సర్వాన్, సూదయామాస మారుతిః.

స తా న్నిహత్వా రణచండవిక్రమః
సమీక్షమాణః పునరేవ లంకాం
ప్రదీప్త లాంగూల కృతార్చిమాలీ
ప్రకాశ తాదిత్య ఇవార్చిమాలీ. 44

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే త్రిపంచాశస్సర్గః.

చతుఃపంచాశ స్సర్గః (54)

వీక్షమాణస్తతో లంకాం, కపిః కృతమనోరథః
వర్ధమానసముత్సాహః, కార్యశేషమచింతయత్. 1

కిన్ను ఖల్వవశిష్టం మే, కర్తవ్యమిహ సాంప్రతం
యదేషాం రక్షసాం భూయః, సన్తాపజననం భవేత్. 2

వనం తావత్ప్రమథితం, ప్రకృష్టా రాక్షసా హతాః
బలైకదేశః క్షపితః, శేషం దుర్గవినాశనమ్. 3

దుర్గే వినాశితే కర్మ, భవే త్సుఖపరిశ్రమం
అల్పయత్నేన కార్యేఽస్మిన్, మమ స్యాత్ సఫలశ్రమః. 4

యో హ్యయం మమ లాంగూలే, దీప్యతే హవ్యవాహనః
అస్య సంతర్పణం న్యాయ్యం, కర్తు మేభి ర్గృహోత్తమైః. 5

తతః ప్రదీప్తలాంగూలః, సవిద్యుదివ తోయదః
భవనాగ్రేషు లంకాయాః, విచచార మహాకపిః 6

గృహాద్గృహం రాక్షసానాం, ఉద్యానాని చ వానరః
వీక్షమాణో హ్యసంత్రస్తః, ప్రాసాదాంశ్చ చచార సః. 7

అవప్లుత్య మహావేగః, ప్రహస్తస్య నివేశనం
అగ్నిం తత్ర స నిక్షిప్య, శ్వసనేన సమో బలీ. 8

తతోఽన్య త్పుప్లువే వేశ్మ, మహాపార్శ్వస్య వీర్యవాన్
ముమోచ హనుమానగ్నిం, కాలానల శిఖోపమమ్. 9

వజ్ర దంష్ట్రస్య చ తథా, పుప్లువే స మహాకపిః
శుకస్య చ మహాతేజాః, సారణస్య చ ధీమతః. 10

తథా చేన్ద్రజితో వేశ్మ, దదాహ హరియూథపః
జంబుమాలే స్సుమాలేశ్చ, దదాహ భవనం తతః. 11

రశ్మి కేతో శ్చ భవనం, సూర్య శత్రో స్తథైవ చ
హ్రస్వకర్ణస్య దంష్ట్రస్య, రోమశస్య చ రక్షసః 12

యుద్ధోన్మత్తస్య మత్తస్య, ధ్వజగ్రీవస్య రక్షసః
విద్యుజ్జిహ్వస్య ఘోరస్య, తథా హస్తిముఖస్య చ. 13

కరాళస్య పిశాచస్య, శోణితాక్షస్య చైవ హి
కుమ్భకర్ణస్య భవనం, మకరాక్షస్య చైవ హి. 14

యజ్ఞశత్రోశ్చ భవనం, బ్రహ్మశత్రో స్తథైవ చ
నరాంతకస్య కుంభస్య, నికుంభస్య దురాత్మనః. 15

వర్జయిత్వా మహాతేజా, విభీషణగృహం ప్రతి
క్రమమాణః క్రమేణైవ, దదాహ హరిపుంగవః. 16

తేషు తేషు మహార్హేషు, భవనేషు మహాయశాః
గృహే ష్వృద్ధిమతా మృద్ధిం, దదాహ స మహాకపిః. 17

సర్వేషాం సమతిక్రమ్య, రాక్షసేంద్రస్య వీర్యవాన్
ఆససా దాథ లక్ష్మీవాన్, రావణస్య నివేశనమ్. 18

తత స్తస్మిన్గృహే ముఖ్యే, నానారత్న విభూషితే
మేరుమందరసంకాశే, సర్వ మంగళశోభితే. 19

ప్రదీప్త మగ్ని ముత్సృజ్య, లాంగూలాగ్రే ప్రతిష్ఠితం
ననాద హనుమా న్వీరో, యుగాన్త జలదో యథా. 20

శ్వసనేన చ సంయోగాత్, అతివేగో మహాబలః
కాలాగ్ని రివ జజ్వాల, ప్రావర్ధత హుతాశనః. 21

ప్రదీప్త మగ్నిం పవనః, తేషు వేశ్మ స్వచారయత్
అభూత్ శ్వసనసంయోగాత్, అతివేగో హుతాశనః. 22

తాని కాంచనజాలాని, ముక్తామణిమయాని చ
భవనా న్యవశీర్యన్త, రత్నవన్తి మహాన్తి చ. 23

తాని భగ్నవిమానాని, నిపేతు ర్ధరణీతలే
భవనానీవ సిద్ధానాం, అమ్బరా త్పుణ్యసంక్షయే. 24

సంజజ్ఞే తుముల శ్శబ్దో, రాక్షసానాం ప్రధావతాం
స్వగృహస్య పరిత్రాణే, భగ్నోత్సాహోర్జిత శ్రియామ్. 25

నూన మేషోఽగ్ని రాయాతః, కపిరూపేణ హా ఇతి
క్రన్దన్త్య స్సహసా పేతుః, స్తనన్ధయధరాః స్త్రియః. 26

కాశ్చి దగ్ని పరీతేభ్యో, హర్మ్యేభ్యో ముక్త మూర్ధజాః
పతన్త్యో రేజిరేఽభ్రేభ్యః, సౌదామిన్య ఇవాంబరాత్. 27

వజ్ర విద్రుమ వైడూర్య, ముక్తా రజత సంహితాన్
విచిత్రా న్భవనా న్ధాతూన్, స్యందమానా న్దదర్శ సః. 28

నాగ్ని స్తృప్యతి కాష్ఠానాం, తృణానాం హరియూథపః
నాగ్నే ర్నాపి విశస్తానాం, రాక్షసానాం వసున్ధరా. 29

క్వచి త్కింశుకసంకాశాః, క్వచి చ్ఛాల్మలిసన్నిభాః
క్వచి త్కుంకుమసంకాశాః, శిఖా వహ్నే శ్చకాశిరే. 30

హనూమతా వేగమతా, వానరేణ మహాత్మనా
లంకాపురం ప్రదగ్ధం తత్, రుద్రేణ త్రిపురం యథా. 31

తతస్తు లంకాపుర పర్వతాగ్రే
సముత్థితో భీమపరాక్రమోఽగ్నిః
ప్రసార్య చూడావలయం ప్రదీప్తో
హనూమతా వేగవతా విసృష్టః. 32

యుగాంతకాలానలతుల్య వేగః
సమారుతోగ్ని ర్వవృధే దివిస్పృక్
విధూమరశ్మి ర్భవనేషు సక్తో
రక్షశ్శరీ రాజ్యసమర్పితార్చిః. 33

ఆదిత్యకోటీసదృశ స్సుతేజా
లంకాం సమస్తాం పరివార్య తిష్ఠన్
శబ్దై రనేకై రశనిప్రరూఢైః
భిన్ద న్నివాణ్డం ప్రబభౌ మహాగ్నిః. 34

తత్రాంబరా దగ్ని రతిప్రవృద్ధో
రూక్షప్రభః కింశుకపుష్ప చూడః
నిర్వాణధూమాకులరాజయ శ్చ
నీలోత్పలాభాః ప్రచకాశిరేఽభ్రాః. 35

వజ్రీ మహేంద్రస్త్రిదశేశ్వరోవా
సాక్షాద్యమో వా వరుణోఽనిలో వా
రుద్రోఽగ్ని రర్కో ధనదశ్చ సోమో
న వానరోఽయం స్వయ మేవ కాలః. 36

కిం బ్రహ్మణ స్సర్వపితామహస్య
సర్వస్య ధాతు శ్చతురాననస్య
ఇహాగతో వానరరూపధారీ
రక్షోపసంహారకరః ప్రకోపః. 37

కిం వైష్ణవం వా కపిరూప మేత్య
రక్షో వినాశాయ పరం సుతేజః
అనంత మవ్యక్త మచింత్య మేకం
స్వమాయయా సాంప్రత మాగతం వా. 38

ఇత్యేవ మూచు ర్బహవో విశిష్టాః
రక్షోగణా స్తత్ర సమేత్య సర్వే
సప్రాణిసంఘాం సగృహాం సవృక్షాం
దగ్ధాం పురీం తాం సహసా సమీక్ష్య. 39

తతస్తు లంకా సహసా ప్రదగ్ధా
సరాక్షసా సాశ్వరథా సనాగా
సపక్షిసంఘా సమృగా సవృక్షా
రురోద దీనా తుములం సశబ్దమ్. 40

హాతాత హాపుత్రక కాంత మిత్ర
హా జీవితం భోగయుతం సుపుణ్యమ్
రక్షోభి రేవం బహుధా బ్రువద్భిః
శబ్దః కృతో ఘోరతర స్సుభీమః. 41

హుతాశనజ్వాలసమావృతా సా
హతప్రవీరా పరివృత్తయోధా
హనూమతః క్రోధబలాభిభూతా
బభూవ శాపోపహతేవ లంకా. 42

ససంభ్రమత్రస్తవిషణ్ణరాక్షసాం
సముజ్జ్వలజ్వాలహుతాశ నాంకితామ్
దదర్శ లంకాం హనుమా న్మహామనాః
స్వయంభు కోపోపహతా మివావనిమ్. 43

భంక్త్వా వనం పాదపరత్న సంకులం
హత్వా తు రక్షాంసి మహాంతి సంయుగే
దగ్ధ్వా పురీం తాం గృహరత్న మాలినీం
తస్థౌ హనూమాన్ పవనాత్మజః కపిః. 44

త్రికూటశృంగాగ్రతలే విచిత్రే
ప్రతిష్ఠితో వానరరాజసింహః
ప్రదీప్తలాంగూలకృతార్చిమాలీ
వ్యరాజ తాదిత్య ఇవాంశుమాలీ. 45

స రాక్షసాంస్తాన్ సుబహూంశ్చ హత్వా
వనం చ భంక్త్వా బహుపాదపం తత్
విసృజ్య రక్షోభవనేషు చాగ్నిం
జగామ రామం మనసా మహాత్మా. 46

తత స్తు తం వానరవీరముఖ్యం
మహాబలం మారుతతుల్య వేగమ్
మహామతిం వాయుసుతం వరిష్ఠం
ప్రతుష్టువుర్దేవగణాశ్చ సర్వే. 47

భంక్త్వా వనం మహాతేజాః, హత్వా రక్షాంసి సంయుగే
దగ్ధ్వా లంకాం పురీం రమ్యాం, రరాజ స మహాకపిః. 48

తత్ర దేవా స్సగంధర్వాః, సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః
దృష్ట్వా లంకాం ప్రదగ్ధాం తాం, విస్మయం పరమం గతాః. 49

తం దృష్ట్వా వానరశ్రేష్ఠం, హనూమంతం మహాకపిం
కాలాగ్ని రితి సంచింత్య, సర్వ భూతాని తత్రసుః. 50

దేవాశ్చ సర్వే ముని పుంగవాశ్చ
గంధర్వ విద్యాధరనాగయక్షాః
భూతాని సర్వాణి మహాంతి తత్ర
జగ్ముః పరాం ప్రీతి మతుల్య రూపామ్. 51

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుః పంచాశస్సర్గః.

పంచపంచాశస్సర్గః (55)

లంకాం సమస్తాం సందీప్య, లాంగూలాగ్నిం మహాబలః
నిర్వాపయామాస తదా, సముద్రే హరిసత్తమః. 1

హరిఃఓమ్

ఓమ్ శ్రీరామాయ నమః

శ్రీ మద్రామాయణే, సుందరకాండే

చతుఃపంచాశ స్సర్గః (54)

దేవాశ్చ సర్వే ముని పుంగవాశ్చ
గంధర్వ విద్యాధరనాగయక్షాః
భూతాని సర్వాణి మహాంతి తత్ర
జగ్ముః పరాం ప్రీతి మతుల్య రూపామ్. 51

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే చతుః పంచాశస్సర్గః.

పంచపంచాశ స్సర్గః (55)

లంకాం సమస్తాం సందీప్య, లాంగూలాగ్నిం మహాబలః
నిర్వాపయామాస తదా, సముద్రే హరిసత్తమః. 1

సందీప్యమానాం విధ్వస్తాం, త్రస్తరక్షోగణాం పురీం
అవేక్ష్య హనుమాన్ లంకాం, చింతయామాస వానరః. 2

తస్యాభూ త్సుమహాం స్త్రాసః, కుత్సాచాత్మ న్యజాయత
లంకాం ప్రదహతా కర్మ, కింస్వి త్కృత మిదం మయా. 3

ధన్యా స్తే పురుష శ్రేష్ఠాః, యే బుద్ధ్వా కోప ముత్థితం
నిరున్ధన్తి మహాత్మానో, దీప్తమగ్ని మివాంభసా. 4

క్రుద్ధః పాపం న కుర్యాత్కః, క్రుద్ధో హన్యా ద్గురూనపి
క్రుద్ధః పరుషయా వాచా, నర స్సాధూ నధిక్షిపేత్. 5

వాచ్యా వాచ్యం ప్రకుపితో, న విజానాతి కర్హిచిత్
నాకార్య మస్తి క్రుద్ధస్య, నాఽవాచ్యం విద్యతే క్వచిత్. 6

య స్సముత్పతితం క్రోధం, క్షమయైవ నిరస్యతి
యథోరగ స్త్వచం జీర్ణాం, స వై పురుష ఉచ్యతే. 7

ధిగస్తు మాం సుదుర్బుద్ధిం, నిర్లజ్జం పాపకృత్తమం.
అచింతయిత్వా తాం సీతాం, అగ్నిదం స్వామిఘాతుకమ్. 8

యది దగ్ధాత్వియం లంకా, నూన మార్యాఽపి జానకీ
దగ్ధా తేన మయా భర్తుః, హతం కార్య మజానతా. 9

యదర్థ మయ మారమ్భః, తత్కార్య మవసాదితం
మయా హి దహతా లంకాం, న సీతా పరిరక్షితా. 10

ఈషత్కార్య మిదం కార్యం, కృతమాసీ న్న సంశయః
తస్య క్రోధాభిభూతేన, మయా మూలక్షయః కృతః. 11

వినష్టా జానకీ నూనం, న హ్యదగ్ధః ప్రదృశ్యతే
లంకాయాం కశ్చి దుద్దేశః, సర్వా భస్మీకృతా పురీ. 12

యది తద్విహతం కార్యం, మమ ప్రజ్ఞావిపర్యయాత్
ఇహైవ ప్రాణసన్న్యాసో, మమాపి హ్యద్య రోచతే. 13

కిమగ్నౌ నిపతా మ్యద్య, ఆహోస్వి ద్బడబాముఖే
శరీర మాహో సత్త్వానాం, దద్మి సాగరవాసినామ్. 14

కథం హి జీవతా శక్యో, మయా ద్రష్టుం హరీశ్వరః
తౌ వా పురుషశార్దూలౌ, కార్యసర్వస్వఘాతినా. 15

మయా ఖలు తదే వేదం, రోషదోషా త్ప్రదర్శితం
ప్రథితం త్రిషు లోకేషు, కపిత్వ మనవస్థితమ్. 16

ధిగస్తు రాజసం భావం, అనీశ మనవస్థితం
ఈశ్వరేణాపి యద్రాగాత్, మయా సీతా న రక్షితా. 17

వినష్టాయాం తు సీతాయాం, తావుభౌ వినశిష్యతః
తయో ర్వినాశే సుగ్రీవః, సబన్ధు ర్వినశిష్యతి. 18

ఏత దేవ వచ శ్శ్రుత్వా, భరతో భ్రాతృవత్సలః
ధర్మాత్మా సహశత్రుఘ్నః, కథం శక్ష్యతి జీవితుమ్. 19

ఇక్ష్వాకువంశే ధర్మిష్ఠే, గతే నాశ మసంశయం
భవిష్యంతి ప్రజా స్సర్వాః, శోకసన్తాపపీడితాః 20

తదహం భాగ్యరహితో, లుప్తధర్మార్థసంగ్రహః
రోషదోషపరీతాత్మా, వ్యక్తం లోకవినాశనః. 21

ఇతి చిన్తయత స్తస్య, నిమిత్తా న్యుపపేదిరే
పూర్వ మప్యుపలబ్ధాని, సాక్షాత్పున రచింతయత్. 22

అథవా చారుసర్వాంగీ, రక్షితా స్వేన తేజసా
న నశిష్యతి కల్యాణీ, నాగ్ని రగ్నౌ ప్రవర్తతే. 23

న హి ధర్మాత్మన స్తస్య, భార్యా మమితతేజసః
స్వచారిత్రాభిగుప్తాం తాం, స్ప్రష్టు మర్హతి పావకః. 24

నూనం రామప్రభావేణ, వైదేహ్యా స్సుకృతేన చ
యన్మాం దహనకర్మాஉయం, నాదహ ద్ధవ్యవాహనః. 25

త్రయాణాం భరతాదీనాం, భ్రాతౄణాం దేవతాచ యా
రామస్య చ మనః కాన్తా, సా కథం వినశిష్యతి. 26

యద్వా దహనకర్మాஉయం, సర్వత్ర ప్రభు రవ్యయః
న మే దహతి లాంగూలం, కథ మార్యాం ప్రధక్ష్యతి. 27

పున శ్చాచింతయ త్తత్ర, హనుమా న్విస్మిత స్తదా
హిరణ్యనాభస్య గిరేః, జలమధ్యే ప్రదర్శనమ్ 28

తపసా సత్యవాక్యేన, అనన్యత్వాచ్చ భర్తరి
అపి సా నిర్దహేదగ్నిం, న తా మగ్నిః ప్రధక్ష్యతి. 29

స తథా చిన్తయం స్తత్ర, దేవ్యా ధర్మపరిగ్రహం
శుశ్రావ హనుమాన్ వాక్యం, చారణానాం మహాత్మనామ్. 30

అహో ఖలు కృతం కర్మ, దుష్కరం హి హనూమతా
అగ్నిం విసృజతాஉభీక్ష్ణం, భీమం రాక్షసవేశ్మని. 31

ప్రపలాయితరక్షః స్త్రీ, బాలవృద్ధసమాకులా
జనకోలాహలాధ్మాతా, క్రన్దన్తీ వాద్రికన్దరే 32

దగ్ధేయం నగరీ సర్వా, సాట్టప్రాకారతోరణా
జానకీ న చ దగ్ధేతి, విస్మయోஉద్భుత ఏవ నః 33

స నిమిత్తైశ్చ దృష్టార్థైః, కారణైశ్చ మహాగుణైః
ఋషివాక్యై శ్చ హనుమాన్, అభవ త్ప్రీతమానసః. 34

తతః కపిః ప్రాప్తమనోరథార్థః
తామక్షతాం రాజసుతాం విదిత్వా
ప్రత్యక్షత స్తాం పునరేవ దృష్ట్వా
ప్రతి ప్రయాణాయ మతిం చకార 35

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే పంచపంచాశ స్సర్గః.

షట్పంచాశ స్సర్గః (56)

తతస్తు శింశుపామూలే, జానకీం పర్యుపస్థితాం
అభివా ద్యాబ్రవీ ద్దిష్ట్యా, పశ్యామి త్వా మిహాక్షతామ్. 1

తత స్తం ప్రస్థితం సీతా, వీక్షమాణా పునః పునః
భర్తృ స్నేహాన్వితం వాక్యం, హనుమంత మభాషత. 2

కామ మస్య త్వమేవైకః, కార్యస్య పరిసాధనే
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న, యశస్య స్తే బలోదయః. 3

శరైస్తు సంకులాం కృత్వా, లంకాం పరబలార్దనః
మాం నయే ద్యది కాకుత్స్థః, తత్తస్య సదృశం భవేత్. 4

తద్యథా తస్య విక్రాన్తం, అనురూపం మహాత్మనః
భవ త్యాహవశూరస్య, తథా త్వముపపాదయ. 5

తదర్థో పహితం వాక్యం, ప్రశ్రితం హేతుసంహితం
నిశమ్య హనుమాం స్తస్యా, వాక్య ముత్తర మబ్రవీత్. 6

క్షిప్రమేష్యతి కాకుత్‌స్థో, హర్యృక్షప్రవరై ర్వృతః
యస్తే యుధి విజిత్యారీన్, శోకం వ్యపనయిష్యతి. 7

ఏవ మాశ్వాస్య వైదేహీం, హనుమాన్మారుతాత్మజః
గమనాయ మతిం కృత్వా, వైదేహీ మభ్యవాదయత్. 8

తత స్స కపిశార్దూలః, స్వామిసన్దర్శనోత్సుకః
ఆరురోహ గిరి శ్రేష్ఠం, అరిష్ట మరిమర్దనః. 9

తుంగపద్మకజుష్టాభిః, నీలాభి ర్వనరాజిభిః
సోత్తరీయ మివాంభోదైః, శృంగాన్తరవిలమ్బిభిః. 10

బోధ్యమాన మివ ప్రీత్యా, దివాకరకరై శ్శుభైః
ఉన్మిషంత మివోద్ధూతైః, లోచనై రివ ధాతుభిః. 11

తోయౌఘనిస్స్వనై ర్మన్ద్రైః, ప్రాధీతమివ పర్వతం
ప్రగీతమివ విస్పష్టైః, నానా ప్రస్రవణస్వనైః. 12

దేవదారుభి రత్యుచ్చైః, ఊర్ధ్వ బాహు మివ స్థితం
ప్రపాతజలనిర్ఘోషైః, ప్రాక్రుష్టమివ పర్వతమ్. 13

వేపమానమివ శ్యామైః, కంపమానై శ్శరద్ఘనైః
వేణుభిర్మారుతోద్ధూతైః, కూజంత మివ కీచకైః. 14

నిశ్శ్వసంత మివామర్షాత్, ఘోరై రాశీవిషోత్తమైః
నీహారకృతగంభీరైః, ధ్యాయన్త మివ గహ్వరైః. 15

మేఘపాదనిభైః పాదైః, ప్రక్రాన్త మివ సర్వతః
జృమ్భమాణ మివాऽऽకాశే, శిఖరై రభ్రమాలిభిః. 16

కూటైశ్చ బహుధా కీర్ణైః, శోభితం బహుకన్దరైః
సాలతాలాశ్వకర్ణైశ్చ, వంశై శ్చ బహుభి ర్వృతమ్. 17

లతావితానై ర్వితతైః, పుష్పవద్భి రలంకృతం
నానామృగ గణాకీర్ణం, ధాతునిష్యన్దభూషితమ్. 18

బహుప్రస్రవణోపేతం, శిలాసంచయసంకటం
మహర్షియక్ష గన్ధర్వ, కిన్నరోరగ సేవితమ్. 19

లతాపాదపసంఘాతం, సింహాధ్యుషితకన్దరం
వ్యాఘ్రసంఘసమాకీర్ణం, స్వాదుమూలఫలద్రుమమ్. 20

త మారురోహ హనుమాన్, పర్వతం పవనాత్మజః
రామ దర్శనశీఘ్రేణ, ప్రహర్షే ణాభిచోదితః. 21

తేన పాదతలా క్రాన్తా, రమ్యేషు గిరిసానుషు
సఘోషా స్సమశీర్యన్త, శిలా శ్చూర్ణీకృతా స్తతః. 22

స త మారుహ్య శైలేంద్రం, వ్యవర్ధత మహాకపిః
దక్షిణా దుత్తరం పారం, ప్రార్థయన్ లవణామ్భసః. 23

అధిరుహ్య తతో వీరః, పర్వతం పవనాత్మజః
దదర్శ సాగరం భీమం, మీనోరగనిషేవితమ్. 24

స మారుత ఇవాऽऽకాశం, మారుతస్యాऽऽత్మ సమ్భవః
ప్రపేదే హరిశార్దూలో, దక్షిణా దుత్తరాం దిశమ్. 25

స తదా పీడిత స్తేన, కపినా పర్వతోత్తమః
రరాస సహతై ర్భూతైః, ప్రవిశ న్వసుధాతలమ్. 26

కమ్పమానై శ్చ శిఖరైః, పతద్భిరపి చ ద్రుమైః
తస్యోరు వేగోన్మథితాః, పాదపాః పుష్పశాలినః. 27

నిపేతు ర్భూతలే రుగ్ణాః, శక్రాయుధహతా ఇవ
కన్దరాన్తరసంస్థానాం, పీడితానాం మహౌజసామ్. 28

సింహానాం నినదో భీమో, నభో భిన్దన్ స శుశ్రువే
స్రస్తవ్యావృత్తవసనాః, వ్యాకులీకృతభూషణాః. 29

విద్యాధర్య స్సముత్పేతుః, సహసా ధరణీ ధరాత్
అతి ప్రమాణా బలినో, దీప్తజిహ్వా మహావిషాః. 30

నిపీడితశిరోగ్రీవాః, వ్యచేష్టన్త మహాహయః
కిన్నరోరగ గన్ధర్వ, యక్షవిద్యాధరా స్తదా. 31

పీడితం తం నగవరం, త్యక్త్వా గగన మాస్థితాః
స చ భూమిధర శ్రీమాన్, బలినా తేన పీడితః. 32

స వృక్షశిఖరోదగ్రః, ప్రవివేశ రసాతలం
దశయోజనవిస్తారః, త్రింశద్యోజన ముచ్ఛ్రితః. 33

ధరణ్యాం సమతాం యాతః, స బభూవ ధరాధరః
స లిలంఘయిషు ర్భీమం, సలీలం లవణార్ణవమ్.
కల్లోలాస్ఫాల వేలాన్తం, ఉత్పపాత నభో హరిః. 34

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే షట్పంచాశ స్సర్గః.

సప్తపంచాశస్సర్గః (57)

స చన్ద్ర కుముదం రమ్యం, సార్కకారండవం శుభం
తిష్యశ్రవణకాదమ్బం, అభ్రశై వాలశాద్వలమ్. 1

పునర్వసు మహామీనం, లోహితాంగమహాగ్రహం
ఐరావత మహాద్వీపం, స్వాతీహంసవిలోళితమ్. 2

వాతసంఘాతజాతోర్మి, చన్ద్రాంశుశిశిరామ్బుమత్
భుజంగ యక్ష గన్ధర్వ, ప్రబుద్ధకమలోత్పలమ్. 3

హనుమా న్మారుతగతిః, మహానౌ రివ సాగరం
అపార మపరిశ్రాన్తం, పుప్లువే గగనార్ణవమ్. 4

గ్రసమాన ఇవాకాశం, తారాధిప మివోల్లిఖన్
హరన్నివ సనక్షత్రం, గగనం సార్కమణ్డలమ్. 5

మారుత స్యాత్మజ శ్రీమాన్, కపి ర్వ్యోమచరో మహాన్
హనుమా న్మేఘజాలాని, వికర్షన్నివ గచ్ఛతి. 6

పాణ్డురారుణవర్ణాని, నీలమాంజిష్ఠకాని చ
హరితారుణవర్ణాని, మహాభ్రాణి చకాశిరే. 7

ప్రవిశ న్నభ్రజాలాని, నిష్పతంశ్చ పునః పునః
ప్రచ్ఛన్న శ్చ ప్రకాశశ్చ, చన్ద్రమా ఇవ లక్ష్యతే. 8

వివిధాభ్రఘనాపన్న, గోచరో ధవళాంబరః
దృశ్యాదృశ్యతను ర్వీరః, తదా చన్ద్రాయతేఽమ్బరే. 9

తార్క్ష్యాయమాణో గగనే, బభాసే వాయునన్దనః
దారయ న్మేఘబృన్దాని, నిష్పతం శ్చ పునః పునః. 10

నదన్నాదేన మహతా, మేఘస్వనమహాస్వనః
ప్రవరా న్రాక్షసాన్ హత్వా, నామ విశ్రావ్య చాత్మనః. 11

ఆకులాం నగరీం కృత్వా, వ్యథయిత్వా చ రావణం
అర్దయిత్వా బలం ఘోరం, వైదేహీ మభివాద్య చ. 12

ఆజగామ మహాతేజాః, పునర్మధ్యేన సాగరమ్
పర్వతేన్ద్రం సునాభం చ, సముపస్పృశ్య వీర్యవాన్. 13

జ్యాముక్త ఇవ నారాచో, మహావేగోఽభ్యుపాగతః
స కించి దనుసంప్రాప్తః, సమాలోక్య మహాగిరిమ్. 14

మహేన్ద్రం మేఘసంకాశం, ననాద హరిపుంగవః
స పూరయామాస కపిః, దిశో దశ సమంతతః. 15

నద న్నా దేన మహతా, మేఘస్వనమహాస్వనః
స తం దేశ మనుప్రాప్తః, సుహృద్దర్శనలాలసః. 16

ననాద హరిశార్దూలో, లాంగూలం చాప్య కమ్పయత్
తస్య నానద్యమానస్య, సుపర్ణ చరితే పథి. 17

ఫలతీ వాస్య ఘోషేణ, గగనం సార్కమణ్డలం
యే తు తత్రో త్తరే తీరే, సముద్రస్య మహాబలాః. 18

పూర్వం సంవిష్ఠితా శ్శూరాః, వాయుపుత్రదిదృక్షవః
మహతో వాతనున్నస్య, తోయద స్యేవ గర్జితమ్. 19

శుశ్రువు స్తే తదా ఘోషం, ఊరువేగం హనూమతః
తే దీనమనసస్సర్వే, శుశ్రువుః కాననౌకసః. 20

వానరేంద్రస్య నిర్ఘోషం, పర్జన్యనినదోపమమ్
నిశమ్య నదతో నాదం, వానరాస్తే సమన్తతః. 21

బభూవు రుత్సుకా స్సర్వే, సుహృద్దర్శనకాంక్షిణః
జాంబవాన్ స హరిశ్రేష్ఠః, ప్రీతిసంహృష్టమానసః. 22

ఉపామన్త్ర్య హరీన్ సర్వాన్, ఇదం వచన మబ్రవీత్
సర్వథా కృతకార్యోఽసౌ, హనుమాన్నాత్ర సంశయః. 23

న హ్య స్యాకృతకార్యస్య, నాద ఏవంవిధో భవేత్
తస్య బాహూరువేగం చ, నినాదం చ మహాత్మనః. 24

నిశమ్య హరయో హృష్టాః, సముత్పేతు స్తత స్తతః
తే నగాగ్రా న్నగాగ్రాణి, శిఖరా చ్ఛిఖరాణి చ. 25

ప్రహృష్టా స్సమపద్యన్త, హనూమన్తం దిదృక్షవః
తే ప్రీతాః పాదపాగ్రేషు, గృహ్య శాఖా స్సునిష్ఠితాః. 26

వాసాంసీవ ప్రశాఖా శ్చ, సమావిధ్యన్త వానరాః
గిరిగహ్వరసంలీనో, యథా గర్జతి మారుతః. 27

ఏవం జగర్జ బలవాన్, హనుమా న్మారుతాత్మజః
తమభ్రఘనసంకాశం, ఆపతన్తం మహాకపిమ్. 28

దృష్ట్వా తే వానరా స్సర్వే, తస్థుః ప్రాంజలయ స్తదా
తతస్తు వేగవాం స్తస్య, గిరే ర్గిరినిభః కపిః. 29

నిపపాత మహేంద్రస్య, శిఖరే పాదపాకులే
హర్షేణాపూర్య మాణోఽసౌ, రమ్యే పర్వతనిర్ఝరే. 30

ఛిన్న పక్ష ఇవాఽఽకాశాత్, పపాత ధరణీధరః
తత స్తే ప్రీతమనసః, సర్వేవానరపుంగవాః. 31

హనుమన్తం మహాత్మానం, పరివా ర్యోపతస్థిరే
పరివార్య చ తే సర్వే, పరాం ప్రీతి ముపాగతాః. 32

ప్రహృష్టవదనా స్సర్వే, త మరోగ ముపాగతమ్
ఉపాయనాని చాదాయ, మూలాని చ ఫలాని చ. 33

ప్రత్యర్చయన్ హరిశ్రేష్ఠం, హరయో మారుతాత్మజం
హనుమాం స్తు గురూన్వృద్ధాన్, జాంబవత్ప్రముఖాం స్తదా. 34

కుమార మంగదం చైవ, సోఽవన్దత మహాకపిః
స తాభ్యాం పూజితః పూజ్యః, కపిభిశ్చ ప్రసాదితః. 35

దృష్ట్వా సీతేతి విక్రాన్తః, సంక్షేపేణ న్యవేదయత్
నిషసాద చ హస్తేన, గృహీత్వా వాలిన స్సుతమ్. 36

రమణీయే వనోద్దేశే, మహేన్ద్రస్య గిరే స్తదా
హనుమా నబ్రవీద్ధృష్టః, తదా తా న్వానరర్షభాన్. 37

అశోకవనికాసంస్థా, దృష్టా సా జనకాత్మజా
రక్ష్యమాణా సుఘోరాభీ, రాక్షసీభి రనిన్దితా. 38

ఏక వేణీధరా బాలా, రామదర్శనలాలసా
ఉపవాసపరిశ్రాన్తా, జటిలా మలినా కృశా. 39

తతో దృష్టేతి వచనం, మహార్థ మమృతోపమం
నిశమ్య మారుతే స్సర్వే, ముదితా వానరా భవన్. 40

క్ష్వేళ న్త్యన్యే నదన్త్యన్యే, గర్జ న్త్యన్యే మహాబలాః
చక్రుః కిలకిలా మన్యే, ప్రతిగర్జన్తి చాపరే. 41

కేచి దుచ్ఛ్రితలాంగూలాః, ప్రహృష్టాః కపికుంజరాః
అంచితాయతదీర్ఘాణి, లాంగూలాని ప్రవివ్యధుః. 42

అపరే చ హనుమన్తం వానరా వారణోపమం
ఆప్లుత్య గిరిశృంగేభ్యః, సంస్పృశన్తి స్మ హర్షితాః. 43

ఉక్త వాక్యం హనూమన్తం, అంగద స్త మథాఽబ్రవీత్
సర్వేషాం హరివీరాణాం, మధ్యే వచన ముత్తమమ్. 44

సత్త్వే వీర్యే న తే కశ్చిత్, సమో వానర విద్యతే
యదవప్లుత్య విస్తీర్ణం, సాగరం పునరాగతః. 45

అహో స్వామిని తే భక్తిః, అహో వీర్య మహోధృతిః
దిష్ట్యా దృష్టా త్వయాదేవీ, రామపత్నీ యశస్వినీ. 46

దిష్ట్యా త్యక్ష్యతి కాకుత్స్థః, శోకం సీతావియోగజం
తతోఽంగదం హనూమన్తం, జామ్బవన్తం చ వానరాః. 47

పరివార్య ప్రముదితాః, భేజిరే విపులా శ్శిలాః
శ్రోతుకామా స్సముద్రస్య, లంఘనం వానరోత్తమాః. 48

దర్శనం చాపి లంకాయాః, సీతాయా రావణస్య చ
తస్థుః ప్రాంజలయ స్సర్వే, హనుమద్వదనోన్ముఖాః 49

తస్థౌ తత్రాఽంగద శ్శ్రీమాన్, వానరై ర్బహుభి ర్వృతః
ఉపాస్యమానో విబుధైః, దివి దేవపతి ర్యథా. 50

హనూమతా కీర్తిమతా యశస్వినా
తథాంగదే నాంగదబద్ధబాహునా
ముదా తదాఽధ్యాసిత మున్నత మ్మహత్
మహీధరాగ్రం జ్వలితం శ్రియాఽభవత్ 51

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తపంచాశ స్సర్గః.

అష్టపంచాశ స్సర్గః(58)

తత స్తస్య గిరే శ్శృంగే, మహేంద్రస్య మహాబలాః
హనుమత్ప్రముఖాః ప్రీతిం, హరయో జగ్ము రుత్తమామ్. 1

తం తతః ప్రీతిసంహృష్టః, ప్రీతిమన్తం మహాకపిం
జామ్బవా న్కార్య వృత్తాన్తం, అపృచ్ఛ దనిలాత్మజమ్. 2

కథం దృష్టా త్వయా దేవీ, కథం వా తత్ర వర్తతే
తస్యాం వా స కథం వృత్తః, క్రూరకర్మా దశాననః. 3

తత్త్వత స్సర్వ మేత న్నః, ప్రబ్రూహి త్వం మహాకపే
శ్రుతార్థా శ్చిన్తయిష్యామో, భూయః కార్యవినిశ్చయమ్. 4

యశ్చార్థ స్తత్ర వక్తవ్యో, గతై రస్మాభి రాత్మవాన్
రక్షితవ్యం చ యత్తత్ర, తద్భవాన్ వ్యాకరోతు నః. 5

స నియుక్త స్తత స్తేన, సంప్రహృష్టతనూరుహః
ప్రణమ్య శిరసా దేవ్యై, సీతాయై ప్రత్యభాషత. 6

ప్రత్యక్షమేవ భవతాం, మహేంద్రాగ్రాత్ఖ మాప్లుతః
ఉదధే ర్దక్షిణం పారం, కాంక్షమాణ స్సమాహితః. 7

గచ్ఛత శ్చ హి మే ఘోరం, విఘ్నరూప మివాభవత్
కాంచనం శిఖరం దివ్యం, పశ్యామి సుమనోహరమ్. 8

స్థితం పన్థాన మావృత్య, మేనే విఘ్నం చ తం నగం
ఉపసంగమ్య తం దివ్యం, కాంచనం నగసత్తమమ్. 9

కృతా మే మనసా బుద్ధిః, భేత్తవ్యోఽ_యం మయేతి చ
ప్రహతం చ మయా తస్య, లాంగూలేన మహాగిరిః. 10

శిఖరం సూర్యసంకాశం, వ్యశీర్యత సహస్రధా
వ్యవసాయం చ తం బుద్ధ్వా, స హోవాచ మహాగిరిః. 11

పుత్రేతి మధురాం వాణీం, మనః ప్రహ్లాదయ న్నివ
పితృవ్యం చాపి మాం విద్ధి, సఖాయం మాతరిశ్వనః. 12

మైనాక మితి విఖ్యాతం, నివసన్తం మహోదధౌ
పక్షవన్తః పురా పుత్ర, బభూవుః పర్వతోత్తమాః. 13

ఛన్దతః పృథివీం చేరుః, బాధమానా స్సమన్తతః
శ్రుత్వా నగానాం చరితం, మహేంద్రః పాకశాసనః. 14

చిచ్ఛేద భగవా న్పక్షాన్, వజ్రే ణైషాం సహస్రశః
అహం తు మోక్షిత స్తస్మాత్, తవ పిత్రా మహాత్మనా. 15

మారుతేన తదా వత్స, ప్రక్షిప్తోఽ_స్మి మహార్ణవే
రామస్య చ మయా సాహ్యే, వర్తితవ్య మరిన్దమ. 16

రామో ధర్మభృతాం శ్రేష్ఠో, మహేన్ద్రసమవిక్రమః
ఏత చ్ఛ్రుత్వా వచ స్తస్య, మైనాకస్య మహాత్మనః. 17

కార్య మావేద్య తు గిరేః, ఉద్యతం చ మనో మమ
తేన చాహ మనుజ్ఞాతో, మైనాకేన మహాత్మనా. 18

స చాప్యన్తర్హిత శ్శైలో, మానుషేణ వపుష్మతా
శరీరేణ మహాశైలః, శైలేన చ మహోదధౌ. 19

ఉత్తమం జవ మాస్థాయ, శేషం పన్థాన మాస్థితః
తతోఽహం సుచిరం కాలం, వేగే నాభ్యగమం పథి. 20

తతః పశ్యా మ్యహం దేవీం, సురసాం నాగమాతరం
సముద్రమధ్యే సా దేవీ, వచనం మా మభాషత. 21

మమ భక్షః ప్రదిష్ట స్త్వం, అమరై ర్హరిసత్తమ
అత స్త్వాం భక్షయిష్యామి, విహిత స్త్వం చిరస్యమే. 22

ఏవ ముక్త స్సురసయా, ప్రాంజలిః ప్రణతః స్థితః
వివర్ణవదనో భూత్వా, వాక్యం చేద ముదీరయమ్. 23

రామో దాశరథి శ్శ్రీమాన్, ప్రవిష్టో దండకావనం
లక్ష్మణేన సహభ్రాత్రా, సీతయా చ పరన్తపః. 24

తస్య సీతా హృతా భార్యా, రావణేన దురాత్మనా
తస్యా స్సకాశం దూతోఽహం, గమిష్యే రామశాసనాత్. 25

కర్తు మర్హసి రామస్య, సాహాయ్యం విషయే సతీ
అథవా మైథిలీం దృష్ట్వా, రామం చాక్లిష్టకారిణమ్. 26

ఆగమిష్యామి తే వక్త్రం, సత్యం ప్రతిశృణోమి తే
ఏవ ముక్తా మయా సా తు, సురసా కామరూపిణీ 27

అబ్రవీ న్నాతివర్తేత, కశ్చి దేష వరో మమ
ఏవ ముక్త స్సురసయా, దశయోజనమాయతః. 28

త తోఽర్ధ గుణవిస్తారో, బభూ వాహం క్షణేన తు
మత్ప్రమాణానురూపం చ, వ్యాదితం చ ముఖం తయా. 29

తద్దృష్ట్వా వ్యాదితం చాస్యం, హ్రస్వం హ్యకరవం వపుః
తస్మిన్ముహూర్తే చ పునః, బభూవాంగుష్ఠ మాత్రకః. 30

అభిపత్యాశు తద్వక్త్రం, నిర్గతోఽహం తతః క్షణాత్
అబ్రవీ త్సురసాదేవీ, స్వేన రూపేణ మాం పునః 31

అర్థ సిద్ధ్యై హరిశ్రేష్ఠ, గచ్ఛ సౌమ్య యథాసుఖం
సమానయ చ వైదేహీం, రాఘవేణ మహాత్మనా. 32

సుఖీ భవ మహాబాహో, ప్రీతాఽస్మి తవ వానర
తతోఽహం సాధు సాధ్వీతి, సర్వభూతైః ప్రశంసితః. 33

తతోఽన్తరిక్షం విపులం, ప్లుతోఽహం గరుడో యథా
ఛాయా మే నిగృహీతా చ, న చ పశ్యామి కించన. 34

సోఽహం విగతవేగ స్తు, దిశో దశ విలోకయన్
న కించి త్తత్ర పశ్యామి, యేన మేఽపహృతా గతిః. 35

తతో మే బుద్ధి రుత్పన్నా, కిన్నామ గగనే మమ
ఈదృశో విఘ్న ఉత్పన్నో, రూపం యత్ర న దృశ్యతే. 36

అధోభాగేన మే దృష్టిః, శోచతా పాతితా మయా
తతోఽద్రాక్ష మహం భీమాం, రాక్షసీం సలిలేశయామ్. 37

ప్రహస్య చ మహానాదం, ఉక్తోఽహం భీమయా తయా
అవస్థిత మసంభ్రాన్తం, ఇదం వాక్య మశోభనమ్. 38

క్వాసి గన్తా మహాకాయ, క్షుధితాయా మ మేప్సితః
భక్షః ప్రీణయ మే దేహం, చిర మాహారవర్జితమ్. 39

బాధ మిత్యేవ తాం వాణీం, ప్రత్యగృహ్ణా మహం తతః
ఆస్యప్రమాణా దధికం, తస్యాః కాయ మపూరయమ్. 40

తస్యా శ్చాస్యం మహ ద్భీమం, వర్ధతే మమ భక్షణే
న చ మాం సాధు బుబుధే, మమ వా నికృతం కృతమ్. 41

తతో హం విపులం రూపం, సంక్షిప్య నిమిషాన్తరాత్
తస్యా హృదయ మాదాయ, ప్రపతామి నభస్థలమ్. 42

సా విసృష్టభుజా భీమా, పపాత లవణామ్భసి
మయా పర్వతసంకాశా, నికృత్త హృదయా సతీ. 43

శృణోమి ఖగతానాం చ, సిద్ధానాం చారణై స్సహ
రాక్షసీ సింహికా భీమా, క్షిప్రం హనుమతా హతా. 44

తాం హత్వా పునరేవాఽహం, కృత్యమాత్యయికం స్మరన్
గత్వా చాహం మహాధ్వానం, పశ్యామి నగమండితమ్. 45

దక్షిణం తీర ముదధేః, లంకాయత్ర చ సా పురీ
అస్తం దినకరే యాతే, రక్షసాం నిలయం పురమ్. 46

ప్రవిష్టోఽహ మవిజ్ఞాతో, రక్షోభి ర్భీమవిక్రమైః
తత్ర ప్రవిశత శ్చాపి, కల్పాన్తఘనసన్నిభా. 47

అట్టహాసం విముంచన్తీ, నారీ కా ప్యుత్థితా పురః
జిఘాంసన్తీం తత స్తాం తు, జ్వలదగ్నిశిరోరుహామ్. 48

సవ్యముష్టిప్రహారేణ, పరాజిత్య సుభైరవాం
ప్రదోషకాలే ప్రవిశం, భీతయాఽహం తయోదితః. 49

అహం లంకాపురీ వీర, నిర్జితా విక్రమేణ తే
యస్మా త్తస్మా ద్విజే తాసి, సర్వరక్షాం స్యశేషతః. 50

తత్రాహం సర్వరాత్రం తు, విచిన్వన్ జనకాత్మజాం
రావణాన్తఃపురగతో, న చాపశ్యం సుమధ్యమామ్. 51

తత స్సీతా మపశ్యంస్తు, రావణస్య నివేశనే
శోకసాగర మాసాద్య, న పార ముపలక్షయే. 52

శోచతా చ మయా దృష్టం, ప్రాకారేణ సమావృతం
కాంచనేన వికృష్టేన, గృహోపవన ముత్తమమ్. 53

స ప్రాకార మవప్లుత్య, పశ్యామి బహుపాదపం
అశోకవనికామధ్యే, శింశుపా పాదపో మహాన్. 54

తమారుహ్య చ పశ్యామి, కాంచనం కదలీవనం
అదూరే శింశుపావృక్షాత్, పశ్యామి వరవర్ణినీమ్. 55

శ్యామాం కమలపత్రాక్షీం, ఉపవాసకృశాననాం
తదేకవాసస్సంవీతాం, రజోధ్వస్త శిరోరుహామ్. 56

శోకసన్తాపదీనాంగీం, సీతాం భర్తృహితే స్థితాం
రాక్షసీభి ర్విరూపాభిః, క్రూరాభి రభిసంవృతాం. 57

మాంసశోణితభక్షాభిః, వ్యాఘ్రీభి ర్హరిణీ మివ
సా మయా రాక్షసీమధ్యే, తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః. 58

ఏకవేణీధరా దీనా, భర్తృచింతాపరాయణా
భూమిశయ్యా వివర్ణాంగీ, పద్మినీవ హిమాగమే. 59

రావణా ద్వినివృత్తార్థా, మర్తవ్యకృతనిశ్చయా
కథంచి న్మృగశాబాక్షీ, తూర్ణ మాసాదితా మయా. 60

తాం దృష్ట్వా తాదృశీం నారీం, రామపత్నీం యశస్వినీం
తత్రైవ శింశుపావృక్షే, పశ్య న్నహ మవస్థితః. 61

తతో హలహలాశబ్దం, కాంచీనూపురమిశ్రితం
శృణో మ్యధికగమ్భీరం, రావణస్య నివేశనే. 62

తతోఽహం పరమోద్విగ్నః, స్వం రూపం ప్రతిసంహరన్
అహం తు శింశుపావృక్షే, పక్షీవ గహనే స్థితః. 63

తతో రావణదారా శ్చ, రావణశ్చ మహాబలః
తం దేశం సమనుప్రాప్తా, యత్ర సీతాఽభవత్ స్థితా. 64

తం దృష్ట్వాథ వరారోహా, సీతా రక్షో మహాబలం
సంకు చ్యోరూ స్తనౌ పీనౌ, బాహుభ్యాం పరిరభ్య చ. 65

విత్రస్తాం పరమోద్విగ్నాం, వీక్షమాణాం తతస్తతః
త్రాణం కించి దపశ్యన్తీం, వేపమానాం తపస్వినీమ్. 66

తా మువాచ దశగ్రీవః, సీతాం పరమదుఃఖితాం
అవాక్శిరాః ప్రపతితో, బహుమన్యస్వ మా మితి. 67

యది చే త్త్వం తు దర్పాత్, మాం నాభినన్దసి గర్వితే
ద్వౌ మాసా వంతరం సీతే, పాస్యామి రుధిరం తవ 68

ఏత చ్ఛృత్వా వచ స్తస్య, రావణస్య దురాత్మనః
ఉవాచ పరమక్రుద్ధా, సీతా వచన ముత్తమమ్. 69

రాక్షసాధమ రామస్య, భార్యా మమితతేజసః
ఇక్ష్వాకుకులనాథస్య, స్నుషాం దశరథస్య చ. 70

అవాచ్యం వదతో జిహ్వా, కథం న పతితా తవ
కించి ద్వీర్యం తవానార్య, యో మాం భర్తు రసన్నిధౌ. 71

అపహృత్యాఽఽగతః పాప, తేనాఽదృష్టో మహాత్మనా
న త్వం రామస్య సదృశో, దాస్యేఽప్యస్య న యుజ్యసే. 72

యజ్ఞీయ స్సత్యవాదీ చ, రణశ్లాఘీ చ రాఘవః
జానక్యా పరుషం వాక్యం, ఏవ ముక్తో దశాననః. 73

జజ్వాల సహసా కోపాత్, చితాస్థ ఇవ పావకః
వివృత్య నయనే క్రూరే, ముష్టి ముద్యమ్య దక్షిణమ్. 74

మైథిలీం హంతు మారబ్ధః, స్త్రీభి ర్హాహాకృతం తదా
స్త్రీణాం మధ్యా త్సముత్పత్య, తస్య భార్యా దురాత్మనః. 75

వరా మన్దోదరీ నామ, తయా చ ప్రతిషేధితః
ఉక్తశ్చ మధురాం వాణీం, తయా స మదనార్దితః. 76

సీతయా తవ కిం కార్యం, మహేన్ద్రసమవిక్రమ
దేవగన్ధర్వకన్యాభిః, యక్షకన్యాభి రేవ చ. 77

సార్థం ప్రభో రమస్వేహ, సీతయా కిం కరిష్యసి
తత స్తాభి స్సమేతాభిః, నారీభి స్స మహాబలః. 78

ప్రసాద్య సహసా నీతో, భవనం స్వం నిశాచరః
యాతే తస్మిన్ దశగ్రీవే, రాక్షస్యో వికృతాననాః. 79

సీతాం నిర్భర్త్సయామాసుః, వాక్యైః క్రూరై స్సుదారుణైః
తృణవ ద్భాషితం తాసాం, గణయామాస జానకీ. 80

గర్జితం చ తదా తాసాం, సీతాం ప్రాప్య నిరర్థకం
వృథాగర్జితనిశ్చేష్టాః, రాక్షస్యః పిశితాశనాః. 81

రావణాయ శశంసు స్తాః, సీతాఽధ్యవసితం మహత్
తత స్తా స్సహితా స్సర్వాః, నిహతాశా నిరుద్యమాః. 82

పరిక్షిప్య సమన్తా త్తాం, నిద్రావశ ముపాగతాః
తాసు చైవ ప్రసుప్తాసు, సీతా భర్తృహితే రతా. 83

విలప్య కరుణం దీనా, ప్రశుశోచ సుదుఃఖితా
తాసాం మధ్యా త్సముత్థాయ, త్రిజటా వాక్య మబ్రవీత్. 84

ఆత్మానం ఖాదత క్షిప్రం, న సీతా వినశిష్యతి
జనక స్యాత్మజా సాధ్వీ, స్నుషా దశరథస్య చ. 85

స్వప్నో హ్యద్య మయా దృష్టో, దారుణో రోమహర్షణః
రక్షసాం చ వినాశాయ, భర్తు రస్యా జయాయ చ. 86

అల మస్మా త్పరిత్రాతుం, రాఘవా ద్రాక్షసీగణం
అభియాచామ వైదేహీం, ఏత ద్ధి మమ రోచతే. 87

యస్యా హ్యేవంవిధ స్స్వప్నో, దుఃఖితాయాః ప్రదృశ్యతే
సా దుఃఖై ర్వివిధై ర్ముక్తా, సుఖ మాప్నో త్యనుత్తమమ్. 88

ప్రణిపాతప్రసన్నా హి, మైథిలీ జనకాత్మజా
తత స్సా హ్రీమతీ బాలా, భర్తు ర్విజయహర్షితా. 89

అవేచ ద్యది తత్తథ్యం, భవేయం శరణం హి వః
తాం చాహం తాదృశీం దృష్ట్వా, సీతాయా దారుణాం దశామ్. 90

చింతయామాస విక్రాన్తో, న చ మే నిర్వృతం మనః
సంభాషణార్థం చ మయా, జానక్యా శ్చిన్తితో విధిః. 91

ఇక్ష్వాకూణాం హి వంశ స్తు, తతో మమ పురస్కృతః
శ్రుత్వా తు గదితాం వాచం, రాజర్షిగణపూజితామ్. 92

ప్రత్యభాషత మాం దేవీ, బాష్పైః పిహితలోచనా
కస్త్వం కేన కథం చేహ, ప్రాప్తో వానరపుంగవ. 93

కాచ రామేణ తే ప్రీతిః, తన్మే శంసితు మర్హసి
తస్యా స్తద్వచనం శ్రుత్వా, హ్యహ మప్యబ్రువం వచః 94

దేవి రామస్య భర్తుః తే, సహాయో భీమవిక్రమః
సుగ్రీవో నామ విక్రాన్తో వానరేన్ద్రో మహాబలః. 95

తస్య మాం విద్ధి భృత్యం త్వం, హనుమన్త మిహాఽఽగతమ్
భర్త్రాహం ప్రేషిత స్తుభ్యం, రామేణాఽక్లిష్టకర్మణా. 96

ఇదం చ పురుష వ్యాఘ్రః, శ్రీమాన్ దాశరథి స్స్వయం
అంగుళీయ మభిజ్ఞానం, అదా త్తుభ్యం యశస్విని. 97

త దిచ్ఛామి త్వయాజ్ఞప్తం, దేవి కిం కరవా ణ్యహం
రామలక్ష్మణయోః పార్శ్వం, నయామి త్వాం కిముత్తరమ్. 98

ఏతచ్ఛ్రుత్వా విదిత్వా చ, సీతా జనకనన్దినీ
ఆహ 'రావణ ముత్సాద్య, రాఘవో మాం నయత్వితి. 99

ప్రణమ్య శిరసా దేవీం, అహ మార్యా మనిన్దితాం
రాఘవస్య మనోహ్లాదం, అభిజ్ఞాన మయాచిషమ్. 100

అథ మా మబ్రవీ త్సీతా, గృహ్యతా మయ ముత్తమః
మణి ర్యేన మహాబాహు, రామస్త్వాం బహుమన్యతే. 101

ఇత్యుక్త్వా తు వరారోహా, మణిప్రవర మద్భుతం
ప్రాయచ్ఛ త్పరమోద్విగ్నా, వాచా మాం సందిదేశ హ. 102

తత స్తస్యై ప్రణమ్యాహం, రాజపుత్ర్యై సమాహితః
ప్రదక్షిణం పరిక్రామం, ఇహాభ్యుద్గతమానసః. 103

ఉక్తోఽహం పున రేవేదం, నిశ్చిత్య మనసా తయా
హనుమ న్మమ వృత్తాన్తం, వక్తు మర్హసి రాఘవే. 104

యథా శ్రుత్వైవ న చిరాత్, తా వుభౌ రామలక్ష్మణౌ
సుగ్రీవసహితౌ వీరౌ, ఉపేయాతాం తథా కురు. 105

యద్యన్యథా భవే దేతత్, ద్వౌ మాసౌ జీవితం మమ
న మాం ద్రక్ష్యతి కాకుత్స్థో, మ్రియే సాఽహ మనాథవత్ 106

తచ్ఛ్రుత్వా కరుణం వాక్యం, క్రోధో మా మభ్యవర్తత
ఉత్తరం చ మయా దృష్టం, కార్య శేష మనన్తరమ్. 107

తతోఽవర్ధత మే కాయః తదా పర్వతసన్నిభః
యుద్ధకాంక్షీ వనం తచ్చ, వినాశయితు మారభే. 108

తద్భగ్నం వనషణ్డం తు, భ్రాన్తత్రస్తమృగద్విజం
ప్రతిబుద్ధా నిరీక్షన్తే, రాక్షస్యో వికృతాననాః 109

మాం చ దృష్ట్వా వనే తస్మిన్, సమాగమ్య తత స్తతః
తా స్సమభ్యాఽఽగతాః క్షిప్రం, రావణా యాచచక్షిరే. 110

రాజ న్వన మిదం దుర్గం, తవ భగ్నం దురాత్మనా
వానరేణ హ్యవిజ్ఞాయ, తవ వీర్యం మహాబల. 111

దుర్బుద్ధే స్తస్య రాజేన్ద్ర, తవ విప్రియకారిణః
వధ మాజ్ఞాపయ క్షిప్రం, యథాసౌ విలయం వ్రజేత్. 112

తచ్ఛ్రుత్వా రాక్షసేన్ద్రేణ, విసృష్టా భృశదుర్జయాః
రాక్షసాః కింకరా నామ, రావణస్య మనోనుగాః. 113

తేషా మశీతిసాహస్రం, శూలముద్గరపాణినాం
మయా తస్మి న్వనోద్దేశే, పరిఘేణ నిషూదితమ్. 114

తేషాం తు హతశేషా యే, తే గత్వా లఘువిక్రమాః
నిహతం చ మహత్సైన్యం రావణా యాచచక్షిరే. 115

తతో మే బుద్ధి రుత్పన్నా, చైత్యప్రాసాద మాక్రమం
తత్రస్థా న్రాక్షసా న్హత్వా, శతం స్తమ్భేన వై పునః. 116

లలామభూతో లంకాయాః, సవై విధ్వంసితో మయా
తతః ప్రహస్తస్య సుతం, జంబుమాలిన మాదిశత్. 117

రాక్షసై ర్బహుభి స్సార్ధం, ఘోరరూపై ర్భయానకైః
తం మహాబలసంపన్నం, రాక్షసం రణకోవిదమ్. 118

పరిఘే ణాతిఘోరేణ, సూదయామి సహానుగం
తచ్ఛ్రుత్వా రాక్షసేంద్రస్తు, మంత్రిపుత్రాన్ మహాబలాన్. 119

పదాతిబలసమ్పన్నాన్, ప్రేషయామాస రావణః
పరిఘేణైవ తాన్ సర్వాన్, నయామి యమసాదనమ్. 120

మన్త్రిపుత్రా న్హతాన్ శ్రుత్వా, సమరే లఘువిక్రమాన్
పంచ సేనాగ్రగాన్ శూరాన్, ప్రేషయామాస రావణః. 121

తా నహం సహసైన్యాన్ వై, సర్వా నేవాభ్యసూదయం
తతః పున ర్దశగ్రీవః, పుత్ర మక్షం మహాబలమ్. 122

బహుభీ రాక్షసై స్సార్ధం, ప్రేషయామాస రావణః
తం తు మన్దోదరీపుత్రం, కుమారం రణపణ్డితమ్. 123

సహసా ఖం సముత్క్రాన్తం, పాదయో శ్చ గృహీతవాన్
చర్మాసినం శతగుణం, భ్రామయిత్వా వ్యపేషయమ్. 124

త మక్ష మాగతం భగ్నం, నిశమ్య స దశాననః
తత ఇన్ద్రజితం నామ, ద్వితీయం రావణ స్సుతమ్. 125

వ్యాదిదేశ సుసంక్రుద్ధో, బలినం యుద్ధదుర్మదం
తచ్చాప్యహం బలం సర్వం, తం చ రాక్షసపుంగవమ్. 126

నష్టౌజసం రణే కృత్వా, పరం హర్ష ముపాగమం
మహతాపి మహాబాహుః, ప్రత్యయేన మహాబలః. 127

ప్రేషితో రావణేనైవ, సహ వీరై ర్మదోత్కటైః
సోఽవిషహ్యం హి మాం బుద్ధ్వా, స్వం బలం చావమర్దితమ్. 128

బ్రాహ్మే ణాస్త్రేణ స తు మాం, ప్రాబధ్నా చ్చాతివేగితః
రజ్జుభి శ్చాభిబధ్నన్తి, తతో మాం తత్ర రాక్షసాః. 129

రావణస్య సమీపం చ, గృహీత్వా మా ముపానయన్
దృష్ట్వా సంభాషిత శ్చాహం, రావణేన దురాత్మనా. 130

పృష్ట శ్చ లంకాగమనం, రాక్షసానాం చ తం వధం
తత్సర్వం చ మయా తత్ర, సీతార్థమితి జల్పితమ్. 131

అస్యాహం దర్శనాకాంక్షీ, ప్రాప్త స్త్వద్భవనం విభో
మారుత స్యౌరసః పుత్త్రో, వానరో హనుమా నహమ్. 132

రామదూతం చ మాం విద్ధి, సుగ్రీవసచివం కపిం
సోఽహం దూత్యేన రామస్య, త్వత్సకాశ మిహాగతః. 133

సుగ్రీవ శ్చ మహాతేజాః, స త్వాం కుశల మబ్రవీత్
ధర్మార్థకామసహితం, హితం పథ్య మువాచ చ. 134

వసతో ఋశ్యమూకే మే, పర్వతే విపులద్రుమే
రాఘవో రణవిక్రాన్తో, మిత్రత్వం సముపాగతః. 135

తేన మే కథితం రాజ్ఞా, భార్యా మే రక్షసా హృతా
తత్ర సాహాయ్య మస్మాకం, కార్యం సర్వాత్మనా త్వయా. 136

మయా చ కథితం తస్మై, వాలిన శ్చ వధం ప్రతి
తత్ర సాహాయ్య హేతోః మే, సమయం కర్తు మర్హసి. 137

వాలినా హృతరాజ్యేన, సుగ్రీవేణ మహాప్రభుః
చక్రేఽగ్ని సాక్షికం సఖ్యం, రాఘవ స్సహలక్ష్మణః. 138

తేన వాలిన ముత్పాట్య, శరే ణై కేన సంయుగే
వానరాణాం మహారాజః, కృత స్స ప్లవతాం ప్రభుః. 139

తస్య సాహాయ్య మస్మాభిః, కార్యం సర్వాత్మనా త్విహ
తేన ప్రస్థాపిత స్తుభ్యం, సమీప మిహ ధర్మతః. 140

క్షిప్ర మానీయతాం సీతా, దీయతాం రాఘవాయ చ
యావ న్న హరయో వీరా, విధమన్తి బలం తవ. 141

వానరాణాం ప్రభావో హి, న కేన విదితః పురా
దేవతానాం సకాశం చ, యే గచ్ఛన్తి నిమన్త్రితాః. 142

ఇతి వానరరాజ స్త్వాం, ఆహే త్యభిహితో మయా
మా మైక్షత తతః క్రుద్ధః, చక్షుషా ప్రదహ న్నివ. 143

తేన వధ్యోఽహ మాజ్ఞప్తో, రక్షసా రౌద్రకర్మణా
మత్ప్రభావ మవిజ్ఞాయ, రావణేన దురాత్మనా. 144

తతో విభీషణో నామ, తస్య భ్రాతా మహామతిః
తేన రాక్షసరాజోఽసౌ, యాచితో మమ కారణాత్. 145

నైవం రాక్షసశార్దూల, త్యజ్యతా మేష నిశ్చయః
రాజశాస్త్రవ్యపేతో హి, మార్గ స్సంసేవ్యతే త్వయా. 146

దూతవధ్యా న దృష్టా హి, రాజశాస్త్రేషు రాక్షస
దూతేన వేదితవ్యం చ, యథార్థం హితవాదినా. 147

సుమహ త్యపరాధేఽపి, దూతస్యాతులవిక్రమ
విరూపకరణం దృష్టం, న వధోఽస్తీతి శాస్త్రతః. 148

విభీషణే నైవముక్తో, రావణ స్సందిదేశ తాన్
రాక్షసా నేత దేవాస్య, లాంగూలం దహ్యతామితి. 149

తత స్తస్యవచ శ్ర్శుత్వా, మమ పుచ్ఛం సమన్తతః
వేష్టితం శణవల్కైశ్చ, జీర్ణైః కార్పాసజైః పటైః. 150

రాక్షసా స్సిద్ధసన్నాహాః, తత స్తే చణ్డవిక్రమాః
తదా దహ్యన్త మే పుచ్ఛం, నిఘ్నన్తః కాష్ఠముష్టిభిః. 151

బద్ధస్య బహుభిః పాశైః, యన్త్రితస్య చ రాక్షసైః
తతస్తే రాక్షసా శ్శూరాః, బద్ధం మామగ్ని సంవృతమ్. 152

అఘోషయ న్రాజమార్గే, నగరద్వార మాగతాః
తతోఽహం సుమహ ద్రూపం, సంక్షిప్య పునరాత్మనః. 153

విమోచయిత్వా తం బంధం, ప్రకృతిస్థః స్థితః పునః
ఆయసం పరిఘం గృహ్య, తాని రక్షాం స్యసూదయమ్. 154

తత స్తన్నగరద్వారం, వేగే నాప్లుతవా నహం
పుచ్ఛేన చ ప్రదీప్తేన, తాం పురీం సాట్టగోపురామ్. 155

దహామ్యహ మసంభ్రాంతో, యుగాంతాగ్ని రివ ప్రజాః
వినష్టా జానకీ వ్యక్తం, న హ్యదగ్ధః ప్రదృశ్యతే. 156

లంకాయాం కశ్చిదుద్దేశః, సర్వా భస్మీకృతా పురీ
దహతా చ మయా లంకా, దగ్ధా సీతా న సంశయః. 157

రామస్య హి మహత్కార్యం, మయేదం వితథీకృతం
ఇతి శోకసమావిష్టం, చింతా మహ ముపాగతః. 158

అథాహం వాచ మశ్రౌషం, చారణానాం శుభాక్షరాం
జానకీ న చ దగ్ధేతి, విస్మయోదంతభాషిణామ్. 159

తతో మే బుద్ధి రుత్పన్నా, శ్రుత్వా తా మద్భుతాం గిరం
అదగ్ధా జానకీత్యేవం, నిమిత్తై శ్చోపలక్షితా. 160

దీప్యమానే తు లాంగూలే, న మాం దహతి పావకః
హృదయం చ ప్రహృష్టం మే, వాతా స్సురభిగంధినః. 161

తై ర్నిమిత్తైశ్చ దృష్టార్థైః, కారణై శ్చ మహాగుణైః
ఋషివాక్యైశ్చ సిద్ధార్థైః, అభవం హృష్టమానసః. 162

పున ర్దృష్ట్వా చ వైదేహీం, విసృష్ట శ్చ తయా పునః
తతః పర్వత మాసాద్య, త త్రారిష్ట మహం పునః. 168

ప్రతిప్లవన మారేభే, యుష్మద్దర్శనకాంక్షయా
తతః పవనచన్ద్రార్క, సిద్ధగన్ధర్వ సేవితమ్. 164

పన్థాన మహ మాక్రమ్య, భవతో దృష్టవా నిహ
రాఘవస్య ప్రభావేన, భవతాం చైవ తేజసా, 165

సుగ్రీవస్య చ కార్యార్థం, మయా సర్వ మనుష్ఠితం

ఏత త్సర్వం మయా తత్ర, యథావ దుపపాదితమ్.
అత్ర యన్న కృతం శేషం, త త్సర్వం క్రియతా మితి. 166

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టపంచాశస్సర్గః.

ఏకోనషష్టితమ స్సర్గః (59)

ఏత దాఖ్యాయ తత్సర్వం, హనుమా న్మారుతాత్మజః
భూయ స్సముపచక్రామ, వచనం వక్తుముత్తరమ్. 1

సఫలో రాఘవోద్యోగః, సుగ్రీవస్య చ సంభ్రమః
శీల మాసాద్య సీతాయాః, మమ చ ప్రవణం మనః. 2

తపసా ధారయే ల్లోకాన్, క్రుద్ధో వా నిర్దహేదపి
సర్వథాఽతిప్రవృద్ధోఽసౌ, రావణో రాక్షసాధిపః. 3

తస్య తాం స్పృశతో గాత్రం, తపసా న వినాశితం
న తదగ్ని శిఖా కుర్యాత్, సంస్పృష్టా పాణినా సతీ. 4

జనక స్యాత్మజా కుర్యాత్, యత్క్రోధకలుషీకృతా
జామ్బవత్ప్రముఖాన్ సర్వాన్, అనుజ్ఞాప్య మహాహరీన్. 5

అస్మిన్నేవం గతే కార్యే, భవతాం చ నివేదితే
న్యాయ్యం స్మ సహ వైదేహ్యా, ద్రష్టుం తౌ పార్థివాత్మజౌ. 6

అహ మేకోపి పర్యాప్తః, సరాక్షసగణాం పురీం
తాం లంకాం తరసా హంతుం, రావణం చ మహాబలమ్. 7

కిం పున స్సహితో వీరైః, బలవద్భిః కృతాత్మభిః
కృతాస్త్రైః ప్లవగై శ్శూరైః, భవద్భి ర్విజయైషిభిః. 8

అహం తు రావణం యుద్ధే, ససైన్యం సపురస్సరం
సహపుత్రం వధిష్యామి, సహోదరయుతం యుధి. 9

బ్రాహ్మ మైంద్రం చ రౌద్రం చ, వాయవ్యం వారుణం తథా
యది శక్రజితోఽస్త్రాణి, దుర్నిరీక్షాణి సంయుగే. 10

తా న్యహం విధమిష్యామి, హనిష్యామి చ రాక్షసాన్
భవతా మభ్యనుజ్ఞాతో, విక్రమో మే రుణద్ధి తమ్. 11

మయాఽతులా విసృష్టాహి, శైలవృష్టి ర్నిరంతరా
దేవానపి రణే హన్యాత్, కిం పునస్తా న్నిశాచరాన్ 12

సాగరోఽప్యతియా ద్వేలాం, మందరః ప్రచలేదపి
న జాంబవంతం సమరే, కంపయే దరివాహినీ. 13

సర్వరాక్షససంఘానాం, రాక్షసా యే చ పూర్వకాః
అల మేకో వినాశాయ, వీరో వాలిసుతః కపిః. 14

పనస స్యోరువేగేన, నీలస్య చ మహాత్మనః
మందరోఽప్యవశీర్యేత, కిం పున ర్యుధి రాక్షసాః. 15

సదేవాసురయక్షేషు, గంధర్వోరగపక్షిషు
మైందస్య ప్రతియోద్ధారం, శంసత ద్వివిదస్య వా. 16

అశ్విపుత్రౌ మహాభాగౌ, ఏతౌ ప్లవగసత్తమౌ
ఏతయోః ప్రతియోద్ధారం, న పశ్యామి రణాజిరే. 17

పితామహవరోత్సేకాత్, పరమం దర్ప మాస్థితౌ
అమృతప్రాశనా వేతౌ, సర్వవానరసత్తమౌ. 18

అశ్వినో ర్మాననార్థం హి, సర్వలోకపితామహః
సర్వావధ్యత్వ మతులం, అనయో ర్దత్తవా న్పురా. 19

వరోత్సేకేన మత్తౌ చ, ప్రమథ్య మహతీం చమూం
సురాణా మమృతం వీరౌ, పీతవంతౌ ప్లవంగమౌ. 20

ఏతా వేవ హి సంక్రుద్ధౌ, సవాజిరథకుంజరాం,
లంకాం నాశయితుం శక్తౌ, సర్వే తిష్ఠంతు వానరాః. 21

మయైవ నిహతా లంకా, దగ్ధా భస్మీకృతా పునః
రాజమార్గేషు సర్వత్ర, నామ విశ్రావితం మయా. 22

జయ త్యతిబలో రామో, లక్ష్మణశ్చ మహాబలః
రాజా జయతి సుగ్రీవో, రాఘవే ణాభిపాలితః. 23

అహం కోసలరాజస్య, దాసః పవనసంభవః
హనుమా నితి సర్వత్ర, నామ విశ్రావితం మయా. 24

అశోకవనికా మధ్యే, రావణస్య దురాత్మనః
అధస్తా చ్ఛింశుపావృక్షే, సాధ్వీ కరుణ మాస్థితా. 25

రాక్షసీభిః పరివృతా, శోకసంతాపకర్శితా
మేఘలేఖాపరివృతా, చంద్రలేఖేవ నిష్ప్రభా. 26

అచింతయంతీ వైదేహీ, రావణం బలదర్పితం
పతివ్రతా చ సుశ్రోణీ, అవష్టబ్ధా చ జానకీ. 27

అనురక్తాహి వైదేహీ, రామం సర్వాత్మనా శుభా
అనన్యచిత్తా రామే చ, పౌలోమీవ పురందరే. 28

తదేకవాసస్సంవీతా, రజోధ్వస్తా తథై వ చ
శోకసంతాపదీనాంగీ, సీతా భర్తృహితే రతా. 29

సా మయా రాక్షసీమధ్యే, తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః
రాక్షసీభి ర్వీరూపాభిః, దృష్టా హి ప్రమదావనే. 30

ఏకవేణీధరా దీనా, భర్తృచింతాపరాయణా
అధశ్శయ్యా వివర్ణాంగీ, పద్మినీవ హిమాగమే. 31

రావణా ద్వినివృత్తార్థా, మర్తవ్యకృతనిశ్చయా
కథంచి న్మృగశాబాక్షీ, విశ్వాస ముపపాదితా. 32

తత స్సంభాషితా చైవ, సర్వ మర్థం చ దర్శితా
రామసుగ్రీవసఖ్యం చ, శ్రుత్వా ప్రీతి ముపాగతా. 33

నియత స్సముదాచారో, భక్తి ర్భర్తరి చోత్తమా
యన్న హంతి దశగ్రీవం, స మహాత్మా కృతాగసమ్. 34

నిమిత్తమాత్రం రామస్తు, వధే తస్య భవిష్యతి
సా ప్రకృత్యైవ తన్వంగీ, తద్వియోగాచ్చ కర్శితా. 35

ప్రతిపత్పాఠశీలస్య, విద్యేవ తనుతాం గతా

ఏవ మాస్తే మహాభాగా, సీతా శోకపరాయణా
యదత్ర ప్రతికర్తవ్యం, తత్సర్వ ముపపద్యతామ్. 36

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకోనషష్టితమస్సర్గః.

షష్టితమ స్సర్గః (60)

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా, వాలిసూను రభాషత,
అయుక్తం తు వినా దేవీం, దృష్టవద్భిశ్చ వానరాః. 1

సమీపం గంతు మస్మాభీ, రాఘవస్య మహాత్మనః
దృష్టా దేవీ న చాఽఽనీతా, ఇతి తత్ర నివేదనమ్. 2

అయుక్తమివ పశ్యామి, భవద్భిః ఖ్యాతవిక్రమైః
నహి నః ప్లవనే కశ్చిత్, నాస్తి కశ్చి త్పరాక్రమే. 3

తుల్య స్సామరదైత్యేషు, లోకేషు హరిసత్తమాః
తేష్వేవం హతవీరేషు, రాక్షసేషు హనూమతా. 4

కిమన్య దత్ర కర్తవ్యం, గృహీత్వా యామ జానకీమ్.
తమేవం కృతసంకల్పం, జాంబవా న్హరిసత్తమః. 5

ఉవాచ పరమప్రీతో, వాక్యమర్థవ దర్థవిత్
న తావదేషా మతి రక్షమానో
యథా భవా న్పశ్యతి రాజపుత్ర
యథా తు రామస్య మతి ర్నివిష్టా
తథా భవా న్పశ్యతు కార్యసిద్ధిమ్. 6

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే షష్టితమ స్సర్గః.

ఏకషష్టితమ స్సర్గః (61)

తతో జాంబవతో వాక్యం, అగృహ్ణంత వనౌకసః
అంగదప్రముఖా వీరాః, హనుమాంశ్చ మహాకపిః. 1

ప్రీతిమంత స్తత స్సర్వే, వాయుపుత్రపురస్సరాః
మహేంద్రాద్రిం పరిత్యజ్య, పుప్లువుః ప్లవగర్షభాః. 2

మేరుమందర సంకాశాః, మత్తా ఇవ మహాగజాః
ఛాదయంత ఇవాకాశం, మహాకాయా మహాబలాః. 3

సభాజ్యమానం భూతైః, తమాత్మవంతం మహాబలం
హనుమంతం మహావేగం, వహంత ఇవ దృష్టిభిః. 4

రాఘవే చార్థనిర్వృత్తిం, కర్తుం చ పరమం యశః
సమాధాయ సమృద్ధార్థాః, కర్మసిద్ధిభి రున్నతాః. 5

ప్రియాఖ్యానోన్ముఖాః సర్వే, సర్వే యుద్ధాభినందినః
సర్వే రామప్రతీకారే, నిశ్చితార్థా మనస్వినః. 6

ప్లవమానాః ఖ మాప్లుత్య, తతస్తే కాననౌకసః
నందనోపమ మాసేదుః, వనం ద్రుమలతాయుతమ్. 7

యత్త న్మధువనం నామ, సుగ్రీవ స్యాభిరక్షితం
అధృష్యం సర్వభూతానాం, సర్వభూతమనోహరమ్. 8

య ద్రక్షతి మహావీర్యః, సదా దధిముఖః కపిః
మాతులః కపిముఖ్యస్య, సుగ్రీవస్య మహాత్మనః. 9

తే తద్వన ముపాగమ్య, బభూవుః పరమోత్కటాః
వానరా వానరేంద్రస్య, మనఃకాంతతమం మహత్. 10

తతస్తే వానరా హృష్టాః, దృష్ట్వా మధువనం మహత్
కుమార మభ్యయాచంత, మధూని మధుపింగళాః. 11

తతః కుమార స్తాన్ వృద్ధాన్, జాంబవత్ప్రముఖాన్ కపీన్
అనుమాన్య దదౌ తేషాం, నిసర్గం మధుభక్షణే. 12

తత శ్చానుమతా స్సర్వే, సంప్రహృష్టా వనౌకసః
ముదితాః ప్రేరితాశ్చాపి, ప్రనృత్యంతోఽభవం స్తతః. 13

గాయంతి కేచిత్ ప్రణమంతి కేచిత్
నృత్యంతి కేచిత్ ప్రహసంతి కేచిత్
పతంతి కేచిత్ విచరంతి కేచిత్
ప్లవంతి కేచిత్ ప్రలపంతి కేచిత్. 14

పరస్పరం కేచి దుపాశ్రయంతే
పరస్పరం కేచి దుపాక్రమంతే
పరస్పరం కేచి దుపబ్రువంతే
పరస్పరం కేచి దుపారమంతే. 15

ద్రుమా ద్ద్రుమం కేచి దభిద్రవంతే
క్షితౌ నగాగ్రా న్నిపతంతి కేచిత్
మహీతలా త్కేచి దుదీర్ణవేగాః
మహాద్రుమాగ్రా ణ్యభిసంపతంతి. 16

గాయంత మన్యః ప్రహస న్నుపైతి
హసంత మన్యః ప్రరుద న్నుపైతి
రుదంత మన్యః ప్రణుద న్నుపైతి
నుదంత మన్యః ప్రణద న్నుపైతి. 17

సమాకులం త త్కపిసైన్య మాసీత్
మధుప్రపానోత్కట సత్త్వ చేష్టం
న చాత్ర కశ్చి న్న బభూవ మత్తో
న చాత్ర కశ్చి న్న బభూవ తృప్తః. 18

తతో వనం తత్పరిభక్ష్యమాణం
ద్రుమాంశ్చ విధ్వంసితపత్రపుష్పాన్
సమీక్ష్య కోపా ద్దధివక్త్రనామా
నివారయామాస కపిః కపీం స్తాన్. 19

సతైః ప్రవృద్ధైః పరిభర్త్స్యమానో
వనస్య గోప్తా హరివీరవృద్ధః
చకార భూయో మతి ముగ్రతేజాః
వనస్య రక్షాం ప్రతి వానరేభ్యః. 20

ఉవాచ కాంశ్చి త్పరుషాని ధృష్టం
అసక్త మన్యాం శ్చ తలై ర్జఘాన
సమేత్య కైశ్చి త్కలహం చకార
తథైవ సామ్నోపజగామ కాంశ్చిత్. 21

సతైర్మదా త్సంపరివార్య వాక్యైః
బలాచ్చ తేన ప్రతివార్య మాణైః
ప్రధర్షిత స్త్యక్తభయై స్సమేత్య
ప్రకృష్యతే చాప్యనవేక్ష్య దోషమ్. 22

నఖై స్తుదంతో దశనై ర్దశంతః
తలైశ్చ పాదైశ్చ సమాపయంతః
మదా త్కపిం తం కపయ స్సమగ్రాః
మహావనం నిర్విషయం చ చక్రుః. 23

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్, సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ఏకషష్టితమస్సర్గః.

ద్విషష్టితమ స్సర్గః (62)

తానువాచ హరిశ్రేష్ఠో, హనుమా న్వానరర్షభః
అవ్యగ్రమనసో యూయం, మధు సేవత వానరాః. 1

అహ మావారయిష్యామి, యుష్మాకం పరిపంథినః
శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం, హరీణాం ప్రవరోంగదః. 2

ప్రత్యువాచ ప్రసన్నాత్మా, పిబంతు హరయో మధు
అవశ్యం కృతకార్యస్య, వాక్యం హనుమతో మయా. 3

అకార్యమపి కర్తవ్యం, కిమంగ పునరీదృశమ్
అంగదస్య ముఖా చ్ఛ్రుత్వా, వచనం వానరర్షభాః. 4

సాధు సాధ్వితి సంహృష్టా, వానరాః ప్రత్యపూజయన్
పూజయిత్వాంగదం సర్వే, వానరా వానరర్షభమ్. 5

జగ్ము ర్మధువనం యత్ర, నదీవేగ ఇవ ద్రుతమ్
తే ప్రవిష్టా మధువనం, పాలాన్ ఆక్రమ్య వీర్యతః. 6

అతిసర్గాచ్చ పటవో, దృష్ట్వా శ్రుత్వా చ మైథిలీం
పపు స్సర్వే మధు తదా, రసవత్ఫల మాదదుః. 7

ఉత్పత్య చ తత స్సర్వే, వనపాలాన్ సమాగతాన్
తాడయంతి స్మ శతశః, సక్తాన్మధువనే తదా. 8

మధూని ద్రోణమాత్రాణి, బాహుభిః పరిగృహ్యతే
పిబంతి సహితా స్సర్వే, నిఘ్నంతి స్మ తథా పరే. 9

కేచి త్పీత్వాఽపవిధ్యంతి, మధూని మధుపింగళాః
మధూచ్ఛిష్టేన కేచి చ్చ, జఘ్ను రన్యోన్య ముత్కటాః. 10

అపరే వృక్షమూలే తు, శాఖాం గృహ్య వ్యవస్థితాః
అత్యర్థం చ మదగ్లానాః, పర్ణా న్యాస్తీర్య శేరతే. 11

ఉన్మత్తభూతాః ప్లవగాః, మధుమత్తాశ్చ హృష్టవత్
క్షిపంతి చ తదాన్యోన్యం, స్ఖలంతి చ తథాఽపరే. 12

కేచిత్ క్ష్వేళాం ప్రకుర్వంతి, కేచి త్కూజంతి హృష్టవత్
హరయో మధునా మత్తాః, కేచి త్సుప్తా మహీతలే. 13

కృత్వా కేచిత్ హసం త్యన్యే, కేచిత్ కుర్వంతి చేతరత్
కృత్వా కేచిత్ వదం త్యన్యే, కేచిత్ బుధ్యంతి చేతరత్. 14

యేఽప్యత్ర మధుపాలా స్స్యుః, ప్రేష్యా దధిముఖస్య తు
తేఽపి తై ర్వానరై ర్భీమైః, ప్రతిషిద్ధా దిశో గతాః. 15

జానుభిస్తు ప్రకృష్టా శ్చ, దేవమార్గం ప్రదర్శితాః
అబ్రువన్ పరమోద్విగ్నాః, గత్వా దధిముఖం వచః. 16

హనూమతా దత్తవరైః, హతం మధువనం బలాత్
వయం చ జానుభిః కృష్టాః, దేవమార్గం చ దర్శితాః. 17

తతో దధిముఖః క్రుద్ధో, వనప స్తత్ర వానరః
హతం మధువనం శ్రుత్వా, సాంత్వయామాస తాన్ హరీన్. 18

ఇహాగచ్ఛత గచ్ఛామో, వానరాన్ బలదర్పితాన్
బలేన వారయిష్యామో, మధు భక్షయతో వయమ్. 19

శ్రుత్వా దధిముఖ స్యేదం, వచనం వానరర్షభాః
పున ర్వీరా మధువనం, తే నైవ సహసా యయుః. 20

మధ్యే చైషాం దధిముఖః, ప్రగృహ్య తరసా తరుం
సమభ్యధావ ద్వేగేన, తే చ సర్వే ప్లవంగమాః. 21

తే శిలాః పాదపాం శ్చాపి, పర్వతాంశ్చాపి వానరాః
గృహీత్వాఽ భ్యగమన్ క్రుద్ధాః, యత్ర తే కపికుంజరాః. 22

తే స్వామివచనం వీరాః, హృదయే ష్వవసజ్య తత్
త్వరయా హ్యభ్యధావంత, సాలతాలశిలాయుధాః. 23

వృక్షస్థాం శ్చ తలస్థాం శ్చ, వానరాన్ బలదర్పితాన్
అభ్యక్రామం స్తతో వీరాః, పాలా స్తత్ర సహస్రశః. 24

అథ దృష్ట్వా దధిముఖం, క్రుద్ధం వానరపుంగవాః
అభ్యధావంత వేగేన, హనుమత్ప్రముఖా స్తదా. 25

తం సవృక్షం మహాబాహుం, ఆపతంతం మహాబలం
ఆర్యకం ప్రాహర త్తత్ర, బాహుభ్యాం కుపితోఽంగదః. 26

మదాంధశ్చ న వేదైనం, ఆర్యకోఽయం మమేతి సః
అథైనం నిష్పిపేషాశు, వేగవ ద్వసుధాతలే. 27

స భగ్నబాహూరుభుజో, విహ్వల శ్శోణితోక్షితః
ముమోహ సహసా వీరో, ముహూర్తం కపికుంజరః. 28

స సమాశ్వస్య సహసా, సంక్రుద్ధో రాజమాతులః
వానరా న్వారయామాస, దండేన మధుమోహితాన్. 29

స కథంచి ద్విముక్త స్తైః, వానరై ర్వానరర్షభః
ఉవా చైకాంత మాశ్రిత్య, భృత్యాన్ స్వాన్ సముపాగతాన్. 30

ఏతే తిష్ఠంతు గచ్ఛామో, భర్తానో యత్ర వానరః
సుగ్రీవో విపులగ్రీవః, సహ రామేణ తిష్ఠతి. 31

సర్వం చైవాంగదే దోషం, శ్రావయిష్యామి పార్థివే
అమర్షీ వచనం శ్రుత్వా, ఘాతయిష్యతి వానరాన్. 32

ఇష్టం మధువనం హ్యేతత్, సుగ్రీవస్య మహాత్మనః
పితృపైతామహం దివ్యం, దేవైరపి దురాసదమ్. 33

స వానరా నిమాన్ సర్వాన్, మధులుబ్ధాన్ గతాయుషః
ఘాతయిష్యతి దండేన, సుగ్రీవ స్ససుహృజ్జనాన్. 34

వధ్యా హ్యేతే దురాత్మానో, నృపాజ్ఞాపరిభావినః
అమర్షప్రభవో రోషః, సఫలో నో భవిష్యతి. 35

ఏవముక్త్వా దధిముఖో, వనపాలా న్మహాబలః
జగామ సహ సోత్పత్య, వనపాలై స్సమన్వితః. 36

నిమేషాంతరమాత్రేణ, సహి ప్రాప్తో వనాలయః
సహస్రాంశుసుతో ధీమాన్, సుగ్రీవో యత్ర వానరః. 37

రామం చ లక్ష్మణం చైవ, దృష్ట్వా సుగ్రీవమేవ చ
సమప్రతిష్ఠాం జగతీం, ఆకాశా న్నిపపాత హ. 38

సన్నిపత్య మహావీర్యః, సర్వై స్తైః పరివారితః
హరి ర్దధిముఖః పాలైః, పాలానాం పరమేశ్వరః. 39

స దీనవదనో భూత్వా, కృత్వా శిరసి చాంజలిం
సుగ్రీవస్య శుభౌ మూర్ధ్నా, చరణౌ ప్రత్యపీడయత్. 40

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్విషష్టితమ స్సర్గః.

త్రిషష్టితమ స్సర్గః (63)

తతో మూర్ధ్నా నిపతితం, వానరం వానరర్షభః
దృష్ట్వైవోద్విగ్న హృదయో, వాక్యమేత దువాచ హ. 1

హరిఃఓమ్

ఓమ్ శ్రీరామాయ నమః

శ్రీ మద్రామాయణే, సుందరకాండే

ద్విషష్టితమ స్సర్గః (62)

స దీనవదనో భూత్వా, కృత్వా శిరసి చాంజలిం
సుగ్రీవస్య శుభౌ మూర్ధ్నా, చరణౌ ప్రత్యపీడయత్. 40

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే ద్విషష్టితమ స్సర్గః.

త్రిషష్టితమ స్సర్గః (63)

తతో మూర్ధ్నా నిపతితం, వానరం వానరర్షభః
దృష్ట్వై వోద్విగ్న హృదయో, వాక్యమేత దువాచ హ. 1

ఉత్తి ష్ఠోత్తిష్ఠ కస్మాత్త్వం, పాదయోః పతితో మమ
అభయం తే భవే ద్వీర, సర్వమే వాభిధీయతామ్. 2

స తు విశ్వాసిత స్తేన, సుగ్రీవేణ మహాత్మనా
ఉత్థాయ సుమహాప్రాజ్ఞో, వాక్యం దధిముఖోఽబ్రవీత్. 3

నై వ ఋక్ష రజసా రాజన్, నత్వయా నాపి వాలినా
వనం నిసృష్టపూర్వం హి, భక్షితం తచ్చ వానరైః. 4

ఏభిః ప్రధర్షితా శ్చైవ, వానరా వనరక్షిభిః
మధూ న్యచింతయిత్వేమాన్, భక్షయంతి పిబంతి చ. 5

శిష్ట మత్రాపవిధ్యంతి, భక్షయంతి తథాపరే
నివార్యమాణా స్తే సర్వే, భ్రువౌ వై దర్శయంతి హి. 6

ఇమే హి సంరబ్ధతరాః, తథా తై స్సంప్రధర్షితాః
వారయంతో వనా త్తస్మాత్, క్రుద్ధై ర్వానరపుంగవైః. 7

తత స్తై ర్బహుభి ర్వీరైః, వానరై ర్వానరర్షభ
సంరక్తనయనైః క్రోధాత్, హరయః ప్రవిచాలితాః. 8

పాణిభి ర్నిహతాః కేచిత్, కేచిత్ జానుభి రాహతాః
ప్రకృష్టాశ్చ యథాకామం, దేవమార్గం చ దర్శితాః. 9

ఏవ మేతే హతా శ్శూరాః, త్వయి తిష్ఠతి భర్తరి
కృత్స్నం మధువనం చైవ, ప్రకామం తైః ప్రభక్ష్యతే. 10

ఏవం విజ్ఞాప్యమానం తం, సుగ్రీవం వానరర్షభం
అపృచ్ఛత్తం మహాప్రాజ్ఞో, లక్ష్మణః పరవీరహా. 11

కిమయం వానరో రాజన్, వనపః ప్రత్యుపస్థితః
కం చార్థ మభినిర్దిశ్య, దుఃఖితో వాక్యమబ్రవీత్. 12

ఏవ ముక్తస్తు సుగ్రీవో, లక్ష్మణేన మహాత్మనా
లక్ష్మణం ప్రత్యువా చేదం, వాక్యం వాక్యవిశారదః. 13

ఆర్య లక్ష్మణ సంప్రాహ, వీరో దధిముఖః కపిః
అంగదప్రముఖై ర్వీరైః, భక్షితం మధు వానరైః. 14

విచిత్య దక్షిణా మాశాం, ఆగతై ర్హరిపుంగవైః
నైషా మకృతకృత్యానాం, ఈదృశ స్స్యా దుపక్రమః. 15

ఆగతైశ్చ ప్రమథితం, యథా మధువనం హి తైః
ధర్షితం చ వనం కృత్స్నం, ఉపభుక్తం చ వానరైః. 16

వనం యదాఽభిపన్నా స్తే, సాధితం కర్మవానరైః
దృష్టా దేవీ న సందేహో, న చాన్యేన హనూమతా. 17

నహ్యాన్య స్సాధనే హేతుః, కర్మణోఽస్య హనూమతః
కార్యసిద్ధి ర్మతి శ్చైవ, తస్మి న్వానరపుంగవే. 18

వ్యవసాయశ్చ వీర్యం చ, శ్రుతం చాపి ప్రతిష్ఠితమ్
జాంబవా న్యత్ర నేతా స్యాత్, అంగదశ్చ మహాబలః. 19

హనుమాం శ్చాప్యధిష్ఠాతా, న తస్య గతి రన్యథా
అంగద ప్రముఖై ర్వీరైః, హతం మధువనం కిల. 20

వారయంతశ్చ సహితాః, తథా జానుభి రాహతాః
ఏతదర్థ మయం ప్రాప్తో, వక్తుం మధురవా గిహ. 21

నామ్నా దధిముఖో నామ, హరిః ప్రఖ్యాతవిక్రమః
దృష్టా సీతా మహాబాహో, సౌమిత్రే పశ్య తత్త్వతః. 22

అభిగమ్య తథా సర్వే, పిబంతి మధు వానరాః
న చా ప్యదృష్ట్వా వైదేహీం, విశ్రుతాః పురుషర్షభ. 23

వనం దత్తవరం దివ్యం, ధర్షయేయు ర్వనౌకసః
తతః ప్రహృష్టో ధర్మాత్మా, లక్ష్మణ స్సహ రాఘవః. 24

శ్రుత్వా కర్ణసుఖాం వాణీం, సుగ్రీవవదనా చ్చ్యుతామ్
ప్రాహృష్యత భృశం రామో, లక్ష్మణశ్చ మహాబలః. 25

శ్రుత్వా దధిముఖస్యేదం, సుగ్రీవ స్తు ప్రహృష్య చ
వనపాలం పునర్వాక్యం, సుగ్రీవః ప్రత్యభాషత. 26

ప్రీతోఽస్మి సోఽహం యద్భుక్తం, వనం తైః కృతకర్మభిః
మర్షితం మర్షణీయం చ, చేష్టితం కృతకర్మణామ్. 27

ఇచ్ఛామి శీఘ్రం హనుమత్ప్రధానాన్
శాఖామృగాం స్తాన్ మృగరాజదర్పాన్
ద్రష్టుం కృతార్థాన్ సహ రాఘవాభ్యాం
శ్రోతుం చ సీతాధిగమే ప్రయత్నమ్. 28

ప్రీతిస్ఫీతాక్షౌ సంప్రహృష్టౌ కుమారౌ
దృష్ట్వా సిద్ధార్థౌ వానరాణాం చ రాజా
అంగై స్సంహృష్టైః కర్మసిద్ధిం విదిత్వా
బాహ్వో రాసన్నాం సోఽతిమాత్రం ననంద. 29

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే, చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం, శ్రీమత్సుందరకాండే త్రిషష్టితమ స్సర్గః.

చతుష్షష్టితమ స్సర్గః (64)

సుగ్రీవే ణైవ ముక్తస్తు, హృష్టో దధిముఖః కపిః
రాఘవం లక్ష్మణం చైవ, సుగ్రీవం చాభ్యవాదయత్. 1

స ప్రణమ్య చ సుగ్రీవం, రాఘవౌ చ మహాబలౌ
వానరై స్సహితై శ్శూరైః, దివమే వోత్పపాత హ. 2

స యథైవాగతః పూర్వం, తథైవ త్వరితం గతః
నిపత్య గగనా ద్భూమౌ, తద్వనం ప్రవివేశ హ. 3

స ప్రవిష్టో మధువనం, దదర్శ హరియూథపాన్
విమదా నుత్థితాన్ సర్వాన్, మేహమానాన్ మధూదకమ్. 4

స తా నుపాగమ ద్వీరో, బద్ధ్వా కరపుటాంజలిం
ఉవాచ వచనం శ్లక్ష్ణం, ఇదం హృష్టవ దంగదమ్. 5

సౌమ్య రోషో న కర్తవ్యో, యదేభి రభివారితః
అజ్ఞానా ద్రక్షిభిః క్రోధాత్, భవంతః ప్రతిషేధితాః. 6

యువరాజ స్త్వ మీశశ్చ, వనస్యాస్య మహాబల
మౌర్ఖ్యా త్పూర్వం కృతో దోషః, తం భవాన్ క్షంతు మర్హతి. 7

ఆఖ్యాతం హి మయా గత్వా, పితృవ్యస్య తవానఘ
ఇహోపయాతం సర్వేషాం, ఏతేషాం వనచారిణామ్. 8

స త్వదాగమనం శ్రుత్వా, సహైభి ర్హరియూథపైః
ప్రహృష్టో న తు రుష్టోఽసౌ, వనం శ్రుత్వా ప్రధర్షితమ్. 9

ప్రహృష్టో మాం పితృవ్య స్తే, సుగ్రీవో వానరేశ్వరః
శీఘ్రం ప్రేషయ సర్వాం స్తాన్, ఇతి హోవాచ పార్థివః. 10

శ్రుత్వా దధిముఖ స్యేదం, వచనం శ్లక్ష్ణమంగదః
అబ్రవీ త్తాన్ హరిశ్రేష్ఠో, వాక్యం వాక్యవిశారదః. 11

శంకే శ్రుతోఽయం వృత్తాంతో, రామేణ హరియూథపాః
తత్ క్షమం నేహ నః స్థాతుం, కృతే కార్యే పరంతపాః. 12

పీత్వా మధు యథాకామం, విశ్రాంతా వనచారిణః
కిం శేషం గమనం తత్ర, సుగ్రీవో యత్ర మే గురుః. 13

సర్వే యథా మాం వక్ష్యంతి, సమేత్య హరియూథపాః
తథాఽస్మి కర్తా కర్తవ్యే, భవద్భిః పరవా నహమ్. 14

నాజ్ఞాపయితు మీశోఽహం, యువరాజోఽస్మి యద్యపి
అయుక్తం కృతకర్మాణో, యూయం ధర్షయితుం మయా. 15

బ్రువత శ్చాంగద స్యైవం, శ్రుత్వా వచన మవ్యయం
ప్రహృష్టమనసో వాక్యం, ఇద మూచు ర్వనౌకసః. 16

ఏవం వక్ష్యతి కో రాజన్, ప్రభు స్సన్ వానరర్షభ,
ఐశ్వర్యమదమత్తో హి, సర్వోఽహమితి మన్యతే. 17

తవ చేదం సుసదృశం, వాక్యం నాన్యస్య కస్యచిత్
సన్నతి ర్హి తవాఖ్యాతి, భవిష్యచ్ఛుభ యోగ్యతామ్. 18

సర్వే వయమపి ప్రాప్తాః, తత్ర గంతుం కృతక్షణాః
స యత్ర హరివీరాణాం, సుగ్రీవః పతి రవ్యయః. 19

త్వయా హ్యనుక్తై ర్హరిభిః, నైవ శక్యం పదా త్పదం
క్వచి ద్గంతుం హరిశ్రేష్ఠ, బ్రూమ స్సత్య మిదం తు తే. 20

ఏవం తు వదతాం తేషాం, అంగదః ప్రత్యువాచ హ
బాఢం గచ్ఛామ ఇత్యుక్త్వా, ఖ ముత్పేతు ర్మహాబలాః. 21

ఉత్పతంత మనూత్పేతుః, సర్వే తే హరియూథపాః
కృత్వాకాశం నిరాకాశం, యంత్రోత్క్షిప్తా ఇవాచలాః. 22

తేఽ_ంబరం సహసోత్పత్య, వేగవంతః ప్లవంగమాః
వినదంతో మహానాదం, ఘనా వాతేరితా యథా. 23

అంగదే హ్యననుప్రాప్తే, సుగ్రీవో వానరాధిపః
ఉవాచ శోకోపహతం, రామం కమలలోచనమ్. 24

సమాశ్వసిహి భద్రం తే, దృష్టా దేవీ న సంశయః
నాఽ_ఽ_గంతు మిహ శక్యం తైః, అతీతే సమయే హి నః. 25

న మత్సకాశ మాగచ్ఛేత్, కృత్యే హి వినిపాతితే
యువరాజో మహాబాహుః, ప్లవతాం ప్రవరోఽ_ంగదః. 26

యద్య ప్యకృతకృత్యానాం, ఈదృశ స్స్యా దుపక్రమః
భవే త్స దీనవదనో, భ్రాంతవిప్లుతమానసః. 27

పితృపైతామహం చైతత్, పూర్వకై రభిరక్షితం
న మే మధువనం హన్యాత్, అహృష్టః ప్లవగేశ్వరః. 28

కౌసల్యా సుప్రజా రామ, సమాశ్వసిహి సువ్రత
దృష్టా దేవీ న సందేహో, న చాన్యేన హనూమతా. 29

న హ్యన్యః కర్మణో హేతుః, సాధనేఽ_స్య హనూమతః
హనూమతి హి సిద్ధి శ్చ, మతిశ్చ మతిసత్తమ. 30

వ్యవసాయశ్చ వీర్యం చ, సూర్యే తేజ ఇవ ధ్రువమ్
జాంబవా న్యత్ర నేతాస్యాత్, అంగదశ్చ బలేశ్వరః. 31

హనుమాం శ్చాప్యధిష్ఠాతా, న తస్య గతి రన్యథా
మాభూ శ్చింతాసమాయుక్తః, సంప్ర త్యమితవిక్రమ. 32

తతః కిలకిలాశబ్దం, శుశ్రా వాసన్నమంబరే
హనుమత్కర్మదృప్తానాం, నర్దతాం కాననౌకసామ్. 33

కిష్కింధా ముపయాతానాం, సిద్ధిం కథయతామివ
తత శ్శ్రుత్వా నినాదం తం, కపీనాం కపిసత్తమః. 34

ఆయతాంచితలాంగూలః, సోఽభవ ద్ధృష్టమానసః
ఆజగ్ముస్తేఽపి హరయో, రామదర్శనకాంక్షిణః. 35

అంగదం పురతః కృత్వా, హనుమంతం చ వానరమ్
తేఽంగదప్రముఖా వీరాః, ప్రహృష్టాశ్చ ముదాన్వితాః. 36

నిపేతు ర్హరిరాజస్య, సమీపే రాఘవస్య చ
హనుమాంశ్చ మహాబాహుః, ప్రణమ్య శిరసా తతః. 37

నియతా మక్షతాం దేవీం, రాఘవాయ న్యవేదయత్
నిశ్చితార్థ స్తత స్తస్మిన్, సుగ్రీవః పవనాత్మజే. 38

లక్ష్మణః ప్రీతిమా న్ప్రీతం, బహుమానా దవైక్షత
ప్రీత్యా చ రమమాణోఽథ, రాఘవః పరవీరహా. 39

బహుమానేన మహతా, హనుమంత మవైక్షత. 40

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే, చతుర్వింశత్
సహస్రికాయాం, సంహితాయాం, శ్రీమత్సుందరకాండే చతుష్షష్టితమ స్సర్గః.

పంచషష్టితమ స్సర్గః (65)

తతః ప్రస్రవణం శైలం, తే గత్వా చిత్రకాననం
ప్రణమ్య శిరసా రామం, లక్ష్మణం చ మహాబలమ్. 1

యువరాజం పురస్కృత్య, సుగ్రీవ మభివాద్య చ
ప్రవృత్తి మథ సీతాయాః, ప్రవక్తు ముపచక్రముః. 2

రావణాంతఃపురే రోధం, రాక్షసీభిశ్చ తర్జనం
రామే సమనురాగం చ, యశ్చాయం సమయః కృతః. 3

ఏత దాఖ్యాంతి తే సర్వే, హరయో రామసన్నిధౌ
వైదేహీ మక్షతాం శ్రుత్వా, రామ స్తూత్తర మబ్రవీత్. 4

క్వ సీతా వర్తతే దేవీ, కథం చ మయి వర్తతే
ఏత న్మే సర్వ మాఖ్యాతం, వైదేహీం ప్రతి వానరాః. 5

రామస్య గదితం శ్రుత్వా, హరయో రామసన్నిధౌ
చోదయంతి హనూమంతం, సీతావృత్తాంతకోవిదమ్. 6

శ్రుత్వా తు వచనం తేషాం, హనూమా న్మారుతాత్మజః
ప్రణమ్య శిరసా దేవ్యై, సీతాయై తాం దిశం ప్రతి. 7

ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞః, సీతాయా దర్శనం యథా
సముద్రం లంఘయిత్వాఽహం, శతయోజన మాయతమ్. 8

అగచ్ఛం జానకీం సీతాం, మార్గమాణో దిదృక్షయా
తత్ర లంకేతి నగరీ, రావణస్య దురాత్మనః. 9

దక్షిణస్య సముద్రస్య, తీరే వసతి దక్షిణే
తత్ర దృష్టా మయా సీతా, రావణాంతఃపురే సతీ. 10

సన్న్యస్య త్వయి జీవంతీ, రామా రామ మనోరథమ్
దృష్టా మే రాక్షసీమధ్యే, తర్జ్యమానా ముహుర్ముహుః. 11

రాక్షసీభి ర్విరూపాభిః, రక్షితా ప్రమదావనే
దుఃఖ మాసాద్యతే దేవీ, తథాఽ దుఃఖోచితా సతీ. 12

రావణాంతఃపురే రుద్ధా, రాక్షసీభి స్సురక్షితా
ఏకవేణీధరా దీనా, త్వయి చింతాపరాయణా. 13

అధశ్శయ్యా వివర్ణాంగీ, పద్మినీవ హిమాగమే
రావణా ద్వినివృత్తార్థా, మర్తవ్యకృతనిశ్చయా. 14

దేవీ కథంచి త్కాకుత్స్థ, త్వన్మనా మార్గితా మయా
ఇక్ష్వాకువంశవిఖ్యాతిం, శనైః కీర్తయతానఘ. 15

సా మయా నరశార్దూల, విశ్వాస ముపపాదితా
తత స్సంభాషితా దేవీ, సర్వ మర్థం చ దర్శితా. 16

రామసుగ్రీవసఖ్యం చ, శ్రుత్వా ప్రీతి ముపాగతా
నియత స్సముదాచారో, భక్తి శ్చాస్యా స్తథా త్వయి. 17

ఏవం మయా మహాభాగా, దృష్టా జనకనందినీ
ఉగ్రేణ తపసా యుక్తా, త్వద్భక్త్యా పురుషర్షభ. 18

అభిజ్ఞానం చ మే దత్తం, యథావృత్తం తవాంతికే
చిత్రకూటే మహాప్రాజ్ఞ, వాయసం ప్రతి రాఘవ. 19

విజ్ఞాప్యశ్చ నరవ్యాఘ్రో, రామో వాయుసుత త్వయా
అఖిలేనేహ యద్దృష్టం, ఇతి మా మాహ జానకీ. 20

అయం చాస్మై ప్రదాతవ్యో, యత్నా త్సుపరిరక్షితః
బ్రువతా వచనా న్యేవం, సుగ్రీవ స్యోపశృణ్వతః. 21

ఏష చూడామణిః శ్రీమాన్, మయా సుపరిరక్షితః
మనశ్శిలాయా స్తిలకో, గండపార్శ్వే నివేశితః. 22

త్వయా ప్రణష్టే తిలకే, తం కిల స్మర్తుమర్హసి
ఏష నిర్యాతిత శ్శ్రీమాన్, మయా తే వారిసంభవః. 23

ఏతం దృష్ట్వా ప్రమోదిష్యే, వ్యసనే త్వామివానఘ
జీవితం ధారయిష్యామి, మాసం దశరథాత్మజ. 24

ఊర్ధ్వం మాసా న్న జీవేయం, రక్షసాం వశ మాగతా
ఇతి మా మబ్రవీ త్సీతా, కృశాంగీ ధర్మచారిణీ. 25

రావణాంతఃపురే రుద్ధా, మృగీ వోత్ఫుల్లలోచనా
ఏతదేవ మయాఽఽఖ్యాతం, సర్వం రాఘవ యద్యథా. 26

సర్వథా సాగరజలే, సంతారః ప్రవిధీయతాం
తౌ జాతాశ్వాసౌ రాజపుత్రౌ విదిత్వా
తచ్చాభిజ్ఞానం రాఘవాయ ప్రదాయ
దేవ్యా చాఖ్యాతం సర్వమే వానుపూర్వ్యాత్
వాచా సంపూర్ణం వాయుపుత్ర శ్శశంస. 27

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే, చతుర్వింశత్
సహస్రికాయాం, సంహితాయాం, శ్రీమత్సుందరకాండే పంచషష్టితమ స్సర్గః.

షట్షష్టితమ స్సర్గః(66)

ఏవ ముక్తో హనుమతా, రామో దశరథాత్మజః
తం మణిం హృదయే కృత్వా, ప్రరురోద సలక్ష్మణః. 1

తం తు దృష్ట్వా మణిశ్రేష్ఠం, రాఘవ శ్శోకకర్శితః
నేత్రాభ్యా మశ్రుపూర్ణాభ్యాం, సుగ్రీవ మిద మబ్రవీత్. 2

యథైవ ధేను స్స్రవతి, స్నేహా ద్వత్సస్య వత్సలా
తథా మమాపి హృదయం, మణిరత్నస్య దర్శనాత్. 3

మణిరత్న మిదం దత్తం, వైదేహ్యా శ్శ్వశురేణ మే
వధూకాలే యథా బద్ధం, అధికం మూర్ధ్ని శోభతే. 4

అయం హి జలసంభూతో, మణి స్సజ్జనపూజితః
యజ్ఞే పరమతుష్టేన, దత్తః శక్రేణ ధీమతా. 5

ఇమం దృష్ట్వా మణిశ్రేష్ఠం, యథా తాతస్య దర్శనం
అద్యా స్మ్యవగత స్సౌమ్య, వైదేహస్య తథా విభోః. 6

అయం హి శోభతే తస్యాః, ప్రియాయా మూర్ధ్ని మే మణిః
అస్యాద్య దర్శనే నాహం, ప్రాప్తాం తామివ చింతయే. 7

కిమాహ సీతా వైదేహీ, బ్రూహి సౌమ్య పునః పునః
పిపాసుమివ తోయేన, సించంతీ వాక్యవారిణా. 8

ఇత స్తు కిం దుఃఖతరం, యదిమం వారిసంభవం
మణిం పశ్యామి సౌమిత్రే, వైదేహీ మాగతాం వినా. 9

చిరం జీవతి వైదేహీ, యది మాసం ధరిష్యతి
క్షణం సౌమ్య న జీవేయం, వినా తా మసితేక్షణామ్. 10

నయ మామపి తం దేశం, యత్ర దృష్టా మమ ప్రియా
న తిష్ఠేయం క్షణమపి, ప్రవృత్తి ముపలభ్య చ. 11

కథం సా మమ సుశ్రోణీ, భీరు భీరు స్సతీ సదా
భయావహానాం ఘోరాణాం, మధ్యే తిష్ఠతి రక్షసామ్. 12

శారద స్తిమిరోన్ముక్తో, నూనం చంద్ర ఇవాంబుదైః
ఆవృతం వదనం తస్యాః, న విరాజతి రాక్షసైః. 13

కి మాహ సీతా హనుమన్, తత్త్వతః కథయాద్య మే
ఏతేన ఖలు జీవిష్యే, భేషజే నాతురో యథా. 14

మధురా మధురాలాపా, కిమాహ మమ భామినీ
మద్విహీనా వరారోహా, హనుమన్ కథయస్వ మే. 15

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే, చతుర్వింశత్
సహస్రికాయాం, సంహితాయాం, శ్రీమత్సుందరకాండే షట్షష్టితమ స్సర్గః.

సప్తషష్టితమ స్సర్గ (67)

ఏవముక్తస్తు హనుమాన్, రాఘవేణ మహాత్మనా
సీతాయా భాషితం సర్వం, న్యవేదయత రాఘవే. 1

ఇద ముక్తవతీ దేవీ, జానకీ పురుషర్షభ
పూర్వవృత్త మభిజ్ఞానం, చిత్రకూటే యథాతథమ్. 2

సుఖసుప్తా త్వయా సార్థం, జానకీ పూర్వ ముత్థితా
వాయస స్సహ సోత్పత్య, విదదార స్తనాంతరే. 3

పర్యాయేణ చ సుప్తస్త్వం, దేవ్యంకే భరతాగ్రజ
పునశ్చ కిల పక్షీ సః, దేవ్యా జనయతి వ్యథామ్. 4

పునః పున రుపాగమ్య, విదదార భృశం కిల
తత స్త్వం బోధిత స్తస్యాః, శోణితేన సముత్క్షితః. 5

వాయసేన చ తేనైవ, సతతం బాధ్యమానయా
బోధితః కిల దేవ్యా త్వం, సుఖసుప్తః పరంతప. 6

తాం తు దృష్ట్వా మహాబాహో, దారితాం చ స్తనాంతరే
ఆశీవిష ఇవ క్రుద్ధో, నిశ్వస న్నభ్యభాషథాః. 7

నఖాగ్రైః కేన తే భీరు, దారితం తు స్తనాంతరం
కః క్రీడతి సరోషేణ, పంచవక్త్రేణ భోగినా. 8

నిరీక్షమాణ స్సహసా, వాయసం సమవైక్షథాః
నఖై స్సరుధిరై స్తీక్ష్ణైః, తామేవాభిముఖం స్థితమ్. 9

సుతః కిల స శక్రస్య, వాయసః పతతాం వరః
ధరాంతరచర శ్శీఘ్రం, పవనస్య గతౌ సమః. 10

తత స్తస్మి న్మహాబాహో, కోపసంవర్తి తేక్షణః
వాయసే త్వం కృథాః క్రూరాం, మతిం మతిమతాంవర. 11

స దర్భం సంస్తరా ద్గృహ్య, బ్రహ్మాస్త్రేణ హ్యయోజయః
ప్రదీప్త ఇవ కాలాగ్నిః, జజ్వా లాభిముఖః ఖగమ్. 12

క్షిప్తవాం స్త్వం ప్రదీప్తం హి, దర్భం తంవాయసం ప్రతి
తతస్తు వాయసం దీప్తః, సదర్భోఽనుజగామ హ. 13

స పిత్రా చ పరిత్యక్తః, సురైశ్చ సమహర్షిభిః
త్రీన్ లోకాన్ సంపరిక్రమ్య, త్రాతారం నాధిగచ్ఛతి. 14

పునరేవాగత స్త్రస్తః, త్వత్సకాశ మరిందమ
స తం నిపతితం భూమౌ, శరణ్య శ్శరణాగతమ్. 15

వధార్హమపి కాకుత్స్థ, కృపయా పర్యపాలయః
మోఘ మస్త్రం న శక్యం తు, కర్తు మిత్యేవ రాఘవ. 16

భవాం స్తస్యాక్షి కాకస్య, హినస్తి స్మ స దక్షిణమ్
రామ త్వాం సనమస్కృత్య, రాజ్ఞే దశరథాయ చ. 17

విసృష్టస్తు తదా కాకః, ప్రతిపేదే స్వ మాలయమ్
ఏవ మస్త్రవిదాం శ్రేష్ఠః, సత్త్వవాన్ శీలవా నపి. 18

కిమర్థ మస్త్రం రక్షస్సు, న యోజయతి రాఘవః
న నాగా నాపి గంధర్వా, నాసురా న మరుద్గణాః. 19

న చ సర్వే రణే శక్తాః, రామం ప్రతి సమాసితుమ్
తస్య వీర్యవతః కశ్చిత్, యద్యస్తి మయి సంభ్రమః. 20

క్షిప్రం సునిశితై ర్బాణైః, హన్యతాం యుధి రావణః
భ్రాతు రాదేశ మాజ్ఞాయ, లక్ష్మణో వా పరంతపః. 21

స కిమర్థం నరవరో, న మాం రక్షతి రాఘవః
శక్తౌ తౌ పురుషవ్యాఘ్రౌ, వాయ్వగ్నిసమతేజసౌ. 22

సురాణామపి దుర్ధర్షౌ, కిమర్థం మా ముపేక్షతః
మమైవ దుష్కృతం కించిత్, మహ దస్తి న సంశయః. 23

సమర్థౌ సహితౌ యన్మాం, నా వేక్షేతే పరంతపౌ
వైదేహ్యా వచనం శ్రుత్వా, కరుణం సాశ్రు భాషితమ్. 24

పున రప్యహ మార్యాం, తా మిదం వచన మబ్రువమ్
త్వచ్ఛోకవిముఖో రామో, దేవి సత్యేన తే శపే. 25

రామో దుఃఖాభిభూతే తు, లక్ష్మణః పరితప్యతే
కథంచి ద్భవతీ దృష్టా, న కాలః పరిశోచితుమ్. 26

అస్మి న్ముహూర్తే దుఃఖానాం, అంతం ద్రక్ష్యసి భామిని
తావుభౌ నరశార్దూలౌ, రాజపుత్రా వనిందితౌ. 27

త్వద్దర్శనకృతోత్సాహౌ, లంకాం భస్మీకరిష్యతః
హత్వా చ సమరే రౌద్రం, రావణం సహబాంధవమ్. 28

రాఘవ స్త్వాం వరారోహే, స్వాం పురీం నయతే ధ్రువమ్
యత్తు రామో విజానీయాత్, అభిజ్ఞాన మనిందితే. 29

ప్రీతిసంజననం తస్య, ప్రదాతుం త్వ మిహార్హసి
సాభివీక్ష్యదిశ స్సర్వా, వేణ్యుద్గ్రథిత ముత్తమమ్. 30

ముక్త్వా వస్త్రా ద్దదౌ మహ్యం, మణిమేతం మహాబల
ప్రతిగృహ్య మణిం దివ్యం, తవ హేతో రఘూద్వహ. 31

శిరసా తాం ప్రణ మ్యార్యాం, అహ మాగమనే త్వరే
గమనే చ కృతోత్సాహం అవేక్ష్య వరవర్ణినీ. 32

వివర్ధమానం చ హి మాం, ఉవాచ జనకాత్మజా
అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా, బాష్పసందిగ్ధభాషిణీ. 33

మమోత్పతనసంభ్రాంతా, శోకవేగసమాహతా
హనుమన్ సింహసంకాశౌ, ఉభౌ తౌ రామలక్ష్మణౌ. 34

సుగ్రీవం చ సహామాత్యం, సర్వాన్ బ్రూయాహ్యనామయమ్
యథా చ స మహాబాహుః, మాం తారయతి రాఘవః. 35

అస్మాద్దుఃఖాంబుసంరోధాత్, త్వం సమాధాతు మర్హసి.

ఇమం చ తీవ్రం మమ శోకవేగం
రక్షోభి రేభిః పరిభర్త్సనం చ
బ్రూయాస్తు రామస్య గత స్సమీపం
శివశ్చ తేఽధ్వాస్తు హరిప్రవీర. 36

ఏతత్తవార్యా నృపరాజసింహ
సీతా వచః ప్రాహ విషాదపూర్వమ్
ఏతచ్చ బుద్ధ్వా గదితం మయా త్వం
శ్రద్ధత్స్వ సీతాం కుశలాం సమగ్రామ్. 37

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే, చతుర్వింశత్
సహస్రికాయాం, సంహితాయాం, శ్రీమత్సుందరకాండే సప్తషష్టితమ స్సర్గః.

అష్టషష్టితమ స్సర్గ (68)

అథాహ ముత్తరం దేవ్యాః, పునరుక్త స్ససంభ్రమః
తవ స్నేహా న్నరవ్యాఘ్ర, సౌహార్దా దనుమాన్య వై. 1

ఏవం బహువిధం వాచ్యో, రామో దాశరథి స్త్వయా
యథా మా మాప్నుయా చ్ఛీఘ్రం, హత్వా రావణ మాహవే 2

యది వా మన్యసే వీర, వసైకాఽహ మరిందమ
కస్మింశ్చి త్సంవృతే దేశే, విశ్రాంత శ్శ్వో గమిష్యసి. 3

మమ చాప్యల్పభాగ్యాయాః, సాన్నిధ్యా త్తవ వీర్యవన్
అస్య శోకవిపాకస్య, ముహూర్తం స్యాద్విమోక్షణమ్. 4

గతే హి త్వయి విక్రాంతే, పునరాగమనాయ వై
ప్రాణానామపి సందేహో, మమ స్యాన్నాత్ర సంశయః. 5

తవాదర్శనజ శ్శోకో, భూయో మాం పరితాపయేత్
దుఃఖా ద్దుఃఖపరాభూతాం, దుర్గతాం దుఃఖభాగినీమ్. 6

అయం చ వీర సందేహః, తిష్ఠతీవ మమాగ్రతః
సుమహాం స్త్వత్సహాయేషు, హర్యృక్షేషు హరీశ్వర. 7

కథం ను ఖలు దుష్పారం, తరిష్యంతి మహోదధిం
తాని హర్యృక్షసైన్యాని, తౌ వా నరవరాత్మజౌ. 8

త్రయాణా మేవ భూతానాం, సాగరస్యాస్య లంఘనే
శక్తి స్స్యాద్వైనతేయస్య, తవ వా మారుతస్య వా. 9

తదస్మిన్ కార్యనిర్యోగే, వీరైవం దురతిక్రమే
కిం పశ్యసి సమాధానం, బ్రూహి కార్యవిదాం వర. 10

కామ మస్య త్వ మేవైకః, కార్యస్య పరిసాధనే
పర్యాప్తః పరవీరఘ్న, యశస్య స్తే బలోదయః. 11

బలై స్సమగ్రైర్యది మాం, హత్వా రావణ మాహవే
విజయీ స్వాం పురీం రామో, నయే త్తత్స్యా ద్యశస్కరమ్. 12

యథా౽హం తస్య వీరస్య, వనా దుపధినా హృతా
రక్షసా తద్భయా దేవ, తథా నార్హతి రాఘవః. 13

బలైస్తు సంకులాం కృత్వా, లంకాం పరబలార్దనః
మాం నయే ద్యది కాకుత్స్థః, తత్తస్య సదృశం భవేత్. 14

తద్యథా తస్య విక్రాంతం, అనురూపం మహాత్మనః
భవ త్యాహవశూరస్య, తథా త్వ ముపసాదయ. 15

తదర్థోపహితం వాక్యం, ప్రశ్రితం హేతుసంహితం
నిశమ్యాహం తత శ్శేషం, వాక్య ముత్తర మబ్రువమ్. 16

దేవి హర్యృక్షసైన్యానాం, ఈశ్వరః ప్లవతాం వరః
సుగ్రీవ స్సత్త్వసంపన్నః, తవార్థే కృతనిశ్చయః. 17

తస్య విక్రమసంపన్నాః, సత్త్వవంతో మహాబలాః
మనస్సంకల్ప సంపాతాః, నిదేశే హరయ స్థ్సితాః. 18

యేషాం నోపరినాధస్తాత్, న తిర్య క్సజ్జతే గతిః
న చ కర్మసు సీదంతి, మహ త్స్వమితతేజసః. 19

అసకృత్తై ర్మహాభాగైః, వానరై ర్బలదర్పితైః
ప్రదక్షిణీకృతా భూమిః, వాయుమార్గానుసారిభిః. 20

మద్విశిష్టాశ్చ తుల్యాశ్చ, సంతి తత్ర వనౌకసః
మత్తః ప్రత్యవరః కశ్చిత్, నాస్తి సుగ్రీవసన్నిధౌ. 21

అహం తావ దిహ ప్రాప్తః, కిం పున స్తే మహాబలాః
న హి ప్రకృష్టాః ప్రేష్యంతే, ప్రేష్యంతే హీతరే జనాః. 22

తదలం పరితాపేన, దేవి మన్యు ర్వ్యపైతు తే
ఏకోత్పాతేన వై లంకాం, ఏష్యంతి హరియూథపాః. 23

మమ పృష్ఠగతౌ తౌ చ, చంద్రసూర్యా వివోదితౌ
త్వత్సకాశం మహాభాగే, నృసింహా వాగమిష్యతః. 24

అరిఘ్నం సింహసంకాశం, క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవం
లక్ష్మణం చ ధనుష్పాణిం, లంకాద్వార ముపస్థితమ్. 25

నఖదంష్ట్రాయుధాన్ వీరాన్, సింహశార్దూల విక్రమాన్
వానరా న్వారణేంద్రాభాన్, క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి సంగతాన్. 26

శైలాంబుదనికాశానాం, లంకామలయసానుషు
నర్దతాం కపిముఖ్యానాం, అచిరా చ్ఛ్రోష్యసి స్వనమ్. 27

నివృత్తవనవాసం చ, త్వయా సార్ధ మరిందమం
అభిషిక్త మయోధ్యాయాం, క్షిప్రం ద్రక్ష్యసి రాఘవమ్. 28

తతో మయా వాగ్భి రదీనభాషిణా
శివాభి రిష్టాభి రభిప్రసాదితా
జగామ శాంతిం మమ మైథిలాత్మజా
తవాపి శోకేన తదాఽభిపీడితా. 29

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్సుందరకాండే అష్టషష్టితమస్సర్గః.

శ్రీరామ పట్టాభిషేక సర్గః

శ్రీమద్రామాయణే, యుద్ధకాండే

ఏకత్రింశదుత్తరశతతమ స్సర్గః (131)

శిర స్యంజలి మాధాయ, కైకేయ్యానందవర్ధనః
బభాషే భరతో జ్యేష్ఠం, రామం సత్యపరాక్రమమ్. 1

పూజితా మామికా మాతా, దత్తం రాజ్య మిదం మమ
త ద్దదామి పున స్తుభ్యం, యథా త్వ మదదా మమ. 2

ధుర మేకాకినా న్యస్తాం, ఋషభేణ బలీయసా
కిశోరీవ గురుం భారం, న వోఢు మహ ముత్సహే. 3

వారివేగేన మహతా, భిన్న స్సేతురివ క్షరన్
దుర్బంధన మిదం మన్యే, రాజ్యచ్ఛిద్ర మసంవృతమ్. 4

గతిం ఖర ఇవాశ్వస్య, హంసస్యేవ చ వాయసః
నాన్వేతు ముత్సహే రామ, తవ మార్గ మరిందమ. 5

యథా చారోపితో వృక్షో, జాత శ్చాన్త ర్నివేశనే
మహాంశ్చ సుదురారోహో, మహాస్కంధః ప్రశాఖవాన్. 6

శీర్యేత పుష్పితో భూత్వా, న ఫలాని ప్రదర్శయన్
తస్య నానుభవే దర్థం, యస్య హేతో స్స రోప్యతే. 7

ఏషోపమా మహాబాహో! త్వ మర్థం వేత్తు మర్హసి
యద్యస్మా న్మనుజేంద్ర! త్వం, భక్తాన్ భృత్యా న్న శాధి హి. 8

జగ దద్యాభిషిక్తం త్వాం, అనుపశ్యతు సర్వతః
ప్రతపంత మివాదిత్యం, మధ్యాహ్నే దీప్తతేజసమ్. 9

తూర్య సంఘాతనిర్ఘోషైః, కాంచీనూపురనిస్వనైః
మధురై ర్గీతశబ్దైశ్చ, ప్రతిబుధ్యస్వ రాఘవ! 10

యావ దావర్తతే చక్రం, యావతీ చ వసుంధరా
తావత్త్వ మిహ సర్వస్య, స్వామిత్వ మనువర్తయ. 11

భరతస్య వచః శ్రుత్వా, రామః పరపురంజయః
తథేతి ప్రతిజగ్రాహ, నిషసా దాసనే శుభే. 12

తత శ్శత్రుఘ్న వచనాత్, నిపుణాః శ్మశ్రువర్ధకాః
సుఖహస్తా స్సుశీఘ్రాశ్చ, రాఘవం పర్యుపాసత. 13

పూర్వం తు భరతే స్నాతే, లక్ష్మణే చ మహాబలే
సుగ్రీవే వానరేంద్రే చ, రాక్షసేంద్రే విభీషణే. 14

విశోధితజట స్స్నాతః, చిత్రమాల్యానులేపనః
మహార్హవసనో రామః, తస్థౌ తత్ర శ్రియా జ్వలన్. 15

ప్రతికర్మ చ రామస్య, కారయామాస వీర్యవాన్
లక్ష్మణస్య చ లక్ష్మీవాన్, ఇక్ష్వాకుకులవర్ధనః. 16

ప్రతికర్మ చ సీతాయాః, సర్వా ధశరథస్త్రియః
ఆత్మనైవ తదా చక్రుః, మనస్విన్యో మనోహరమ్. 17

తతో వానరపత్నీనాం, సర్వాసా మేవ శోభనమ్
చకార యత్నా త్కౌసల్యా, ప్రహృష్టా పుత్రలాలసా. 18

తత శ్శత్రుఘ్నవచనాత్, సుమంత్రో నామ సారథిః
యోజయిత్వాఽభిచక్రామ రథం సర్వాంగశోభనమ్. 19

అర్కమండలసంకాశం, దివ్యం దృష్ట్వా రథోత్తమమ్
ఆరురోహ మహాబాహూ, రామ స్సత్యపరాక్రమః. 20

సుగ్రీవో హనుమాంశ్చైవ, మహేంద్రసదృశద్యుతీ
స్నాతౌ దివ్యనిభై ర్వస్త్రైః, జగ్మతు శ్శుభకుండలౌ. 21

వరాభరణసంపన్నాః, యయుస్తాశ్శుభకుండలాః
సుగ్రీవపత్న్య స్సీతా చ, ద్రష్టుం నగర ముత్సుకాః. 22

అయోధ్యాయాం తు సచివాః, రాజ్ఞో దశరథస్య యే
పురోహితం పురస్కృత్య, మంత్రయామాసు రర్థవత్. 23

అశోకో విజయ శ్చైవ, సుమంత్ర శ్చైవ సంగతాః
మంత్రయన్ రామవృద్ధ్యర్థం, ఋద్ధ్యర్థం నగరస్య చ. 24

సర్వమే వాభిషేకార్థం, జయార్హస్య మహాత్మనః
కర్తు మర్హథ రామస్య, యద్య న్మంగళ పూర్వకమ్. 25

ఇతి తే మంత్రిణ స్సర్వే, సందిశ్య తు పురోహితమ్
నగరా న్నిర్యయు స్తూర్ణం, రామదర్శనబుద్ధయః. 26

హరియుక్తం సహస్రాక్షో, రథ మింద్ర ఇవానఘః
ప్రయయౌ రథ మాస్థాయ, రామో నగర ముత్తమమ్. 27

జగ్రాహ భరతో రశ్మీన్, శత్రుఘ్న శ్ఛత్ర మాదదే
లక్ష్మణో వ్యజనం తస్య, మూర్ధ్ని సమ్పర్య వీజయత్. 28

శ్వేతం చ వాలవ్యజనం, జగ్రాహ పురతః స్థితః
అపరం చంద్రసంకాశం, రాక్షసేంద్రో విభీషణః. 29

ఋషిసంఘై స్తదాకాశే, దేవైశ్చ సమరుద్గణైః
స్తూయమానస్య రామస్య, శుశ్రువే మధురధ్వనిః. 30

తత శ్శత్రుంజయం నామ, కుంజరం పర్వతోపమమ్
ఆరురోహ మహాతేజాః, సుగ్రీవః ప్లవగర్షభః. 31

నవనాగసహస్రాణి, యయు రాస్థాయ వానరాః
మానుషం విగ్రహం కృత్వా, సర్వాభరణభూషితాః. 32

శంఖశబ్ద ప్రణాదైశ్చ, దుందుభీనాం చ నిస్వనైః
ప్రయయౌ పురుషవ్యాఘ్రః, తాం పురీం హర్మ్యమాలినీమ్. 33

దదృశు స్తే సమాయాంతం, రాఘవం సపురస్సరమ్
విరాజమానం వపుషా, రథే నాతిరథం తదా. 34

తే వర్ధయిత్వా కాకుత్స్థం, రామేణ ప్రతినందితాః
అనుజగ్ము ర్మహాత్మానం, భ్రాతృభిః పరివారితమ్. 35

అమాత్యై ర్బ్రాహ్మణై శ్చైవ, తథా ప్రకృతిభి ర్వృతః
శ్రియా విరురుచే రామో, నక్షత్రై రివ చంద్రమాః. 36

స పురోగామిభి స్తూర్యైః, తాళస్వస్తికపాణిభిః
ప్రవ్యాహరద్భి ర్ముదితైః, మంగళాని యయౌ వృతః. 37

అక్షతం జాతరూపం చ, గావః కన్యా స్తథా ద్విజాః
నరా మోదకహస్తాశ్చ, రామస్య పురతో యయుః. 38

సఖ్యం చ రామ స్సుగ్రీవే, ప్రభావం చానిలాత్మజే
వానరాణాం చ తత్కర్మ, రాక్షసానాం చ తద్బలమ్. 39

విభీషణస్య సంయోగం, ఆచచక్షే చ మంత్రిణామ్
శ్రుత్వా తు విస్మయం జగ్ముః, అయోధ్యాపురవాసినః. 40

ద్యుతిమా నేత దాఖ్యాయ, రామో వానరసంవృతః
హృష్టపుష్టజనాకీర్ణాం, అయోధ్యాం ప్రవివేశ హ. 41

తతో హ్యభ్యుచ్ఛ్రయ న్పౌరాః, పతాకా స్తే గృహే గృహే
ఐక్ష్వాకాధ్యుషితం రమ్యం ఆససాద పితు ర్గృహమ్. 42

అథాబ్రవీ ద్రాజసుతో, భరతం ధర్మిణాం వరమ్
అర్థోపహితయా వాచా, మధురం రఘునందనః. 43

పితు ర్భవన మాసాద్య, ప్రవిశ్య చ మహాత్మనః
కౌసల్యాం చ సుమిత్రాం చ, కైకేయీ మభివాద్య చ. 44

యచ్చ మద్భవనం శ్రేష్ఠం, సాశోకవనికం మహత్
ముక్తావైడూర్యసంకీర్ణం, సుగ్రీవాయ నివేదయ. 45

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా, భరత స్సత్యవిక్రమః
పాణౌ గృహీత్వా సుగ్రీవం, ప్రవివేశ తమాలయమ్. 46

తత స్తైలప్రదీపాంశ్చ, పర్యంకా స్తరణానిచ
గృహీత్వా వివిశుః క్షిప్రం, శత్రుఘ్నేన ప్రచోదితాః. 47

ఉవాచ చ మహాతేజాః, సుగ్రీవం రాఘవానుజః
అభిషేకాయ రామస్య, దూతా నాజ్ఞాపయ ప్రభో. 48

సౌవర్ణా న్వానరేంద్రాణాం, చతుర్ణాం చతురో ఘటాన్
దదౌ క్షిప్రం స సుగ్రీవః, సర్వరత్న విభూషితాన్. 49

యథా ప్రత్యూషసమయే, చతుర్ణాం సాగరామ్భసామ్
పూర్ణైర్ఘటైః ప్రతీక్షధ్వం, తథా కురుత వానరాః. 50

ఏవ ముక్తా మహాత్మానో, వానరా వారణోపమాః
ఉత్పేతు ర్గగనం శీఘ్రం, గరుడా ఇవ శీఘ్రగాః. 51

జాంబవాంశ్చ హనుమాంశ్చ, వేగదర్శీ చ వానరః
ఋషభ శ్చైవ కలశాన్, జలపూర్ణా నథానయన్. 52

నదీశతానాం పంచానాం, జలం కుమ్భేషు చాహరన్
పూర్వా త్సముద్రా త్కలశం, జలపూర్ణ మథానయత్. 53

సుషేణ స్సత్త్వసంపన్నః, సర్వరత్నవిభూషితమ్
ఋషభో దక్షిణా త్తూర్ణం, సముద్రా జ్జల మాహరత్. 54

రక్త చందనశాఖాభిః, సంవృతం కాంచనం ఘటమ్
గవయః పశ్చిమా త్తోయం, ఆజహార మహార్ణవాత్. 55

రత్న కుంభేన మహతా, శీతం మారుతవిక్రమః
ఉత్తరా చ్చ జలం శీఘ్రం, గరుడానిలవిక్రమః. 56

ఆజహార స ధర్మాత్మా, నళ స్సర్వగుణాన్వితః
తత స్తై ర్వానరశ్రేష్ఠైః, ఆనీతం ప్రేక్ష్య తజ్జలమ్. 57

అభిషేకాయ రామస్య, శత్రుఘ్న స్సచివై స్సహ
పురోహితాయ శ్రేష్ఠాయ, సుహృద్భ్యశ్చ న్యవేదయత్. 58

శ్రీరామపట్టాభిషేక ఘట్టః

తత స్స ప్రయతో వృద్ధో, వసిష్ఠో బ్రాహ్మణై స్సహ
రామం రత్నమయే పీఠే, సహసీతం న్యవేశయత్. 59

వసిష్ఠో వామదేవశ్చ, జాబాలి రథ కాశ్యపః
కాత్యాయన స్సుయజ్ఞశ్చ, గౌతమో విజయ స్తథా. 60

అభ్యషించ న్నరవ్యాఘ్రం, ప్రసన్నేన సుగంధినా
సలిలేన సహస్రాక్షం వసవో వాసవం యథా. 61

ఋత్విగ్భిః బ్రాహ్మణైః పూర్వం, కన్యాభి ర్మంత్రిభి స్తథా
యోధై శ్చైవాభ్యషించం స్తే సంప్రహృష్టా స్సనైగమైః. 62

సర్వౌషధిరసై ర్దివ్యైః దైవతై ర్నభసి స్థితైః
చతుర్భి ర్లోకపాలైశ్చ, సర్వై ర్దేవైశ్చ సంగతైః. 63

ఛత్రం తు తస్య జగ్రాహ, శత్రుఘ్నః పాండురం శుభమ్
శ్వేతం చ వాలవ్యజనం, సుగ్రీవో వానరేశ్వరః. 64

అపరం చంద్రసంకాశం, రాక్షసేంద్రో విభీషణః
మాలాం జ్వలంతీం వపుషా, కాంచనీం శతపుష్కరామ్. 65

రాఘవాయ దదౌ వాయుః, వాసవేన ప్రచోదితః
సర్వరత్నసమాయుక్తం, మణిరత్నవిభూషితమ్. 66

ముక్తాహారం నరేంద్రాయ, దదౌ శక్రప్రచోదితః
ప్రజగు ర్దేవగంధర్వాః, ననృతు శ్చాప్సరోగణాః. 67

అభిషేకే తదర్హస్య, తదా రామస్య ధీమతః
భూమి స్సస్యవతీ చైవ, ఫలవంతశ్చ పాదపాః. 68

గంధవంతి చ పుష్పాణి, బభూవూ రాఘవోత్సవే
సహస్రశత మశ్వానాం, ధేనూనాం చ గవాం తథా. 69

దదౌ శతం వృషాన్ పూర్వం, ద్విజేభ్యో మనుజర్షభః
త్రింశత్కోటీ ర్హిరణ్యస్య, బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ పునః 70

నానాభరణవస్త్రాణి, మహార్హాణి చ రాఘవః
అర్కరశ్మి ప్రతీకాశాం, కాంచనీం మణివిగ్రహామ్. 71

సుగ్రీవాయ స్రజం దివ్యాం, ప్రాయచ్ఛ న్మనుజర్షభః
వైడూర్యమణిచిత్రే చ, వజ్రరత్న విభూషితే. 72

వాలిపుత్రాయ ధృతిమాన్, అంగదా యాంగదే దదౌ
మణిప్రవరజుష్టం చ, ముక్తాహార మనుత్తమమ్. 73

సీతాయైప్రదదౌ రామః, చంద్రరశ్మిసమప్రభమ్
అరజే వాససీ దివ్యే, శుభా న్యాభరణాని చ. 74

అవేక్షమాణా వైదేహీ, ప్రదదౌ వాయుసూనవే
అవముచ్యాత్మనః కంఠాత్, హారం జనకనందినీ. 75

అవైక్షత హరీన్ సర్వాన్, భర్తారం చ ముహుర్ముహుః
తా మింగితజ్ఞ స్సంప్రేక్ష్య, బభాషే జనకాత్మజామ్. 76

ప్రదేహి సుభగే! హారం, యస్య తుష్టాసి భామిని
పౌరుషం విక్రమో బుద్ధిః, యస్మి న్నేతాని సర్వశః. 77

దదౌ సా వాయుపుత్త్రాయ, తం హార మసితేక్షణా
హనూమాం స్తేన హారేణ, శుశుభే వానరర్షభః. 78

చంద్రాంశుచయగౌరేణ, శ్వేతాభ్రేణ యథాఽచలః
తతో ద్వివిదమైందాభ్యాం, నీలాయ చ పరంతపః. 79

సర్వాన్ కామగుణా న్వీక్ష్య, ప్రదదౌ వసుధాధిపః
సర్వావానరవృద్ధాశ్చ, యే చాన్యే వానరేశ్వరాః. 80

వాసోభి ర్భూషణై శ్చైవ, యథార్హం ప్రతిపూజితాః
విభీషణోఽథ సుగ్రీవో, హనుమాన్ జాంబవాం స్తథా. 81

సర్వవానరముఖ్యాశ్చ, రామే ణాక్లిష్టకర్మణా,
యథార్హం పూజితా స్సర్వైః, కామై రత్నైశ్చ పుష్కలైః. 82

ప్రహృష్టమనస స్సర్వే, జగ్మురేవ యథాగతమ్
దృష్ట్వా సర్వే మహాత్మానం, తత స్తే ప్లవగర్షభాః. 83

విసృష్టాః పార్థివేంద్రేణ, కిష్కింధా మభ్యుపాగమన్
సుగ్రీవో వానరశ్రేష్ఠో, దృష్ట్వా రామాభిషేచనమ్. 84

లబ్ధ్వా కులధనం రాజా, లంకాం ప్రాయా ద్విభీషణః
స రాజ్య మఖిలం శాసన్, నిహతారి ర్మహాయశాః. 85

రాఘవః పరమోదారః, శశాస పరయా ముదా
ఉవాచ లక్ష్మణం రామో, ధర్మజ్ఞం ధర్మవత్సలమ్. 86

అతిష్ఠ ధర్మజ్ఞ! మయా సహేమాం
గాం పూర్వ రాజాధ్యుషితాం బలేన
తుల్యం మయా త్వం పితృభి ర్ధృతా యా
తాం యౌవరాజ్యే ధుర ముద్వహస్వ. 87

సర్వాత్మనా పర్యనునీయమానో
యదా న సౌమిత్రి రుపైతి యోగమ్
నియుజ్యమానోఽపి చ యౌవరాజ్యే
తతోఽభ్యషించ ద్భరతం మహాత్మా. 88

పౌణ్డరీకాశ్వమేధాభ్యాం, వాజపేయేన చాసకృత్
అన్యైశ్చ వివిధై ర్యజ్ఞైః, అయజ త్పార్థివర్షభః. 89

రాజ్యం దశసహస్రాణి, ప్రాప్య వర్షాణి రాఘవః
శతాశ్వమేధా నాజహ్రే, సదశ్వా న్భూరిదక్షిణాన్. 90

అజానులంబబాహుః, సమహాస్కంధః ప్రతాపవాన్
లక్ష్మణానుచరో రామః, పృథివీ మన్వపాలయత్. 91

రాఘవశ్చాపి ధర్మాత్మా, ప్రాప్య రాజ్య మనుత్తమమ్
ఈజే బహువిధై ర్యజ్ఞైః, ససుహృత్ జ్ఞాతిబాంధవః. 92

న పర్యదేవ న్విధవాః, న చ వ్యాళకృతం భయమ్
న వ్యాధిజం భయం వాపి, రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 93

నిర్దస్యు రభవ ల్లోకో, నానర్థః కంచి దస్పృశత్
న చ స్మ వృద్ధా బాలానాం, ప్రేతకార్యాణి కుర్వతే. 94

సర్వం ముదితమే వాసీత్, సర్వో ధర్మపరో౽భవత్
రామమే వానుపశ్యన్తో, నాభ్యహింస న్పరస్పరమ్. 95

ఆస న్వర్షసహస్రాణి, తథా పుత్రసహస్రిణః
నిరామయా విశోకాశ్చ, రామే రాజ్యం ప్రశాసతి. 96

రామో రామో రామ ఇతి, ప్రజానా మభవన్ కథాః
రామభూతం జగదభూత్, రామే రాజ్యం ప్రశాసతి 97

నిత్యపుష్పా నిత్యఫలాః, తరవః స్కంధవిస్తృతాః
కాలే వర్షీ చ పర్జన్యః, సుఖస్పర్శశ్చ మారుతః. 98

బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాః, శూద్రా లోభవివర్జితాః
స్వకర్మసు ప్రవర్తన్తే, తుష్టాః స్వైరేవ కర్మభిః. 99

ఆసన్ ప్రజా ధర్మరతాః, రామే శాసతి నానృతాః
సర్వే లక్షణసంపన్నాః, సర్వే ధర్మపరాయణాః. 100

దశవర్ష సహస్రాణి, దశవర్షశతాని చ
భ్రాతృభి స్సహితః శ్రీమాన్, రామో రాజ్య మకారయత్. 101

ధన్యం యశస్య మాయుష్యం, రాజ్ఞాం చ విజయావహమ్
ఆదికావ్య మిదం త్వార్షం, పురా వాల్మీకినా కృతమ్. 102

యః పఠే చ్ఛృణుయా ల్లోకే, నరః పాపా ద్విముచ్యతే
పుత్రకామ స్తు పుత్రాన్వై, ధనకామో ధనాని చ. 103

లభతే మనుజో లోకే, శ్రుత్వా రామాభిషేచనమ్
మహీం విజయతే రాజా, రిపూం శ్చా ప్యధితిష్ఠతి. 104

రాఘవేణ యథా మాతా, సుమిత్రా లక్ష్మణేన చ
భరతే నేవ కైకేయీ, జీవపుత్రా స్తథా స్త్రియః. 105

శ్రుత్వా రామాయణ మిదం, దీర్ఘ మాయు శ్చ విందతి
రామస్య విజయం చైవ, సర్వ మక్లిష్టకర్మణః. 106

శృణోతి య ఇదం కావ్యం, ఆర్షం వాల్మీకినా కృతమ్
శ్రద్దధానో జితక్రోధో, దుర్గాణ్యతితరత్యసౌ. 107

సమాగమం ప్రవాసాన్తే, లభతే చాపి బాంధవైః
ప్రార్థితాంశ్చ వరాన్ సర్వాన్, ప్రాప్నుయా దిహ రాఘవాత్. 108

శ్రవణేన సురా స్సర్వే, ప్రీయంతే సంప్రశృణ్వతామ్
వినాయకా శ్చ శామ్యన్తి, గృహే తిష్ఠంతి యస్యవై. 109

విజయేత మహీం రాజా, ప్రవాసీ స్వస్తిమాన్ వ్రజేత్
స్త్రియో రజస్వలాః శ్రుత్వా, పుత్రాన్ సూయు రనుత్తమాన్. 110

పూజయంశ్చ పఠం శ్చేమం, ఇతిహాసం పురాతనమ్
సర్వపాపాత్ ప్రముచ్యేత, దీర్ఘమాయు రవాప్నుయాత్. 111

ప్రణమ్య శిరసా నిత్యం, శ్రోతవ్యం క్షత్రియై ర్ద్విజాత్
ఐశ్వర్యం పుత్రలాభశ్చ, భవిష్యతి న సంశయః. 112

రామాయణ మిదం కృత్స్నం, శృణ్వతః పఠత స్సదా
ప్రీయతే సతతం రామః, సహి విష్ణు స్సనాతనః. 113

ఆదిదేవో మహాబాహుః, హరి ర్నారాయణః ప్రభుః

కుటుంబవృద్ధిం ధనధాన్యవృద్ధిం
స్త్రియశ్చ ముఖ్యా స్సుఖ ముత్తమం చ
శ్రుత్వా శుభం కావ్య మిదం మహార్థం
ప్రాప్నోతి సర్వాం భువి చార్థసిద్ధిమ్. 114

ఆయుష్య మారోగ్యకరం యశస్యం
సౌభ్రాతృకం బుద్ధికరం సుఖం చ,
శ్రోతవ్య మేత న్నియమేన సద్భిః
ఆఖ్యాన మోజస్కర మృద్ధికామైః. 115

ఏవ మేత త్పురావృత్తం, ఆఖ్యానం భద్రమస్తు వః
ప్రవ్యాహరత విస్రబ్ధం, బలం విష్ణోః ప్రవర్ధతామ్. 116

దేవాశ్చ సర్వే తుష్యన్తి, శ్రవణా ద్గ్రహణా త్తథా
రామాయణస్య శ్రవణాత్, తుష్యన్తి పితర స్తథా. 117

భక్త్యా రామస్య యే చేమాం, సంహితా మృషిణా కృతామ్
లేఖయంతీహ చ నరాః, తేషాం వాస స్త్రివిష్టపే. 118

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే, ఆదికావ్యే, వాల్మీకీయే,
చతుర్వింశత్ సహస్రికాయాం, సంహితాయాం,
శ్రీమత్ యుద్ధకాండే శ్రీరామ పట్టాభిషేకోనామ
ఏకత్రింశదుత్తరశతతమ స్సర్గః.

ప్రథమ స్సర్గః(1)

తతో రావణ నీతాయాః, సీతాయా శ్శత్రుకర్శనః
ఇయేష పద మన్వేష్టుం, చారణా చరితే పథి. 1

ప్రతిరోజు రామాయణ పారాయణ పూర్తి అయిన తరువాత చదువవలసిన శ్లోకములు

ఏవ మేతత్ పురావృత్తమ్, ఆఖ్యానం భద్రమస్తు వః,
ప్రవ్యాహరత విస్రబ్ధం, బలం విష్ణోః ప్రవర్ధతామ్. 1

లాభస్తేషాం జయస్తేషాం, కుతస్తేషాం పరాభవః,
యేషా మిందీవరశ్యామో, హృదయే సుప్రతిష్ఠితః. 2

కాలే వర్షతు పర్జన్యః, పృథివీ సస్యశాలినీ,
దేశోఽయం క్షోభరహితో, బ్రాహ్మణా స్సంతు నిర్భయా. 3

కావేరీ వర్ధతాం కాలే, కాలే వర్షతు వాసవః,
శ్రీరంగనాథో జయతు, శ్రీరంగశ్రీశ్చ వర్ధతామ్. 4

స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తాం, న్యాయ్యేన మార్గేణ మహీం మహీశాః,
గోబ్రాహ్మణేభ్యః శుభమస్తు నిత్యం, లోకా స్సమస్తాస్సుఖినో భవంతు. 5

మంగళం కోసలేంద్రాయ, మహనీయ గుణాబ్ధయే,
చక్రవర్తి తనూజాయ, సార్వభౌమాయ మంగళమ్. 6

వేద వేదాంతవేద్యాయ, మేఘశ్యామల మూర్తయే,
పుంసాం మోహనరూపాయ, పుణ్య శ్లోకాయ మంగళమ్. 7

విశ్వామిత్రాంతరంగాయ, మిథిలానగరీపతేః,
భాగ్యానాం పరిపాకాయ, భవ్యరూపాయ మంగళమ్. 8

పితృభక్తాయ సతతం, భ్రాతృభిః సహసీతయా,
నందితాఖిల లోకాయ, రామభద్రాయ మంగళమ్. 9

త్యక్త సాకేతవాసాయ, చిత్రకూటవిహారిణే,
సేవ్యాయ సర్వయమినాం, ధీరోదాత్తాయ మంగళమ్. 10

సౌమిత్రిణా చ జానక్యా, చాపబాణాసిధారిణే,
సంసేవ్యాయ సదా భక్త్యా, స్వామినే మమ మంగళమ్. 11

దండకారణ్య వాసాయ, ఖండితామరశత్రవే,
గృధ్రరాజాయ భక్తాయ, ముక్తిదాయాఽస్తు మంగళమ్. 12

సాదరం శబరీదత్త, ఫలమూలాభిలాషిణే,
సౌలభ్య పరిపూర్ణాయ, సత్త్వోద్రిక్తాయ మంగళమ్. 13

హనుమత్సమవేతాయ, హరీశాభీష్టదాయినే,
వాలి ప్రమథనాయాస్తు, మహాధీరాయ మంగళమ్. 14

శ్రీమతే రఘువీరాయ, సేతూల్లంఘిత సింధవే,
జిత రాక్షసరాజాయ, రణధీరాయ మంగళమ్. 15

ఆసాద్య నగరీం దివ్యామ్, అభిషిక్తాయ సీతయా,
రాజాధిరాజరాజాయ, రామభద్రాయ మంగళమ్. 16

మంగళా శాసనపరైః, మదాచార్య పురోగమైః,
సర్వైశ్చ పూర్వైరాచార్యైః, సత్కృతాయాస్తు మంగళమ్. 17

యదక్షర పదభ్రష్టం, మాత్రా హీనంతు యద్భవేత్,
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ, నారాయణ నమోస్తుతే. 18

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా, బుధ్యాఽఽత్మనా వా ప్రకృతేః స్వభావాత్,
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై, నారాయణాయేతి సమర్పయామి. 19

శ్రీమన్నారాయణాయేతి సమర్పయామి.